

การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

โดย
นางมาลัย ทองสีมา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF STRATEGIES IN PREPARING NAKHON PATHOM HIGH
SCHOOL STUDENTS' VOCATIONAL SKILLS FOR THAILAND 4.0

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (DEVELOPMENT EDUCATION)
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2018
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับ สังคมไทย 4.0
โดย	มาลัย ทองสีมา
สาขาวิชา	พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคชฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรณวีร์ บุญคุ้ม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรณวีร์ บุญคุ้ม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์)

57260905 : พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม, สังคมไทย 4.0

นาง มาลัย ทองสีมา: การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณวีร์ บุญคุ้ม

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการการเตรียมพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 2) ร่างและนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 30 คนโดยการจัดประชุมข้อเสนอเชิงนโยบาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหา ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลจากการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพในระดับเบื้องต้น เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลเชิงลึกมีไม่เพียงพอ บุคลากรที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านทักษะอาชีพมีจำนวนจำกัด ขาดการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการในท้องถิ่น ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพ ขาดความร่วมมือในการส่งเสริมให้บุตรหลานเรียนด้านทักษะอาชีพ สำหรับความต้องการในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ พบว่า ควรเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรให้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญด้านทักษะอาชีพ

2. ร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ประกอบด้วย 1) การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ 2) การพัฒนามาตรฐานด้านศักยภาพของผู้เรียน 3) การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ และ 4) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษา ซึ่งผลการประเมินการนำเสนอยุทธศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

57260905 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : DEVELOPMENT OF STRATEGIES IN PREPARING VOCATIONAL SKILLS, HIGH SCHOOL STUDENTS IN NAKHON PATHOM, THAILAND 4.0

MRS. MALAI THONGSIMA : THE DEVELOPMENT OF STRATEGIES IN PREPARING NAKHON PATHOM HIGH SCHOOL STUDENTS' VOCATIONAL SKILLS FOR THAILAND 4.0
THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR WANNAWEE BOONKOU, Ph.D.

This research aimed to 1) study the general information and needs for vocational skills in preparing Nakhon Pathom high school students for Thailand 4.0, and; 2) draft and propose strategies in preparing Nakhon Pathom high school students' vocational skills for Thailand 4.0. The research was conducted by Ethnographic Delphi Future research (EDFR) technique. The data were collected from 17 experts and 30 stakeholders through organizing a meeting to consider a drafted policy proposal. The research instruments were a semi-structured interview and a questionnaire. The collected data were analyzed for median, interquartile range, and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The basic information and the needs for vocational skills in preparing Nakhon Pathom high school students for Thailand 4.0 based on the analysis of current conditions and environmental analysis, showed that most educational institutions had an understanding of only the basic preparation for vocational skills due to inadequate public relations information. Personnel that provided information about preparation for creating knowledge and understanding of vocational skills were limited, and; lack of integration of local entrepreneur database. Moreover, parents did not see the importance of teaching and learning in vocational skills, and therefore, lacked cooperation in encouraging their children to study vocational skills. Thus, there is a need to prepare personnel to realize and see the importance of preparation for professional skills.

2. The drafted strategies in preparing Nakhon Pathom high school students' vocational skills for Thailand 4.0 consisted of: 2.1) development of the readiness of quality personnel; 2.2) development of standards for learners' potential; 2.3) development of the potential of vocational skills, and; 2.4) promotion and development of a modern network of technology for education. The results of the evaluation of the strategic presentation by experts showed the strategies in preparing Nakhon Pathom high school students' vocational skills for Thailand 4.0 were appropriate and possible at the highest levels.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จและสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความเอาใจใส่อย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม และรองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ดูแล ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาตลอดจนความห่วงใยด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย ประธานกรรมการสอบที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งส่งผลให้วิทยานิพนธ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ อมรศิริพงศ์ ที่ช่วยตรวจสอบ แก้ไข แนะนำให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน คณาจารย์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ให้ความรู้ คำแนะนำ สั่งสอน และประสบการณ์ที่ดี ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร และวิทยานิพนธ์ทุกเล่ม

ขอขอบคุณเพื่อนทุกคนที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเป็นกำลังใจตลอดมา

ประโยชน์ต่าง ๆ อันที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้แด่พระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และบุคคลในครอบครัวผู้อยู่ใกล้ชิด ซึ่งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา

มาลัย ทองสีมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
สารบัญแผนภูมิ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	12
คำถามของการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	14
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	15
บทที่ 2 บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศในบริบทของสังคมไทย 4.0.....	35
แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย.....	57
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพเพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	92

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน	102
แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี	114
เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research).....	123
ข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดนครปฐม	127
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	143
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	155
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียม ความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	156
ขั้นตอนที่ 2 การร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	160
ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ดังแผนภาพ	162
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	166
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียม ความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อ รองรับสังคมไทย 4.0.....	166
ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนา (ร่าง) ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยเทคนิควิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research)	188
ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	198
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	203
สรุปผลการวิจัย	204
อภิปรายผล	210
ข้อเสนอแนะ	215
รายการอ้างอิง.....	216

ภาคผนวก 222

 ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 223

 ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล..... 243

 ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ..... 245

 ภาคผนวก ง หนังสือขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย 247

 ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยแบบเทคนิค EDFR..... 254

 ภาคผนวก ฉ ภาพบรรยากาศ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการประชุม Policy meeting.... 256

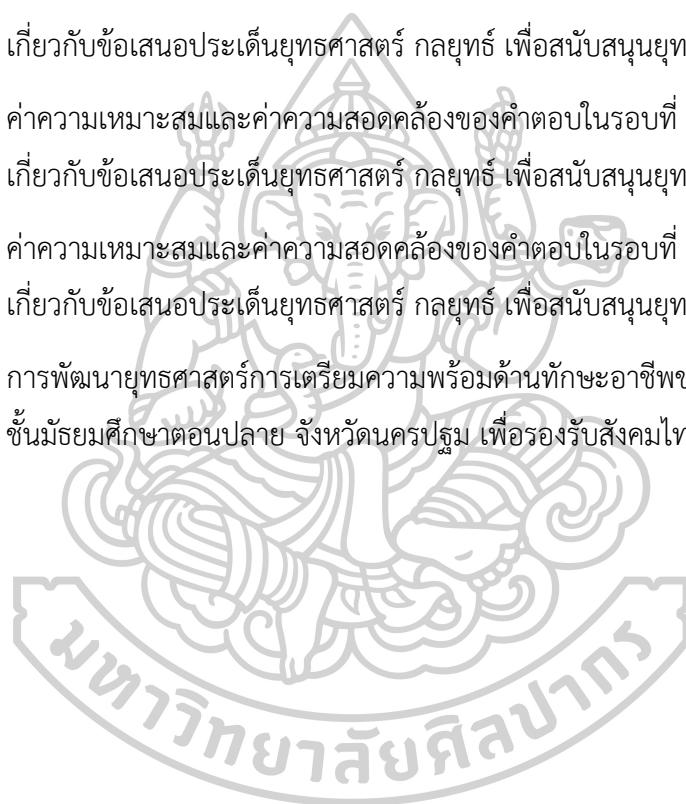
ประวัติผู้เขียน 275

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 TOWS Matrix สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์.....	32
ตารางที่ 2 ตารางสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย.....	86
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 20 และ 21	97
ตารางที่ 4 แสดงคุณลักษณะเด่นด้านคุณลักษณะที่ดีของคนในประเทศต่าง ๆ 7 ประเทศ	121
ตารางที่ 5 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการปฏิบัติหน้าที่	167
ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	168
ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านปัญหาและอุปสรรคของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	169
ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	177
ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	179
ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในการร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	180
ตารางที่ 11 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์.....	190
ตารางที่ 12 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์.....	191

ตารางที่ 13	ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์.....	192
ตารางที่ 14	ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์.....	193
ตารางที่ 15	ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์.....	194
ตารางที่ 16	ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์.....	195
ตารางที่ 17	ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์.....	196
ตารางที่ 18	ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์.....	197
ตารางที่ 19	การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0.....	199

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 PESTEL Analysis.....	35
ภาพที่ 2 โมเดลประเทศไทย 4.0.....	36
ภาพที่ 3 ภาพแสดงเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี.....	135
ภาพที่ 4 ภาพแสดงเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม.....	137

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับ สังคมไทย 4.0	154
แผนภาพที่ 2 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของ ความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	156
แผนภาพที่ 3 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับ สังคมไทย 4.0	160
แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนที่ 3 การศึกษายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับ สังคมไทย 4.0	162
แผนภาพที่ 5 สรุปขั้นตอนการวิจัย.....	165
แผนภาพที่ 6 ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	202

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.....	141
แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนในจังหวัดนครปฐม.....	142
แผนภูมิที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครปฐม.....	143

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมาตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 โดยเริ่มพัฒนาจากประเทศไทย 1.0 เศรษฐกรรรมแบบดั้งเดิม 2.0 เน้นอุตสาหกรรมเบา 3.0 เน้นอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น แต่ประเทศไทยในช่วง 50 กว่าปีที่ผ่านมาคือยังอยู่ในฐานะประเทศที่มีรายได้ปานกลาง โดยปี 2500-2536 เศรษฐกิจไทยเติบโตขึ้น 7-8% ต่อปี ปี 2537 จนถึงปัจจุบัน เศรษฐกิจไทยเติบโตเพียง 3-4% ต่อปีเท่านั้น (ไทยรัฐ, 2559) ดังนั้นจึงเป็นความมุ่งมั่นที่จะต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สำเร็จเพื่อก้าวข้ามประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงให้ได้ ดังนั้น การกำหนดรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยใหม่ที่เรียกว่าประเทศไทย 4.0 จึงเป็นทางออกเพื่อจะทำให้สังคมโลกและสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเข้าสู่กระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (The Globalization) ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วย่อมก่อให้เกิดผลกระทบและเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ที่เป็นประโยชน์ต่อโลกและบางสิ่งที่เป็นภัยคุกคามต่อตัวมนุษย์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมล้วนดำเนินไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณมหาศาลผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ส่งผลให้คุณลักษณะเด็กเปลี่ยนไป ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศนโยบายประเทศไทย 4.0 มีเป้าหมายให้ประเทศก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) และก้าวไปสู่ประเทศรายได้สูงโดยใช้นวัตกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงเพื่อการขับเคลื่อนประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2560: 1)

การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ในตลาดแรงงาน คือ การแข่งขันที่สูงขึ้น ซึ่งจะไม่ใช่แค่การแข่งขันระหว่างคนด้วยกันเองอีกต่อไป แต่จะเป็นการแข่งขันระหว่างคนกับเทคโนโลยีด้วย ทำให้คนมีความเสี่ยงในการตกงานมากขึ้น เพราะมีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรเข้ามาแทนที่แรงงานมนุษย์ โดยเฉพาะแรงงานที่ใช้ทักษะการทำซ้ำเป็นประจำ (routine skill) จะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เช่น หุ่นยนต์คอมพิวเตอร์ที่มีปัญญาประดิษฐ์ เครื่องพิมพ์ 3 มิติ และระบบอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ตทั้งหมด เป็นต้น

ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่ามนุษย์ และมีต้นทุนต่อหน่วยที่ถูกกว่า ในขณะที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายด้านการจัดการศึกษาในระดับประถมโดยเฉพาะปฐมวัยจะต้องฝึกให้ใช้ทักษะการคิดมากกว่าใช้ความจำ รวมถึงสามารถ ที่จะคิดวิเคราะห์หมีเหตุมีผล สามารถที่จะเข้าใจเรียนรู้ได้ถูกทิศถูกทางและต้องให้ความสำคัญในเรื่องของภาษาอังกฤษ เพราะทุกวันนี้ผู้เรียนยังสื่อสารภาษาอังกฤษยังไม่คล่อง รวมไปถึงการที่มีครูที่เก่ง คือสามารถสร้างนักเรียนที่เก่งไม่ได้เป็นครูที่มีความรู้เพียงอย่างเดียว เพราะครูเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่จะต้องแสวงหาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมนวัตกรรม ทั้งนี้การศึกษาไทยในยุค 4.0 จึงต้องจัดการศึกษาทั้งระบบตั้งแต่ประถม มัธยม อาชีวศึกษา ไปจนถึงอุดมศึกษา ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าการที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การศึกษาไทยในยุค 4.0 ได้อย่างยั่งยืน ได้นั้นจะต้องมีการเชื่อมโยงในหลากหลายมิติให้สอดคล้องต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อมุ่งสร้างคน ให้มีคุณภาพตอบโจทย์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต (ไทยโพสต์, 2559: 21)

การพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในระยะยาวได้นั้น ทุกภาคส่วนต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ได้แก่ การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการเร่งยกระดับทักษะฝีมือแรงงานกลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานและกลุ่มที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบันให้สอดคล้องกับสาขาการผลิตและบริการเป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาคนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสังคมที่ดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในช่วงเวลาต่อจากนี้การพัฒนาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของเมืองต่าง ๆ ให้สูงขึ้นภายใต้การใช้มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะการใช้ที่ดิน การจัดระเบียบผังเมืองและความปลอดภัยตามเกณฑ์เมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมเพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทั่วถึง และเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจและรายได้จากพื้นที่เศรษฐกิจใหม่มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคมไทยลง และในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันจากการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ทั้งตอนในและตามแนวจุดชายแดนหลัก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 65)

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาจะต้องพัฒนากำลังคนให้มีขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลกจึงได้มีแผนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ (พ.ศ.2558-2564) มีแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของชาติ (พ.ศ.2557) ที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน และจากแนวโน้ม

การปฏิรูปการศึกษาในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับทักษะ (skill) หรือความชำนาญ ในการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาตามตำรา (content) ซึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ได้แนะนำว่า ผู้เรียนควรมีทักษะที่ครอบคลุม 3 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะพื้นฐานคือ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ทักษะเพื่อทำงาน คือทักษะ พื้นฐานในการทำงานของทุกอาชีพ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร และทักษะเฉพาะอาชีพ คือ ทักษะเบื้องต้นของอาชีพที่สนใจ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทุกระดับทุกประเภท นอกจากนี้ยังได้ตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพให้ ผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา มองเห็นภาพงานอาชีพต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง สำรวจความสนใจ ความถนัด และ มองเห็นเส้นทางชีวิตในอนาคต เพื่อวางแผนในการศึกษาต่อ หรือเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีคุณภาพ และได้ร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเตรียมคนให้มีทักษะและศักยภาพสอดคล้องกับ ความต้องการของตลาดแรงงานด้านทักษะฝีมือ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านลักษณะนิสัยในการทำงาน (ขยัน อดทน กระตือรือร้น ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบ) ให้สามารถก้าวสู่โลกแห่งการทำงานหรือศึกษาต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559: 1-2)

การศึกษาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะการศึกษาเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและยังเป็นรากฐานที่มีความสำคัญต่อ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาช่วยให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมและเป็นตัวขับเคลื่อน ให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ประเทศที่ประสบผลสำเร็จ ในการพัฒนาทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หากสามารถใช้ การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ตามอัตภาพ ของแต่ละบุคคลแล้ว การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ก็จะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีทรัพยากรบุคคลที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมโลกในอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็น สังคมแห่งปัญญา และหวังว่าการศึกษาจะเป็นเส้นทางนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ทำให้ประเทศไทย มีขีดความสามารถและมีศักยภาพสูงในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในประชาคมโลก ในขณะเดียวกัน ก็สามารถรักษาคุณลักษณะ เอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยให้ยั่งยืนต่อไปได้ แต่ประเทศไทย ยังไม่สามารถใช้การศึกษาเป็น เครื่องมือในการพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพได้ เพราะการจัดการศึกษาของไทยยังมีจุดอ่อนด้อย ที่กลายเป็นปัญหาจุดรั้งหลายประการ เช่น เรื่องคุณภาพการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ทุกภาคส่วนในสังคม

ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนจึงได้ร่วมผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 8)

ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุระดับการศึกษาตามอายุของเด็กนักเรียน โดยได้กำหนดการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่าง 7 ปีเข้าเรียนในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เด็กสามารถเข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาจบแล้วจึงเริ่มต้นสู่การมีอาชีพ แต่การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตและการมีงานทำ เป็นเป้าหมายสำคัญที่จะพัฒนานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้มีความพร้อมทางทักษะอาชีพทั้งด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาสอดคล้องกับพื้นที่จังหวัด ซึ่งในความเป็นจริงนักเรียนมีความแตกต่างในศักยภาพและความสามารถในการเรียนรู้ จึงทำให้นักเรียนบางส่วนประสบความสำเร็จในการเรียนตามระบบการจัดการศึกษาสายตรงมุ่งสู่มหาวิทยาลัย แต่กลับพบว่า มีนักเรียนจำนวนมากไม่สามารถเรียนได้ตามระบบ ส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนนักเรียนออกกลางคันในแต่ละระดับมากขึ้น แต่ละปี หากพิจารณาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ยังขาดการเสริมสร้างความรู้และทักษะอาชีพที่เป็นรากฐานสำคัญเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะ เจตคติ สำหรับการทำงานและอาชีพ จึงมีความจำเป็นต้องปรับหลักสูตรโดยเร่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้นักเรียนและจัดการศึกษาให้นักเรียนสามารถค้นหาและค้นพบความถนัดของตนเองรวมทั้งการมีพื้นฐานงานอาชีพ (ธันวีธิดา วงศ์ประสงค์, 2558: 1)

การส่งเสริมให้เยาวชนได้เตรียมความพร้อมด้านอาชีพโดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศเป้าหมายการศึกษาโลกใหม่ที่ทุกประเทศสมาชิกทั่วโลกต้องบรรลุภายในปี 2573 โดยการส่งเสริมความรู้และทักษะเพื่ออาชีพ และการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ถือเป็นสองเป้าหมายของการจัดการศึกษาโลกที่สำคัญ ซึ่งเป้าหมายของกาศึกษาจึงไม่ใช่เรียนเพื่อรู้วิชาอีกต่อไป แต่ต้องมีอาชีพ และเป็นไปเพื่อพัฒนามนุษย์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีมาตรการนำร่องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการประกอบอาชีพของเยาวชนในพื้นที่ ดังนี้ 1) พัฒนาระบบการจัดการ เป็นกลไกบูรณาการระดับจังหวัด จัดประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยการจัดการศึกษากับหน่วยเศรษฐกิจในตลาดแรงงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง 2) วิจัยสำรวจสถานการณ์ตลาดแรงงาน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานระดับจังหวัด 3) การเตรียมความพร้อมของนักเรียนตั้งแต่มัธยมต้น เพื่อให้มีเจตคติรักงานและรู้จักวางแผนชีวิตโดยเฉพาะการเลือกศึกษาต่อในระดับมัธยมปลายสายสามัญหรือสายอาชีพ (แทนการยุติการศึกษา) รวมถึงการเตรียมผู้ปกครอง

ด้วย 4) การจัดการศึกษาทางเลือกมัธยมเตรียมอาชีพ ครอบคลุมการศึกษาระดับมัธยมปลายสายสามัญและสายอาชีพที่เหมาะสม เน้นความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยมีเป้าหมายให้ผู้สำเร็จการศึกษาพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน มีทักษะตรงตามความต้องการ โดยยังมีโอกาสในการศึกษาต่อและการส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยตนเองในระยะยาวต่อเนื่อง งานส่วนนี้รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และ 5) วิจัยด้านการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณที่เหมาะสมเพียงพอ รวมถึง การวิเคราะห์ต้นทุนและค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้ได้ผล มีประสิทธิภาพ (ธันวธิดา วงศ์ประสงค์, 2558: 1-2)

จากสถานการณ์ปัญหาภาพรวมด้านการศึกษาไทยที่ผ่านมาพบ 3 ประเด็นสำคัญดังนี้

1) เยาวชนมากกว่าร้อยละ 50 เข้าสู่ตลาดแรงงานด้วยวุฒิมัธยมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า และการศึกษาปัจจุบันไม่ได้เตรียมความพร้อมด้านการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพให้แก่เยาวชน จากข้อมูลเด็กที่เกิดในรุ่นเดียวกัน ตั้งแต่เข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต่อเนื่องกัน 12 ปี ของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) พบว่า ในแต่ละปีมีเยาวชนหายไปจากระบบการศึกษาด้วยวุฒิการศึกษา ม.6/ปวช. หรือต่ำกว่าร้อยละ 31 และด้วยวุฒิ ม.3 ร้อยละ 21 2) เสี่ยงสะท้อนจากนายจ้างชี้ว่าลูกจ้างขาดทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานแทบทุกด้าน ผลสำรวจความคิดเห็นของนายจ้างโดยสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2550) พบว่า นายจ้างเกือบทั้งหมดระบุว่าลูกจ้างขาดทักษะที่จำเป็นในทุกด้าน โดยเฉพาะการใช้ภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดคำนวณ เป็นต้น และ 3) ปัญหาอัตราเรียนต่ออุดมศึกษาอยู่ในระดับสูงแต่สวนทางกับการพัฒนาเศรษฐกิจ อัตราการเข้าเรียนต่ออุดมศึกษาของไทยสูงถึงร้อยละ 51 ซึ่งเป็นอันดับ 2 ของประเทศในอาเซียน ขณะที่รายได้ประชาชาติต่อหัวของไทยอยู่ที่ 14,354 เหรียญสหรัฐ ซึ่งต่ำกว่ามาเลเซียถึงร้อยละ 42 ทั้งที่มาเลเซียมีอัตราเข้าเรียนอุดมศึกษาเพียงร้อยละ 36 สะท้อนให้เห็นว่า จำนวนบัณฑิตไทยที่เกินมาไม่ได้มีส่วนช่วยผลักดันการพัฒนาประเทศ (ธันวธิดา วงศ์ประสงค์, 2558: 2)

นอกจากนี้ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม โครงการหลักสูตรคู่ขนาน (โรงเรียนมัธยมสายสามัญร่วมกับสถาบันอาชีวศึกษาจัดหลักสูตร) และโครงการ STI Career Academy ของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทมน.) Career Academy ของสหรัฐอเมริกาและบราซิล และ Studio Schools/หลักสูตร BTECs ของอังกฤษ และการจัดการศึกษาด้านอาชีพของรัฐนิเซาท์เวลล์ ออสเตรเลีย โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมอาชีพในโรงเรียนมัธยมสายสามัญเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ และแก้ปัญหาเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน ช่วยให้ค้นพบความถนัดของตนเอง การเตรียมความพร้อมการทำงานในขั้นต้น และการเรียนต่อในระดับสูง ซึ่ง ธันวธิดา วงศ์ประสงค์ (2558: 2) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ปัจจัยที่จะทำให้การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพประสบผลสำเร็จมี 4 ปัจจัยสำคัญดังนี้ 1) การจัดการศึกษาด้านอาชีพควรตอบโจทย์แผนการพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และความต้องการของตลาดแรงงานโดยเฉพาะในชุมชน 2) การจัดการเรียนการสอนจากเดิมที่เน้นการสอนในตำราไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรและวิธีการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติงาน 3) ภาคเอกชนและท้องถิ่น เข้ามามีส่วนรวมในการจัดการศึกษาอย่างครบวงจร และ 4) การศึกษาต้องเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องในระยะยาว ทั้งการเปิดโอกาสให้เรียนขณะทำงาน หรือการกลับมาเรียนต่อได้หลังเข้าสู่การทำงาน

สาเหตุสำคัญที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพราะการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากวิกฤติของระบบการศึกษาไทยในเรื่องความทุกข์ของผู้เรียน เพราะเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้เรียนต้องจำใจเรียนเรื่องไกลตัว และมีความทุกข์เพราะต้องท่องจำตลอดเวลา ความทุกข์เกิดจากการเรียนทำให้เด็กมองว่าการเรียนไม่ใช่เรื่องสนุก ไม่มีความสุข ไม่น่าเรียน และในการสอบเข้าเรียนต่อทุกระดับเน้นเฉพาะความจำ ก็ยิ่งเพิ่มความเครียดให้ผู้เรียนมากขึ้น และนับวันปัญหาเหล่านี้จะรุนแรงมากขึ้น จนกระทั่งกลายเป็น ปัญหาใหญ่ของสังคมได้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาคุณภาพการศึกษาไทยก็ตกต่ำ ไม่สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ทั้งในด้านวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิชาภาษาต่างประเทศ และขาด ทักษะฝีมือในด้านวิชาชีพและการทำงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557: 111)

ปัจจุบันนโยบายของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาและความต้องการของประชาชนที่ปรากฏอยู่ในนโยบายของรัฐบาลทั้ง 11 ด้าน โดยเฉพาะนโยบายด้านการศึกษา ข้อที่ 4 กำหนดเป็นนโยบายการศึกษาและการเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการปฏิรูปการศึกษาที่ให้ความสำคัญทั้งในระบบและนอกระบบ การศึกษาทางเลือกไปพร้อมกันในการสร้างคุณภาพคนไทยให้สามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ การลดความเหลื่อมล้ำสู่การพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการเหมาะสมกับพื้นที่ การปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณ และการสนับสนุนการศึกษาที่สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียน ลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการจัดระบบการสนับสนุนให้เยาวชน ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเลือกใช้บริการทางการศึกษา การจัดให้มีคู่มือการศึกษา และให้องค์กรภาคประชาสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการสู่สถานศึกษาให้สามารถเป็นนิติบุคคลที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระและคล่องตัว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559: 1) นอกจากนี้ การบริหารจัดการสู่สถานศึกษาต้องให้ประโยชน์ที่ผู้เรียน มุ่งเน้นผลการพัฒนาผู้เรียนและการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ส่วนผลที่ตัวครูหรือบุคลากรนั้นถือเป็นการสนับสนุนโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน และทำให้บุคลากรทางการศึกษาที่มีอยู่ในระบบได้รับขวัญกำลังใจที่ดี การสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบที่ตรงตามคุณวุฒิให้ได้รับแรงเสริมและแรงจูงใจในการ

ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบตามศักยภาพและความสามารถ ประกอบกับมุ่งเน้นพัฒนา ระบบการผลิตคุณภาพครูในการสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและมีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน สามารถนำ เทคโนโลยีและเครื่องมือมาใช้ในการเรียนการสอนหรือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตัวเองของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้ทางไกล การเรียนรู้โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งการศึกษายังจัดได้ว่าเป็นการเตรียม อุปสงค์และอุปทานของกำลังคนให้มีเสถียรภาพและการเจริญเติบโตในอนาคต ที่ผ่านการบริหารจัดการ การจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารด้านทรัพยากรบุคคล มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อนและ ยุ่งยากมากกว่าการบริหารจัดการผลิตทางเศรษฐกิจ รวมถึงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมที่มีความ หลากหลายมากขึ้น การบริหารจัดการการศึกษาเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ย่อมจะมีปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข และข้อกำหนดมากขึ้น โดยเฉพาะจะต้องเผชิญกับ 3 เรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว (change) ความไม่แน่นอน (uncertainty) สิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว (change) ความไม่แน่นอน (uncertainty) สิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (unpredictable) ซึ่งการ พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพจึงมีความสำคัญเพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้การพัฒนา บุคคลทั้งด้านคุณธรรม ความรู้ ความคิด การสั่งสมประสบการณ์ในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมบนพื้นฐานการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การพัฒนายุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคคลโดยศึกษาปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การวางแผน ยุทธศาสตร์ (strategic planning) โดยเป็นไปตามกระบวนการบริหารยุทธศาสตร์ (strategic administration process) โดย Hunger and Wheelen (2006: 73) กล่าวว่ากระบวนการบริหาร ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อม 2) การกำหนดยุทธศาสตร์ 3) การนำไปสู่ การปฏิบัติ และ 4) การประเมินและควบคุมยุทธศาสตร์ Delahaye (2005: 92-95) และ Walton (1999: 105-107) ชี้ให้เห็นว่าในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากร จำเป็นต้องมีการ วิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ อย่างแท้จริง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) มุ่งเน้นการนำ ความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่าง ถอนรากถอนโคนและการพัฒนาต่อยอด รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการ ทั้งในระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนใน วงกว้าง ดังนั้น การพัฒนาต่อจากนี้ไปจะเป็นช่วงที่มุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานภูมิปัญญาที่เกิดจาก การใช้ความรู้ และทักษะการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาและการพัฒนานวัตกรรมนำมาใช้ใน ทุกด้านของการพัฒนา การพัฒนามีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกรอบเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน ขยายและสร้างฐานรายได้ใหม่ที่ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้นควบคู่ ไปกับการต่อยอด

ฐานรายได้เดิม สังคมไทยมีคุณภาพและมีความเป็นธรรมโดยมีที่ยืนสำหรับทุกคนในสังคมและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการผนึกกำลังในการผลักดันขับเคลื่อนร่วมกันของทุกภาคส่วน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 65)

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายการศึกษาในทศวรรษที่ 2 สู่ทศวรรษที่ 3 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ การเพิ่มโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้ และคุณลักษณะของคนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่สอดคล้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทิศทางของการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษามีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 6) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายการศึกษา พ.ศ.2559 เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยมีคุณภาพมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดในตน มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งและเหมาะสมเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นไป และการดำรงชีวิตในอนาคต คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีคุณภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ พรชัย เจตมานัน และคณะ (2559: 2) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งเกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในสภาพปัญหาอันเป็นที่มาของแนวคิดการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ การพัฒนาประเทศชาติความต่อเนื่อง มีแผนพัฒนาและแผนยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย การจัดสรรและการใช้งบประมาณแบบแยกส่วน การกำหนดอนาคตของชาติกระทำโดยภาครัฐเป็นส่วนใหญ่และประเทศพัฒนาแล้วจะมียุทธศาสตร์ชาติ โดยกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) คือ ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายได้ระดับสูง และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ ประเทศไทย 4.0 เป็นความมุ่งมั่น ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ Value-Based Economy หรือเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ซึ่งในปัจจุบันยังติดอยู่ในโมเดลเศรษฐกิจแบบทำมากได้น้อย ต้องการปรับเปลี่ยนเป็น ทำน้อย ได้มาก การขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างน้อยใน 3 มิติสำคัญ คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์

ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรมเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น ส่วนการศึกษา 4.0 (Education 4.0) คือการเรียนการสอนที่สอนให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม ซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงห่างไกลในหลาย ๆ มิติ เช่น ไม่เคยสอนให้ผู้เรียนได้คิดเองทำเอง ส่วนใหญ่ยังคงสอนให้ทำโจทย์แบบเดิม ๆ อีกเรื่องคือผู้เรียนเริ่มไม่รู้จักสังคม ส่วนใหญ่ใช้เวลาในโลกออนไลน์ไปกับเกม การพูดคุยในโลกออนไลน์ไม่ว่าเป็นทางเฟซบุ๊กและแอปพลิเคชันไลน์ และอินสตราแกรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสังคมมายา ซึ่งเทคโนโลยีไม่ผิด เทรียนิยมสองด้าน เทคโนโลยีก็เช่นกัน จะนำไปใช้ในด้านใดให้เกิดประโยชน์เป็นความยากและท้าทายของผู้ที่ต้องทำหน้าที่สอน ในยุคนี้ เพราะการเรียนการสอนในยุค 4.0 ต้องปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปล่อยให้กล้าคิดและกล้าที่จะผิด แต่ทั้งหมดก็ยังคงต้องอยู่ในกรอบที่สังคมต้องการหรือยอมรับได้ ไม่ใช่ว่าเก่งจริง คิดอะไรใหม่ ๆ ได้เสมอและมีความคิดสร้างสรรค์ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งปัจจัยหลักของการใช้เทคโนโลยีที่เกิดความคุ้มค่า ได้แก่

- 1) การใช้อินเทอร์เน็ต (internet) เครื่องมือสำคัญสำหรับการค้นหาความรู้ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ดังนั้นทางการศึกษาต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่ายมากกว่ามองอินเทอร์เน็ตเป็นผู้ร้ายแล้วกลัวว่าผู้เรียนจะใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางที่ไม่ดี ไม่สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้
- 2) ความคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) เป็นพรสวรรค์ หลักสูตรการเรียนการสอนควรจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าที่จะคิด นอกกรอบหรือต่อยอดจากตำราเรียน และ 3) การปฏิสัมพันธ์กับสังคม (society interaction) เพื่อที่จะสามารถสนองความต้องการของสังคมและทำงานร่วมกันในสังคมได้

ควรมีกิจกรรมที่สนับสนุนการทำงานแบบเป็นกลุ่มหรือทีม ปัจจัยดังกล่าวถ้าทำได้ดีการศึกษา 4.0 จะสามารถสร้างและพัฒนานคนให้สามารถค้นหาความรู้ต่าง ๆ ประกอบรวมเข้าด้วยกันและประยุกต์ให้เข้ากับงานที่ทำ สามารถต่อยอดและพัฒนาต่อไป

นอกจากนี้ การเตรียมการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ไทยแลนด์ 4.0 มีปัจจัยหลายอย่างที่ต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังมีบุคลากรทางการศึกษาอีกจำนวนมากที่อยู่ในระบบ 1.0, 2.0, 3.0 ซึ่งการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มปฏิรูปการศึกษาโดยได้กำหนดนโยบาย 2 ภาษา (bilingual policy) และสร้างทักษะด้านวิชาชีพเพื่อเศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรม และมีการพัฒนาความสามารถด้านการศึกษา จัดให้มีโรงเรียนการคิดวิเคราะห์ (thinking school) โดยหลักการสำคัญคือ การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาของการศึกษา การใช้วิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ การใช้คณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาหรือด้านความคิด การใช้เหตุผล และหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ และการเตรียมการศึกษาจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จัดหลักสูตรให้ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม พร้อมทั้งปรับปรุงตำราให้สอดคล้อง

กับหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องเปลี่ยนระบบการประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยเฉพาะ การคิดเป็น วิเคราะห์เป็นตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และการปรับการอบรมครูให้ตรงกับความต้องการ ในการนำความรู้ไปใช้ และการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ ต้องดำเนินการ ควบคู่ไปด้วยกัน

จากการศึกษาปัญหาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัด ปริมาณพลของกรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อรองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ประกอบกับจังหวัดนครปฐมมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านทำให้ สภาพดินและแหล่งน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ และจากการกระจายความเจริญของกรุงเทพมหานครและ การเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่จังหวัดนครปฐม ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐมขยายตัวในทุกด้าน อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการอุตสาหกรรม ด้านการบริหาร ด้านการศึกษา มีสถาบัน การเงินอยู่จำนวนมาก ทำให้สะดวกในการประกอบกิจกรรมทางพาณิชย์กรรม (สำนักบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1, 2553) จะเห็นได้ว่าจังหวัดนครปฐมนั้น เป็นจังหวัดที่มีการขับเคลื่อน ทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีการนำนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลมาเป็น กรอบหลักในการพัฒนาจังหวัด เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างโอกาสและเพิ่มรายได้ ซึ่งหากสถานศึกษาและสถานประกอบการได้มีส่วนร่วม ในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่อาชีพ โดยจัดระบบการศึกษาเพื่อการมีงานทำ เป็นระบบ การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและยืดต่อการพัฒนานักเรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความคิด เป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน สังคมความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักการหาโอกาสและ ช่องทางในการทำงาน สรรวจการก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติอันดีผ่านการศึกษา การฝึกอบรมและการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยให้นักเรียนมี ประสบการณ์ที่จะตัดสินใจในการศึกษาต่อและการทำงานต่อไปได้ในอนาคต และเป็นการเตรียม คุณลักษณะที่ดีเพื่อการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการ ทักษะและคุณลักษณะของนักเรียน ให้สอดคล้องและตรงประเด็นกับการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียน เพื่อที่จะ ได้ส่งเสริมศักยภาพความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นและประเทศ

ดังนั้น การจะเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาทางการศึกษาต้องเป็นการก้าว ที่ละก้าวจึงจะเกิดความยั่งยืนได้ และการที่จะเป็นการศึกษา 4.0 ทุกอย่างต้องผ่านการวางแผนเพื่อ สร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่ดี และต้องใช้ความอดทนและต้องดำเนินงานในทุกภาคส่วนของ การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการและความสมดุล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนา บุคลากรและการสร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนพัฒนาทางการศึกษาที่สามารถนำไปใช้และปฏิบัติได้ จริงอย่างเป็นรูปธรรม ควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางพัฒนาที่เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลอย่างเข้มแข็ง และให้การศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังแนวความคิดให้กับพลเมืองและเยาวชน ของชาติ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของสมรรถนะ ความสามารถในการแข่งขันระยะยาว (long terms

competitiveness) ที่เป็นข้อต่อหลักและบริบทที่สำคัญของการออกแบบภายใต้การขับเคลื่อนของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาอันเชื่อมโยงกับมนุษย์และสังคมจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทั้งภาคส่วนยุโรป อเมริกา จีนและญี่ปุ่น ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษา กลายเป็นโจทย์สำคัญในหลาย ๆ เรื่อง เนื่องจากทุกฝ่ายมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนบริหารจัดการที่ดี เพราะการก้าวที่ช้าจะทำให้เสียโอกาส การจัดการศึกษาเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ เพราะนอกจากจะต้องก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงแล้วยังจะต้องใช้เป็นกลไกเพื่อการขับเคลื่อนภาคส่วนอื่น ๆ ให้มีความพร้อมในการเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง การศึกษาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะการศึกษาเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและยังเป็นรากฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมและเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ การสร้างความพร้อมที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือสิ่งที่ท้าทายศักยภาพและความสามารถของมนุษย์ที่จะสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นเพื่อสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย 4.0 ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมถึงการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง นั่นคือการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพ การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมไปสู่การประกอบอาชีพให้ผู้เรียนสามารถเข้าสู่โลกของการทำงานได้หลังจากสำเร็จการศึกษา หากผู้เรียนเหล่านั้นไม่ได้ศึกษาต่อ การจัดการศึกษาทางวิชาชีพจึงเป็น สิ่งสำคัญเพราะเป็นแนวทางไปสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนจึงควรเป็นหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษาโดยร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น เครือข่ายภาคธุรกิจที่ต้องช่วยกันส่งเสริมและจัดการให้เป็นระบบตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ที่มีนโยบายในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นมากขึ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรได้ โดยกรอบของหลักสูตรจะเน้นไปที่การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (active learning) มีหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่เน้นทักษะอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ และทักษะในการดำรงชีวิต การให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ต้องมีการปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนพอใจและสามารถเรียนได้อย่างมีความสุข (ประเวศ มหารัตนสกุล, 2551: 24) การศึกษาที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงคือการพัฒนาคนให้รู้จักคิดเพื่อนำไปสู่ปัญญาอันชาญฉลาด ซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านจิตใจให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณลักษณะที่ดีเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม ซึ่งทำให้เห็นว่าการศึกษาามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี สามารถสร้างและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ (สิรินันท์ ศรีวีระสกุล, 2553: 1)

ด้วยเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ซึ่งองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้ เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม ซึ่งจะมีส่วนในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็น ทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติอย่างเหมาะสมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการการเตรียมพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0
2. ร่างและนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

คำถามของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นแนวทางในการหาคำตอบ ผู้วิจัย ได้กำหนดข้อคำถามของการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านทักษะอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 เป็นอย่างไร
2. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคม 4.0 ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของ การวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักในการศึกษาครั้งนี้ไว้ดังนี้

1.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ในภาครัฐ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 9 นครปฐม ผู้อำนวยการโรงเรียน จังหวัดนครปฐม นักวิชาการ/อาจารย์/ครู สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดนครปฐม และกรมจัดหางานจังหวัดนครปฐม

1.2 กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสถานศึกษาจังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 35,548 คน และใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 2000: 94) ในการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน

1.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ในภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนสถานประกอบการและตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพอิสระ และตัวแทนจากชุมชน ในจังหวัดนครปฐม

1.4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการนโยบาย จำนวน 17 คน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.4.1 ปัจจุบันทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครปฐม นักการศึกษาในหน่วยงานของรัฐและเอกชน หรือเป็นที่ปรึกษาด้านการจัดทำยุทธศาสตร์ให้กับหน่วยงานของรัฐและเอกชน

1.4.2 มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการจัดทำยุทธศาสตร์ในองค์การอย่างดีเยี่ยม หรือมีผลงานที่สามารถเห็นได้ในวงการศึกษาดำรงหรือผลงานวิจัยต่าง ๆ ในด้านการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์

1.4.3 เป็นผู้มียุทธศาสตร์ในการกำหนดนโยบายหรือมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านทักษะอาชีพของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

1.4.4 เป็นผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งด้านการจัดทำยุทธศาสตร์ไม่น้อยกว่า 1 ปี

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 9 จังหวัดนครปฐม จำนวน 29 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 (จังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดนครปฐม, 2560)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์หลักการ แนวคิดทฤษฎี และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์กระบวนการบริหารยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) เพื่อชี้ให้เห็นสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ชี้ให้เห็นอุปสรรคและโอกาสทั้งในปัจจุบันและอนาคต 2) การประเมินข้อดีและข้อเสีย ขั้นตอนการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา องค์ประกอบในการบริหารยุทธศาสตร์ แผนการพัฒนาการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษา

ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยเริ่มจากยุทธศาสตร์นำเข้า (Strategic inputs) ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) ซึ่งจะนำไปสู่ยุทธศาสตร์ปฏิบัติการ (Strategic Actions) ประกอบด้วย การกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ (Strategic Determination) และการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ (Strategic Implementation)

4. ขอบเขตด้านเวลา การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เพื่อนำเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559 – เดือนพฤษภาคม 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม หมายถึง กระบวนการจัดทำแผนงานหรือทิศทางการดำเนินงานเตรียมความพร้อมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่การประกอบอาชีพ ที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานจริง เกิดทักษะและความสามารถในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และทิศทางการพัฒนาสังคมไทย 4.0

2. ทักษะอาชีพ หมายถึง ความสามารถและความชำนาญในการประกอบอาชีพหลักที่ตนเองถนัดหรือสนใจ การมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีความสามารถในการสร้างอาชีพให้กับตนเองได้

3. อาชีพ หมายถึง การทำมาหากินจากการทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้ เป็นงานที่สุจริต ไม่ผิดศีลธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม แบ่งได้หลายประเภท ดังนี้

3.1 แบ่งตามลักษณะของอาชีพ ได้แก่

3.1.1 อาชีพอิสระ หมายถึง อาชีพที่ผู้ประกอบการเป็นเจ้าของกิจการ ได้แก่

3.1.1.1 อาชีพผู้ผลิต เป็นการสร้างผลผลิตขึ้นจำหน่ายเอง เช่น ผลผลิตทางการเกษตร ผลผลิตด้านอาหาร ผลผลิตงานบ้าน งานประดิษฐ์ ผลผลิตงานศิลปหัตถกรรม เป็นต้น

3.1.1.2 อาชีพผู้บริการ ได้แก่ อาชีพที่อำนวยความสะดวกสบายหรือสร้างความบันเทิงแก่ผู้บริโภค คือบริการทางการเงิน การบริการอันเป็นสาธารณะ ธุรกิจการโรงแรม บริการนำเที่ยว เป็นต้น

3.1.2 แบ่งตามลักษณะของรายได้ และความมั่นคงในอาชีพ ได้แก่

3.1.2.1 อาชีพหลัก เป็นอาชีพที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบการ

3.1.2.2 อาชีพรองหรืออาชีพเสริม เป็นอาชีพที่ใช้เวลานานกว่าเวลางานปกติของอาชีพหลัก เพื่อการมีรายได้เพิ่มขึ้น

4. สังคมไทย 4.0 หมายถึง รูปแบบในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมาย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามแนวคิดของรัฐบาล เปลี่ยนมาใช้นวัตกรรมเพื่อการสร้างสรรค์และพัฒนา

5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น ม.4 - ม.6 ในสถานศึกษาจังหวัดนครปฐม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. หน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานและดูแลรับผิดชอบงานด้านการเตรียมความพร้อมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ได้ทราบข้อมูลความต้องการด้านอาชีพที่เป็นข้อมูลทางวิชาการ เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางและแผนการพัฒนาการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

2. ได้ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 และสามารถนำยุทธศาสตร์ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

3. สามารถนำการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมและการวางแผนเพื่อการพัฒนาการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ไปปรับใช้ในท้องถิ่นและจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

4. นำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายในการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนต่อไป ก่อให้เกิดการยอมรับยุทธศาสตร์ร่วมกันจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด
ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศในประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศในบริบทของสังคมไทย 4.0
3. แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย
 - 3.1 ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)
 - 3.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)
 - 3.3 แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)
 - 3.4 แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)
 - 3.5 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551
 - 3.6 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ
เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0
5. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน
6. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี
7. เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research)
8. ข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดนครปฐม
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์

การศึกษาความหมายของยุทธศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ ลักษณะ
และความสำคัญของยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ เป็นการวางแผนที่นำมาใช้เพื่อกำหนดแผนการ
ทำงานด้านต่าง ๆ ในระยะยาวอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ หรือสภาพแวดล้อม ซึ่งจะให้ความสำคัญ
กับการก้าวไปในอนาคต มีการพิจารณาความสามารถขององค์กรและวิเคราะห์ปัจจัยที่จะก่อให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต โดยจะบอกทิศทาง การดำเนินงานและแนวทางปฏิบัติที่จะบรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของยุทธศาสตร์

การศึกษาความหมายของยุทธศาสตร์เพื่อให้เป็นที่เข้าใจได้อย่างชัดเจน ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษาถึงความหมายใน 2 มุมมอง คือ มุมมองที่เป็นที่รู้จักใช้ทั่วไป และมุมมองที่ใช้ในการบริหารองค์กร โดยในมุมมองแรกผู้วิจัยได้ศึกษาจากพัฒนาการของคำว่า ยุทธศาสตร์ ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษตั้งแต่ปี ค.ศ.1991-2005 พบว่า มีความหมายที่คล้ายคลึงกันดังนี้ The Oxford Encyclopedic English Dictionary (1991: 1432) ให้ความหมายว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การวางแผนกิจกรรมหรือนโยบายในทางธุรกิจหรือการเมือง ซึ่งต่อมา Webster's News World College Dictionary (1996: 1324) ให้ความหมายว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง ยุทธวิธีหรือวิธีการที่รอบคอบเพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย ในขณะที่ Chambers 21st Century Dictionary (1996: 1393) ให้ความหมายที่เน้นไปในการวางแผนระยะยาวว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การวางแผนระยะยาวในอนาคตเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือการพัฒนา ในปี ค.ศ.1999 Encarta World English Dictionary (1999: 1848-1849) ได้ให้ความหมายที่กว้างออกไปว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การวางแผนในเรื่องต่าง ๆ อย่างรอบคอบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือศิลปะในการพัฒนาหรือการนำแผนไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นความหมายที่ใกล้เคียงกับ Reader's Digest Great Dictionary of English Language (2001: 969) ที่ระบุว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนที่ได้มีการออกแบบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในระยะยาวที่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเจาะจง ส่วน The World Book Dictionary (2001: 2069) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า ยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนและการบริหารจัดการที่เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และในความหมายที่ปรากฏใน Longman Dictionary of English Language and Culture (2005: 1377) ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ ไว้ว่า ยุทธศาสตร์เป็นแผนเฉพาะเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับ Oxford Advanced learner's Dictionary of Current English (2005: 1516) ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากความหมายของยุทธศาสตร์ตามพจนานุกรมที่ได้ศึกษาไปส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องของการวางแผนและการวางแผนระยะยาว ซึ่งมีเพียงนิยามเดียวที่ให้ความหมายในเรื่องยุทธวิธีหรือวิธีการเพื่อไปถึงเป้าหมาย ในช่วงเวลาต่อมาได้มีการให้ความสำคัญกับความรอบคอบและความเชี่ยวชาญโดยมุ่งเน้นที่บรรลุผลตามเป้าหมายเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นหลัก

สำหรับความหมายของยุทธศาสตร์ในมุมมองที่ใช้ในการบริหารองค์กรนั้น พบว่า ในทัศนะของนักบริหารมีความหมายในเชิงการแข่งขันทางธุรกิจและการบริหารในระดับสูง คือ ในปี ค.ศ.1989 Henderson (1989: 141) ได้เขียนบทความเรื่อง The Origin of Strategy และได้ให้

ความหมายของยุทธศาสตร์ว่า หมายถึง การไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการวางแผนดำเนินการ เพื่อพัฒนาข้อได้เปรียบในการแข่งขันด้านธุรกิจและปรับใช้อย่างเหมาะสม ต่อมา Mintzberg และ Quinn (1996: 16) ได้ให้คำนิยามของคำว่ายุทธศาสตร์ว่าหมายถึง 5 P's คือ แผน (plan) วิธีการ (ploy) แบบแผน (pattern) ตำแหน่งหรือสถานะ (position) และโลกทัศน์ทางองค์กร (perspective) ในขณะที่ Porter (2001: 10) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การสร้างลักษณะเฉพาะและสถานการณ์ให้มีคุณค่าด้วยกิจกรรมที่แตกต่างกัน ต่อมาในปี ค.ศ.2004 Hill and Jones (2007: 3) ได้ให้ความหมายที่เน้นการบรรลุเป้าหมายไว้ว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การกระทำที่ผู้บริหารดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งอาจเป็นหนึ่งเป้าหมายหรือมากกว่า ความหมายดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทัศนะของ ชรีติ อุณสัมฤทธิ์ (2550: 102) ที่ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ไว้ว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง แนวทาง วิธีการ เทคนิคที่ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หากจะพิจารณาความหมายของยุทธศาสตร์ในมุมมองของการบริหารองค์กรที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า ยุทธศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงแผนเท่านั้น แต่หมายถึงวิธีการหรือแบบแผนการปฏิบัติที่ได้มีการพิจารณาเป็นอย่างดีเพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุเป้าหมาย ซึ่งหากจะประมวลสรุปความหมายทั้ง 2 มุมมองแล้ว จะเห็นว่าความหมายของยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทาง วิธีการ หรือแบบแผนการกระทำที่ได้ผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

นอกจากนี้ สุมิตร สุวรรณ (2554: 33) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์เป็นคำที่สร้างขึ้นและพัฒนาเรื่อยมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานหรือการกระทำใด ๆ ในสถานการณ์ที่กำหนด คำว่ายุทธศาสตร์ได้ถูกใช้อย่างแพร่หลายในการสงคราม ธุรกิจ การกีฬา และเกม อย่างไรก็ตามพบว่ายุทธศาสตร์ที่มีมาแต่เดิมว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทตามตำแหน่งในกองทัพ ต่อมามีความหมายในเชิงศิลปะของนักรบที่เกี่ยวกับการใช้จิตวิทยาและทักษะการแสดงพฤติกรรมตามบทบาทที่ได้รับ และในช่วงเวลา 450 ปี ก่อนคริสตศักราช คำนี้ได้รับการปรับมาใช้เกี่ยวกับด้านทักษะการบริหารจัดการ และหลังจากนั้นได้มีการนำไปใช้กับการจ้างงานและการจัดระบบบริหารที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละองค์กรในยุคปัจจุบัน ที่มาของคำว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าว เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาของ พวงรัตน์ เกสรแพทย์ (2543: 11, อ้างถึงใน สิรินันท์ ศรีวีระสกุล, 2553: 73) ที่กล่าวถึงที่มาของกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ (strategy) ว่ามีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณ ใช้ในความหมายของศิลปะและศาสตร์เกี่ยวกับยุทธการทางทหารซึ่งคำว่า ยุทธศาสตร์หรือ “strategy” มาจากคำสองคำรวมกันคือ “stratos” ซึ่งหมายถึง กองทัพ และ “legei” ซึ่งหมายถึง การนำหรือผู้นำ กล่าวอีกนัยหนึ่งกลยุทธ์ หมายถึง เรื่องของการวางแผนยุทธศาสตร์บัญชาการรบเพื่อนำกองทัพเข้ารุกศัตรูเพื่อชัยชนะ โดยการใช้สรรพกำลังและเทคนิควิธีอันชาญฉลาดให้เกิดประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลนั่นเอง ต่อมาคำนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการวางแผนบริหารองค์กร โดยหมายถึงวิธีการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2. ลักษณะและความสำคัญของยุทธศาสตร์

Grattan (2002: 11-16) ได้กล่าวถึงลักษณะธรรมชาติของยุทธศาสตร์ว่าต้องเกี่ยวข้องกับหรือมีลักษณะที่ชัดเจนในเรื่องต่อไปนี้ 1) การนิยามความหมายด้วย 5 P's ของ Mintzberg และ Quinn (1996: 3) ที่ได้ให้ทัศนะว่า ยุทธศาสตร์ไม่สามารถใช้คำคำเดียวอธิบายความหมายได้ แต่สามารถอธิบายได้ 5 คำ หรือ 5 P's คือ แผน (plan) วิธีการ (ploy) แบบแผน (pattern) สถานะหรือตำแหน่งขององค์กร (position) และโลกทัศน์ขององค์กร (perspective) 2) การแข่งขัน ยุทธศาสตร์ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการแข่งขันและถึงแม้จะไม่ถูกใช้ในสถานการณ์แข่งขัน จุดประสงค์ของการใช้ยุทธศาสตร์ขององค์กรหรือส่วนบุคคลก็คือการได้รับชัยชนะ ความสำเร็จ การได้ทำในสิ่งที่ดีกว่า หรือ การค้นหาหนทางเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ 3) พันธกิจและวิสัยทัศน์ Schoemaker (2000: 12) กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์เป็นเหมือนการสร้างความสำเร็จในสิ่งที่องค์กร ควรจะทำ และควรจะทำอย่างไรให้ผู้คนได้ทราบเพื่อจะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ 4) การจัดลำดับงาน การคิดเชิงยุทธศาสตร์เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตระยะยาวที่เราไม่สามารถล่วงรู้ได้ และด้วยความสามารถขององค์กรในการจัดลำดับงานใหม่และการจัดเตรียมโครงสร้างที่ช่วยบุคลากรปฏิบัติงานเชิงยุทธศาสตร์ได้ 5) การตัดสินใจ เนื่องจากยุทธศาสตร์คือการเลือกจากหลาย ๆ ทางเลือกที่นำไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้น กระบวนการได้มาซึ่งยุทธศาสตร์จึงต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เนื่องจากยุทธศาสตร์ที่ดีมาจากการเลือกทางเลือกที่ดีและยุทธศาสตร์ที่ไม่ถูกต้องก็มาจากทางเลือกที่ไม่ดีคุณภาพ 6) มุมมองใน 3 มิติ โดยพิจารณาธรรมชาติทางยุทธศาสตร์ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากันอยู่ 3 ประการ คือ เนื้อหา บริบท และกระบวนการ 7) การมีกลยุทธ์หลายระดับ คือ มีกลยุทธ์ระดับองค์กร (coporate strategy) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (business strategy) และกลยุทธ์ระดับหน้าที่ (functional strategy) 8) ภาพรวมขององค์กร ไม่ว่าจะกำหนดกลยุทธ์ในระดับใด ธรรมชาติคือการเกี่ยวข้องกัน ภาพรวม ซึ่งเมื่อพัฒนาเต็มที่แล้วจะต้องเกี่ยวข้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การเงิน สภาพแวดล้อม ความสามารถขององค์กร ความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ธรรมชาติขององค์กร วัฒนธรรมขององค์กร และศีลธรรมจรรยา และ 9) ยุทธศาสตร์บนพื้นฐานของทรัพยากรและความสามารถ การเลือกยุทธศาสตร์ต้องคำนึงถึงความสมเหตุสมผลและความเป็นไปได้ ข้อจำกัดหนึ่งอาจเป็นหนทางที่จะใช้ประโยชน์สำหรับองค์กร ดังนั้น ควรมีการให้ข้อมูลที่ครบสมบูรณ์ แต่ควรมีการระบุแนวคิด แนวทาง ปัจจัยที่สำคัญ เช่น ความสามารถ สติปัญญาของบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจที่ได้แสดงไว้อย่างชัดเจน

อนิวัช แก้วจันทน์ (2551: 3) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์มีความสำคัญต่อการผลักดันองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างถูกต้องทิศทางและมั่นคง เพราะการได้มาซึ่งยุทธศาสตร์มีขั้นตอน หลักการ

ที่ละเอียดรอบคอบ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ 1) ทำให้เกิดการกำหนดทิศทางองค์กร (direction setting) ทิศทางองค์กร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา เป้าหมายและวัตถุประสงค์การกำหนดทิศทางองค์กร มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน 2) ทำให้มีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร (stakeholders) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร ได้แก่ พนักงาน ผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น ประชาชน เป็นต้น 3) ทำให้องค์กรคำนึงถึงผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยจะต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้เพื่อผลสำเร็จทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 4) มีการมุ่งเน้นผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อใช้เป็นเกณฑ์การวัดผลสำเร็จขององค์กรมากขึ้น ทั้งนี้ ประสิทธิภาพเป็นการวัดผลโดยเปรียบเทียบผลที่ได้กับทรัพยากรทั้งหมดที่ได้ใช้ไปในการดำเนินงาน สำหรับ ประสิทธิภาพเป็นการวัดผลการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจริงกับผลที่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าโดยพยายามที่จะทำให้ผลที่ได้จริงเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

3. องค์ประกอบและกระบวนการบริหารเชิงยุทธศาสตร์

สิรินันท์ ศรีวีระสกุล (2553: 72-78) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) การกำหนดยุทธศาสตร์ มีแนวทางในการปฏิบัติคือ วิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์ เป็นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ การกำหนดทิศทางขององค์กรเป็นการกำหนดทิศทางที่องค์กรต้องการมุ่งไปสู่ผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ การวางยุทธศาสตร์เป็นสิ่งที่จะต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญวางแผนที่จะทำเพื่อให้สามารถบรรลุในทิศทางหรือผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ และการสื่อสารและการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ เป็นการสื่อสารถ่ายทอดยุทธศาสตร์ให้อยู่ในรูปที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายสำหรับบุคลากรทุกระดับในองค์กร เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติต่อไป 2) การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ หลังจากกำหนดยุทธศาสตร์แล้ว องค์กรจะต้องสามารถแปลงยุทธศาสตร์นั้นไปสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลจากการศึกษาแนวทางขององค์กรตามแนวคิดต่าง ๆ แล้ว จะพบว่าการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติให้ได้ผลนั้น ควรจะประกอบด้วยองค์ประกอบสองส่วน ได้แก่ การทำให้ทั้งองค์กรเกิดลักษณะที่มุ่งเน้น เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์และการทำให้องค์กรมีความสามารถในการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ และ 3) การประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ เมื่อองค์กรได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติแล้ว ก็จะต้องมีกระบวนการและขั้นตอนในการติดตามและประเมินผลในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานขององค์กรได้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้หรือไม่ หรือเมื่อยุทธศาสตร์เกิดขึ้นแล้ว จะช่วยทำให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งเป็นการประเมินว่าได้มีปัญหาคืออุปสรรคใด ๆ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้ในการปรับปรุงยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ รวมทั้งการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ขององค์กรต่อไป

ซึ่งการจะเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะในการดำเนินต้องเริ่มจากการกำหนดยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน เป็นยุทธศาสตร์ที่สะท้อนภาพของผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งเป็นยุทธศาสตร์ที่สามารถสื่อสารให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าใจได้ง่าย ต่อจากนั้นจึงเป็นการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยจะต้องมีกระบวนการในการวัดและประเมินการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ตรวจสอบว่ายุทธศาสตร์ที่วางไว้มีความเหมาะสมหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากยุทธศาสตร์และแนวทางในการปฏิบัติได้พัฒนาในช่วงเวลาหนึ่งอาจจะไม่เหมาะสมในสถานการณ์อีกช่วงเวลาหนึ่ง ดังนั้น ผลกระทบจากบริบทและสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทำให้องค์กรต้องมีการทบทวนและปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์อยู่ตลอดเวลา

Kaplan และ Norton (2006: 12-19) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง พบว่าจะต้องมีการบริหารยุทธศาสตร์ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การกำหนดยุทธศาสตร์ (strategic formulation) 2) การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ (strategic implementation to execution) และ 3) การประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ (strategic measurement and evaluation)

พสุ เดชะรินทร์ (2549: 73, อ้างถึงใน สิริพันธ์ ศรีวีระสกุล, 2553: 73) ได้กล่าวถึงรายละเอียดขององค์ประกอบแต่ละด้านในรายงานผลการศึกษา การพัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง มีสาระสำคัญสรุปตามองค์ประกอบแต่ละด้านว่ามีแนวปฏิบัติในรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดยุทธศาสตร์ (strategy formulation) มีแนวทางในการปฏิบัติ คือ การวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์ (strategic analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กรด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ การกำหนดทิศทางขององค์กร (strategic direction setting) เป็นการกำหนดทิศทางที่องค์กรต้องการมุ่งไปสู่เป้าหมาย เปรียบเสมือนเป็นผลลัพธ์ระดับสูงที่องค์กรต้องการที่จะบรรลุ การวางยุทธศาสตร์ (strategy development) เป็นสิ่งที่องค์กรจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญวางแผนที่จะทำเพื่อให้สามารถบรรลุในทิศทางหรือผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ การสื่อสารและการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ (strategy communication and translation) เป็นการสื่อสารและถ่ายทอดยุทธศาสตร์ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายสำหรับบุคลากรทุกระดับในองค์กร เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติต่อไป

2. การแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ (strategy implementation) หลังจากกำหนดยุทธศาสตร์แล้ว องค์กรจะต้องสามารถแปลงยุทธศาสตร์นั้นไปสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลจากการศึกษาแนวทางขององค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงและองค์กรที่เป็นเลิศตามแนวคิดต่าง ๆ แล้วจะพบว่า การแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติให้ได้ผลนั้น ควรจะประกอบด้วยองค์ประกอบสองส่วน ได้แก่ การทำให้ทั้ง

องค์กรเกิดลักษณะที่มุ่งเน้นเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ (strategic alignment) และการทำให้องค์กรมีความสามารถในการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ (strategic capability) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การทำให้เกิดความเชื่อมโยงและสอดคล้องระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์กรกับยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากการที่แปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติให้เกิดผลนั้นปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ในองค์กรจะต้องเชื่อมโยงและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้โดยปัจจัยสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ประกอบด้วย

2.1.1 โครงการและงบประมาณ (projects and budget) ภายหลังจากที่ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์แล้ว องค์กรจะต้องแปลงยุทธศาสตร์สู่โครงการและงบประมาณต่าง ๆ ซึ่งโครงการและการจัดสรรงบประมาณนั้น ควรมีลักษณะที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์เป็นหลักเพื่อให้สามารถมั่นใจได้ว่าเมื่อได้รับงบประมาณ และมีการดำเนินโครงการตามที่วางแผนไว้ จะส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดขึ้น

2.1.2 โครงสร้างและกระบวนการทำงาน (structure and work processes) ภายหลังจากกำหนดยุทธศาสตร์เสร็จสิ้นแล้ว การจัดโครงสร้างและกระบวนการทำงานที่สำคัญขององค์กรควรต้องปรับให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าองค์กรเองมีรูปแบบ โครงสร้าง และกระบวนการในการทำงานที่สนับสนุนต่อยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากถ้าโครงสร้างและกระบวนการในการทำงานที่สนับสนุนต่อยุทธศาสตร์ทั้งนี้เนื่องจากถ้าโครงสร้างและกระบวนการทำงานที่สำคัญขาดความสอดคล้องและเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์แล้ว ยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้ก็ยากที่จะบังเกิดผลสัมฤทธิ์

2.1.3 สมรรถนะและความสามารถของบุคลากร (personnel's competencies) การที่ยุทธศาสตร์จะได้รับการขับเคลื่อนได้นั้น จะต้องอาศัยบุคลากรเป็นสำคัญ ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในองค์กรทั่วไปคือบุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ดังนั้น การที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ได้รับการขับเคลื่อนและปฏิบัติตามได้เป็นอย่างดีจากบุคลากรในองค์กร จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ขององค์กร

2.1.4 วัฒนธรรมและค่านิยมในการทำงาน (organization culture and shared value) นอกเหนือจากสมรรถนะของบุคลากรที่จะต้องเชื่อมโยงและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์แล้ว วัฒนธรรมและค่านิยมในการทำงานบุคลากรในองค์กรก็ควรจะเป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์ขององค์กรด้วยเช่นกันกับยุทธศาสตร์ขององค์กร

2.1.5 ความรู้และระบบข้อมูลสารสนเทศ (knowledge and information systems) ในการดำเนินงานขององค์กรนั้น ผู้บริหารย่อมจะต้องอาศัยข้อมูลทั้งที่เป็นความรู้ (knowledge) และข้อมูลสารสนเทศ (information) สำหรับการตัดสินใจที่สำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ โดยทั้งความรู้และข้อมูลสารสนเทศที่ต้องการนั้น ควรจะเป็นความรู้และระบบข้อมูลสารสนเทศที่ต้องการนั้น ควรจะเป็นความรู้และระบบข้อมูลสารสนเทศที่ผู้บริหารสามารถใช้ได้ รวดเร็ว ทันเวลา

2.1.6 ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน (performance measurement systems) มีระบบที่ผลักดันและสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากระบบที่ผลักดันและสนับสนุนให้บุคลากรขาดความรู้มีส่วนร่วมหรือรับผิดชอบต่อยุทธศาสตร์แล้ว ผู้บริหารระดับสูงคงไม่สามารถที่จะผลักดันให้ยุทธศาสตร์สัมฤทธิ์ผลได้ จึงควรจะต้องผูกกระบบในการประเมินผลในทุกระดับขององค์กรให้เข้ากับยุทธศาสตร์

2.1.7 ระบบการจูงใจและผลตอบแทน (motivation and incentives systems) เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าบุคลากรทุกระดับในองค์กรได้มีส่วนร่วม รับผิดชอบ และผลักดันให้ยุทธศาสตร์สัมฤทธิ์ผล จะต้องมีการออกแบบระบบการจูงใจและผลตอบแทนที่เกื้อหนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามยุทธศาสตร์นอกจากจากการผูกกระบบการประเมินผลเข้ากับยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากโดยธรรมชาติของมนุษย์ คนเรามักจะปฏิบัติตามสิ่งที่ได้รับการจูงใจ ดังนั้นเพื่อให้ทุกคนได้มุ่งมั่นและปฏิบัติตามสิ่งที่ได้รับการจูงใจ และผลตอบแทนขององค์กรก็ควรที่จะมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ด้วย

2.2 ความสามารถที่องค์กรควรมีเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic capability) นอกเหนือจากการทำให้ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งทั้งองค์กรมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ (strategic alignment) แล้ว การจะแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติได้นั้น องค์กรจะต้องมีความสามารถในการขับเคลื่อนหรือแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติด้วย โดยความสามารถที่องค์กรควรมีประกอบด้วย

2.2.1 ทักษะ ความสามารถของผู้บริหาร (leadership skills and style) ความสามารถของผู้บริหารระดับสูงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ทั่วทั้งองค์กรมุ่งมั่นและเชื่อมโยงต่อยุทธศาสตร์ได้นั้น โดยจะต้องเริ่มต้นจากตัวผู้บริหารระดับสูงก่อน

2.2.2 ความมุ่งมั่นของผู้บริหาร (passion and commitment from top management in implementing strategy) นอกเหนือจากทักษะ ความสามารถของผู้บริหารที่จำเป็นต้องมีแล้ว ผู้บริหารระดับสูงยังจะต้องมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัตินั้นไม่ใช่สิ่งที่สามารถดำเนินการได้สำเร็จภายในเวลาชั่วข้ามคืน อีกทั้งยังต้องอาศัยความต่อเนื่องในการดำเนินการ รวมทั้งยังมักจะมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น ความมุ่งมั่นและทุ่มเทของผู้บริหารระดับสูงต่อการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

2.2.3 การมีผู้รับผิดชอบต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัตินั้นจำเป็นต้องมีหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาดูแลและรับผิดชอบโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ถึงแม้

หน่วยงานทุกหน่วยงานจะมีความเกี่ยวข้องข้องกับการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ แต่ก็จะทำให้ความสำคัญต่องานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้น ขาดการมองภาพรวมหรือความเชื่อมโยงทั้งหมด จำต้องมีกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการผลักดันและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะ โดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวอาจจะใช้โครงสร้างเดิมที่มีอยู่แล้วภายในองค์กร หรือจัดตั้งใหม่เป็นหน่วยบริหารยุทธศาสตร์ (office of strategy management)

2.2.4 เป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่นและมุ่งเน้นนวัตกรรม (organization agility and innovation) องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของบริบทต่าง ๆ ความสามารถในการพัฒนาและสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานและปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ

2.2.5 การทำงานร่วมกับผู้อื่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (open and collaborative) การที่องค์กรจะสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลนั้น ในหลาย ๆ สถานการณ์ที่จำต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ดังนั้น การที่องค์กรสามารถทำงานร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ในหลากหลายรูปแบบ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

2.2.6 การแบ่งปันความรู้ที่สำคัญภายในองค์กร (best practices and knowledge sharing) การแบ่งปันความรู้ที่สำคัญและแนวทางในการปฏิบัติที่ดีระหว่างหน่วยงานหรือบุคลากรต่าง ๆ ภายในองค์กร เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้ทั้งองค์กรมีความรู้ และแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

3. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ (strategic measurement and evaluation) เมื่อองค์กรได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติแล้ว ก็จะต้องมีกระบวนการและขั้นตอนในการติดตามและประเมินผลในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานขององค์กรได้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้หรือไม่ หรือเมื่อยุทธศาสตร์เกิดขึ้นแล้วจะช่วยให้้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งเป็นการประเมินว่าได้มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้ในการปรับปรุงยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ รวมทั้งการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ขององค์กรต่อไป

พวงรัตน์ เกสรแพทย์ (2543: 19, อ้างถึงใน สิริพันธ์ ศรีวีระสกุล, 2553: 76-77) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารเชิงยุทธศาสตร์จะพบว่ามีกระบวนการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ที่แตกต่างจากที่ได้กล่าวมาเนื่องจากการควบคุมยุทธศาสตร์ในขั้นตอนสุดท้าย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่ามิกิจกรรมย่อยเช่นเดียวกับการประเมินยุทธศาสตร์ ขั้นตอนดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร (internal and external environment analysis) ได้แก่ การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายนอก (external environment analysis) และการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายในองค์กร (internal environment analysis)

ขั้นที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ (strategic planning) ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ (vision statement) การระบุภารกิจหลัก (mission statement) การกำหนดวัตถุประสงค์ (objective setting) การพัฒนากลยุทธ์ (strategy development) และ การกำหนดนโยบาย (policy formulation)

ขั้นที่ 3 การดำเนินกลยุทธ์ (strategic implementation) ได้แก่ โครงการ (project) งบประมาณ (budget) และระเบียบวิธีปฏิบัติงาน (procedure)

ขั้นที่ 4 การควบคุมกลยุทธ์ (strategic controlling) ได้แก่ การกำหนดมาตรฐาน (establishment of standard) การวัดผลการปฏิบัติงาน (measurement of performance) การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐาน (comparison of performance with standard) และการดำเนินการแก้ไข (taking corrective action)

อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของ Wheelen และ Hunger (2004: 9) ได้กล่าวว่าการบริหารเชิงยุทธศาสตร์นั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อม 2) การกำหนดยุทธศาสตร์ 3) การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และ 4) การประเมินผลและควบคุม นอกจากนี้ Wheelen และ Hunger ได้อธิบายการตรวจสอบสภาพแวดล้อมว่าเป็นการตรวจตรา ประเมิน และเผยแพร่ข้อมูล สิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรให้กับผู้ที่รับผิดชอบงานสำคัญในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในเป็นตัวสำคัญที่จะกำหนดอนาคตขององค์กร วิธีการที่ง่ายที่สุดในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมดังกล่าวคือ SWOT analysis ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางยุทธศาสตร์สำหรับองค์กร สิ่งแวดล้อมภายนอกประกอบด้วยสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ภายนอกองค์กร และไม่ได้เป็นรูปแบบเดียวกันกับการบริหารจัดการภายใน สิ่งเปลี่ยนแปลงได้ เหล่านี้ก่อให้เกิดบริบทขององค์กรที่เป็นอยู่ในขณะนั้น และอาจมีอิทธิพลและมีแนวโน้มจะเข้าไปในสิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือเป็นองค์ประกอบเฉพาะที่เข้าไปมีส่วนในสภาพแวดล้อมเฉพาะขององค์กรที่มักจะเรียกว่าสภาพทั่วไปขององค์กร ส่วนสภาพแวดล้อมภายในขององค์กรประกอบด้วยสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ (จุดแข็งและจุดอ่อน) ที่มีอยู่ในองค์กรและไม่ได้อยู่ในการควบคุมในระยะสั้น ๆ ของการบริหารจัดการในระดับสูง สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดบริบทในการทำงานซึ่งหมายถึงโครงสร้างขององค์กร วัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ขององค์กร ส่วนที่เป็นจุดแข็งจะทำให้เกิดสมรรถนะแกนกลางที่สำคัญที่องค์กรสามารถใช้เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันได้ ซึ่ง Wheelen และ Hunger ได้อธิบายถึงขั้นตอนย่อยด้านพันธกิจ วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และนโยบายว่าต้องมีความเชื่อมโยงกัน โดยแต่ละขั้นตอนย่อยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. พันธกิจ พันธกิจขององค์กรคือจุดมุ่งหมาย หรือแนวคิดในการดำรงอยู่ขององค์กรว่าจะให้อะไรแก่สังคม ยุทธศาสตร์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับจะเป็นพื้นฐานขององค์กรและเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะที่จะทำให้องค์กรแตกต่างจากองค์กรอื่นในเรื่องของการดำเนินงานเพื่อให้บริการและผลผลิตตามที่ต้องการ

2. วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ คือ ผลลัพธ์สุดท้ายของการดำเนินกิจกรรมตามแผน วัตถุประสงค์จะระบุถึงสิ่งที่ต้องการทำให้สำเร็จว่าจะให้สำเร็จเมื่อใดและต้องมีจำนวนที่พอจะเป็นไปได้ ความสำเร็จของวัตถุประสงค์องค์กรควรเป็นผลลัพธ์มาจากการทำพันธกิจขององค์กรให้สมบูรณ์ การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายควรมีขอบข่ายในเรื่องต่อไปนี้ เช่น ผลกำไร ประสิทธิภาพ ความเจริญก้าวหน้า การมีชื่อเสียงที่ดี การให้ผลประโยชน์ต่อพนักงาน การให้ผลประโยชน์ต่อสังคม การเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ความอยู่รอดขององค์กร เป็นต้น

3. ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์จะก่อให้เกิดการวางแผนที่ครอบคลุม ชัดเจน ซึ่งจะระบุว่า องค์กรจะทำพันธกิจและวัตถุประสงค์ให้สำเร็จได้อย่างไร ยุทธศาสตร์มี 3 ประเภท คือ ยุทธศาสตร์ระดับองค์กร (corporate strategy) ยุทธศาสตร์ระดับธุรกิจ (business strategy) และยุทธศาสตร์ระดับปฏิบัติ (functional strategy)

4. นโยบาย นโยบายขององค์กรคือ แนวทางปฏิบัติที่เด่นชัด เพื่อการตัดสินใจเลือก การดำเนินการที่เชื่อมโยงกับการกำหนดยุทธศาสตร์ด้วยวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน

กระบวนการบริหารยุทธศาสตร์อีกแนวคิดหนึ่งที่นิยมในปัจจุบันเป็นแนวคิดของ Strickland และ Gamble (2008: 19) ที่กล่าวถึงระบบการกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กรว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน และบูรณาการร่วมกันอยู่ 5 ระยะ คือ

1. การพัฒนาวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้กรอบทิศทางที่จะพัฒนารวมถึงผลผลิต ลูกค้านวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ควรจะเป็น
2. กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นเครื่องมือวัดผลการปฏิบัติงานและกระบวนการทำงาน
3. กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และขับเคลื่อนองค์กรตามยุทธศาสตร์
4. ปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ที่ได้เลือกไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
5. ประเมินผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงให้ดีขึ้น สอดคล้องกับเป้าหมายในระยะยาว วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์หรือการดำเนินการให้สำเร็จ เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและโอกาสใหม่ขององค์กร

จากการศึกษากระบวนการยุทธศาสตร์จากแนวคิดของนักบริหารที่ได้กล่าวข้างต้น สรุปว่า มีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดยุทธศาสตร์ การนำยุทธศาสตร์ลงสู่การปฏิบัติ และการประเมินยุทธศาสตร์

4. ลักษณะและความสำคัญของยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษายุทธศาสตร์ในทางธุรกิจและการทำสงคราม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ ในการบริหารจัดการทางการศึกษาจะพบว่า Mintzberge และ Quinn (1996: 9-10) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่ดีมีประสิทธิภาพควรมีลักษณะดังนี้ 1) มีความชัดเจนและมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน 2) มีลักษณะของ

ความคิดริเริ่ม 3) สอดคล้องตรงประเด็นกับสิ่งที่องค์กรต้องการ 4) ยึดหยุ่นตามสถานการณ์ได้เมื่อมีความจำเป็น 5) สามารถประสานงานและอาศัยภาวะผู้นำในการดำเนินการ 6) เป็นสิ่งที่ทำให้ประหลาดใจ น่าสนใจ และ 7) แสดงถึงความมั่นคง ปลอดภัยขององค์กรในทุกด้าน อนิวัช แก้วจำนง (2551: 3) ได้กล่าวไว้ว่า ยุทธศาสตร์มีความสำคัญต่อการผลักดันองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างถูกต้องทิศทางและมั่นคง เพราะการได้มาซึ่งยุทธศาสตร์มีขั้นตอน หลักการที่ละเอียดรอบคอบ สรุปเป็นความสำคัญของยุทธศาสตร์ได้ดังนี้ 1) ทำให้เกิดการกำหนดทิศทางขององค์กร (direction setting) ทิศทางองค์กร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ การกำหนดทิศทางองค์กรมีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน 2) ทำให้มีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร (stakeholders) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร ได้แก่ พนักงาน ผู้ถือหุ้น ประชาชน ลูกค้า คนกลางทางการตลาดและคู่แข่ง เป็นต้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรเหล่านี้ย่อมคาดหวังต่อองค์กรในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเมื่อได้รับในสิ่งที่คาดหวังก็จะให้การสนับสนุนองค์กรให้เจริญก้าวหน้า หากไม่ได้รับในสิ่งที่คาดหวังองค์กรก็จะล้มเหลวในการจัดการได้ 3) ทำให้องค์กรคำนึงถึงผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (short-term and long term advantage) โดยจะต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กำหนดเพื่อผลสำเร็จทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 4) มีการมุ่งเน้นผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency and effectiveness) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์การวัดผลสำเร็จขององค์กรมากขึ้น ทั้งนี้ ประสิทธิภาพเป็นการวัดผลโดยเปรียบเทียบผลที่ได้กับทรัพยากรทั้งหมดที่ได้ใช้ไปในการดำเนินงาน สำหรับประสิทธิผลเป็นการวัดผลการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจริงกับผลที่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า โดยพยายามที่จะทำให้ผลที่ได้จริงเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ดังนั้น หากจะมองในลักษณะเปรียบเทียบระหว่างการดำเนินงานขององค์กรที่มียุทธศาสตร์และองค์กรที่ไม่มียุทธศาสตร์ จะพบว่ามีความแตกต่างกันตามที่ Kenny (2005: 6) ได้กล่าวไว้สามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานที่มียุทธศาสตร์นั้นจะมีความเชื่อมโยงระหว่างการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์และการกำหนดยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมาย จุดเน้นและวิธีดำเนินการไว้อย่างชัดเจน มีผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้ในขณะที่การดำเนินงานที่ไม่มียุทธศาสตร์นั้นจะขาดความเชื่อมโยงระหว่างการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์และการกำหนดยุทธศาสตร์ มีการกำหนดเป้าหมายไว้ด้วยข้อความกว้าง ๆ ไม่ชัดเจนขาดจุดเน้น และมีวิธีดำเนินการและการรายงานผลที่ยุ่ยยากและสับสน

5. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์

สาคร สุขศรีวงศ์ (2550: 99) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ (strategic planning) เป็นการวางแผนที่นำมาใช้เพื่อกำหนดแผนการทำงานด้านต่าง ๆ ในระยะยาว สอดรับกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการก้าวไปในอนาคต มีการพิจารณาความสามารถขององค์กร และวิเคราะห์ปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต เพื่อบอกทิศทางการทำงานและแนวทางปฏิบัติที่จะบรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (planning) หมายถึง การกำหนดพันธกิจ (mission) เป้าหมาย

(goals) และแผนงาน (plans) เพื่อให้องค์กรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่ประสงค์ ดังนั้นกระบวนการวางแผน จึงประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การกำหนดเป้าหมาย และ 3) การกำหนดแผนงาน (Bartol and Martin, 1998: 191) ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องดำเนินการให้ครบถ้วนทั้งสามขั้นตอน จากนั้นจึงนำแผนงานไปสื่อสารให้สมาชิกในองค์กรเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

6. แนวคิดการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์โดยวิธี SWOT การกำหนดยุทธศาสตร์จาก TOWS Matrix และ PESTLE Analysis

6.1 การวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์โดยวิธี SWOT

สิรินันท์ ศรีวีระสกุล (2553: 83) กล่าวว่า การกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กร จำเป็นจะต้องประเมินสภาพแวดล้อมปัจจุบันในองค์กรในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร และประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรในด้านอุปสรรคและโอกาส ทั้งนี้เพื่อให้ทราบสถานะที่แท้จริงขององค์กรว่าเป็นอย่างไรก่อนที่จะกำหนดทิศทางในการพัฒนา เทคนิคการประเมินที่ได้รับ ความนิยมใช้ในวงการธุรกิจและองค์กรอื่นในปัจจุบัน คือการวิเคราะห์ SWOT ซึ่ง Wheelen และ Hunger (2004: 109) กล่าวว่า การวิเคราะห์ SWOT ทำให้ผู้บริหารได้ทราบสภาพภาพขององค์กรว่า เป็นอย่างไร มีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส (opportunity) ในการพัฒนาอย่างไร และมีปัจจัยใด ที่เป็นอุปสรรคหรือภัยคุกคาม (threat) ต่อการพัฒนาการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งได้ทราบถึง สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง (strength) และจุดอ่อน (weakness) เพื่อนำข้อมูลจากการ วิเคราะห์ขององค์กรนี้ไปวางแผนยุทธศาสตร์ที่จะใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้น สามารถรับมือกับ อุปสรรค ต่าง ๆ รวมถึงสามารถสร้างความเข้มแข็งและขจัดข้ออ่อนด้อยขององค์กร ส่วนการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ปกรณีย์ ปริยากร (2548: 100-101, อ้างถึงใน สิรินันท์ ศรีวีระสกุล, 2553: 83) ได้กล่าวไว้โดยสรุปดังนี้ 1) การเมือง (political component) เป็นการวิเคราะห์นโยบาย และกฎหมายต่าง ๆ ของภาครัฐที่น่าจะมีผลทั้งในเชิงบวกและลบต่อการดำเนินกิจการ เช่น นโยบาย การเงินการคลัง การประกันสังคม กฎหมายลิขสิทธิ์ เป็นต้น 2) เศรษฐกิจ (economic component) เป็นการวิเคราะห์เศรษฐกิจระดับมหภาค เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ อัตราการว่างงาน อัตรา ดอกเบี้ย ต้นทุนด้านที่ดิน ค่าวัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น 3) สังคมและวัฒนธรรม (sociocultural component) เป็นการวิเคราะห์สภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น อัตราการรู้หนังสือ ระดับ การศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ วิธีการใช้ชีวิต อาชีพ เป็นต้น และ 4) เทคโนโลยี (technology component) เป็นการวิเคราะห์สภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่จะมีผลต่อการผลิตสินค้า หรือบริการ เช่น ความรู้และวิทยาการแขนงต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้อุปกรณ์อัตโนมัติ เป็นต้น แต่เมื่อมีการศึกษาเพิ่มเติมพบว่า PEST สามารถพัฒนาเป็นคำใหม่ เป็นคำว่า PESTLE ซึ่งมีรายละเอียดสรุปได้ว่า PESTLE เป็นวิธีการตรวจสอบ

สภาพแวดล้อมในวงการธุรกิจซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในวงกว้าง โดยปัจจัยจากสภาพแวดล้อมเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความควบคุม แต่มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักในการพัฒนาผลผลิตหรือการวางแผนยุทธศาสตร์

จากผลการวิจัยพบว่า ในระยะแรกมีการอ้างอิงถึงเครื่องมือและเทคนิคในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกจากแนวคิดของ Francis J. Aguilar (1967: 84) ที่กล่าวถึงการแบ่งหมวดหมู่ของสภาพแวดล้อมภายนอก 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคนิค ด้านการเมือง และด้านสังคม ซึ่งเรียกว่า PEST ต่อมาได้มีนักวิชาการและนักบริหารพัฒนาแนวคิดดังกล่าวเป็น PESTLE อย่างไรก็ตาม PESTLE นิยมใช้ในการตรวจสอบที่มุ่งเน้นถึงปัจจัยภายนอกขององค์กรและมักจะใช้ในการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ควบคู่กับเทคนิค SWOT ซึ่งคำว่า PESTLE เป็นคำที่มาจาก Political (การเมือง) Economic (เศรษฐกิจ) Social (สังคม) Technology (เทคโนโลยี) Legal (กฎหมาย) และ Environment (สิ่งแวดล้อม) ซึ่งสอดคล้องกับ ธงชัย สันติวงษ์ (2533: 130, อ้างถึงใน คະນິงภรณ์ วงเวียน, 2554: 20) ได้เสนอรูปแบบสภาพแวดล้อมวงกว้าง ที่ใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรเช่นกัน ซึ่งมีส่วนประกอบสำคัญ 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านสังคม (social) คือ เกี่ยวข้องกับการศึกษา อายุ เพศ ประชากร รูปแบบการใช้ชีวิตและค่านิยมในสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ (economic) คือ ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ ภาวะการค้าและการผลิตทางอุตสาหกรรมต่าง ๆ 3) ด้านการเมือง (political) คือ การติดตามการทำงานของรัฐบาลและกระบวนการทางรัฐสภา หรือความเคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศ และท้องถิ่น 4) ด้านเทคโนโลยี (technology) คือ ศึกษาถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น การเกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ กระบวนการผลิตใหม่ ๆ วัสดุใหม่ ๆ และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ ด้วยซึ่งภายใต้กรอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกนี้ มีเกณฑ์ที่จะใช้เพื่อติดตามสภาพแวดล้อมแต่ละด้านอยู่ 3 เกณฑ์ คือ 1) ชนิดของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งถ้ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ต่อเนื่องและติดตามได้ เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงที่ละอย่างโดยไม่สัมพันธ์กัน และคาดหมายได้ยาก เรียกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ละส่วนซึ่งขาดความต่อเนื่อง 2) ณ ระดับที่สูงขึ้นไปกว่าการดูการเปลี่ยนแปลง เรียกว่าการ ประเมินพลังผลักดันต่าง ๆ (driving force) ที่เกิดขึ้นเป็นการวิเคราะห์ลึกลงไปถึงปัจจัยแต่ละตัวในแต่ละด้าน เช่น ด้านสังคม อาจดูที่อัตราการเกิด การแต่งงาน หรือด้านเศรษฐกิจอาจดูถึงการเติบโตของการนำเข้า การเพิ่มอัตรารายได้ประชาชาติ เป็นต้น ซึ่งพลังผลักดันที่เกิดขึ้นอาจมีผลกระทบซึ่งกันและกัน หรืออาจก่อผลกระทบในทางขัดแย้ง เสริมหรือแยกไปคนละเรื่องก็ได้ 3) การคาดคะเนแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต เป็นการวิเคราะห์ติดตามจากปัจจุบันว่าในอนาคตจะเป็นไปในทางใด และจะเกิดผลต่อการดำเนินงานขององค์กรหรือต่อปัจจัยอื่นในทิศทางใดบ้าง เช่น การคาดคะเนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอีก 5 ปีข้างหน้า เป็นต้น

วิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ด้วยการตรวจสอบสภาพแวดล้อมมหภาคหรือรูปแบบสภาพแวดล้อมวงกว้าง (macro environment) ดังกล่าว จึงทำให้สามารถวิเคราะห์หรือคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกที่จะมีผลกระทบต่อองค์กรโดยละเอียดรอบด้านทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และด้านระหว่างประเทศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อองค์กรโดยตรงและโดยอ้อมทั้งในด้านดีและด้านเสีย โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกใดที่ส่งผลดีต่อองค์กรก็คือโอกาส (opportunities) ที่จะทำให้องค์กรได้รับประโยชน์และสร้างความก้าวหน้าต่อองค์กร และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกใดที่ส่งผลเสียต่อองค์กรก็คืออุปสรรคหรือภัยคุกคาม (Threat) ที่องค์กรจะต้องเตรียมรับมือและป้องกันหรือแก้ไข เพื่อสามารถปรับตัวและรักษาองค์กรให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งจะทำให้การกำหนดกลยุทธ์การบริหารองค์กรมีความครอบคลุมองค์ประกอบภายนอกที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ฉะนั้น การวางแผนกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญในการเป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการกระจายอำนาจในการบริหารงานภาครัฐในปัจจุบัน รวมทั้งยังเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (performance base budgeting) ที่สำนักงานประมาณกำหนดให้ส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัดจัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจด้านงบประมาณเป็นเงินก้อนลงไปให้หน่วยงานต่าง ๆ ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในศูนย์ปฏิบัติการปรับปรุงระบบงบประมาณ (2545: 32, อ้างถึงใน คณิตภรณ์ วงเวียน, 2554: 20) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในว่าเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของสถานศึกษา และสถานศึกษาสามารถควบคุมปัจจัยเหล่านี้ได้ ซึ่งการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (strength) และจุดอ่อน (weakness) ภายในควรมีประเด็นสำคัญที่แบ่งเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) โครงสร้างและนโยบายของสถานศึกษา (structure: S1) ได้แก่ โครงสร้างนโยบาย ระบบงานของสถานศึกษา 2) ผลผลิตและการบริการ (product and service: S2) ได้แก่ ประสิทธิภาพของการให้บริการทางการศึกษา คุณภาพของการให้บริการของการศึกษาและคุณภาพของนักเรียน 3) บุคลากร (man: M1) ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษา 4) ประสิทธิภาพทางการเงิน (money: M2) ได้แก่ ความเพียงพอ ความคล่องตัวในการเบิกจ่ายง่าย ประสิทธิภาพของการใช้เงินที่เน้นผลผลิต การระดมทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา 5) วัสดุทรัพยากร (material: M3) ได้แก่ ความเพียงพอ และคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ในสถานศึกษา และ 6) การบริหารจัดการ (management: M4) ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการของสถานศึกษา การประชาสัมพันธ์ การวิเคราะห์ด้วยปัจจัยดังกล่าวสามารถเรียกสั้น ๆ ว่า 2S4M โดยการนำผลการวิเคราะห์และสรุปสภาพแวดล้อมจะแสดงสถานภาพของสถานศึกษาที่บ่งบอกทิศทางของสถานศึกษาได้ 4 ลักษณะ คือ 1) เอื้อและแข็ง เป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่า สถานศึกษามีปัจจัยภายนอกเป็นโอกาสหรือพร้อมให้การสนับสนุนและปัจจัยภายในมีความเข้มแข็ง เช่น ชุมชนมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นต้น กลยุทธ์ที่ใช้เป็นกลยุทธ์

สร้างความเจริญเติบโต 2) เอื้อแต่อ่อน เป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่าสถานศึกษามีจุดอ่อนภายในสถานศึกษาเอง แต่มีโอกาสจากปัจจัยภายนอกที่พร้อมให้การสนับสนุนและหากมีการแก้ปัญหาหรือจุดอ่อนของสถานศึกษาแล้วจะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งมากขึ้นอันจะนำไปสู่สภาพภาพที่เอื้อและแข็ง 3) ไม่เอื้อแต่แข็ง เป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่าสถานศึกษามีความพร้อม มีความเข้มแข็งแต่มีอุปสรรคจากปัจจัยภายนอกที่เป็นปัญหา ดังนั้น จำเป็นต้องชะลอตัวเพื่อคอยโอกาสจากปัจจัยภายนอก เช่น รอคารฟื้นตัวของเศรษฐกิจ รอกฎหมายหรือระเบียบที่ชัดเจนเหมาะสม หรือสถานการณ์การเมือง เป็นต้น ซึ่งจะทำให้วิกฤติเป็นโอกาสของการพัฒนา และ 4) ไม่เอื้อและอ่อน เป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่าสถานศึกษาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีแต่อุปสรรคในการพัฒนาสถานศึกษา และในขณะเดียวกันก็มีปัญหาภายในสถานศึกษา สถานภาพดังกล่าวถือว่าเป็นสถานการณ์ที่ล่อแหลมต่อความล้มเหลวสูง

6.2 การกำหนดยุทธศาสตร์จาก TOWS Matrix

การกำหนดยุทธศาสตร์จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสามารถทำได้โดยใช้ TOWS Matrix จากการศึกษาวิธีการดังกล่าวของ Koontz และ Wehrich (1990: 93-94) พบว่ามีแนวคิดสำคัญสรุปได้ดังนี้ การประเมินสถานการณ์โดยใช้ TOWS Matrix มีขอบเขตที่กว้างและให้ความสำคัญในมุมมองที่ต่างออกไป ตารางการคิดแบบ TOWS นั้นเป็นกรอบการวิเคราะห์การคิดอย่างเป็นระบบที่ช่วยในการจับคู่เอาโอกาสและอุปสรรคภายนอก กับจุดอ่อนและจุดแข็งภายในองค์กรเข้าด้วยกัน เป็นเรื่องธรรมดาที่บริษัทจะระบุจุดแข็ง จุดอ่อนของตนเองเช่นเดียวกับการระบุโอกาสกับอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่สิ่งที่เรามักจะมองข้ามคือการเชื่อมโยงปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้ซึ่งต้องการกลยุทธ์ในการดำเนินการที่ต่างกันออกไป ในการจัดการทางเลือกที่จะนำไปสู่ยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ ซึ่งยุทธศาสตร์จะอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกคือ อุปสรรคและโอกาส และสภาพแวดล้อมภายในคือ จุดอ่อนและจุดแข็ง คือ 1) ยุทธศาสตร์ WT เป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายเพื่อลดจุดอ่อนและอุปสรรค ซึ่งองค์กรอาจต้องดำเนินการ เช่น รวมบริษัทเข้าด้วยกัน ตัดทอนค่าใช้จ่าย หรือสละส่วนนี้ค้างชำระ 2) ยุทธศาสตร์ WO เป็นความพยายามที่จะลดจุดอ่อนและเพิ่มโอกาสในการพัฒนา โดยอาศัยความสามารถ หรือสมรรถนะจากภายนอก เช่น เทคโนโลยี หรือคนที่มีความสามารถตามที่ต้องการ ที่จะช่วยให้บรรลุความสำเร็จจากการใช้ประโยชน์ในโอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอก 3) ยุทธศาสตร์ ST อยู่บนพื้นฐานของจุดแข็งขององค์กรที่จะจัดการกับอุปสรรคภายนอกโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มศักยภาพแล้วค่อยลดข้อที่เป็นอุปสรรคภายหลัง ซึ่งองค์กรอาจใช้เทคโนโลยี การเงิน การจัดการ หรือความเข้มแข็งทางการตลาดเพื่อจัดการอุปสรรคจากคู่แข่ง และ 4) ยุทธศาสตร์ SO สภาวะการณ์ที่องค์กรต้องการจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรสามารถใช้จุดแข็งภายในเพื่อสร้างประโยชน์จากโอกาสภายนอก สิ่งนี้คือเป้าหมายของการประกอบการในการเปลี่ยนจุดยืนตามข้อมูลที่ปรากฏในตาราง หากมีจุดอ่อนองค์กรจะต้องพยายามต่อสู้เพื่อเอาชนะให้ได้ ซึ่งจะทำให้เข้มแข็งขึ้น หากเผชิญกับอุปสรรคก็จะต้องรับมือให้ได้เพื่อมุ่งจัดการให้เป็นโอกาสสำหรับองค์กรทางเลือกดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 TOWS Matrix สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็งภายใน (S) เช่น ด้านการบริหารจัดการ การปฏิบัติงาน การเงิน การตลาด การวิจัยและ พัฒนาการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นต้น	จุดอ่อนภายใน (W) เช่น ด้านการบริหาร จัดการ การปฏิบัติงาน การเงิน การตลาด การ วิจัยและพัฒนา การ ดำเนินงานต่าง ๆ เป็นต้น
โอกาสภายนอก (O) รวมถึงความเสี่ยงด้วย เช่น สภาพ เศรษฐกิจและการเมืองในปัจจุบัน และอนาคต การเปลี่ยนแปลงทาง สังคม ผลิตภัณฑ์ใหม่ การให้บริการและเทคโนโลยี	SO Maxi-Maxi เป็นยุทธศาสตร์ที่มี ศักยภาพในการประสบ ความสำเร็จสูงสุดโดยการใช้ ประโยชน์จากจุดแข็งขององค์กร เพื่อให้ได้ประโยชน์จากโอกาส ภายนอกมากที่สุด	WO Mini-Maxi เป็นยุทธศาสตร์ เพื่อเอาชนะจุดอ่อนให้ได้รับ ประโยชน์จากโอกาส ภายนอก
อุปสรรคภายนอก (T) เช่น การขาดแคลนพลังงาน การแข่งขัน สภาพเศรษฐกิจและ การเมือง การเปลี่ยนแปลงทาง สังคม ผลิตภัณฑ์ใหม่ การให้บริการและเทคโนโลยี	ST Maxi-mini เป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ จุดแข็งเพื่อจัดการกับอุปสรรค หรือหลีกเลี่ยงปัญหา	WT Mini-Mini เป็นยุทธศาสตร์ เพื่อลดจุดอ่อนและ หลีกเลี่ยงอุปสรรค เช่น การลดค่าใช้จ่าย การระดมทุน หรือการ รวมธุรกิจ

ที่มา: Koontz and Wehrich (1990: 94)

Wheelen และ Hunger (2004: 114-115) ได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ โดยได้อธิบายและยกตัวอย่างการกำหนดยุทธศาสตร์ในบริษัทธุรกิจแห่งหนึ่ง ซึ่งเมื่อสรุปแนวคิดแล้วจะเห็นว่าคล้ายคลึงกันมาก โดย Wheelen และ Hunger ได้กล่าวว่า การประเมินสถานการณ์องค์กรด้วยวิธีการวิเคราะห์ SWOT สามารถใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมได้จำนวนมาก การใช้ TOWS Matrix (TOWS เป็นคำเรียกอีกคำหนึ่งของ SWOT) จะช่วยอธิบายถึงวิธีการในการเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมภายนอกทั้งโอกาส อุปสรรค ที่องค์กรเผชิญอยู่กับจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในเพื่อนำไปสู่ผลการกำหนดยุทธศาสตร์ 4 ด้าน เป็นการดีที่จะใช้การระดมสมองเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ที่อาจจะไม่ได้คำนึงถึงและยังจะผลักดันให้ผู้บริหารฝ่ายยุทธศาสตร์ได้สร้างสรรค์วิธีการไปสู่ความสำเร็จก้าวหน้าพอ ๆ กับยุทธศาสตร์การชะลอตัว และ

ยังสามารถนำไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ระดับองค์กรและยุทธศาสตร์ระดับฝ่ายได้อีกด้วย การคิดชุดของยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมขององค์กรนั้น Wheelen และ Hunger กล่าวว่าจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการเชื่อมโยงมุมมองทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกัน คือ

ยุทธศาสตร์ SO กำหนดขึ้นโดยการพิจารณาถึงวิธีการที่องค์กรจะใช้จุดแข็งภายในเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากโอกาส

ยุทธศาสตร์ ST พิจารณาถึงจุดแข็งขององค์กร หรือหน่วยงาน เพื่อหาวิธีหลีกเลี่ยงอุปสรรค

ยุทธศาสตร์ WO เป็นความพยายามที่จะเอาประโยชน์จากโอกาสโดยการหาทางเอาชนะจุดอ่อน

ยุทธศาสตร์ WT พิจารณาถึงการตั้งรับหรือลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค

TOWS Matrix เป็นประโยชน์มากในการกำหนดชุดทางเลือกที่จะใช้เป็นยุทธศาสตร์สำหรับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่ไม่ได้คำนึงถึง TOWS Matrix สามารถใช้กับหน่วยงานในภาพรวมทั้งหมด หรืออาจใช้สำหรับหน่วยงานเฉพาะหน่วยงานหน่วยงานหนึ่งในองค์กร อย่างไรก็ตาม TOWS Matrix เป็นเพียงวิธีการเดียวในหลาย ๆ วิธีการที่จะกำหนดเป็นทางเลือกสำหรับสร้างยุทธศาสตร์ได้ วิธีการอื่นเป็นการประเมินแต่ละหน่วยงานในองค์กรตามกรอบกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้

จากการศึกษาแนวคิดการกำหนดยุทธศาสตร์โดยใช้ตาราง TOWS Matrix ของนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่า การเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กรนั้นเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกมิติที่ส่งผลทำให้ได้ยุทธศาสตร์ที่ตรงประเด็น ชัดเจนและทำหยาต่อการพัฒนาศักยภาพในเชิงรุกขององค์กร โดยยุทธศาสตร์ SO นั้น เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการใช้จุดแข็งในองค์กรร่วมกับโอกาสที่เอื้อจากภายนอกเป็นการคิดในเชิงรุกที่ดึงเอกลักษณ์ความโดดเด่นขององค์กรมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ยุทธศาสตร์ WO เป็นวิธีการที่จะลดจุดอ่อนภายในองค์กรให้หมดไปหรือให้เหลือน้อยที่สุด โดยใช้ข้อได้เปรียบหรือโอกาสจากภายนอกมาช่วยแก้ไข เช่น กำลังคน เทคโนโลยี เป็นต้น ยุทธศาสตร์ ST เป็นวิธีดำเนินการที่จะใช้จุดแข็งภายในองค์กรในการควบคุม หรือจัดการกับอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอกซึ่งอาจดำเนินการในลักษณะที่เสริมจุดแข็งภายในก่อนเพื่อป้องกันอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก ส่วนยุทธศาสตร์ WT นั้น เป็นยุทธศาสตร์ที่แสดงถึงความพยายามอย่างที่สุดที่จะลดจุดอ่อนภายในองค์กรซึ่งเป็นการดำเนินการในเชิงรับและในเวลาเดียวกันจะต้องคิดหาวิธีที่จะหลีกเลี่ยงอุปสรรค ข้อจำกัดหรือภัยคุกคามจากภายนอกให้ได้ซึ่งอาจเป็นวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนขององค์กร

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรนั้น จะเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้เพื่อเมื่อนำไปศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างความพร้อมด้านทักษะ

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาเป็นข้อสรุปเชิงยุทธศาสตร์ต่อไป

6.3 การกำหนดยุทธศาสตร์จากทฤษฎี PESTLE Analysis

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ภายนอกของ Francis J. Aguilar ในปี ค.ศ.1967 (Bright hup PM project management, 2011) ประกอบไปด้วย

Polities การเมือง

Economic เศรษฐกิจ

Social/culture สังคม/วัฒนธรรม

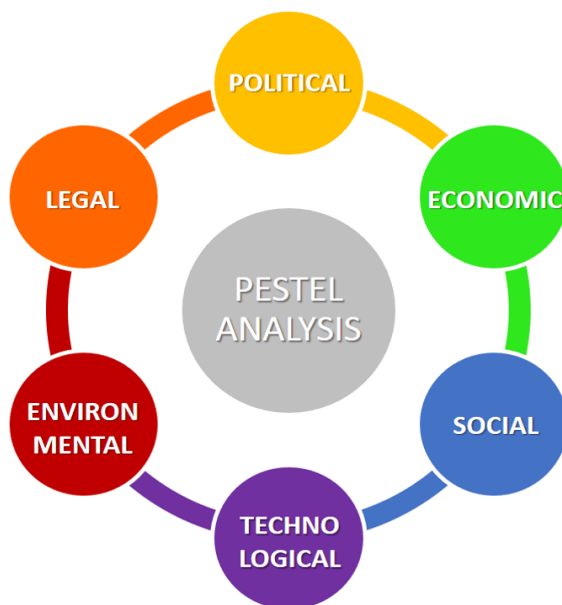
Technological เทคโนโลยี

Legal กฎระเบียบ

Ecological สภาวะแวดล้อม

PESTLE Analysis คือเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจ “ภาพรวม” ของสภาพแวดล้อมพื้นที่ที่กำลังจะเข้าไปดำเนินงานและคิดเกี่ยวกับโอกาสและภัยคุกคามที่อยู่ภายในพื้นที่ที่จะทำการค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และจะต้องคิดวางแผนเพื่อหาประโยชน์จากโอกาสและพยายามลดภัยคุกคามลงให้ได้

PESTLE Analysis จะช่วยในด้านการวิเคราะห์การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สภาวะแวดล้อม และกฎระเบียบ ซึ่งหัวข้อเหล่านี้จะใช้ในขั้นตอนแรกเพื่อระดมความคิดในลักษณะระดับของภูมิภาคและระดับประเทศ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาสรุปผลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานภายในองค์กร สำหรับการที่จะเข้าไปเปิดตลาดใหม่ในพื้นที่ซึ่งไม่เคยเข้าไป (เอกกมล เอี่ยมศรี, 2555)

ภาพที่ 1 PESTEL Analysis

ที่มา: เอกกมล เอี่ยมศรี (2555)

การนำทฤษฎี PESTLE Analysis ไปใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม และเพื่อศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของจังหวัดนครปฐม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศในบริบทของสังคมไทย 4.0

การประกาศทิศทางของประเทศไทยในอนาคตของรัฐบาลเรื่องประเทศไทย 4.0 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2559 ทำให้เรื่องดังกล่าวเป็นที่น่าสนใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอดังมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559: ออนไลน์)

1. ที่มาและความหมาย

โลกของอุตสาหกรรมกำลังก้าวสู่การปฏิวัติครั้งใหม่ที่เรียกว่า อุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ “Industry 4.0” มาจากชื่อนโยบายอุตสาหกรรมแห่งชาติของเยอรมนี เมื่อปี ค.ศ.2013 แนวคิดก็คือ โลกของเราจะเข้าสู่ช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ภายใน 20 ปี ข้างหน้า ทำให้หลายประเทศต่างก็ตื่นตัวกับผลกระทบที่จะติดตามมา เนื่องจากปัจจุบันทุกประเทศ

บนโลกมีการเชื่อมต่อกันอย่างไร้พรมแดนในทุกมิติ ทั้งความร่วมมือทางการค้า ความร่วมมือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ในอีกมุมหนึ่งก็ย่อมเกิดการแข่งขันกันสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุผลประการหลังนี้เองหลายประเทศจึงจำเป็นต้องปรับตัวสู่การพัฒนาในอุตสาหกรรม 4.0 เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองในการแข่งขันกับประเทศอื่น ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญของอุตสาหกรรม 4.0 จึงเป็นที่มาของนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยประเทศไทย 4.0 หมายถึง การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนา โดยที่ภาคการเกษตรยังคงเป็นแกนหลัก แต่จะเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ โดยสร้างเกษตรกรปราดเปรี๊อง (smart farmer) และสนับสนุนให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น

ภาพที่ 2 โมเดลประเทศไทย 4.0

ที่มา: หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ (2560: ออนไลน์)

เดิมประเทศไทยมีการพัฒนารูปแบบทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่รูปแบบประเทศไทย 1.0 ที่เน้นด้านเกษตรกรรม จนถึงประเทศไทย 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบา และประเทศไทย 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก ซึ่งทำให้เราติดอยู่ใน 3 กับดัก คือ รายได้ปานกลาง ความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุลในการพัฒนา ซึ่งรัฐบาลจะต้องปฏิรูปเพื่อเปลี่ยนผ่านจากประเทศไทย 3.0 ไปสู่ประเทศไทย 4.0 ที่เน้นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม คือเปลี่ยนจากการทำปริมาณมากแต่ได้ผลน้อย เป็นการทำปริมาณน้อยแต่ได้ผลมาก ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการพัฒนา 3 เรื่อง คือ 1) เปลี่ยน

จากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้านวัตกรรม 2) เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี และ 3) เปลี่ยนจากภาคการผลิตสินค้า ไปสู่ภาคบริการ มากขึ้น

ดังนั้น เราจึงต้องค้นหาเครื่องยนต์เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจยุคใหม่ที่จะสร้างความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนให้กับประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 โดยการแปลงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศที่มีอยู่ 2 ด้าน คือ ความหลากหลายเชิงชีวภาพ และความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นความได้เปรียบในเชิงแข่งขันใน 5 กลุ่มเทคโนโลยี และอุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559: ออนไลน์)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีการแพทย์

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม

กลุ่มที่ 4 กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อละฝั่งกับอุปกรณ์ต่าง ๆ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง

ซึ่งการจัดการศึกษาจำเป็นต้องสามารถนำเอาความรู้และเทคโนโลยีเข้าสู่กระบวนการผลิตด้านอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถ้าหากการศึกษาสามารถพัฒนาทักษะฝีมือ ความรู้ ความชำนาญการของแรงงานให้สอดคล้องกับความทันสมัยของเทคโนโลยีในปัจจุบัน และหากการศึกษาสามารถสร้างผู้นำรุ่นใหม่ได้จริงและสร้างความรู้พื้นฐานทางประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ได้ ทำให้เกิดผู้นำทางการเมืองที่มีประสบการณ์ความรู้ในการบริหารบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ดังนั้นการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จำเป็นต้องสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและต้องดำเนินการควบคู่กันไปในทุกภาคส่วน

เศรษฐกิจประเทศไทยในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ในช่วงระยะแรก (พ.ศ.2500-2536) เศรษฐกิจไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาถัดมา (พ.ศ.2537-ปัจจุบัน) เศรษฐกิจไทยเริ่มมีการเติบโตลดลง สอดคล้องกับการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดย World Economic Forum โดยให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 32 ของโลก ซึ่งต่ำกว่าสิงคโปร์และมาเลเซีย ทำให้เป็นที่มาของนโยบายประเทศไทย 4.0 (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559: ออนไลน์)

เพื่อให้เข้าใจคำว่า ประเทศไทย 4.0 ได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดของ สุวิทย์ เมษินทรีย์ มานำเสนอไว้ดังนี้

ประเทศไทย 4.0 สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยสู่โลกพลวัต การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ส่งผลกระทบต่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มี 3 กระแสหลัก คือ

1. Globalization โลกกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้พร้อมกัน เช่น กระแส Digitization ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนและรูปแบบในการทำธุรกิจกระแส Urbanization ที่กระจายตัวไปโดยรอบ ทุกคนเริ่มมีชีวิตความเป็นอยู่แบบคนเมือง มีการกระจายตัวทางความเจริญไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น และกระแส Commonization ที่เป็นเรื่องที่คุณคนในโลกได้รับผลกระทบร่วมกันอย่างถ้วนทั่ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ การก่อการร้าย โรคระบาด ที่สามารถแพร่ไปในทุกภูมิภาคของโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. Regionalization กระแสการรวมกลุ่มกันในภูมิภาค ไม่ว่าจะ เป็นในเชิงของ ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ การรวมกลุ่มดังกล่าวทำให้มีอำนาจต่อรองของประเทศที่อยู่ในกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี

3. Localization กระแสของการมีความเป็นท้องถิ่นและชุมชนอย่างเข้มข้น เช่น เชียงใหม่เป็นตัวอย่างหนึ่งของการมี Locality ที่เข้มแข็ง เนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่ชัดเจน รวมถึงมีศิลปะและวัฒนธรรมที่สืบทอดและเชื่อมโยงในท้องถิ่นมายาวนาน

พลวัตการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยขับเคลื่อนด้วยการพึ่งพาทุนจากต่างชาติเป็นหลัก โดยผ่านสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) Board of Investment (BOI) และพึ่งพารายได้จากการส่งออกสินค้าเป็นหลัก ซึ่งเจ้าของกิจการของธุรกิจส่งออกก็เป็นชาวต่างชาติ คนไทยได้รับเพียงค่าแรงและตัวเลขของการส่งออกเท่านั้น ผลจากการขับเคลื่อนด้วยโมเดลเศรษฐกิจแบบนี้ ทำให้ประเทศไทยติดกับดักของการเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ไม่สามารถพัฒนาตัวเองไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง เนื่องจากต้องพึ่งพาต่างชาติมากเกินไป นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง อำนาจ และโอกาสมากมาย

ทั้งหมดนี้จึงเป็นที่มาของการเปลี่ยนผ่านสู่ไทยแลนด์ 4.0 ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนตัวเองและสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559: ออนไลน์)

2. แนวคิดประเทศไทย 4.0

ประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 2 แนวคิดสำคัญ ได้แก่

2.1 Strength from Within คือการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน มีกลไกในการขับเคลื่อนหลักอยู่ 3 ประการ คือ 1) การยกระดับนวัตกรรม (Innovation Driven Proposition) ของทุกภาคส่วนในประเทศ 2) การสร้างสังคมที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur Driven Proposition) และ 3) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย (Community Driven Proposition) ซึ่งทั้ง 3 กลไกนี้ต้องขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน

นวัตกรรมจะถูกยกระดับขึ้นผ่าน Growth Engine 3 ตัวใหม่ อันประกอบด้วย Green Growth Engine, Productive Growth Engine และ Inclusive Growth Engine การยกระดับ

นวัตกรรมเมื่อผนวกกับการสร้างสังคมที่มีจิตวิญญาณของผู้ประกอบการ จึงจะเอื้อให้เกิดการสร้าง Smart Enterprise ที่มีโมเดลการทำธุรกิจแบบใหม่มากมายท่ามกลาง Enabling Ecosystem ที่เอื้อให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559: ออนไลน์)

ส่วนสุดท้ายของ Strength from Within คือการสร้างความเข้มแข็งในระดับฐานรากหรือชุมชน ซึ่งเมื่อผนวกความเข้มแข็งในระดับฐานรากกับการสร้างสังคมที่มีจิตวิญญาณผู้ประกอบการ จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนสถานะของผู้คนในสังคม ผ่านการสร้างสังคมแห่งโอกาส (Society with Opportunity) ควบคู่ไปกับการสร้างสังคมที่สามารถ (Society with Competence)

2.2 Connect to the World คือเมื่อภายในประเทศเข้มแข็งแล้ว ก็ต้องเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในกับเศรษฐกิจโลก ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินควบคู่กันไป ซึ่งในส่วนนี้เชื่อมโยงกับโลกใน 3 ระดับ คือ 1) Domestic Economy เศรษฐกิจภายในประเทศ เมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดการสร้าง ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากจะก่อให้เกิดการเติมเต็มพลังในท้องถิ่น ผ่านการค้าและการลงทุน ในท้องถิ่น การจ้างงานในท้องถิ่น และนำไปสู่ความเป็นเจ้าของของคนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันการผนวก Domestic กับ Regional Economy เข้าด้วยกัน จะเห็นภาพของ ASEAN ในภาพใหญ่ และ CLMVT (Cambodia-Laos-Myanmar-Vietnam-Thailand) ในภาพที่เล็กลงมา ซึ่งส่วนนี้จะสอดคล้องกับแนวคิด “CLMVT As Our Home Market” ที่รัฐบาลกำลังผลักดันอยู่ผ่านการเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดทั้งในระดับรัฐบาลกับรัฐบาล ธุรกิจกับธุรกิจ และประชาชนกับประชาชน 2) Regional Economy เศรษฐกิจภูมิภาค และ 3) Global Economy เศรษฐกิจโลก การเชื่อมโยง Regional กับ Global Economy ขยายความเชื่อมโยงและเรียวร้อย ASEAN เข้าด้วยกัน เพื่อเป็นพลังต่อรองกับส่วนอื่น ๆ ของประชาคมโลกผ่านบทบาทในมิติทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ของภูมิภาคแห่งนี้ ไทยแลนด์ 4.0 จะนำพาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้ ซึ่งจะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหวัง มีความสุข และความสมานฉันท์ได้อย่างแท้จริง

หลังจากรัฐบาลได้ผลักดันนโยบายเรื่องประเทศไทย 4.0 ก็ได้มีการขานรับจากภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจำนวนมาก ทั้งในระดับนโยบาย เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร รวมถึงนักวิชาการและวงเสวนาต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าฝ่ายบริหารระดับสูงผู้กำหนดนโยบายและภาครัฐ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสำคัญอย่างมากกับการปฏิรูประบบโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ เรื่องไทยแลนด์ 4.0 เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ใหม่ ๆ และนำนวัตกรรมมาพัฒนาระบบอุตสาหกรรมที่มีความปลอดภัยสูง สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ปริมาณมากในเวลาที่น่า้อยลง และเป็นงานระบบเครื่องจักรอัตโนมัติที่มีความฉลาด ตอบสนองต่อความต้องการในระบบอุตสาหกรรมได้มากขึ้น สินค้าและบริการสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศได้

ประเทศไทย 4.0 กับการศึกษา (Thailand 4.0 and Education) (นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 20-23) ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) มุ่งเน้นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-

Based Economy) ที่มีความสำคัญในการผลิตสินค้าและบริการ การศึกษาก็เป็นหนึ่งใน ต้นน้ำที่ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนจาก Traditional Education ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือสู่การเป็น Smart Education และ Startups ทางการศึกษาที่มีศักยภาพ (High Value Service) ที่มีศักยภาพสูง ต้องใช้ทักษะที่มี “ความรู้” “ความเชี่ยวชาญ” และ “ทักษะสูง (High Skill)”

เครื่องมือในการพัฒนาประเทศไทย 4.0 เน้นความได้เปรียบที่เรียกว่า เครื่องยนต์เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจชุดใหม่ (New Engines of Growth) ด้วยความหลากหลายเชิงชีวภาพและความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นความเติบโตด้วยวิทยาการทั้ง 5 เพื่อความได้เปรียบ ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) นวัตกรรม 3) วิทยาศาสตร์ 4) เทคโนโลยี และ 5) การวิจัยและพัฒนา การศึกษาจึงเป็นหนึ่งในขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ซึ่งต้องใช้เทคโนโลยีการศึกษา (Edutech) ของต้นน้ำ ประกอบด้วย ประชากรรัฐ เทคโนโลยีการศึกษากลุ่มเป้าหมาย และการขับเคลื่อน (Startups) ไปสู่ปลายทาง คือ ผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต

กระบวนการพัฒนาประเทศไทย ภายใต้ประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 3 หลักการ คือ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559, อ้างถึงใน นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 21)

1. ยุทธศาสตร์ชาติภายใน 20 ปี สร้างประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม

2. Reform in Action ที่มีการผลักดัน

2.1 การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

2.2 การปฏิรูปการวิจัยและพัฒนา

2.3 การปฏิรูปการศึกษา

3. การผนึกกำลังของทุกภาคส่วน “ประชากรรัฐ” ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “รู้จักกิน รู้จักพอ และรู้จักปัน”

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเทศไทย 4.0 ก็กับการศึกษามีความสำคัญ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนประเทศไทยในยุค 4.0 ที่ต้องอาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยี ทั้งยังสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นภารกิจหลัก 2 ประการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ การปฏิรูปการวิจัยและพัฒนา และการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม มิฉะนั้นจะไม่สามารถทำให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

การเรียนรู้ผ่านระบบการศึกษา จึงเป็นการหล่อหลอมและปลูกฝังให้คนทุกคนได้ซึมซับ ภูมิปัญญา สิ่งดี ๆ ที่เป็นพลังของชุมชน การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม การที่สามารถพึ่งตนเองได้ และชุมชนมีความเข้มแข็ง และนำองค์ความรู้นี้ไปใช้เพื่อการผลิตในการดำเนินชีวิต ถ่ายทอดให้กับสังคม ตลอดจนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน รวมถึงการมีความรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน นั่นคือ การเรียนรู้ผ่านการศึกษาที่เป็น

เครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการรังสรรค์ความสมดุลในชีวิต ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) และเจตคติที่ดีต่อชีวิตและสังคม มิใช่เป็นการปฏิเสธระบบทุนนิยม แต่ให้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก มีความรอบคอบในการดำเนินชีวิต ไม่ติดกับดักสิ่งที่เป็นอยู่โดยมีเป้าหมายสุดท้าย (End) คือการจัดการสังคม สร้างการผลิตแบบบูรณาการเพื่อความผาสุก ความอยู่เย็นเป็นสุข มีการให้ความสำคัญในมิติทางสังคม เรียกว่า “ความอยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happiness Society)” มากกว่าเป้าหมายทางวัตถุ อันเป็นผลพวงของการพัฒนาที่ผ่านมา ดังนั้นการทำให้เกิดความยั่งยืนได้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญที่สุด คือการปฏิรูปที่ขุดความคิด กระบวนทัศน์ใหม่ เป็นการ “การศึกษาเพื่อชีวิตถิ่นฐาน” การศึกษาที่ให้โอกาสและความเท่าเทียมกับทุกคน ทุกชนชั้น และปฏิรูปลอกคราบการศึกษาใหม่ให้เป็นการศึกษาแบบบูรณาการ (Social Integration) ด้วยการ “เลือกรับสิ่งดี ๆ ทั้งจากภายนอกและภายในชุมชน และปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น”

นอกจากนี้ นรินทร์ สังข์รักษา (2559: 1-23) ได้กล่าวเกี่ยวกับการทบทวนการศึกษาไทยในบริบทสังคมไทย 4.0 ดังนี้

การพัฒนาประเทศไทยตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ได้มีการพัฒนาการต่อเนื่องกันมา นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบัน ในแผนพัฒนาฉบับแรก ๆ นั้น รัฐบาลไทยพยายามพัฒนาประเทศ โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก เพราะมีความเชื่อว่า หากเศรษฐกิจรุ่งเรือง ประชาชนก็อยู่ดีมีสุข รัฐบาลจึงได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานได้แก่ การคมนาคม ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท และระบบชลประทานอย่างกว้างขวาง ผลการพัฒนาโครงสร้างดังกล่าวกลับทำให้ครัวเรือนมีชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพิง (Dependancy) เกิดการกระจุกตัวของรายได้อยู่กับกลุ่มคนบางกลุ่ม ไม่เกิดการกระจายการพัฒนาไปยังชนบท การพัฒนาดังกล่าวได้ใช้แหล่งทุนจากต่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก เป็นฐานสำคัญ จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมากมาย แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมของชาติจะเพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้ยังไม่ไปสู่ประชาชนรากหญ้าอย่างแท้จริง การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะเน้นไปที่การลงทุนขนาดใหญ่ ซึ่งดูดเอาทรัพยากรธรรมชาติจากพื้นที่ชนบทไปอย่างมากมายทำให้คนที่อยู่บริเวณเหล่านั้น ไม่ได้มีรายได้อะไรเพิ่มขึ้น บางครอบครัวกลับมีความยากจนลง ปัญหาการกระจายรายได้ยังคงมีอยู่ต่อไป

จากกระแสการพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มุ่งเน้นเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นหลัก ด้วยการคำนึงถึงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ว่าประเทศไทยจะมีอัตราการเจริญเติบโตมากน้อยเท่าใด โดยมีได้คำนึงศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและสังคม ขณะเดียวกันผู้คนยังต้องพึ่งพาวัตถุดิบ วิธีการ และองค์ความรู้ การพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนนำเข้ามาจากต่างประเทศ ตามวิถีทางของความทันสมัย เพื่อให้ทุกคนมีชีวิต

ตามที่ต้องการไปสู่ความเป็นคนทันสมัย ดังนั้นทุกคนจึงตกอยู่ภายในกระแสโลกาภิวัตน์ตามระบอบทุนนิยมเป็นประการหลัก (นรินทร์ สังข์รักษา, 2547: 110-114) ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1-10 ซึ่งทุกแผนฯ โดยเฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ เป็นหลักเพียงด้านเดียว ขณะเดียวกันปัญหาของความทันสมัยที่ทำให้ทุกคนต้องแข่งขันแย่งชิงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้หลายคนต้องอยู่ร้อนนอนทุกข์ มีปัญหาของสังคม เกิดความแตกแยกการอพยพย้ายถิ่น การหย่าร้าง และความอยู่เย็นเป็นสุขที่มีมาแต่อดีตดั้งเดิมถูกลดทอนลง เพียงมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับเงินตราเป็นสรณะเปรียบประหนึ่งว่าเงินตราคือพระเจ้า ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตผูกติดกับเงินตรา ทำให้คนในสังคมขาดคุณธรรม ขาดจริยธรรม และขาดธรรมาภิบาลไปทุกส่วน ผู้คนต่างให้ความนับถือกับคนมีเงินมากกว่าคนที่มีความรู้ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2550: 1-2)

การเปลี่ยนยุคสมัยส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ การเปลี่ยนยุคสมัยได้เคลื่อนจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม มุ่งเน้นการผลิตที่มีความสลับซับซ้อน การลงทุนในสินค้าและอุตสาหกรรมของภาคธุรกิจและบริการ เกิดการแข่งขันกันมากมาย เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรแรงงานจากภาคเกษตรเข้าสู่อุตสาหกรรม จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่เมืองหลวง จากการค้าและอุตสาหกรรมที่แข่งขันแย่งชิงกัน นับแต่การเกิดภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่เริ่มก่อตัวมา ตั้งแต่ต้นปี 2531 มีผลให้ราคาที่ดินและราคาหุ้นพุ่งสูงขึ้นเกินจริง สถาบันการเงินและบริษัทใหญ่หันไปกู้เงินจากต่างประเทศ สิ่งที่เกิดภาวะวิกฤตคือการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระหนี้ เงินสำรองที่มีอยู่ร่อยหรอ ขาดดุลบัญชีเงินสะพัด จากการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกิดความผิดพลาด ได้นำไปสู่ภาวะเศรษฐกิจและการเงิน กลายเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ นั่นคือ ค่าเงินบาทตกต่ำ ความเชื่อถือในสถาบันการเงินหดหาย ลูกค้านำเงินออกจากสถาบันการเงิน ทำให้ขาดสภาพคล่อง เกิดการว่างงานมีถึง 2 ล้านคนในปี 2541 (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2542: 20-21) อันเป็นผลพวงของการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แต่ในทางกลับกันจากวิกฤติดังกล่าว แนวคิดวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นหรือหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (One Tampon One Product: OTOP) จึงเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นเส้นทางเดินแบบย่อยส่วนของเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับประเทศ อันเป็นทางเลือกที่สำคัญในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะในชนบท เกิดการผสมผสานการผลิตในภาคเกษตรกรรม ภาคพาณิชย์กรรม ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ มีการเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น เหตุนี้กระบวนการเรียนรู้ผ่านระบบการศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมไทย

ในขณะที่สมเด็จพระเทพสยามบรมราชกุมารี ได้ทรงกล่าวถึงนักพัฒนศึกษาศาสตร์ไว้ในหนังสือพัฒนศึกษาศาสตร์: ศาสตร์แห่งการเรียนรู้การถ่ายทอดการพัฒนา (นภาพรณี หะวานนท์, 2539, อ้างถึงใน นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 2) เมื่อ 20 ปี พระองค์ได้ทรงเน้น ดังว่า

“ส่วนที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาวิชาความรู้ก็จะนำความรู้ที่ได้ศึกษามาเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ในบางส่วน และในช่วงนั้นที่เห็นเริ่มต้น ที่มีความสำคัญที่สุดก็เห็นจะได้แก่เรื่องสุขภาพอนามัยของนักเรียน เนื่องจากคนเราถ้าสุขภาพอนามัยไม่ดี เจ็บไข้ได้ป่วยแล้วก็ไม่สามารถจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป”

“การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ตลอดจนความประพฤติ และคุณงามความดีของบุคคลให้ดำรงตนอยู่ในสังคมและในโลกได้อย่างมั่นคงและมีความสงบร่มเย็นได้ แม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วเพียงใดก็ตาม”

“ขอเน้นว่าขณะนี้ เราเห็นได้ว่าบ้านเมืองมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในบางส่วนนั้นก็จะเห็นว่า ผู้ที่ก้าวหน้าไปสูงมีโอกาสมากก็ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่มีคนจำนวนมากที่ยังไม่มีโอกาส หรือว่าอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ลำบากอยู่ก็ต้องพยายามให้ผู้ที่เดือดร้อนลำบากเหล่านี้มีโอกาสที่พัฒนาไปอย่างดีขึ้น”

“ผู้ที่ทำงานพัฒนาให้บรรลุสำเร็จได้จะต้องตระหนักว่า ปัญหาซึ่งเกิดขึ้นในที่ต่างกัน ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ย่อมมีความแตกต่างกันตามเหตุที่แวดล้อม และการที่จะนำวิชาการหรือวิธีการใดไปใช้ให้ได้ผล ก็จำเป็นที่จะต้องปรับให้เหมาะกับสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์และในตัวปัญหาที่เป็นอยู่ให้ถ่องแท้”

จึงเห็นได้ว่า พระองค์ท่านได้ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกล ซึ่งได้ทรงเน้น 4 ประการ ได้แก่ ประการแรกคือ การให้ความสำคัญกับสุขภาพเป็นลำดับแรก ประการที่สอง การศึกษาเป็นตัวสร้างและพัฒนาความรู้และคุณงามความดีของคนในชุมชน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ประการที่สาม โอกาสหรือความเท่าเทียมของคนในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนให้เกิดความยั่งยืน และประการสุดท้าย การตระหนักถึงการให้หลักวิชาการที่เหมาะสมและเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเป็นหลักการของการพัฒนาหรือเป็นหลักทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) สอดรับกับอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

กระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีผลให้เกิดวงจรแห่งความชั่วร้าย แนวคิดที่ว่าด้วยวงจรแห่งความชั่วร้าย (Vicious Cycle) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความไม่รู้ (การศึกษา) (มีใช้คำว่า “โง่” ตามที่นักพัฒนาทั้งหลายในยุคแรก ๆ มักเรียกว่าว่า วงจร “โง่เจ็บจน”) เพราะเท่ากับสังคมตีตรา (Labeling) เขาว่าด้อยศักยภาพ ต้องพัฒนา ต้องเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowering) หากแต่ขึ้นกับโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษาต่างหากที่ไปปิดกั้นกดทับให้คนเกิดความไม่รู้ของระบบการศึกษาแผนใหม่ 2) เจ็บ หมายถึง ความเจ็บป่วย (Illness) ที่เน้นเรื่องของสุขภาพ (Healthy) ว่าเป็นการไม่เจ็บป่วย หากเจ็บป่วยสามารถที่จะดูแลได้ รวมถึงสภาพสังคม ความเป็นอยู่ และ 3) เศรษฐกิจ หมายถึง การมีอาชีพ การทำมาหากิน สร้างรายได้ จากนิยามดังกล่าว จึงเป็นนิยามที่มีความเป็นอมตะของวงจรแห่งความชั่วร้าย นับแต่ครั้งที่ผู้ใหญ่วิถีเริ่มตีกลองประชุม ในยุคการพัฒนา

เริ่มต้นในราวปี 2500 โดยใช้ตัวแบบการพัฒนาที่มีกระบวนการทัศน์แบบทุนนิยม (Capitalism Paradigm) สร้างความศิวิไลซ์ (Civilization) ให้เป็นคนทันสมัย (Modern Man) ตามยุคการพัฒนาเริ่มต้น กระบวนการพัฒนาแบบทันสมัย (Modernization) จึงก่อเกิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติใน ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ในปี พ.ศ.2504-2509 ประเทศไทยจึงเดินตามรอยการพัฒนาประเทศไปตามแบบ ตะวันตกสายเดี่ยว จากเดิมที่มีการผลิตแบบพออยู่พอกินไปสู่ การผลิตเพื่อการค้า เน้นการผลิตจำนวนมาก (Mass Production) จึงต้องมีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) สร้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ (Professional) สร้างสถาบันการพัฒนา (Development Institution) ตามแนวคิดของ อัดัม สมิธ (Adam Smith ค.ศ.1701-1800) บิดาของนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ผลการพัฒนาประเทศ ดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างให้กับคนในชุมชนชนบท กลับยิ่งสร้างปัญหาเกิดกระบวนการที่ เรียกว่า “การพัฒนาที่ไม่พัฒนา (Development without development). มุ่งเน้นที่วัตถุ เอาเงิน เป็นตัวตั้ง นับถือเงินตรา ลดทอนความมีคุณธรรมและจริยธรรม ชุมชนจึงเกิดวงจรแห่งความชั่วร้าย ซ้ำซากแล้วซ้ำซากอีก ดังบทความของ ประเวศ วะสี (2530: 11-18, อ้างถึงใน นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 4) ที่ได้เขียนบทความเรื่อง “การพัฒนาที่ก่อความหมายนะแก่คนส่วนใหญ่” สรุปได้ว่าระบบ เศรษฐกิจไทยเปลี่ยนจากการทำเพื่อกินเพื่ออยู่มาเป็นทำเพื่อขายนั้น มีผลกระทบต่อชีวิต ชุมชน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมอย่างรุนแรง จากปัจจัยที่เป็นเหตุ 4 ประการ คือ 1) อารยธรรมตะวันตก 2) การศึกษาแผนใหม่ 3) การพัฒนาสมัยใหม่ และ 4) สื่อและบันเทิงเพื่อการค้า ในขณะที่ เสน่ห์ จามริก (2530: 26-53) ได้เขียนบทความเรื่อง การศึกษาเพื่อการพัฒนา พัฒนาอย่างไร? อย่างไร? ที่เน้นถึงปัญหาสองแนวทางของการพัฒนาการศึกษา คือการยกยักยัดหนึ่งตนขึ้นสู่การศึกษาสูงสุด คือ บันไดสวรรค์ ก็กับการยกคนทั้งชุมชนเพื่อการพัฒนาชีวิตที่ดีของชุมชน รวมถึงความล้มเหลวและความ สูญเปล่าของการศึกษา และ ชัยนต์ วรรณธนะภูติ (2530: 51-62) ได้เขียนบทความเรื่อง การศึกษา ทางเลือกในการพัฒนาที่ได้เน้นถึงความรู้แบบไม่เป็นกลาง เกิดโรคปริญญาเนียม (Diploma Disease) ที่ผลิตซ้ำวัฒนธรรมการศึกษาดังกล่าว จึงเสนอทางออกด้วยการลอกคราบการศึกษา ขณะที่ อภิชัย พันธเสน (2539: 91-157) ได้เขียนหนังสือในบทที่ 3 เรื่องการศึกษากับการพัฒนาชนบทด้วยการ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางการเพิ่มผลิตภาพของชุมชน การสร้าง เครือข่าย การเรียนรู้ และการบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2531: 25-38) ได้เขียนบทความเรื่อง การศึกษาเพื่อฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนที่มุ่งเน้นการกำหนด เป้าหมายของการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อมวลชน สอดรับกับการดำรงชีวิตที่แท้จริง ปลดแอก หนี้สินเกษตรกร และทางออกในการฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนด้วยการใช้พลังชุมชน ดังนี้เนื้อหา ตอนท้ายของบทความนี้ ที่ว่า

“การศึกษาที่จะฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนได้จริงนั้น ชุมชนจะต้องสามารถควบคุมการจัดการ การศึกษาได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะการศึกษาที่เหมาะสมนั้นต้องมีความละเอียดอ่อน

พอที่จะแปรผันไปได้ตามความแตกต่างของแต่ละชุมชนด้วย ความละเอียดอ่อนเช่นนี้ไม่มีทางเกิดขึ้นได้ จากการควบคุมการศึกษาโดยส่วนกลาง แต่ต้องปล่อยให้แต่ละชุมชนได้เข้ามาควบคุม การให้การศึกษาแก่ลูกหลานของตนอย่างแท้จริง”

จึงเห็นได้ว่า ทุกบทความหรือหนังสือที่กล่าวมานี้ ล้วนสอดรับกับนักวิชาการที่มีชื่อเสียงทั้งหลายที่ได้เขียนบทความเพื่อกระตุ้นเตือนสังคมตั้งแต่ปี 2530 เป็นเวลาเกือบ 30 ปี ผลของการพัฒนาแบบสายเดี่ยว (Linea Development Program) ตามแบบตะวันตก ที่มุ่งเน้นการสร้างสถาบันในสังคม เน้นการสร้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงการมองปัญหาแบบแยกส่วนคือ ตามแบบตะวันตกคู่เดียว กลับละเลยสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน นั่นคือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (Local Wisdom) จึงเกิดแนวคิดใหม่ในหนังสือของ โกวิท วัฒนกุล (2553) ชื่อว่า “การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น” มุ่งเน้นแนวคิดการพึ่งตนเองและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผลที่เกิดจากการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น กรณีตัวอย่างการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของชุมชนที่มีการจัดการตนเองที่ดีในประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ น่าอ่านเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างพลังชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมากลับแยกเป็นแต่ละส่วน ๆ แต่ละแผนก ต่างคนต่างทำขาดการบูรณาการ เปรียบเสมือนกับการแพทย์สมัยใหม่ ที่ผู้ให้การรักษาจะจับจองการศึกษา มุ่งเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะไปตามแต่ละอวัยวะ แต่ละชั้น นับจากเส้นผม ตา จมูก คอ แขนขา จนถึงเท้า และยังมุ่งการรักษาที่อวัยวะแต่ละชั้น แต่ละส่วน มากกว่าการรักษาคน ละเลยการรักษาคน มองทุกคนที่มาใช้บริการคือ “คนไข้ คนป่วย ผู้ที่ต้องเยียวยา” จึงทำให้เกิดปัญหา ผู้รับบริการล้นโรงพยาบาล ผู้รับบริการไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ต้องพึ่งผู้ให้การรักษา พึ่งโรงพยาบาล ไม่แตกต่าง ไปจากทฤษฎีอาชีพ อันเป็นผลพวงของการศึกษาที่ผลิตซ้ำ (Reproduction) การศึกษาแบบแยกส่วน ทำให้ผู้คนในสังคมต่างถูกครอบงำ (Hegemony) อย่างสยบยอม และด้านการศึกษา ผู้เรียนจึงวิ่งเข้าสู่ลู่วิ่งทางการศึกษา ในฐานะของ “ผู้ชนะ” มากกว่าลู่วิ่งทางการศึกษาในฐานะของ “ผู้แพ้” ผลจากการพัฒนาแบบสายเดี่ยว จึงเกิดแนวคิดใหม่อันเป็นที่มาของสาขาวิชาพัฒนาศึกษาหรือพัฒนศึกษาศาสตร์ในสังคมไทย

คลื่นห้าลูกของกระบวนการพัฒนากับการก้าวข้ามยุคสมัยของปฏิธานนิยม การพัฒนา ยุคสมัยของความรู้ในสังคม ขณะที่สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเปรียบเป็นคลื่นถึง 4 ลูก คือ 1) คลื่นลูกแรก เป็นสังคมเกษตรกรรม 2) คลื่นลูกที่สอง เป็นสังคมอุตสาหกรรม 3) คลื่นลูกที่สาม เป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร 4) คลื่นลูกที่สี่ เป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society)” ผู้เขียนบทความนี้ยังจัดกลุ่มไปสู่สังคมคลื่นลูกที่ 5 ควรมุ่งไปสู่สังคมแห่งจิตวิญญาณที่เรียกว่า “จิตปัญญา” ที่ต้องการให้ความสำคัญกับปัญญาที่เกิดจากภายในตัวตน (Tacit Knowledge) มากกว่าวิทยาการจากภายนอก (Explicit Knowledge) หรือมีการบูรณาการร่วมกัน โลกทุกวันนี้การสร้างวาทกรรมแบบ “โลกเหนือท้องถิ่น ตะวันตกเหนือโลกส่วนที่เหลือ” ก้าวพัฒนาดังกล่าวได้สร้างวาทกรรมการพัฒนา (Development Discourse) ให้คนเชื่อจนสยบยอมรับการพัฒนา แต่ Said (1978,

อ้างอิงใน นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 6) ได้กล่าวถึงยุคหลังอาณานิคมนิยม (Post-colonialism) ได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นการสร้างความเป็นอื่นสะท้อนตัวเอง (The Other) ขณะที่ Layton (1977, อ้างถึงใน นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 6) กล่าวว่า เราจะพัฒนาแบบใด “ท้องถิ่นในโลก หรือโลกในท้องถิ่น”

การก้าวข้ามจากยุคทันสมัย เป็นยุคหลังความทันสมัยนิยม/หลังโครงสร้างนิยม (Post-modernism/Post-structuralism) ที่มองถึงอำนาจ/ความรู้ (Power/Knowledge) ที่ถูกสร้างขึ้นให้เป็นระบอบของความจริง (The Regime of Truth) จนผู้คนในสังคมต่างสยบยอมต่อความรู้ที่สร้างขึ้นด้วยหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ มีฐานคิดบนกระบวนทัศน์แบบปฏิฐานนิยม (Positivism) โดยมองว่าเป็นภาวะวิสัยและเป็นสากล สามารถอธิบายด้วยตัวแบบ ทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ในลักษณะทั่วไป (General Law) มีความคิดแบบเส้นตรง การค้นคว้าปรากฏการณ์ทางสังคมมีลักษณะวัตถุนิยม ปราศจากอคติหรือค่านิยมในการศึกษา (Value Free) ความรู้นั้นเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงและความจริงเป็นสิ่งที่ปลอดจากคุณค่า อคติและความลำเอียงใด ๆ แต่ขณะที่ยุคหลังโครงสร้างนิยมกลับมองว่า สิ่งเหล่านี้เป็นแค่ความจริงชุดหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเท่านั้นเอง

การเปลี่ยนยุคสมัยของความรู้ (Epistemic Break) ระหว่างชุดความรู้เก่ากับชุดความรู้ใหม่ ความรู้ชุดใหม่เข้ามาแทนที่ความรู้ชุดเก่า ไม่เพียงแต่เข้ามาแทนที่ความรู้ชุดเก่าเท่านั้น แต่ยังทำให้ความรู้ชุดเก่าเป็นความรู้ที่ด้อยค่าหรือต่ำต้อย ด้วยมุมมองสามมิติ (Sibley, 1995: 122-125) ได้แก่

- 1) มิติแรกการแยกความรู้เป็นส่วน (Compartment or Division of Knowledge) เป็นคุณลักษณะทางวิชาการที่มีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้จัดความรู้ (Purveyors of Knowledge) ด้วยการแบ่งแยกความรู้ ออกเป็นสองขั้ว คือความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ (Science) และความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์เทียม (Non-science) ความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ เช่น ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ซึ่งความรู้หรือศาสตร์เหล่านี้เป็นศาสตร์ที่มีเหตุผล มีกระบวนการ มีขั้นตอนพิสูจน์ได้ มีการสะสมความรู้อย่างเป็นระบบและมีสถาบันรองรับ ส่วนความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ เช่น โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ เป็นความรู้ที่ไม่ได้วางอยู่บนเหตุผล ไม่น่าเชื่อถือ
- 2) มิติที่สองการจัดลำดับชั้นของความรู้ (Hierarchies or Raking of Knowledge) เป็นการจัดลำดับ การให้คุณค่าหรือตีค่าของความรู้ทั้งสองขั้วระหว่างความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์กับความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ว่า ความรู้สมัยใหม่เป็นความรู้ที่สูงค่ากว่าความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ด้อยค่าหรือต่ำกว่า ทั้งนี้เป็นการตีค่าความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการบ่งบอกความเป็นเหตุเป็นผลของผู้ที่มีอำนาจความรู้ในการตัดสินใจ ด้วยเทคนิควิทย์ของชุดความรู้ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ
- 3) มิติที่สาม การควบคุมความรู้ (Controlling of Knowledge) คือการเข้าครอบงำสิ่งที่ไม่เหมือนกันระหว่างความรู้ชุดใหม่กับความรู้ชุดเก่าด้วยมติดังกล่าวทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิมได้ถูกปิดกั้นและให้ดำรงอยู่อย่างด้อยค่า/หายไป ไม่มีพื้นที่หรือที่ยืนในสังคม (McNay, 1994, อ้างถึงใน นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 7) นั่นคือ การสร้างความจริงในการส่งผ่านชุดความรู้ (Epistemic Shift) ให้เป็นความรู้ที่บริสุทธิ์ของวาทกรรมกระแสหลักโดยที่สังคมให้ความสำคัญกับความรู้สากลเป็นหลัก

คุณภาพการศึกษาที่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นพันธกิจที่ต้องทบทวนจากกระแสข่าวที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายที่จะยุบ/ควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก อันเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านั้นไม่มีคุณภาพทางการศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ และมีนโยบายให้มีการยกระดับการศึกษานอกระบบ กล่าวคือ ให้ประชาชนทุกคนจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภายใน 8 เดือนเพื่อให้คนไทยทุกคนมีคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะการทดลองทางการศึกษาระดับชาติที่เรียกว่า National Test (NT) ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนโดยรวมอยู่ในระดับต่ำมากในทุกกลุ่มสาระวิชา โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้การสอบแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้าน นักเรียนไทยผลการสอบยังแพ้ประเทศ ต่าง ๆ เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ขณะที่มีการผลิตบัณฑิตในระดับอุดมศึกษาบางสาขาวิชาล้นเกิน โดยเฉพาะสายสังคมศาสตร์ แต่ยังมีขาดแคลนในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ตัวชี้วัดหนึ่งในระดับอุดมศึกษาคือ “วิทยานิพนธ์และการมีงานทำของบัณฑิต” อันบ่งบอกถึงคุณภาพการศึกษาไทย

หลังจากมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพ/มาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่สภาพการเรียนรู้ก็ยังไม่ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ นับตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษาในรอบที่ 1 สู่รอบที่ 2 มีการพัฒนาโรงเรียนในฝัน (Lab School) การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล (World Class Stand-School) และได้พัฒนาโครงการยกระดับคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ในปีงบประมาณ 2553-2555 ต่อมาในปี 2556 ได้มีการจัดทำโครงการพัฒนาครู Browser in Service โดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง Coaching and Mentoring เป็นโครงการที่มุ่งจะพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพกระจายอยู่ทุกพื้นที่ในประเทศไทยทุกเขต ทุกจังหวัด โดยมีความคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถยกระดับคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษา ตามกระแสโลกาภิวัตน์ และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนเป็นแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปการศึกษาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่ปรับปรุงแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 จึงเห็นได้ว่าปัญหาของการศึกษาไทยมิใช่เพียงคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งมีรากฐานของปัญหา จากการสอนและงานวิจัยหลายชิ้น บ่งบอกเรื่องคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

ภาพรวมปัญหาของระบบการศึกษาไทยขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาของไทย (นรินทร์ สังข์รักษา, 2552: 138-141) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มีลักษณะเป็นแบบทางการแบบพิมพ์เขียว (Blue print) ไม่ยืดหยุ่น ซึ่งไม่อาจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เท่าที่ควร ควรจะได้มีการพัฒนาและทำให้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับความเป็น

จริงเสียก่อน เพื่อให้สนองความต้องการของท้องถิ่น ตรงกับวิถีชุมชน สังคม และผู้เรียน ประเภทอื่น ๆ ที่พัฒนาแล้ว หลักสูตรของประเทศนั้น ๆ ยึดหยุ่นคล่องตัว นอกจากนี้ การให้การศึกษาคควรเป็นกระบวนการตลอดชีวิต ไม่จบสิ้นเฉพาะแต่โรงเรียน หลักสูตรฯ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกที่จะได้รับการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะสอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตตนเองได้

2. ระบบโรงเรียน ระบบโรงเรียนของเรา มุ่งเน้นหนักในทางรัฐใช้สังคมเมืองมากกว่าสังคมชนบท โดยเฉพาะการเป็นตัวป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมโรงงานมากกว่าภาคเกษตรกรรมที่นับวันจะลดน้อยถอยลงเพราะการศึกษา ยิ่งจบการศึกษาสูงมากเท่าไร เรายิ่งห่างไกลจากถิ่นฐานที่เกิด การละทิ้งถิ่นฐานเพื่อหางานทำในเมืองหลวง ระบบโรงเรียนจึงไม่สอดคล้องกับการพัฒนาอาชีพดั้งเดิมที่เป็นอยู่ จึงมุ่งรับใช้ระบบอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม ดังนั้น จึงเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาคนในชนบทอพยพเข้ามาอยู่ในเมือง และระบบโรงเรียนของเราทำหน้าที่ผลิตคนขึ้นนำไปสู่สังคมเมือง ทำให้ความสนใจที่มีต่อการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทมีน้อยไป ผิดกับต่างประเทศอื่น ๆ ที่เจริญแล้ว นอกจากนี้ระบบโรงเรียนของประเทศไทย มักจะสร้างระบบการศึกษาแบบให้เหมือนกันทุกภาค ทุกจังหวัด ทำให้ลักษณะที่ปรากฏในหลักสูตร บางครั้งเป็นการยึดเยียดให้แก่ผู้เรียนทั่วไปเรียนเหมือนกันหมด ซึ่งตามความเป็นจริงควรจะทำให้มีการสำรวจว่าแต่ละท้องถิ่นมีปัญหาและความต้องการอะไรบ้าง สถาบันการศึกษาควรจะให้การศึกษาที่เฉพาะเหมาะสมกับอาชีพ สังคม เหมาะกับชุมชนที่สถาบันตั้งอยู่มากกว่า

3. ด้านการเรียนการสอน การเรียนการสอน เราให้ผู้เรียนมานั่งฟังครู วันละหลาย ๆ ชั่วโมง และใช้วิธีการประเมินผล โดยการสอบไล่เป็นระยะ ๆ ระบบการศึกษาจึงมักขึ้นอยู่กับตำรา และปากมากเกินไปเป็นแบบท่องจำ มากกว่าการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การสร้างสรรค์จินตภาพ จินตนาการปฏิบัติ ค้นคว้าศึกษาด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักคิดหรือใช้ปัญญาที่ก่อให้เกิดความรู้ ผิดกับประเทศที่เจริญแล้ว ที่สอนให้คนรู้จักคิดและใช้ปัญญา

4. บทบาทของครู/อาจารย์ บทบาทของครูในบ้านเรา มักจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้เปรียบเสมือนเรือจ้างที่ส่งผู้โดยสารถึงฝั่งก็หมดภาระหน้าที่ การเข้ามาเป็นผู้ถ่ายทอดด้วยการสอนความเป็นคนให้กับลูกศิษย์สภาพการณ์ปัจจุบันก็คือความแตกต่างกับอดีตอย่างชัดเจน เพราะผู้คนมองว่าผู้ที่เป็นครูมักจะไม่มีความหวังไป จึงต้องมาเป็นครู รายได้ต่ำ เงินเดือนน้อย มีภาระหนี้สิน ผิดกับ อาชีพอื่น ๆ ทำให้ครูไม่มีเวลาในการอุทิศตัว มีภาระ ต้องเร่งรีบ หาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ดังที่ผ่านมาในสังคมไทยผิดกับอาชีพอื่น ๆ ที่มีโอกาสในการแสวงหารายได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงห่างไกลมาก ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้รับฝ่ายเดียว ความเคารพยกย่องยำเกรง เหมือนในอดีตได้หายไป บทบาทของครูในสังคมถูกลดทอนให้มีความสำคัญลง นอกจากนี้ระบบของโรงเรียนผูกพันอยู่กับการสอนที่ยึดตำรา และการออกข้อสอบที่จะต้องตอบได้ตรงกับความคิดเห็นของครูเท่านั้น

5. โครงสร้างการศึกษา โครงสร้างการศึกษที่บ้านเราเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และโครงสร้างทางสังคมเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเมือง ดังนั้น การวางเป้าหมายทางการศึกษา เพื่อสนองต่อมวลชน หรือประชาชนส่วนใหญ่ จึงต้องศึกษาและพัฒนาโครงสร้างต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แม้เราจะพยายามเท่าใดก็เห็นมีความหวังน้อยที่จะบรรลุถึงเป้าหมายในการให้การศึกษาต่อมวลชน นอกจากนี้ ในปัจจุบันได้มีการกระจายอำนาจ มีการถ่ายโอนการศึกษาให้กับท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) แต่ความจริงการศึกษายังผูกยึดติดกับการศึกษาของส่วนกลาง แม้ว่าจะมีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ประชาชน มีการกระจายเขตพื้นที่การศึกษาไปตามจังหวัดเขตต่าง ๆ แต่กลไกในระบบการศึกษาที่เป็นเฟืองจักรของโครงสร้างการศึกษายังเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก

6. ความเท่าเทียมในโอกาสทางการศึกษา ความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาของไทยเรายังให้ความสำคัญในเรื่องนี้น้อยมาก ผิดกับประเทศที่เจริญแล้วได้เปิดโอกาสให้คนของเขาอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามก็มีแนวโน้มว่าเราจะพยายามให้ความเท่าเทียมกันในโอกาส เพื่อการศึกษามากขึ้น อย่างเช่น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีโดยไม่คิดมูลค่า แม้ว่าในทางปฏิบัติอาจมีปัญหาต้องเสียค่าใช้จ่ายทางอ้อมอื่น ๆ ก็ตาม อันแสดงถึงความปรารถนาของภาครัฐที่จะสร้างความเท่าเทียม และพัฒนาศักยภาพของพลเมืองก็ตาม รวมถึงการส่งเสริมด้านการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาพิเศษ การศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น

7. การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นธรรมแก่สังคม การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นธรรมแก่สังคมของเรายังจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่น้อยไป จึงทำให้ไม่เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมเท่าที่ควร ประเทศที่เจริญแล้วจะให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก ปัจจุบันมีแนวโน้มที่ได้ปฏิรูปในเรื่องนี้อย่างมากขึ้น

8. ปรัชญา เป้าหมายและนโยบายการศึกษา การจัดการศึกษาที่ยังไม่ชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนนโยบายไปตามผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษาอิงกับระบบการเมืองขาดการให้ความสำคัญของระบบการศึกษาทั้ง 3 ระดับ มุ่งเน้นเพียงการศึกษาในระบบเป็นหลักมากกว่าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สภาพปัญหาของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทั่วประเทศ ผลการวิจัยมีดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: ก-ง)

1. สภาพปัญหาด้านผู้เรียน พบว่า 1) ผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะด้านการอ่าน การเขียน การพูดสื่อสาร การฟัง การคิดเลข และการจัดลำดับความคิดที่เป็นระบบ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ

ครูผู้สอน 2) ผู้เรียนมีปัญหาครอบครัวและขาดความพร้อมในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจำนวนหนึ่งเป็นผู้เรียนในครอบครัวแตกแยก ยากจน ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการอบรมดูแล และไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้ปกครองเท่าที่ควร เป็นเหตุให้ขาดความพร้อมในการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบและไม่ตั้งใจทำงาน โดยผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่นำอุปกรณ์การเรียนมาเรียน ไม่ตั้งใจทำงาน ทำให้มีผลงานที่ไม่มีคุณภาพและเป็นปัญหาในชั้นเรียน 4) ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้และขาดนิสัยใฝ่เรียนรู้ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เร้าความสนใจมากกว่าการเรียน เช่น การเล่นเกม คอมพิวเตอร์ การสนใจเพศตรงข้าม เนื่องจากเข้าสู่วัยรุ่น การเที่ยวห้างและแหล่งบันเทิง การไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญต่อการเรียน

2. สภาพปัญหาด้านครู พบว่า 1) ครูผู้สอนไม่ได้จบการศึกษาในวิชาเอกที่สอนโดยตรง โดยมีสาเหตุสำคัญจากการมีครูที่จบวิชาเอกที่สอนไม่เพียงพอ และการขาดความสมดุลของครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้ต้องจัดครูที่จบวิชาเอกอื่นสอนแทน 2) ครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากภาระงานสอนมาก เช่น งานธุรการ งานการเงิน งานประกันคุณภาพ เป็นต้น ทำให้ครูไม่มีเวลาทุ่มเทให้การสอนอย่างเต็มที่ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอน 3) ครูมีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน สาเหตุมาจากการสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก การขาดทักษะและประสบการณ์ในการสอน ไม่ลุ่มลึกในเนื้อหาวิชา รวมทั้งไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) ครูต้องสอนหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ สาเหตุมาจากมีครูไม่เพียงพอ ขาดความสมดุลตามสัดส่วนวิชาเอก ส่งผลให้ครูเตรียมการสอนไม่ทันและจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่ได้ดีเท่าที่ควร 5) ครูใช้เวลาในการทำผลงานวิชาการมากทำให้สนใจการสอนน้อยลง เนื่องจากมีการประเมินวิทยฐานะของครูผ่านการเขียนผลงานทางวิชาการ ทำให้ครูต้องใช้ในการทำผลงานและศึกษาค้นคว้ามากขึ้น ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนและการจัดกิจกรรมการสอน 6) ครูสอนโดยไม่ใช้สื่อการสอน สาเหตุมาจากการขาดแคลนสื่อ การไม่ให้ความสำคัญกับสื่อ และครูไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน 7) ครูให้ความสำคัญกับกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักมากกว่ากลุ่มสาระรอง โดยเฉพาะกรณีที่ต้องสอนหลายกลุ่มสาระ ครูจะได้ความสำคัญกับกลุ่มสาระหลักมากกว่า ทำให้กลุ่มสาระรองถูกละเลย 8) ครูขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง ทั้งเรื่องการพัฒนาหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน เนื่องจากไม่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 9) ครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงานสืบเนื่องจากการได้รับมอบหมายให้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ไม่ถนัด การต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาพัก ความเบื่อหน่ายท้อแท้ การไม่ก้าวหน้าในอาชีพ และการมีเงินเดือนน้อย 10) ครูขาดการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนา ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง การอบรมพัฒนาครูที่ผ่านมาขาดการติดตามและประเมินผลการพัฒนาครู 11) การพัฒนาอบรมครูไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู ส่วนใหญ่เป็นการอบรมตามที่หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด ซึ่งมักไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูและเป็นการอบรมที่ไม่ได้กำหนดแผนไว้ชัดเจน

3. สภาพปัญหาด้านหลักสูตร พบว่า 1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ มีความซับซ้อน เข้าใจยาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตรภาษาหรือคำที่ใช้ในหลักสูตร เป็นคำใหม่ ๆ ที่ยากต่อการจดจำและเข้าใจ ประกอบกับการขาดการอบรมพัฒนาด้านหลักสูตรให้กับ ครูอย่างเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) สถานศึกษาไม่ได้จัดหลักสูตรแบบบูรณาการ เนื่องจากสาระการเรียนรู้มีมาก เมื่อไม่ได้จัดทำเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการ ทำให้ครูสอนได้ไม่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ที่จำเป็น 3) สถานศึกษาจัดโครงสร้างหลักสูตรเอง ทำให้การจัดเวลาเรียนและรายวิชาของสถานศึกษาแต่ละ แห่งแตกต่างกัน ซึ่งเกิดปัญหาในกรณีที่ผู้เรียนย้ายสถานศึกษา 4) หลักสูตรสถานศึกษาขาดความ ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน เนื่องจากการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาของสถานศึกษาหลายแห่งไม่ได้ดำเนินการตามหลักการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่าง แท้จริง 5) สถานศึกษาไม่ได้จัดทำหลักสูตรและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เอง แต่ใช้ตัวอย่างใน เอกสารหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักสูตรสถานศึกษา หลายแห่งนำหลักสูตรของ สถานศึกษาอื่นมาใช้โดยไม่ได้อัปเดทให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนและบริบทของตน

4. สภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า 1) สถานศึกษาบางแห่งมีการจัดการ เรียนการสอนตามศักยภาพของผู้เรียน โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามศักยภาพ 2) การจัดการเรียนการสอน ของคุณส่วนใหญ่เน้นการบรรยายและยังใช้สื่อวัตกรรมการสอนน้อย โดยครูยังใช้การสอนแบบครูเป็น ศูนย์กลาง ไม่นิยมใช้สื่อการเรียนการสอนหรือนวัตกรรม 3) ครูส่วนใหญ่จัดทำแผนการเรียนรู้ แต่ไม่ได้ จัดการเรียนรู้ตามแผน สอนตามความเคยชินและประสบการณ์เดิม ทำให้การเรียนการสอนไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ครูส่วนหนึ่งใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของสำนักพิมพ์เอกชน ซึ่งเมื่อจัดกิจกรรม การเรียนการสอนจริงก็ไม่ได้จัดตามแผนดังกล่าว ทั้งนี้ครูคนเดียวต้องสอนหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสอนหลายระดับชั้น 4) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ได้ฝึกให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจาก แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย หรือข้อมูลที่มาจากชีวิตและประสบการณ์จริง ส่วนใหญ่ผู้เรียนนิยมค้นคว้า จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย หรือข้อมูลที่มาจากชีวิตและประสบการณ์จริง ส่วนใหญ่ผู้เรียนนิยม ค้นคว้าและใช้การคัดเลือกเนื้อหาจากเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมานำเสนอครูผู้สอน ซึ่งทำให้ขาด การอ่านหรือคิดวิเคราะห์ 5) เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ส่วนใหญ่ ครูยกตัวอย่างตามตา ขาดการแปลงเนื้อหาที่เป็นนามธรรมและหลักการให้เป็นรูปธรรมและสภาพจริง ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาและกิจกรรมการสอนเข้ากับชีวิตจริงได้ 6) จำนวนผู้เรียนต่อห้องมาก เกินไปทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ โดยสถานศึกษาขนาดใหญ่จัดแต่ละห้องเรียนมี นักเรียนมากกว่า 50 คน ทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและดูแลผู้เรียนได้ไม่ทั่วถึง 7) การจัด ชั้นเรียนแบบเรียนร่วมเป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และควบคุมชั้นเรียนได้ยาก โดยครู ต้องปรับกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมากเพื่อให้ผู้เรียนปกติกับผู้เรียนพิเศษสามารถเรียนด้วยกันได้

5. สภาพปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า 1) ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้สื่อการเรียนการสอนไม่หลากหลาย โดยใช้สื่อการเรียนการสอนสำเร็จรูปที่เป็นหนังสือแบบเรียนมากเกินไป ไม่ใช้สื่อประกอบการสอนอื่น ๆ 2) ครูขาดความรู้และทักษะในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากครูไม่ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากครูไม่ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะในการผลิตและพัฒนาสื่อ ประกอบกับไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาเท่าที่ควร 3) สื่อการสอนที่ได้รับจากส่วนกลางไม่ตรงกับเนื้อหาและความต้องการของครู ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์เชื่อมต่อในการใช้สื่อไม่มีห้องปฏิบัติการและหรืออุปกรณ์ที่ใช้กับสื่อ 4) สื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้เพราะขาดความรู้และทักษะในการเลือกใช้สื่อและครูผู้สอนไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดซื้อสื่อโดยตรง

6. สภาพปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียน พบว่า 1) ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลไม่เหมาะสม โดยครูส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลไม่เหมาะสม 2) นโยบายที่ไม่ให้ผู้เรียนติด 0 หรือติด ร และการเรียนซ้ำชั้นมีผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน เนื่องจากทำให้ผู้เรียนเลื่อนชั้นไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้น ขณะที่มีความรู้ไม่เพียงพอส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนในระยะยาว 3) ครูขาดทักษะในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดและประเมินผล การสร้างข้อสอบส่วนใหญ่เป็นการวัดด้านความรู้ความจำ 4) กำหนดให้มีการประเมินผลเป็นรายปีสำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 1 2 และ 3 ทำให้ขาดข้อมูลผลการประเมินผลเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

การสังเคราะห์ทอภิมานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2552: ค-ผ) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย การวิเคราะห์ทอภิมานในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา สรุปได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุที่เป็นปัจจัยหลักและคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ลักษณะของผู้บริหาร ได้แก่ 1) ทักษะความสามารถ 2) เจตคติ ความพึงพอใจ ค่านิยม ความสนใจ 3) จิตลักษณะ 4) คุณธรรม จริยธรรม 5) ลักษณะการทำงาน การปฏิบัติงานการดำเนินงานต่าง ๆ 6) ความสัมพันธ์กับผู้อื่น 7) สภาพปัญหา ความต้องการและความต้องการจำเป็น 8) ภูมิหลังของผู้บริหาร 9) บริบทขององค์กร บรรยากาศ และวัฒนธรรมองค์กร 10) สังกัดสถานศึกษา 11) ประเภทองค์กร/สถานศึกษา 12) ขนาดองค์กร/สถานศึกษา และ 13) ภูมิภาค

2. ลักษณะของครู/อาจารย์ ได้แก่ 1) ทักษะ ความสามารถ 2) ความคิด สติปัญญา 3) เจตคติ ความพึงพอใจ ค่านิยม ความสนใจ 4) บุคลิกภาพ 5) จิตลักษณะ 6) คุณภาพความเป็น

นักวิชาการ 7) ลักษณะการทำงาน การปฏิบัติงาน การดำเนินงานต่าง ๆ 8) ความสัมพันธ์กับผู้อื่น
9) พฤติกรรมด้านสุขภาพ 10) ภูมิหลังของครู/อาจารย์ 11) คุณภาพของครู

3. ลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ทักษะความสามารถ
3) ความคิด สติปัญญา 4) เจตคติ ความพึงพอใจ ค่านิยม ความสนใจ 5) บุคลิกภาพ 6) จิตลักษณะ
7) คุณธรรม จริยธรรม 8) ลักษณะการทำงาน การปฏิบัติงาน การดำเนินงานต่าง ๆ 9) ความสัมพันธ์
กับผู้อื่น 10) สภาพปัญหา ความต้องการ และความต้องการจำเป็น 11) นิสัยการปฏิบัติตน
12) ภูมิหลังของผู้เรียน 13) ภูมิหลังของผู้ปกครอง

4. กระบวนการของผู้บริหาร ได้แก่ 1) พฤติกรรมการบริหาร 2) การนิเทศ การบริหาร
การสอน การวัดและการประเมินผล 3) การสนับสนุนการจัดการศึกษา เช่น งบประมาณ ทรัพยากร
ต่าง ๆ 4) การดำเนินงานในบริบทองค์กร สร้างบรรยากาศ และวัฒนธรรมองค์กร

5. กระบวนการของครู/อาจารย์ ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการสอน หรือการจัดกระบวนการ
เรียนรู้ 2) วิธีการสอน รูปแบบการสอน 3) การจัดแผนกิจกรรม ชุดกิจกรรมที่ไม่เน้นการสอน
4) บทเรียนสำเร็จรูป โมดูลทั้งหลาย บทเรียนสำเร็จรูป CAI ต่าง ๆ 5) การสอนด้วยวีดิทัศน์ สื่อต่าง ๆ
6) การสอนแบบมีกิจกรรมเกม ประกอบการสอนต่าง ๆ 7) การจัดสอนเป็นวิชาเลือก

6. กระบวนการของผู้เรียน ได้แก่ 1) พฤติกรรมการเรียนรู้ 2) บริบทเกี่ยวกับกิจกรรมการ
เรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

7. คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย คุณภาพผู้เรียน ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2) ความคิด สติปัญญา 3) คุณภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมถึงความพึงพอใจของผู้เรียน
คุณภาพครู/อาจารย์ ได้แก่ 1) เจตคติ ความพึงพอใจ ค่านิยม ความสนใจ 2) คุณธรรม จริยธรรม
3) คุณภาพที่เกิดขึ้นกับครู คุณภาพผู้บริหาร ได้แก่ 1) ทักษะ ความสามารถ 2) พฤติกรรมการบริหาร
3) คุณภาพความเป็นนักวิชาการ 4) พฤติกรรมด้านสุขภาพ 5) นิสัยการปฏิบัติงาน 6) คุณภาพ/
ประสิทธิภาพ การจัดการศึกษา คุณภาพสถานศึกษา 7) คุณภาพที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร คุณภาพ
สถานศึกษา ได้แก่ คุณภาพที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา และคุณภาพชุมชน ได้แก่ คุณภาพที่เกิดขึ้นกับ
ชุมชนหรือสังคม

จึงเห็นได้ว่าปัญหาการศึกษาไทยที่สำคัญถือเป็นเรื่องเร่งด่วนในขณะนี้คือ “คุณภาพ
การศึกษาไทยในทุกระดับ” เนื่องจากเป็นผลผลิตของสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่จะต้องให้
บรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นรวมถึง
การทบทวนพันธกิจการศึกษา

สมรรถนะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ (Ability to do) ซึ่งได้กำหนดไว้ 5 ด้าน คือ
1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา
4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีสาระสำคัญดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร ได้แก่ การรับและส่งสารอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ภาษา และการสื่อสารอย่างมีวัฒนธรรม การใช้การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนคติ การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ การเจรจาต่อรองเพื่อขจัด และลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง และการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา ได้แก่ การแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม การเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม การแสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ได้แก่ การนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งอย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง และผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ การเลือกและใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และการใช้ทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

จากการวิเคราะห์/สังเคราะห์และประมวลข้อมูลดังได้กล่าวมาข้างต้น มีข้อเสนอที่ต้อง ทบทวนเพื่อคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเป้าสู่การเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์ดังนี้

1. การเรียนการสอนที่ประเทศอังกฤษ เน้นให้ผู้เรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็นใน ห้องเรียน สำหรับประเทศไทยการที่จะสอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ต้องปรับหลักสูตรให้มีแก่นสาระ และใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ภายใต้แผนการสอนที่กำหนด ใช้ Learning how to learn ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง เน้นกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดระบบคิด หลังจากนั้น ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการประเมินในห้องเรียนและประเมินกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ใช่ เป็นเพียงการทำข้อสอบเท่านั้น

2. การเรียนการสอนในปัจจุบันยังเน้นท่องจำ แต่ข้อสอบ O-NET/A-NET/GAT/PAT เป็น แบบคิดวิเคราะห์ ดังนั้นการเรียนการสอนและวิธีวัดผลไม่สอดคล้องกัน ควรมีการจัดการกระบวนการ เรียนการสอน ปรับสมดุลการเรียนรู้มากกว่าการทำข้อสอบ หนังสือเรียนของประเทศไทยเป็นเพียง แบบฝึกหัด มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว แต่ในประเทศญี่ปุ่นแบบเรียนส่วนใหญ่เป็นแบบ

คำถามปลายเปิด ให้ความสำคัญกับสถานการณ์และการแก้ปัญหา มีการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ มีครูเข้าไปสังเกตเพื่อให้เห็นกระบวนการคิดของผู้เรียน

3. การฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ต้องแก้ปัญหาที่โครงสร้างเปลี่ยนแปลงระบบจาก Top down เป็น Bottom up ให้คนในระดับปฏิบัติมีโอกาสได้คิด ครูต้องสอนน้อย ๆ ให้เวลาผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ จัดกิจกรรมและใช้สื่อการสอนให้มาก รวมทั้งต้องปฏิรูปการประเมินผลด้วย

4. ควรมีการเปลี่ยนแปลงครูให้เป็นครูยุคใหม่ โดยเปลี่ยนวัฒนธรรมการสอน ที่เน้นการสอนแบบบูรณาการเชื่อมโยง สอนวิเคราะห์แบบสร้างสรรค์ มีความร่วมมือและทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ควรมีการอบรมและพัฒนาครูทั้งระบบ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง วิธีการที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องคือ

4.1 ต้องหาคู่มือให้กับครู เพื่อทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทำสื่อ สิ่งเหล่านี้คือวงจรที่จะทำให้ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนซึ่งมีอยู่แต่ในห้องเรียนตลอดเปลี่ยนแปลงไป

4.2 มหาวิทยาลัยต้องเข้ามาช่วยในด้านวิชาการ (Hub) มากขึ้น

4.3 สำนักงานเขตพื้นที่เป็นเจ้าภาพในการอบรมครูอย่างต่อเนื่อง

4.4 มีการนิเทศภายในโดยโรงเรียน

4.5 มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ให้ดูเป็นตัวอย่าง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

5. ควรส่งเสริมให้ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครู ให้ความสำคัญกับครูมากขึ้น หน้าที่ของครูคือ “สอนอย่างไรให้ผู้เรียนฉลาด” ให้คิดวิเคราะห์เป็น คิดอย่างเป็นระบบ ครูไม่ใช่แค่ทำวิจัยเพื่อประเมินวิทยฐานะ แต่ต้องเป็นครูโดยจิตวิญญาณ ไม่ใช่แค่เป็นวิชาชีพเท่านั้น ต้องพัฒนาครูโดยดูแลครูให้ดี สร้างแรงจูงใจและสร้างคุณภาพของครูให้ดี และต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูด้วย ควรมีการปรับกระบวนการสอนของครู การที่ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ต้องย้อนกลับไปดูว่าครูคิดวิเคราะห์เป็นหรือไม่ หรือครูยังยึดติดกับวัฒนธรรมแบบเดิม ๆ

6. หลักสูตรในปัจจุบันเน้นการคิดวิเคราะห์ที่อยู่แล้ว แต่วิธีสอนยังไม่สอนให้คิดวิเคราะห์ ดังนั้น การแก้ปัญหาต้องเริ่มจากผู้บริหารก่อน

7. การนำหลักสูตรไปใช้ควรใช้ในรูปแบบที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ไม่ควรใช้เหมือนกันทั้งหมด เพราะสภาพบริบทแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้หลักสูตรที่นำมายังมีสาระที่แน่นเกินไป

8. ควรมีการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้มากขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียน

9. ให้ความสำคัญกับโรงเรียนในการช่วยผลักดันการปฏิรูปการศึกษา ให้โรงเรียนเปลี่ยนการสอนเป็นการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ไม่ควรเป็นการสอนแบบท่องจำ

10. ควรดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

11. ปัญหาการศึกษาของประเทศไทยอยู่ที่คุณภาพ ดังนั้นต้องสร้างคนให้มีคุณภาพ ให้สามารถคิดวิเคราะห์เป็น โดยจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสม การเรียนภาษาของผู้เรียนต้องสามารถอ่านและจับใจความได้ ต้องย่อความเป็นการสอบต้องวัดและประเมินผลให้เห็นสิ่งที่ต้องการเห็นในตัวผู้เรียน เช่น การให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ต้องให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ต้องให้ผู้เรียนย่อความวิเคราะห์ได้

12. ปัญหาการจัดการศึกษาอยู่ที่ Process หรือ Content ที่ไม่มีการกำหนด Output Design และ Outcome Design ที่ชัดเจน การวัดประเมินผลอาจทำเป็นรายวัน รายเดือน หรือรายสัปดาห์

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านครู/อาจารย์ มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Habit of Continuous Learning) บุคลิกภาพ (Personality Outlooks) มีทักษะในวิชาชีพ ในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียน มีความกระตือรือร้น สนใจ ใส่ใจดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถเป็นต้นแบบที่ดี (Role Model) ทั้งนี้ต้องผ่านการเรียนรู้โดยอิงปัญหาและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

2. องค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษา มีทักษะเช่นเดียวกับครู/อาจารย์ สิ่งสำคัญต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้สถาบันการศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาวิชาการ หลักสูตร นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ ส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. องค์ประกอบด้านผู้เรียน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่าน และการค้นคว้า สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นคนดี มีคุณธรรม รู้จักคิดวิเคราะห์เป็นระบบ มีทักษะการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ สร้างงาน สร้างอาชีพ สามารถนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ สืบสานวิถีวัฒนธรรมไทยและมั่นใจในตนเอง

4. องค์ประกอบด้านสถาบันการศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาต้นแบบการพัฒนาในระบบเลี้ยง Coaching and Mentoring เป็นโรงเรียนขั้นดี มีคุณภาพ มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ปลอดภัยต่อการเรียนรู้ มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ซึ่งเกิดจากการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา ร่วมสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาสังคม

5. องค์ประกอบด้านผู้ปกครองและชุมชน ให้การยอมรับ เชื่อถือ มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา

จากการศึกษาและทบทวนการศึกษาไทยในบริบทสังคมไทย 4.0 อาจสรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาของการศึกษาไทยที่สั่งสมมาตั้งแต่การเริ่มจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

และระดับอุดมศึกษา จำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ด้วยการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา หากในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องมุ่งเน้นเรื่องของ Literacy, Numeracy และ Reasoning Ability พร้อมกับจัดการเรียนรู้กับผู้เรียน คือ 1) Learning to Question 2) Learning to Search 3) Learning to Construct 4) Learning to Communicate 5) Learning to Serve ซึ่งจะเห็นได้ว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง และมองสังคกรอบด้านแบบพัฒนาศึกษาที่ต้องรู้จัก รู้กว้าง รวมถึงเป็นนักบูรณาการศาสตร์ สอดคล้องกับประเทศอังกฤษที่กำหนดการเรียนการสอน เน้นผู้เรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็นในห้องเรียน สำหรับประเทศไทยการที่จะสอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ต้องปรับหลักสูตรให้มีแก่นสาระ และใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ภายใต้แผนการสอนที่กำหนด ใช้ Learning how to learn ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหา เน้นกระบวนการแก้ปัญหา ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจกับประเทศไทย

4.0 สู่คุณภาพการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษายุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยซึ่งมีขอบข่ายที่กว้างตามที่คณะของผู้ที่รับผิดชอบหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะกำหนด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบท ความต้องการและจุดเน้นของแต่ละองค์กร จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มีดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ที่ต้องการให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน คนไทยมีความสุข กินดี สบาย มีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: ออนไลน์)

1.1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ความมั่นคงเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในทุกมิติ โดยเฉพาะการเจริญเติบโตและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความเชื่อมั่นกับนานาชาติทั้งด้านการลงทุนและการท่องเที่ยว และความสงบสุขของสังคมโดยรวม ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างเสถียรภาพภายในประเทศ ลดหรือป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก และสร้างความเชื่อในอาเซียนและประชาคมโลก มีกรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

1.1.1 เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สร้างจิตสำนึกของคนในชาติให้มีความจงรักภักดี และธำรงรักษาสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

1.1.2 ปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศ ขจัดคอร์รัปชัน สร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำ กระจายอำนาจ และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

1.1.3 ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นเสริมสร้างกระบวนการสันติสุขและแนวทางสันติวิธี ขจัดความขัดแย้ง ลดความรุนแรง ตามแนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

1.1.4 บริหารจัดการชายแดน โดยพัฒนาความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ ความมั่นคง ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาพื้นที่ชายแดน พื้นที่ศักยภาพตรวจคนเข้าเมือง เสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมเร่งรัดจัดทำหลักเขตแดน แก้ไขปัญหาพื้นที่ทับซ้อนการลักลอบเข้าเมือง

1.1.5 พัฒนาระบบ กลไก มาตรการและความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามข้ามชาติ ลดผลกระทบจากภัยก่อการร้าย และเสริมสร้างความมั่นคงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและไซเบอร์

1.1.6 พัฒนาเสริมสร้างศักยภาพกองทัพ ปรับโครงสร้างกำลังและยุทธโศปกรณ์ที่เหมาะสม พัฒนาระบบงานข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพ พร้อมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.1.7 รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการปกป้องรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล รวมทั้งเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน

1.1.8 ปรับกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องจากแนวตั้งสู่แนวนานมากขึ้น กำหนดหรือปรับแก้กฎหมายให้เอื้อต่อการดำเนินงาน และให้ความสำคัญกับการติดตามประเมินผลเป็นระยะ ๆ และต่อเนื่อง

1.2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (Growth & Competitiveness) เพื่อให้ไทยหลุดพ้นจากประเทศรายได้ปานกลาง จำเป็นต้องเพิ่มอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ที่ร้อยละ 5.0-6.0 ต่อปี ในอีก 15 ปี และรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้น เป็น 12,400 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปี ดังนั้น ประเทศต้องมีแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 สมรรถนะทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจไทยยังคงมีความเสี่ยงที่ต้องเผชิญ อาทิ เศรษฐกิจโลกยังฟื้นตัวล่าช้า การเปลี่ยนแปลงทางการเงินในตลาดโลก และการเปลี่ยนแปลงของราคาพลังงาน เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องสร้างความแข็งแกร่งของปัจจัยพื้นฐานและการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสม ดังนี้

1.2.1.1 รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่น โดยดำเนินนโยบายการคลังและการเงินให้มีความสอดคล้องกัน รักษาวินัยการเงินการคลังและเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนและสร้างความเชื่อมั่นในต่างประเทศโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง

1.2.1.2 ส่งเสริมการค้าและการลงทุน ทั้งภาครัฐและเอกชนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศและยุทธศาสตร์จังหวัดที่สะท้อนความต้องการและศักยภาพของพื้นที่

1.2.2 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ ประเทศไทยมีฐานการผลิตที่หลากหลายที่ยังสามารถพัฒนาคุณภาพให้เป็นกำลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญได้ แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ดังนี้

1.2.2.1 เสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยฟื้นฟูดูแลรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล และให้เกษตรกรและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งดินและที่ดิน แหล่งน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน และจัดทำพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อให้เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรที่มั่นคงในการประกอบอาชีพการเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร

1.2.2.2 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร โดยอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตร เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มความแม่นยำของระบบจัดการการผลิตและการตลาด ทำการเกษตรเป็นแปลงใหญ่มากขึ้นและเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมใหม่ ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตการเกษตรโดยวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และเทคโนโลยีการผลิตให้ได้ผลผลิตสูงและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโลก สร้างระบบเตือนภัยการเกษตร พัฒนาระบบการผลิตที่มีคุณภาพ มาตรฐานและปลอดภัย ทั้งมาตรฐานภายในประเทศและมาตรฐานอาเซียนและยอมรับในระดับสากล และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.2.2.3 ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ปรับไปสู่รูปแบบเกษตรยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเกื้อกูลกับระบบนิเวศมากขึ้น เช่น เกษตรที่ปลอดภัย เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ และเกษตรธรรมชาติ เป็นต้น พัฒนาสหกรณ์การเกษตรให้เข้มแข็งเพื่อเป็นกลไกการช่วยเหลือเกษตรกรสมาชิกและชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเกษตรกรรมและสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตร บริหารจัดการเชิงธุรกิจตลอดห่วงโซ่การผลิตให้เกษตรกรมีความเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการมากขึ้น มีการทำการเกษตรแบบพันธสัญญาที่เป็นธรรมแทนการผลิตแบบอิสระที่มีความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร

1.2.2.4 พัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพ พัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกที่มีศักยภาพสูง โดยจะผลักดันไทยเป็นฐานการผลิตและการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วน พร้อมทั้งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการยกระดับมาตรฐานและพัฒนาผลิตภัณฑ์เฉพาะ พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจและบุคลากรและเทคโนโลยีการผลิต ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการไทย นอกจากนี้ จะพัฒนาไทยให้เป็นฐานการผลิต การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อผลิตสินค้าที่มีความละเอียดสูง และการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญ พร้อมทั้งมีตราสินค้าเป็นของไทย และเป็นที่ยูจักษ์ในเอเชีย

1.2.2.5 การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยพัฒนากลุ่มเมืองท่องเที่ยว และผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจะให้ความสำคัญกับการตลาด การดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัย และพัฒนาท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม เชื่อมโยงสินค้า OTOP กับการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา

1.2.2.6 ศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพ พัฒนาไทยเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพของภูมิภาคอาเซียน เพื่อสร้างรายได้ แล้วนำไปยกระดับคุณภาพบริการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านบริการด้านสุขภาพ (health services) โดยเฉพาะในโรงพยาบาลเอกชนที่มีความพร้อม และส่งเสริมและพัฒนาสถานบริการสุขภาพ (wellness health) เช่น สปา และนวดแผนไทย เป็นต้น ในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพในการผลิตยาสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐานและส่งเสริมการตลาดในเชิงรุก ตลอดจนพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษา วิชาการ และงานวิจัยด้านการแพทย์ของภูมิภาค

1.2.3 พัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน ผลจากการวิเคราะห์ของทั้ง World Economic Forum (WEF) และ International Institute for Management Development (IMD) พบว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่เมื่อเทียบกับต่างประเทศยังไม่สูงจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการทั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และวิสาหกิจชุมชน โดยมีแนวทางในการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

1.2.3.1 พัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้ประกอบการไทยในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการรูปแบบใหม่ให้มีจุดเด่น และสามารถต่อยอดด้วยความคิดและนวัตกรรม รวมทั้งสร้างรายได้เปรียบจากความหลากหลายและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมและความเป็นไทยเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดไลฟ์สไตล์ และก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ตลอดจนส่งเสริมสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งรวบรวมและศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เพื่อสนองตอบผู้บริโภคทุกระดับ และรณรงค์ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญในการสร้างเครื่องหมายการค้าของตนเอง และสร้างภาพลักษณ์สินค้าไทยให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วโลก

1.2.3.2 พัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสู่สากล (SMEs) ให้มีการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ที่เข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยด้วยการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน อาทิ พัฒนาและยกระดับ

ผู้รับช่วงผลิต และพัฒนาผลิตภัณฑ์ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมให้เติบโตอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่ ด้วยการกำหนดธุรกิจที่มีศักยภาพและเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจในแต่ละพื้นที่ เพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุน SMEs ที่มีศักยภาพขยายการลงทุนไปในต่างประเทศ

1.2.3.3 ยกระดับศักยภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ไทยให้ก้าวไกลสู่สากล เป็นช่องทางในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยจะปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาจากการพัฒนานำตลาดมาเน้นตลาดนำการพัฒนา โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือหนึ่ง การส่งเสริม OTOP ตามกลุ่ม (Segment) ได้แก่ กลุ่มดาวเด่น สู่สากล จะให้ความสำคัญกับพัฒนามาตรฐานสู่สากลและการสร้างแบรนด์ กลุ่มเอกลักษณ์ เน้นเสริมสร้างจุดเด่นและความต่างที่ตรงใจลูกค้าและสร้างแบรนด์ และกลุ่มพัฒนาเข้าสู่ตลาดแข่งขันเน้นการเพิ่มผลผลิต ยกระดับมาตรฐานและขยายตลาด กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มปรับตัวเข้าสู่ห่วงโซ่การผลิตจะเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และทักษะ ตลอดจนขยายตลาดและค้นหาความเก่ง สอง การเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนโครงการ OTOP ด้วยการปรับโครงสร้างคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติให้สอดคล้องกับกาส่งเสริมตามกลุ่มและบทบาทหลักเกณฑ์การประเมินระดับผลิตภัณฑ์และการคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์ OTOP รวมทั้งตั้งศูนย์กลางสนับสนุน OTOP

1.2.3.4 พัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสหกรณ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และกลุ่มประชาชนหรือเกษตรกรในชุมชน ให้เป็นฐานรากสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งให้สามารถพึ่งพาตนเอง โดยในส่วนของวิสาหกิจชุมชนจะเน้นการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ สร้างเครือข่ายตลาด จัดตั้งกองทุนวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ในการประกอบวิสาหกิจชุมชน และเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการพัฒนาสหกรณ์จะให้ความสำคัญกับเพิ่มศักยภาพการเชื่อมโยงระบบการผลิตกับตลาด ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ระบบสหกรณ์เป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชุมชน รวมทั้งพัฒนาการเรียนรู้และทักษะการสหกรณ์สู่วิถีชีวิตประชาชนนอกระบบการศึกษา

1.2.4 การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง โดย

1.2.4.1 เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน พัฒนาเป็นฐานการผลิตใหม่ กระจายกิจกรรมเศรษฐกิจและความเจริญสู่ภูมิภาค สร้างความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านการผลิตร่วมและช่องทางการตลาดร่วมกัน

1.2.4.2 พื้นที่เศรษฐกิจบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (ESB) พัฒนาเป็นฐานการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูง มีบริการทันสมัย ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

1.2.4.3 พื้นที่เมืองศูนย์กลางความเจริญ พัฒนาเป็นเมืองที่มีประสิทธิภาพปลอดภัย และน่าอยู่ ใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด จัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างเหมาะสมรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีอนาคต มีระบบรางเชื่อมโยงเมืองศูนย์กลางความเจริญทั่วประเทศ บริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขีดความสามารถสูง

1.2.5 การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดย

1.2.5.1 ด้านการขนส่ง ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนสู่การขนส่งที่ต้นทุนต่ำ รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางและขนส่งไปสู่เมืองศูนย์กลางของภูมิภาคทั่วประเทศ และเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และพัฒนาอุตสาหกรรมระบบรางและอุตสาหกรรมซ่อมบำรุงอากาศยานและการผลิตชิ้นส่วนอากาศยาน เพื่อสร้างฐานอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศ

1.2.5.2 ด้านความมั่นคงทางพลังงาน พัฒนาให้มีความมั่นคงในราคาที่เหมาะสมโดยกระจายประเภทของเชื้อเพลิง ส่งเสริมพลังงานทดแทนตามศักยภาพรายพื้นที่ อาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านพลังงาน พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และนำไปสู่การสร้างอุตสาหกรรมที่จะเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ รวมทั้งเชื่อมโยงแหล่งพลังงานกับประเทศในอาเซียนเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางซื้อขายพลังงานในภูมิภาค

1.2.5.3 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT ที่เป็นอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ทันสมัยและกระจายทั่วถึง พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญระดับมาตรฐานสากล เพิ่มขีดความสามารถของอุตสาหกรรม ICT และใช้ ICT ในการสร้างนวัตกรรมบริการภาครัฐแบบบูรณาการ ประยุกต์ ICT เพื่อสร้างความเข้มแข็งของภาคการผลิต การศึกษา และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

1.2.5.4 การวิจัยและพัฒนา มีเป้าหมายที่เพิ่มสัดส่วนค่าใช้จ่ายวิจัยและพัฒนาไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 โดยมีสัดส่วนรัฐต่อเอกชน 20:80 โดยบูรณาการงานวิจัยระหว่างหน่วยงานวิจัยหลักของประเทศและสนับสนุนวิจัยที่มุ่งเป้าตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ อาทิ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน อาหารแปรรูป และสุขภาพและชีวเวชศาสตร์ อากาศยาน และผลิตภัณฑ์ไบโอเบส รวมทั้งงานวิจัยเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม นอกจากนี้จะเพิ่มจำนวนบุคลากรด้านวิจัยและพัฒนาเป็น 70 คนต่อประชากร 10,000 คน เช่น พัฒนานักวิจัยและสนับสนุนนักเรียนทุนรัฐบาลทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในภาคการผลิตและบริการ เป็นต้น

1.2.6 การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก โดย

1.2.6.1 สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี และต่อยอดความร่วมมือกับประเทศ

ยุทธศาสตร์หรือมีศักยภาพและประเทศในอนุภูมิภาค เพื่อส่งเสริมความมั่นคง ในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และในระดับโลก และความเจริญก้าวหน้าและลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืนร่วมกันในทุกมิติ

1.2.6.2 ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ การให้บริการทางการศึกษา การให้บริการด้านการเงิน การให้บริการด้านสุขภาพ การให้บริการด้านโลจิสติกส์ และการลงทุนเพื่อเพื่อการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งเป็นฐานความร่วมมือในเอเชีย

1.2.6.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนและการดำเนินธุรกิจของนักลงทุนและผู้ประกอบการไทยในต่างประเทศ

1.2.6.4 ส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติในการสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ด้านอาหาร ด้านสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภัยพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการป้องกันภัยในทุกรูปแบบ

1.2.6.5 ส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้ประสานประโยชน์ในการเชื่อมโยงและถ่วงดุลระหว่างกลุ่มอำนาจต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาความแตกต่างทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาค โดยการดำรงความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศและองค์กรระหว่างประเทศทั้งในและนอกภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการขยายความร่วมมือระหว่างอนุภูมิภาคและภูมิภาคกับประเทศนอกภูมิภาคบนหลักของการรักษาคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มมหาอำนาจต่าง ๆ

1.2.6.6 เพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมของไทยในองค์การระหว่างประเทศ ในการผลักดันการพัฒนาในอนุภูมิภาคและภูมิภาค รวมทั้งประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคอื่น ๆ และให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการเงินและทางเทคนิคกับประเทศกำลังพัฒนาในการพัฒนาด้านความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาทุนมนุษย์

1.2.6.7 สนับสนุนการเปิดเสรีทางการค้า ทั้งในระดับทวิภาคี ภูมิภาค และพหุภาคี และส่งเสริมการค้ากับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเดียวกัน (Intra-Regional Trade) มากขึ้น เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดท่าทีเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงที่ผลบังคับใช้แล้ว ตลอดจนใช้โอกาสจากการเปิดเสรีการค้าและการลงทุน รวมทั้งวางแนวทางป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

1.2.6.8 สร้างองค์ความรู้ด้านการต่างประเทศ และให้ความรู้ความเข้าใจด้านการต่างประเทศและผลประโยชน์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศต่อภาคส่วนต่าง ๆ และสาธารณชนไทย รวมทั้งดำเนินการเชิงรุกในการสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ที่ดีและศักยภาพทางเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ของประเทศไทย

1.3 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (Inclusive Growth) เพื่อพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

มีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมสูงวัย โดยมีแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1.3.1 การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทยให้เอื้อต่อการพัฒนาคน โดยเสริมสร้างศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวในการบ่มเพาะ วางรากฐานจริยธรรม คุณธรรมของสมาชิกในครอบครัว การสร้างความอบอุ่นและความมั่นคงให้ครอบครัว และการสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว

1.3.2 การพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ โดยช่วงวัยเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดให้มีพัฒนาการที่สมวัยในทุกด้าน วัยเรียน วัยรุ่น ให้มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายใต้บริบทสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม วัยแรงงานให้มีการพัฒนาระดับสมรรถนะฝีมือแรงงานเพื่อสร้างผลิตภาพเพิ่มให้กับประเทศ วัยผู้สูงอายุให้มีการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและประสบการณ์ มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีการสร้างเสริมและฟื้นฟูสุขภาพเพื่อป้องกันหรือชะลอความทุพพลภาพและโรคเรื้อรังต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดภาระแก่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว และระบบบริการสุขภาพ

1.3.3 การสร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้และการออม กระจายทรัพยากรให้ทั่วถึงและเป็นธรรมทั้งในด้านบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และฐานทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มด้อยโอกาส เช่น การเข้าถึงปัจจัยการผลิตหรือที่ดินทำกินของเกษตรกรรายย่อย การได้รับบริการด้านการศึกษาและสาธารณสุขที่มีคุณภาพของเด็กยากจน และการสร้างหลักประกันทางรายได้ให้กับแรงงานนอกระบบที่มีรายได้น้อย เป็นต้น รวมทั้งการจัดรูปแบบสวัสดิการพื้นฐานที่จำเป็นและเหมาะสมตามกลุ่มเป้าหมาย (customized welfare) ที่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน โดยมีแนวทางการรับภาระค่าใช้จ่ายร่วมกัน (cost sharing)

1.3.4 การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง โดยการปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารจัดการการศึกษา จัดโครงสร้างจัดการการศึกษาใหม่เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (accountability) ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยการจัดสรรงบประมาณตรงสู่ผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา ปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูผู้สอน พัฒนาระบบการประเมินและการรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน รวมทั้งให้มีการปฏิรูประบบการเรียนรู้โดยมุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะกำลังคนทั้งระบบตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยและการใช้เทคโนโลยีและสื่อเพื่อการเรียนรู้

1.3.5 การพัฒนาระบบสุขภาพ บูรณาการระบบหลักประกันสุขภาพภาครัฐ 3 กองทุน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

และลดความเหลื่อมล้ำในระบบหลักประกันสุขภาพภาครัฐ พัฒนาการบริหารจัดการระบบสุขภาพ ด้วยการมีและใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรด้านสาธารณสุข การส่งเสริมการอภิบาลระบบสุขภาพในลักษณะเครือข่ายที่มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การสนับสนุนความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาระบบบริการที่มีการลงทุนและใช้ทรัพยากรร่วมกัน การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการแพทย์เพื่อรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งการสร้างโอกาสในการเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติทั้งในด้านศูนย์กลางบริการสุขภาพ (medica service hub) ศูนย์กลางบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (wellness hub) ศูนย์กลางยาและผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ (product hub) และศูนย์กลางบริการวิชาการและงานวิจัย (academic hub) โดยนารายได้กลับมาใช้ยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขภายในประเทศ ตลอดจน ส่งเสริมการให้ความสำคัญกับมิติสุขภาพในทุกนโยบายสาธารณะ (health in all policies) เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบของนโยบายสาธารณะที่มีต่อสุขภาพของประชาชน

1.3.6 การสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย โดยเตรียมการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส อาทิ ระบบผังเมืองและที่อยู่อาศัย การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง การจัดการพื้นที่สาธารณะที่มีความปลอดภัยและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม การให้บริการทางสังคม ตลอดจนการพัฒนา นวัตกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงอายุ

1.3.7 การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม โดยการฟื้นฟูบทบาทสถาบันศาสนาในการส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนา การธำรงรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามเพื่อเป็นฐานรากที่เข้มแข็งในสังคมท่ามกลางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

1.4 ยุทธศาสตร์ด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Growth) เพื่อให้ไทยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน และตั้งเป้าหมายที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas: GHG) ในภาคเศรษฐกิจ และเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด (128 ล้านไร่) โดยมีแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1.4.1 พัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาคเศรษฐกิจ เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยส่งเสริมการผลิตพลังงานสะอาด นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและการอนุรักษ์พลังงาน ตลอดจนกำหนดกฎระเบียบ และสร้างกลไกให้ทุกภาคส่วนใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาและการประหยัดพลังงานอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

1.4.2 พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ จะให้ความสำคัญกับการจัดตั้งคณะกรรมการส่วนกลางและ

ระดับพื้นที่เพื่อดูแลและประสานการพัฒนาสู่เมืองอุตสาหกรรมนิเวศ บรรจุให้เป็นแผนพัฒนาของจังหวัดและพื้นที่ สนับสนุนและผลักดันให้โรงงานปฏิบัติสู่อุตสาหกรรมสีเขียว และปรับกฎระเบียบให้เอื้อต่อการพัฒนา สำหรับการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจะเน้นการเพิ่มศักยภาพเมืองด้านสิ่งแวดล้อม และพัฒนาพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน ซึ่งเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีหลายรูปแบบ เช่น เมืองอุตสาหกรรมนิเวศ เมืองเกษตรสีเขียว เมืองคาร์บอนต่ำ เมืองยั่งยืนของอาเซียน เป็นต้น

1.4.3 การรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูที่ป่าเพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศและเป็นแหล่งดูดซับคาร์บอน และวางแผนบริการจัดการน้ำ แก้ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งอย่างบูรณาการ อีกทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วยการพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการบริหารจัดการ พัฒนาบุคลากรและองค์กร และวิจัยและพัฒนาเพื่อรับมือ ป้องกัน ฝักระวังและเตือนภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตลอดจนสร้างความร่วมมือที่ดีในอาเซียนในการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน แก้ไขปัญหามลพิษข้ามแดน และสนับสนุนการเติบโตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

1.4.4 นโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดปัญหามลพิษ ลดการใช้ทรัพยากร และลดภาระงบประมาณภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีภาษีสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ภาษีการปล่อยมลพิษและภาษีเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กำหนดค่าธรรมเนียมการจัดการมลพิษและภาษีผลิตภัณฑ์และค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาระบบการวางเงินประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.5 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล มีความคุ้มค่า โปร่งใส และเกิดความเป็นธรรมในการให้บริการสาธารณะและเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางและบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมีแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1.5.1 การเพิ่มประสิทธิภาพภาครัฐ โดยการปรับโครงสร้างระบบราชการให้สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น พัฒนา e-government และ e-service เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและให้บริการ เป็นต้น และพัฒนาและบริหารกำลังคนภาครัฐเพื่อปรับบทบาทให้สอดคล้องกับภารกิจที่มีอยู่และเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน เช่น พัฒนาหลักสูตรและดำเนินการฝึกอบรมต่าง ๆ จัดทำร่างยุทธศาสตร์บริหารกำลังคนภาครัฐ วิเคราะห์อัตรากำลังคนภาครัฐตามยุทธศาสตร์ประเทศ เป็นต้น รวมทั้งลดปัญหาคอร์รัปชัน เพื่อสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ และสร้างความเชื่อมั่น

ศรัทธาในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ เช่น สร้างและใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และลดขั้นตอนในการทำงาน นำระบบ ICT มาใช้ในการดำเนินงาน ตลอดจนปฏิรูปกฎหมายให้ทันสมัยเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

1.5.2 การบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของยุทธศาสตร์ประเทศ โดยการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ประเทศ ยุทธศาสตร์กระทรวง ยุทธศาสตร์จังหวัดและกลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาอำเภอ ท้องถิ่น ชุมชน และหมู่บ้าน ผ่านคณะกรรมการ คณะทำงาน ทุกระดับ

1.5.3 การบริหารจัดการข้อมูลและการบูรณาการองค์ความรู้ในภาครัฐราชการทั้งที่เป็นองค์ความรู้ในประเทศและของต่างประเทศ พัฒนาระบบการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูลและองค์ความรู้ภาครัฐราชการที่จำเป็นแก่บุคลากรในภาครัฐราชการ นักลงทุน และประชาชนทั่วไป รวมทั้งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนด้วยระบบ e-Service โดยแบ่งเป้าหมายการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะแรก เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลและรวบรวมองค์ความรู้ภาครัฐราชการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเป็น e-Government เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการแก่หน่วยงานราชการ นักลงทุน และประชาชนทั่วไป และในระยะต่อไป (2557-2561) จะพัฒนารูปแบบการให้บริการประชาชนด้วยระบบ e-Service ผ่านทางสื่อใหม่ (New media) เช่น Mobile Application e-book และ Social Network เป็นต้น

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้าน และจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) นับเป็นจังหวะเวลาที่ท้าทายอย่างมากที่ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยจะต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมาก แต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ คุณภาพคนไทยยังต่ำ แรงงานส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สังคม ขาดคุณภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูง ที่เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพการพัฒนา โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยส่งผลให้ขาดแคลนแรงงาน จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงตั้งแต่ปี 2558 และโครงสร้าง

ประชากรจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ภายในสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ร่อยหรอเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ภาครัฐยังด้อยประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และมีปัญหาคอร์รัปชันเป็นวงกว้าง จึงส่งผลให้การผลักดันขับเคลื่อนการพัฒนา ไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เต็มที่ บางภาคส่วนของสังคมจึงยังถูกทิ้งอยู่ข้างหลัง (ราชกิจจานุเบกษา, 2554: 65-189)

ท่ามกลางปัญหาท้าทายหลากหลายที่เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาวดังกล่าว ก็เป็นที่ตระหนักร่วมกันในทุกภาคส่วนว่าการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวได้นั้น ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ได้แก่ การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการเร่งยกระดับทักษะฝีมือแรงงานกลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานและกลุ่มที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบันให้สอดคล้องกับสาขาการผลิตและบริการเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาคนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตได้อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสรางคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ในช่วงเวลาต่อจากนี้การพัฒนาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของเมืองต่าง ๆ ให้สูงขึ้นภายใต้การใช้มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะการใช้ที่ดิน การจัดระเบียบผังเมืองและความปลอดภัยตามเกณฑ์เมืองน่าอยู่ ที่เหมาะสมเพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทั่วถึงและเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจและรายได้จากพื้นที่เศรษฐกิจใหม่มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคมไทยลง และในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันจากการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ทั้งตอนในและตามแนวจุดชายแดนหลัก

นอกจากนั้น 5 ปีต่อจากนี้ไปนับว่าเป็นช่วงจังหวะเวลาสำคัญที่ประเทศไทยยังจะต้องผลักดันให้การค้าการลงทุนระหว่างประเทศขยายตัวต่อเนื่องและเป็นแรงขับเคลื่อนการพัฒนาที่สำคัญควบคู่ไปกับการส่งเสริมลงทุนและเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยยังมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจด้านการค้าและการลงทุนและการร่วมมือกับมิตรประเทศเพื่อการพัฒนาให้ขยายวงกว้างขึ้นทั้งในรูปของความตกลงทวิภาคี กรอบพหุภาคีต่าง ๆ ควบคู่กับการผลักดันให้ความเชื่อมโยงอนุภูมิภาคและภูมิภาคมีความสมบูรณ์มากขึ้น รวมทั้งการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมการลงทุนของไทยในภูมิภาค กรอบแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศในทุกระดับดังกล่าวจะเป็นประตูแห่งโอกาสของประเทศไทยในการใช้จุดเด่นในเรื่องที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ให้เกิดผลเต็มที่และสามารถจะพัฒนาไปสู่

การเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) จึงให้ความสำคัญกับการผลักดันให้มีความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบและในเชิงสถาบันระหว่างประเทศมีความคืบหน้าและชัดเจนในระดับปฏิบัติการและในแต่ละจุดเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงกายภาพที่ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายภายในประเทศและต่อเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้าน ในขณะเดียวกันก็ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อให้ประเทศไทยเป็นประตูไปสู่ภาคตะวันตกและตะวันออกของภูมิภาคเอเชีย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการต่อยอดจากความเชื่อมโยงเชิงกายภาพสู่การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการกระจายความเจริญในการพัฒนาชุมชนจังหวัดและเมืองตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงอื่นภายในประเทศ และนับว่าเป็นช่วงเวลาประเทศไทยจะต้องดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการสร้างสังคมผู้ประกอบการและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศอย่างจริงจังเพื่อสร้างผลตอบแทนจากทุนและศักยภาพทางธุรกิจ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม และในอาเซียน

ความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาสำคัญสำหรับประเทศไทย ในช่วงต่อจากนี้ไปเป็นความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทางสังคม สิ่งแวดล้อมและความร่วมมือด้านความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ในทุกกรอบความร่วมมือทั้งระดับ อนุภูมิภาค ภูมิภาค และระดับโลก ทั้งการผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากกรอบความร่วมมือทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันและการทำข้อตกลงใหม่ ๆ ในระยะต่อไป ภายใต้แนวคิดการค้าเสรีและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือของอาเซียนกับหุ้นส่วนการพัฒนาออกอาเซียน ทั้งนี้ โดยส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในทุกด้านให้เป็นบทบาทที่สร้างสรรค์ของประเทศไทย และการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในอนุภูมิภาคและในภูมิภาคการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการนำกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติและมาตรฐานสากลทั้งในด้านคุณภาพสินค้าและบริการ สิทธิแรงงาน ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความมั่นคง ความโปร่งใส และอื่น ๆ มาเป็นแนวปฏิบัติและบังคับใช้สำหรับประเทศไทย

ดังนั้น ภายใต้ข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศไทยในทุกด้าน ดังกล่าว ท่ามกลางแนวโน้มโลกที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และประเทศต่าง ๆ กำลังเร่งพัฒนานวัตกรรมและนำมาใช้ในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและเพิ่มผลผลิตการผลิตเพื่อเป็นอาวุธสำคัญในการต่อสู้ในสนามแข่งขันของโลกและการใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยที่จะต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานทางยุทธศาสตร์ทุกด้าน ได้แก่ การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ให้เป็นระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทุนมนุษย์ และการปฏิรูปให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงด้านกฎระเบียบและระบบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) มุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรและชั่วคราว การพัฒนาต่อยอด รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง ดังนั้น การพัฒนาในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ไปจะเป็นช่วงที่มุ่งเน้นการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญาที่เกิดจากการใช้ความรู้และทักษะ การใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาและการพัฒนานวัตกรรมนำมาใช้ในทุกด้านของการพัฒนา การพัฒนาที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ขยายและสร้างฐานรายได้ใหม่ที่ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้นควบคู่ไปกับการต่อยอดฐานรายได้เดิม สังคมไทยมีคุณภาพและมีความเป็นธรรมโดยมีที่ยืนสำหรับทุกคนในสังคมและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการผนึกกำลังในการผลักดันขับเคลื่อนร่วมกันของทุกภาคส่วน

ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้แนวคิดและแนวทางดังกล่าวข้างต้นเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมายในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารราชการแผ่นดินสำคัญ ๆ การปรับเปลี่ยนกฎหมายและกฎระเบียบในหลายด้าน รวมถึงการปรับการบริหารจัดการให้มีธรรมาภิบาลในทุกระดับ ปลอดภัยระดับ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนไทยในทุกภาคส่วนให้มีความนิยมที่ดีงาม มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโดยยึดหลักการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และด้วยสภาพปัญหาที่เรื้อรังและเชื่อมโยงกันซับซ้อนในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกประเทศที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยมากขึ้น การพัฒนาเชิงรุกเพื่อเสริมจุดแข็งและการแก้ปัญหาจุดอ่อนดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างจริงจังนั้นต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่สำหรับประเทศไทยที่มีแผนแม่บทการพัฒนาระยะยาวเป็นกรอบแนวทางที่จะกำกับทิศทาง ดังนั้น ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมไทยจึงมีความตระหนักร่วมกันว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นแผนแม่บทที่กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) โดยวางแนวทางการพัฒนาหลักที่ต้องดำเนินการภายใต้ทุกรัฐบาลอย่างต่อเนื่องเพื่อจะบรรลุเป้าหมายอนาคตของประเทศที่วางไว้ โดยที่แผน

แม่บทการพัฒนาในระยะยาวจะเป็นกรอบที่ช่วยกำกับให้การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ มีบูรณาการกัน แผนพัฒนาและแผนเฉพาะด้านในระดับต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงเป็นลำดับที่เหมาะสม และสอดคล้องกันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และการกำหนดเป้าหมายในระยะยาวที่ชัดเจนส่งผลให้ต้องมีความต่อเนื่องในการแก้ปัญหาหากเหง้าและการพัฒนาพื้นฐานให้แข็งแกร่ง รวมทั้งต้องมีปรับระบบการติดตามและประเมินผลให้สามารถกำกับให้เกิดความเชื่อมโยงจากระดับยุทธศาสตร์สู่การจัดสรรงบประมาณและการดำเนินงานในระดับปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่เป็นผลผลิต ผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์ในที่สุด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 โดยที่สัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในขณะที่จำนวนประชากรวัยแรงงานได้เริ่มลดลงมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาวะที่ผลิตภาพแรงงานไทยก็ยังต่ำ เนื่องจากปัญหาคุณภาพแรงงาน ความล่าช้าในการพัฒนาเทคโนโลยี และปัญหาการบริหารจัดการจึงเป็นข้อจำกัดในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและศักยภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการสร้างรายได้และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคุณภาพคนพบว่ายังมีปัญหาในแต่ละช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่พัฒนาการไม่สมวัยในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ขณะที่ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ครอบครัวมีรูปแบบที่หลากหลายและเปราะบางสูงส่งผลต่อการบ่มเพาะให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ ประกอบกับการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยผ่านสังคมยุคดิจิทัล ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อวิกฤตค่านิยม ทักษะคิด และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ติดต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็งทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และภาคเอกชนที่ร่วมกันพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง อีกทั้งยังเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สำหรับยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทยซึ่งเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากที่ได้ขับเคลื่อนและผลักดันในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และมุ่งเน้นมากขึ้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น และการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ 40 รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ และการสนับสนุนการเข้าถึงปัจจัยการผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน การขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะเน้นการพัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นก้าวหน้าที่เข้มแข็งมากขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของกำลังคน และความคิดสร้างสรรค์ ในการขยายฐานเศรษฐกิจและฐานรายได้ใหม่ควบคู่กับการเพิ่มผลิตภาพของฐานการผลิตและบริการ เดิมรวมทั้งการต่อยอดการผลิตและบริการเดิมโดยใช้ดิจิทัลและเทคโนโลยีอัจฉริยะ นอกจากนี้ จะให้ความสำคัญกับการใช้ศักยภาพของทรัพยากรชีวภาพ การส่งเสริมการเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่มูลค่าอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่และการพัฒนาตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ การผสมผสานภาคบริการเข้ากับการค้าและการเตรียมความพร้อมของภาคบริการให้สามารถรองรับการแข่งขันที่เสรีขึ้น การเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งการสร้างสังคมผู้ประกอบการที่ผลิตได้ขายเป็น โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้บริโภคอย่างรวดเร็วและมาตรฐานสากลของสินค้าและบริการที่สูงขึ้นรวมถึงมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาระบบและกลไก ตลอดจนการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อกระจายโอกาสเศรษฐกิจให้คนในชุมชนและท้องถิ่นและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของการรักษาฐานการผลิตและให้บริการ รวมทั้งการดำรงชีพที่ยั่งยืน ฐานทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนา

จำนวนมากก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ป่าไม้ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ทรัพยากรน้ำยังมีส่วนที่ไม่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการและมีความเสี่ยงในการขาดแคลนในอนาคต เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น จากการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมืองส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจและห่วงโซ่การผลิตภายในประเทศ และข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งทวีความเข้มข้น ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมรับภาระในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายใต้กระแสการแข่งขันทางการค้า ขณะที่วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกหลัง ค.ศ.2015 ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกในอีก 15 ปีข้างหน้า (ค.ศ.2016-2030) จะส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ดังนั้น ประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้แก่ การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างมากขึ้น ต้องเร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองอันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศไทยในหลายมิติ ทั้งภัยคุกคามภายนอก ได้แก่ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ความขัดแย้งด้านอาณาเขตแบบรัฐต่อรัฐ อาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย และภัยคุกคามภายในประเทศ ได้แก่ สถาบันหลักของชาติได้รับผลกระทบจากความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์ของคนในชาติ การสร้างสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการคุกคามทางเศรษฐกิจ โดยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ในระยะ 5 ปีต่อไป ซึ่งเป็นช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงให้ความสำคัญต่อการฟื้นฟูพื้นฐานด้านความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของผู้มีความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์บนพื้นฐานของการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการเตรียมการรับมือกับภัย

คุกคามข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยยะสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในระยะ 20 ปีข้างหน้า

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพตมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย ระบบการบริหารจัดการในภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่งมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องการขับเคลื่อนการบริหารจัดการ ภาครัฐให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ การให้บริการประชาชนยังไม่ได้มาตรฐานสากล การบังคับใช้ กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการให้บริการของท้องถิ่นที่ยังขาดประสิทธิภาพ และความโปร่งใส กระบวนการที่เปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการใช้งบประมาณ ยังไม่เพียงพอ ระบบและกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม รวมทั้งการขาดธรรมาภิบาลในสังคมไทยทำให้การทุจริตประพตมิชอบยังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ไปจึงเป็นช่วงเวลาสำคัญที่ต้องเร่งปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจัง เพื่อให้เป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศ ในทุกด้านให้ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ทั้งการบริหารจัดการภาครัฐ ให้โปร่งใส มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ ตรวจสอบได้อย่างเป็น ธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจและแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสม ระหว่าง ส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น และวางพื้นฐานเพื่อให้บรรลุตามกรอบเป้าหมายอนาคตในปี 2579

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจและสังคม การกระจายความเจริญ และการพัฒนาเมืองและพื้นที่ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศประสบปัญหา ความต่อเนื่องในการดำเนินการ และปัญหาเชิงปริมาณ คุณภาพ และการบริหารจัดการ การให้บริการ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทำให้มีข้อจำกัดในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะมุ่งเน้นการขยายขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการ เพื่อ รองรับการพัฒนาของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่ม ในสังคม สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและในอาเซียนอย่างเป็นระบบ โดยมีโครงข่าย เชื่อมโยงภายในประเทศที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ การพัฒนาระบบ การบริหารจัดการและการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ ดำเนินการ สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการคุ้มครองผู้บริโภค การพัฒนา อุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และการพัฒนาผู้ประกอบการ ในสาขาโลจิสติกส์และหน่วยงานที่มีศักยภาพเพื่อไปทำธุรกิจในต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยอาศัยการเพิ่มประสิทธิภาพจากปัจจัยความได้เปรียบพื้นฐานที่มีอยู่ทั้งด้านแรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และการนำเข้าเทคโนโลยีสำเร็จรูปจากต่างประเทศมากกว่าการสะสมองค์ความรู้เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง ทำให้ส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางด้านเทคโนโลยีซึ่งมีมูลค่าเพิ่มสูงตกอยู่กับประเทศผู้เป็นเจ้าของเทคโนโลยี การลงทุนวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นประยุกต์และใช้ประโยชน์ยังไม่เพียงพอที่จะขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมนวัตกรรม อีกทั้งความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคมไปทั่วโลก โดยประเทศที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจสูง อาทิ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสวีเดน ล้วนเป็นต้นแบบสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า หากต้องการ เพิ่มศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศจำเป็นต้องปรับตัว เรียนรู้ และมุ่งสู่การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ในระยะต่อไป การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมของประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับรูปแบบการดำเนินงานให้มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาโดยกำหนดประเด็นวิจัยของชาติที่ตอบโจทย์การยกระดับศักยภาพการผลิตของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการที่เป็นฐานเดิม และการต่อยอดขยายฐานใหม่ด้วยการพัฒนานวัตกรรม รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมที่ยกระดับคุณภาพสังคมและการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม การส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะสูง การพัฒนาหน่วยงานทดสอบและรับรองมาตรฐานในระดับสากล การดำเนินมาตรการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย ระบบแรงจูงใจและระบบสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและการรับเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมทั้งมีระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพขึ้นมารองรับ เพื่อให้ประเทศไทยไม่อยู่ในสถานะเป็นเพียงแค่มือถือและผู้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ แต่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองในอนาคต

ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยพัฒนาเข้าสู่สังคมนวัตกรรมและเตรียมการก้าวสู่ประเทศรายได้สูงในอนาคต แนวทางการพัฒนาในช่วงระยะเวลา 5 ปี จะต้องให้ความสำคัญกับการใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผลงานวิจัยและพัฒนา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์อย่างเข้มข้นทั้งในภาคธุรกิจ ภาครัฐ และภาคประชาสังคม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานะแวดล้อมหรือปัจจัยพื้นฐานที่เอื้ออำนวยทั้งการลงทุนด้านการวิจัยและการพัฒนาบุคลากรวิจัย โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการบริหารจัดการเพื่อช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่เป้าหมายดังกล่าว

ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 การยกระดับฐานการผลิตและบริการเดิมให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น และการขยายฐานใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปด้วยเป็น เป้าหมายที่สำคัญ ซึ่งการตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าวประเทศไทยต้องใช้ประโยชน์จากศักยภาพ และภูมิสังคมเฉพาะของพื้นที่ การดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อเสริมจุดเด่นในระดับภาคและจังหวัด ในการเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ ประกอบกับการขยายตัวของประชากรในเขตเมืองเป็น โอกาสในการกระจายความเจริญและยกระดับรายได้ของประชาชนโดยการพัฒนาเมืองให้เป็นเมือง น่าอยู่และมีศักยภาพในการรองรับการค้าการลงทุน ช่วยลดแรงกดดันจากกระจุกตัวของการพัฒนา ที่อยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลางซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาที่ผ่านมา และในขณะเดียวกัน ก็เป็นการช่วย เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและทำให้เกิดผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจและสังคมของการลงทุน ในโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ที่เป็นโครงข่ายระหว่างเมืองที่จะเป็นระบบสมบูรณ์ขึ้น เช่นเดียวกับการยกระดับคุณภาพและการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ทำให้ มีโอกาสเป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ได้ดี นอกจากนี้ การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็น โอกาสในการเปิดพื้นที่ เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนเชื่อมโยงการค้าการลงทุนในภูมิภาคของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาและเร่ง ดำเนินการในประเด็นท้าทาย ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยาย ฐานการผลิตและบริการใหม่ที่สร้างรายได้สำหรับประชาชนในภาค การพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างมี คุณภาพ การพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของ ภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตอย่างมีสมดุล และการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้ เจริญเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนา ภาคและเมืองให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 10 ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา การพัฒนาความร่วมมือ ระหว่างประเทศของไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก คิดเสรี เปิดเสรีและเปิดโอกาสโดยมุ่งเน้นการพัฒนาและขยายความร่วมมือทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และอื่น ๆ กับมิตรประเทศ และขณะเดียวกันก็เป็นการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากการดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและภูมิภาคภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 โดยกำหนดเป็นแนวทางการดำเนินนโยบายการค้าและการลงทุนที่เสรีเปิดกว้างและเป็น ธรรม เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศในการประกอบธุรกิจ ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการแสวงหาตลาด ใหม่ ๆ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศ และส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับประเทศในอนุภูมิภาคและภูมิภาครวมทั้งประเทศนอกภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม

จากการเรียนรู้ภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ อาทิ กฎระเบียบ ภาครัฐที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และการปฏิรูปภาคบริการภายใต้กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจเอเปค การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ตามมาตรฐานสากล มาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดด้านการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทุนมนุษย์ เป็นต้น

ระยะเวลา 5 ปีต่อจากนี้ไป นับเป็นช่วงเวลาสำคัญที่จะผลักดันให้ความเชื่อมโยงด้าน กฎระเบียบและในเชิงสถาบันในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาคมีความชัดเจนในระดับปฏิบัติ และในแต่ละจุดพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคและภูมิภาค รวมทั้งความร่วมมือในการลดการใช้มาตรการที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) ควบคู่ไปกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงกายภาพตามแผนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทั้งโครงข่าย ภายในประเทศและการต่อเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้านและการเตรียมความพร้อมให้ประเทศไทยเป็น ประตูไปสู่ภาคตะวันตกและตะวันออกเกิดการต่อยอดจากความเชื่อมโยงเชิงกายภาพสู่การพัฒนา พื้นที่เศรษฐกิจและชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันและการกระจายความเจริญในการพัฒนาชุมชน จังหวัดและเมืองตามแนวระเบียง เศรษฐกิจรวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงอื่นภายในประเทศ ในขณะเดียวกันประเทศไทย ต้องดำเนินยุทธศาสตร์ ในเชิงรุกในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม ประเทศ CLMV (Cambodia Laos Myanmar Vietnam) และอาเซียน รวมทั้งการส่งเสริมการใช้ ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือของอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่มอาเซียนรวมถึงหุ้นส่วนการพัฒนา นอกภูมิภาค เพื่อให้ประเทศไทยสามารถใช้จุดเด่นในเรื่องที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ให้เกิดผลเต็มที่ในการที่จะ พัฒนาไปเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค

ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างประเทศใน ระดับที่เป็นวงกว้างขึ้น อาทิ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ความร่วมมือภายใต้กรอบเอเปค และกลุ่มประเทศ 77 เป็นต้น ที่ต้องสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อผูกพันและพันธกรณีตลอดจนมาตรฐานต่าง ๆ ในฐานะประเทศ สมาชิกในทุกระดับ และผลักดันให้การพัฒนาประเทศไทยสอดคล้องกับมาตรฐานสากลและข้อตกลง ระหว่างประเทศต่าง ๆ อาทิ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ข้อกำหนดปริมาณการปล่อย ก๊าซคาร์บอน ไดออกไซด์ (CO2 emission) มาตรฐานด้านการบิน และมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนและแรงงาน ข้ามชาติ เป็นต้น และเพื่อที่ประเทศไทยจะใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศให้เป็นกลไกสนับสนุนและ ขยายโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกลไกภายในประเทศให้มีบูรณาการให้ ความสำคัญกับโลกที่สร้างสรรค์และเป็นธรรมและมีบูรณาการกันในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค และขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการดำเนินการให้เกิดความชัดเจนต่อกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านถึง บทบาทของประเทศไทยจากมุมมองของการพัฒนาอนุภูมิภาคและภูมิภาค

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) เป็นแผนการศึกษาที่รัฐบาลกำหนดขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาบุคลากรและระบบการศึกษาของประเทศ เนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) เป็นกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ ในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้มีเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ด้วยระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะ ที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และที่สำคัญคือ เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ

แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ได้ดำเนินการระยะเร่งด่วน ปี พ.ศ. 2560-2561 จะเป็นการดำเนินการของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย การจัดทำฐานข้อมูลผู้เรียนรายบุคคลที่สามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนและใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่น รวมทั้งการขยายการบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และการใช้ประโยชน์จาก DLIT, DLTV การจัดอัตรากำลังครูให้ครบตามเกณฑ์ การพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา การปรับระบบการสอบ O-Net ให้เป็นที่ยอมรับ รวมถึงการขับเคลื่อนแผนสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนการศึกษาชาติ 20 ปี สอดรับกับความเชื่อมโยงระหว่างแผนการศึกษาชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายรัฐบาล 4.0 สู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม กำกับไปถึงทุกหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จะต้องปรับปรุงกฎระเบียบ และกฎหมายต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในระดับต่าง ๆ และสร้างช่องทางให้ประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งระดับนโยบายและพื้นที่ ให้พร้อมเคลื่อนตัวเข้ากรอบดำเนินงานที่วางไว้ 4 ระยะ มีระยะเวลาช่วงละ 5 ปี คือ

ระยะแรก ช่วง 5 ปีแรก ปี 2560-2561 เป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ในเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดผลลัพธ์ไว้ โดยหน่วยงานที่จัดการศึกษาจะต้องนำยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนา เป้าหมายและตัวชี้วัด ไปจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี และจัดทำรายละเอียดการดำเนินการแต่ละปีในลักษณะแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้

ระยะที่ 2 ปี 2565-2569 เป็นการดำเนินการตามเป้าหมายและตัวชี้วัด ที่ได้กำหนด ผลลัพธ์ไว้ในช่วง 5 ปีที่สอง ซึ่งหน่วยงานที่จัดการศึกษา จะต้องประมวลผลการดำเนินการพัฒนา การศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ในระยะเร่งด่วนและระยะ 5 ปีแรก และนำมาใช้ในการ พิจารณาปรับปรุง การดำเนินการ

ระยะที่ 3 ปี 2570-2574 เป็นการดำเนินการตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ได้กำหนด ผลลัพธ์ไว้ในช่วง 5 ปีที่สาม โดยหน่วยงานที่จัดการศึกษาต้องทบทวนยุทธศาสตร์ เป้าหมายและ ตัวชี้วัด จากผลของการจัดการศึกษาในช่วง 10 ปีแรก และประเมินสถานการณ์ของประเทศและ ของโลก เพื่อการปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตลาดงาน และการพัฒนา ประเทศ

ระยะสุดท้าย ปี พ.ศ.2575-2579 เป็นการดำเนินการตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ได้ กำหนดผลลัพธ์ไว้ในช่วง 5 ปีที่สี่ โดยหน่วยงานที่จัดการศึกษาต้องทบทวนยุทธศาสตร์ เป้าหมายและ ตัวชี้วัดจากผลของการจัดการศึกษาในช่วง 15 ปีแรก และประเมินสถานการณ์ของประเทศและของ โลก เพื่อการปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตลาดงาน และการพัฒนา ประเทศ

ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งดำเนินการตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) และมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ สามารถปรับปรุงแนวทางการดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงใน อนาคต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี รวมทั้งสร้างความเข้าใจแก่ ทุกภาคส่วนอย่างถูกต้อง ชัดเจน โดยมีกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 6 ด้าน คือ

1. การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ โดยมีเป้าหมายคือ 1) คนทุกช่วงวัยมีความรักสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่พิเศษ ได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และ 3) คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกัน จากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ ซึ่งแผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วนใน ปีงบประมาณ 2560-2561 อาทิ โครงการสร้างจิตสำนึกความรักในสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดน ภาคใต้และพื้นที่พิเศษ เป็นต้น

2. การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถใน การแข่งขันของประเทศ โดยมีเป้าหมายคือ 1) กำลังคนมีทักษะและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการ ของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงาน

ที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน และ 3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยมีแผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน ในปีงบประมาณ 2560-2561 อาทิ โครงการพระราชรัฐเพื่อการผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของตลาดงานและประเทศ โครงการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ เป็นต้น

3. การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายคือ 1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษา มาตรฐานวิชาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ 3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน 4) แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ 5) ระบบและกลไกการวัดการติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพ 6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล และ 7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน มีแผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน ปีงบประมาณ 2560-2561 อาทิ โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น แผนงานส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นต้น

4. การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายคือ 1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา สำหรับคนทุกช่วงวัย และ 3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล มีแผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน ปีงบประมาณ 2560-2561 อาทิ โครงการคัดกรองและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โครงการจัดทำฐานข้อมูลรายบุคคลทุกช่วงวัย ทั้งด้านสาธารณสุข สังคม ภูมิสารสนเทศ แรงงาน และการศึกษา เป็นต้น

5. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายคือ 1) คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ 2) หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ และ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีแผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน ปีงบประมาณ 2560-2561 อาทิ โครงการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพคนทุกช่วงวัย โครงการรักษ์โลก รักษ์พลังงาน เป็นต้น

6. การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายคือ 1) โครงสร้างบทบาทและระบบการบริหารจัดการการศึกษา มีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ 2) ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ และ 4) ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีความเป็นธรรม สร้างขวัญ กำลังใจและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ มีแผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน ปีงบประมาณ 2560-2561 อาทิ โครงการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน (ICU) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน ขนาดเล็ก เป็นต้น

การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) สู่การปฏิบัติครั้งนี้ ใช้วิธีสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้ตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมเข้าร่วมผลักดันแผนการศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ สร้างช่องทางให้ประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวางทั้งระดับนโยบายและพื้นที่

4. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)

การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะการพัฒนาด้านให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาประยุกต์ใช้ ทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

แต่ที่ผ่านมามาประเทศไทยไม่ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศ เป้าหมายและยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาว เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็ทำให้นโยบายขาดความต่อเนื่อง การพัฒนาจึงเกิดภาวะหยุดชะงักหรือชะงักงัน ถือเป็นการสูญเสียโอกาสและสิ้นเปลืองทรัพยากรประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยให้มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะยาว และเพื่อเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันและเป็นเอกภาพ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2559 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จึงได้กำหนดให้รัฐต้องจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อใช้เป็น

กรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน โดยภายใต้ยุทธศาสตร์ชาตินี้ ประเทศไทยต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบขนานใหญ่ เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่สำคัญในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) และต่อเนื่องสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับต่อ ๆ ไปนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ยึดยุทธศาสตร์ชาติมาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องกันไปตลอด 20 ปี นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดทำแผนการศึกษาระดับชาติในระยะยาว ก็ได้พิจารณานำกรอบแนวทางการดำเนินงานยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี มาใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2574 ด้วยเช่นกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกันกับแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุก ช่วงวัย ตั้งแต่แรกเกิดไปจนตลอดชีวิต

ดังนั้น ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นอกจากจะคำนึงถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสังคมไทย ภูมิภาคอาเซียนและสังคมโลก ที่มีผลกระทบต่อพัฒนาคน รวมทั้งกฎหมายที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศ และมีผลให้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการปรับเปลี่ยนไปจากเดิมแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้ยึดกรอบหลักการที่สำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ดังนั้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ฉบับนี้ จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพและด้านการต้อใจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งหวังให้กำลังคนได้รับการผลิตและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และมีองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพและด้านการต้อใจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ที่มุ่งหวังให้การบริการการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกกลุ่มทุกวัยในระดับที่เหมาะสมกับสภาพบริบทและสภาพพื้นที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการและด้านความเท่าเทียม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ที่มุ่งหวังให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการ ด้านความเท่าเทียม และด้านประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรได้อย่างคุ้มค่า ไม่เกิดการสูญเปล่า และมีความคล่องตัว ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านประสิทธิภาพ

5. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้ที่มีคุณลักษณะดังนี้คือ 1) เป็นผู้มีความรู้ จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต 3) เป็นผู้มีความสุขกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย 4) เป็นผู้มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ 5) เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ด้วยการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้อันได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างประเทศ โดยมีความเชื่อว่า

ทั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและสาระวิชาที่กำหนดขึ้นจะหล่อหลอมให้ผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะสำคัญดังนี้ 1) สมรรถนะในการสื่อสาร 2) สมรรถนะในการคิด 3) สมรรถนะในการแก้ปัญหา 4) สมรรถนะในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) สมรรถนะในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 11)

6. นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560 หัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ การสร้างและพัฒนาคนไทย เพื่ออนาคตของประเทศ สร้างคนไทยให้เป็นคนดีและคนเก่ง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ เน้นการอ่านออก เขียนได้ คิดวิเคราะห์เป็น สามารถสร้างวิสัยทัศน์และวางแผนอนาคตที่ดีของตนเองได้ รวมทั้งรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนไทย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติเป็นหลัก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ดังนี้

6.1 เร่งรัดปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบและกระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ให้สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

6.2 เร่งพัฒนาความแข็งแกร่งทางการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกระดับทุกประเภท รวมถึงเด็กพิการและด้อยโอกาส มีความรู้ และทักษะแห่งโลกยุคใหม่ควบคู่กันไป โดยเฉพาะทักษะการอ่าน การเขียน และการคิด เพื่อให้มีความพร้อมเข้าสู่การศึกษาระดับสูง และโลกของการทำงาน

6.3 เร่งปรับระบบสนับสนุนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน มีการประสานสัมพันธ์กับเนื้อหา ทักษะ และกระบวนการเรียนการสอน ประกอบไปด้วยมาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการสอน การพัฒนาทางวิชาชีพและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

6.4 ยกกระดับความแข็งแกร่งมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษา ให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการบริหารจัดการ และเป็นผู้นำทางวิชาการ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน สร้างความมั่นใจและไว้วางใจ ส่งเสริมให้รับผิดชอบต่อผลที่เกิดกับนักเรียนที่สอดคล้องกับวิชาชีพ

6.5 เร่งสร้างระบบให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นองค์กรคุณภาพที่แข็งแกร่ง และมีประสิทธิภาพเพื่อการให้บริการที่ดี มีความสามารถรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพและมาตรฐานได้เป็นอย่างดี

6.6 เร่งรัดปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง มีแรงบันดาลใจ และมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ชัดเจน เป็นสถานศึกษาคุณภาพ และมีประสิทธิภาพที่สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล

6.7 สร้างระบบการควบคุมการจัดการการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่มีข้อมูลสารสนเทศและข่าวสารเกี่ยวกับระบบการเรียนการสอนอย่างพร้อมบริบูรณ์ และมีนโยบายการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

6.8 สร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บริการที่ดี ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เร่งรัดการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ส่งเสริมการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ปรับปรุงระบบของโรงเรียน ให้เป็นแบบร่วมคิดร่วมทำการมีส่วนร่วมและการประสานงาน สามารถใช้เครือข่ายการพัฒนาการศึกษา ระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ กลุ่มบุคคล องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรสังคมอื่น

6.9 เร่งปรับระบบการบริหารงานบุคคล มุ่งเน้นความถูกต้อง เหมาะสม เป็นธรรม ปราศจากคอร์รัปชัน ให้เป็นปัจจัยหนุนในการเสริมสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพ ขวัญและกำลังใจ สร้างภาวะจูงใจ แรงบันดาลใจ และความรับผิดชอบในความสำเร็จตามภาระหน้าที่

6.10 มุ่งสร้างพลเมืองดีที่ตื่นตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ และทำให้การศึกษานำการแก้ปัญหาสำคัญของสังคม รวมทั้งปัญหาการคอร์รัปชัน

6.11 ทุ่เมเทมาตรการเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาที่พัฒนาแล้ว และโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ได้คุณภาพ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนต้องเสียโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับการพัฒนาในบริบทของสังคมไทย 4.0 ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยไว้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย

ร.น.	ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย	ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560
1	ด้านความมั่นคง	✓		✓			
2	ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน	✓					
3	ด้านการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม	✓	✓				
4	ด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓			
5	ด้านการปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐ	✓	✓	✓			✓
6	ด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์		✓	✓			✓
7	ด้านการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน		✓				
8	ด้านการเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและยั่งยืน		✓				
9	ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์		✓				

ตารางที่ 2 ตารางสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย (ต่อ)

ที่	ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย	ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการชั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560
10	ด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิจัย และนวัตกรรม		✓				
11	ด้านการพัฒนาภาคเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ		✓				
12	ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการพัฒนา		✓				✓
13	ด้านการพัฒนาศักยภาพของทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้			✓			✓
14	ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และ ความเท่าเทียมทางการศึกษา			✓			✓
15	ด้านการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัด และประเมินผล ที่มุ่งหวังให้คนไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา ประเทศในอนาคต				✓		✓

ตารางที่ 2 ตารางสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย (ต่อ)

ที่	ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย	ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการชั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560
16	ด้านการผลิต พัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา				✓		
17	ด้านผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ				✓		
18	ด้านการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต				✓		
19	ด้านการส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา				✓		
20	ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา				✓		✓
21	ด้านการเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์					✓	

ตารางที่ 2 ตารางสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย (ต่อ)

ที่	ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย	ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการชั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560
22	ด้านการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต					✓	
23	ด้านการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี					✓	
24	ด้านความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข					✓	
25	ด้านการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข					✓	✓

ตารางที่ 2 ตารางสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย (ต่อ)

ที่	ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย	ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการชั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560
26	ด้านการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ให้สำเร็จ อย่างเป็นรูปธรรม						✓
27	ด้านการพัฒนาความแข็งแกร่งทางการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกระดับทุกประเภท รวมถึงเด็กพิการและด้อยโอกาส มีความรู้และทักษะแห่งโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะทักษะการอ่านการเขียน และการคิด เพื่อให้มีความพร้อมเข้าสู่การศึกษาระดับสูงและโลกของการทำงาน						✓
28	ด้านความแข็งแกร่งมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษา ให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถ						✓

ตารางที่ 2 ตารางสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย (ต่อ)

ร.ร.	ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย	ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)	แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560
	ในการบริหารจัดการ และเป็นผู้นำทางวิชาการ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้รับผิดชอบต่อผลที่เกิดกับนักเรียนที่สอดคล้องกับวิชาชีพ						✓

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่จะนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 3) ยุทธศาสตร์ด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 4) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐ 5) ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ 6) ยุทธศาสตร์ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา 7) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพของทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 8) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา 9) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต 10) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 11) ยุทธศาสตร์ด้านการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ดังนั้น การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จึงเป็นภารกิจสำคัญของ
 สถานศึกษาที่จะต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี
 (พ.ศ.256-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) แผนการ
 ศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12
 (พ.ศ.2560-2564) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนโยบายสำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560 โดยยึด
 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นเป็นกรอบแนวทางในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ในการพัฒนาคนไทยเพื่ออนาคต
 ของประเทศต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพเพื่อรองรับ สังคมไทย 4.0

1. ความเป็นมา

ในประวัติศาสตร์ประเทศไทยมีการปฏิรูปนานาใหญ่อย่างเป็นระบบเพียงครั้งเดียว
 ในสมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ราชอาณาจักรสยามหรือประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 สืบเนื่องถึงรัชกาล
 ที่ 5 เป็นช่วงเวลาประเทศอยู่ในภาวะวิกฤตท่ามกลางกระแสภัยคุกคามจากภายนอก อันได้แก่
 การล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ด้วยเหตุนี้ พระมหากษัตริย์ไทยทั้งสองรัชกาล จึงต้องทรง
 ดำเนินการปฏิรูปปรับเปลี่ยนประเทศให้เกิดความทันสมัยและทัดเทียมนานาอารยประเทศ เพื่อ
 ป้องกันมิให้ประเทศไทยต้องถูกยึดครองเป็นดินแดนอาณานิคม การดำเนินนโยบายดังกล่าวได้เริ่มต้น
 ขึ้นในแผ่นดินรัชกาลที่ 4 และได้รับการสานต่ออย่างเป็นรูปธรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 ผ่านการปฏิรูป
 ระบบการปกครองและระบบราชการของไทยครั้งสำคัญ โดยเปลี่ยนจากเดิมที่เคยปกครองในรูปแบบ
 อาณาจักรโบราณและนครรัฐ ซึ่งปราศจากศูนย์อำนาจที่ชัดเจน และขาดความเป็นเอกภาพ อันไม่
 ส่งเสริมต่อความมั่นคงของชาติให้เป็นการปกครองรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะเป็นรัฐชาติ โดยการรวม
 ศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางหรือเมืองหลวง เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินสามารถดำเนินการได้
 อย่างมีประสิทธิภาพและมีเสถียรภาพ เกิดความชัดเจน ส่งเสริมให้เกิดความเป็นปึกแผ่นและความ
 มั่นคงของประเทศได้เป็น อย่างดี และพบว่าประเทศไทยมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดย
 เริ่มต้นจากประเทศไทย 1.0 ที่เน้นเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมมาสู่ประเทศไทย 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบา
 และพัฒนาสู่ประเทศไทย 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้นจวบจนปัจจุบัน (กองบริหาร
 งานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2560: 1)

ปัจจุบันประเทศไทยก็กำลังมีการกำหนดรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยใหม่ที่เรียกว่า “ไทยแลนด์ 4.0” ทำให้สังคมโลกและสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเข้าสู่กระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (The Globalization) ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วย่อมก่อให้เกิดผลกระทบและเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ที่เป็นประโยชน์ต่อโลกและบางสิ่งที่เป็นภัยคุกคามต่อตัวมนุษย์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมล้วนดำเนินไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณมหาศาลผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ส่งผลให้คุณลักษณะเด็กเปลี่ยนไป ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมายให้ประเทศไทยก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลางและก้าวไปสู่ประเทศรายได้สูงโดยใช้นวัตกรรมทางเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงเพื่อการขับเคลื่อนประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในตลาดแรงงาน คือการแข่งขันที่สูงขึ้น ซึ่งจะไม่ใช่แค่การแข่งขันระหว่างคนด้วยกันเองอีกต่อไป แต่จะเป็นการแข่งขันระหว่างคนกับเทคโนโลยีด้วย ทำให้คนมีความเสี่ยงในการตกงานมากขึ้น เพราะมีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรเข้ามาแทนที่แรงงานมนุษย์ โดยเฉพาะแรงงานที่ใช้ทักษะการทำซ้ำเป็นประจำ (routine skill) จะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เช่น หุ่นยนต์คอมพิวเตอร์ที่มีปัญญาประดิษฐ์ เครื่องพิมพ์ 3 มิติ และระบบอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ตทั้งหมด เป็นต้น ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่ามนุษย์ และมีต้นทุนต่อหน่วยที่ถูกกว่า ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายทางการจัดการศึกษาในระดับประถมโดยเฉพาะปฐมวัย จะต้องฝึกให้ใช้ทักษะการคิดมากกว่าใช้ความจำ รวมถึงสมรรถนะที่จะคิดวิเคราะห์ที่มีเหตุผล สามารถที่จะเข้าใจเรียนรู้ได้ถูกทิศทางและต้องให้ความสำคัญในเรื่องของภาษาอังกฤษ เพราะทุกวันนี้เราส่งสื่อสารภาษาอังกฤษยังไม่คล่อง รวมไปถึงการที่มีครูที่เก่ง คือสามารถสร้างนักเรียนที่เก่ง ไม่ได้เป็นครูที่มีความรู้เพียงอย่างเดียว เพราะครูเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่จะต้องแสวงหาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมนวัตกรรม ทั้งนี้การศึกษาไทยในยุค 4.0 จึงต้องจัดการศึกษาทั้งระบบ ตั้งแต่ประถม มัธยม อาชีวศึกษา ไปจนถึงอุดมศึกษา ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าการที่ประเทศไทยจะก้าว เข้าสู่การศึกษาไทยในยุค 4.0 ได้อย่างยั่งยืนได้นั้น จะต้องมีการเชื่อมโยงในหลากหลายมิติให้สอดคล้องต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อมุ่งสร้างคนให้มีคุณภาพ ตอบโจทย์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต (ไทยโพสต์, 2559: 21)

นอกจากนี้ ไกรยส ภัทราวาท (2559) ยังได้กล่าวถึงทักษะที่นายจ้างยุคเศรษฐกิจ 4.0 ต้องการมีถึง 10 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน 2) การคิดวิเคราะห์ 3) ความคิด

สร้างสรรค์ 4) การจัดการบุคคล 5) การทำงานร่วมกัน 6) ความฉลาดทางอารมณ์ 7) รู้จักประเมินและ การตัดสินใจ 8) มีใจรักบริการ 9) การเจรจาต่อรอง และ 10) ความยืดหยุ่นทางความคิด ซึ่งสอดคล้อง กับผลสำรวจความต้องการแรงงานของนายจ้างและองค์กรเกิดใหม่ในปี พ.ศ.2557 ขององค์การเพื่อ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) พบว่า นายจ้างขององค์กรในศตวรรษที่ 21 คาดหวังให้พนักงานในองค์กรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (creativity) มากที่สุด ดังนั้นแรงงานที่จะยังคงปลอดภัยและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพคือ แรงงานที่มีทักษะที่หลากหลายทั้งทางปัญญาและทางการสื่อสาร เช่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์และ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ส่วนแรงงานที่ยังพึ่งพาทักษะซ้ำ ๆ ในการประกอบอาชีพอยู่ในปัจจุบัน จะเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะตกงานในอนาคต (ไทยโพสต์, 2559: 21)

ประชาคม จันทรชิต (2560: ออนไลน์) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ดังนี้คือ การศึกษาไทยจะต้องพัฒนาความรู้และทักษะของ คนรุ่นใหม่ให้ตรงกับสมรรถนะที่พลโลกต้องการในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแนวทางการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ มี 7 ด้านคือ มีความรู้ด้านเทคโนโลยี มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทักษะการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการติดต่อสื่อสาร มีความรู้ในเชิงธุรกิจและการประกอบการ และมีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการสร้างคนให้สมบูรณ์ใน 3 มิติตามแนวทางของท่านพุทธทาสคือ สอนคนให้มีความรู้และ สติปัญญา ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม และสอนอาชีพให้คนสามารถออกไปทำงานได้ ซึ่งเป้าหมาย ของยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 คือเปลี่ยนจากทำมากได้น้อย ไปเป็นทำน้อยแต่ได้มาก ด้วยการ ใช้ เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ถ้าเราต้องการที่จะข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางซึ่งมี ตัวชี้วัดที่สำคัญคือรายได้ต่อหัว เราจะต้องเพิ่มผลิตภาพของคนไทยด้วยการพัฒนาทุนมนุษย์ ด้วยการ จัดการศึกษาให้ผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อให้คนไทยมีขีดความสามารถและมี ศักยภาพในการแข่งขันได้

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งเกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ ชาติกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในสภาพปัญหาอันเป็นที่มาของแนวคิดการ จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่การพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่อง มีแผนพัฒนาและแผนยุทธศาสตร์ ที่หลากหลาย การจัดสรรและการใช้งบประมาณแบบแยกส่วน การกำหนดอนาคตของชาติกระทำโดย ภาครัฐเป็นส่วนใหญ่และประเทศพัฒนาแล้วจะมียุทธศาสตร์ชาติ โดยกรอบยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) คือประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุ ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง และสร้างความสุขของ คนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ ประเทศไทย 4.0 เป็นความมุ่งมั่น ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจแบบทำมาก ได้น้อย

ต้องการปรับเปลี่ยนเป็น ทำน้อย ได้มาก การขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยใน 3 มิติ สำคัญ คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น (เกษม เมฆินทร์, 2559: ออนไลน์)

2. เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ไทยแลนด์ 4.0

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมายในการพัฒนาจากเดิมที่เน้นองค์ความรู้ มาเป็นเรื่องของสมรรถนะ การละลายเรื่องของการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (พรชัย เจตมาน และคณะ, 2559: 4-7)

2.1 สถานะทางสังคม ประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นไปได้สูงที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สถานะนี้เกิดขึ้นจากการที่อัตราการเกิดลดลง คนมีอายุยืนขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ 1) บุคลากรการศึกษาที่จะมีโอกาสขาดแคลน และจำเป็นต้องขยายอายุการทำงานของบุคลากร และ 2) การจัดการศึกษาจำเป็นต้องออกแบบสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น และการศึกษาก็ไม่สามารถหยุดอยู่เพียงในวัยการศึกษาหรือวัยทำงาน สองประเด็นนี้เป็นโจทย์สำคัญสำหรับผู้บริหารในปัจจุบันต้องวางแผนการจัดการที่ชัดเจนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

2.2 ความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน พฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนจะเปลี่ยนไปสังเกตได้ง่ายจากพฤติกรรมการซื้อสินค้า ที่ปัจจุบันการซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ตมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เครือข่ายสังคมก็เข้ามามีบทบาทต่อการตัดสินใจมากขึ้น พฤติกรรมการทำงานของคนเปลี่ยนไปต้องการความสำเร็จและการยอมรับที่เร็วมากขึ้น การยึดมั่นในองค์กรอาจจะน้อยลง จึงเป็นประเด็นที่สำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรที่จะต้องเอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มประสิทธิภาพ พร้อมกับการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรเพื่อให้บุคลากรที่มีความสามารถอยู่กับองค์กรไปนาน ๆ

2.3 การเข้าถึงเทคโนโลยี ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เด็กรุ่นใหม่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ บุคลากรในวงการศึกษาก็จำเป็นต้องเป็นคนที่สามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าพัฒนาความรู้ของตนเอง ขณะเดียวกัน ยังจะต้องสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการอีกด้วย แต่ทั้งนี้การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรจะมีระดับความสามารถที่แตกต่างกัน การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้จึงจำเป็นต้องมีแผนการจัดการที่ชัดเจน เช่นเดียวกันกับการวางโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการลงทุนและการพัฒนาบุคลากรไปพร้อม ๆ กัน

2.4 ความหลากหลายและความขัดแย้งกัน ในศตวรรษที่ 21 องค์กรจำเป็นต้องเป็นองค์กรที่เปิดรับความหลากหลายและความแตกต่างที่มากขึ้นพร้อม ๆ กับความจำเป็นในการสร้างให้

เกิดความเป็นเอกภาพ เพราะเอกภาพในองค์กรคือหัวใจของความสำเร็จ การทำงานเป็นทีมคือเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย จากการสร้างเอกภาพ การทำให้เกิดทีมในการทำงาน

2.5 ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ คนในยุคใหม่จะเป็นกลุ่มคนที่ไม่ยึดติดกับที่ทำงานมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนงานใหม่ได้ตลอดเวลา และจะทำงานแบบอิสระมากขึ้น ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ท้าทายของผู้บริหารในการปรับตัวให้เข้ากับทีมงานรุ่นใหม่ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่แตกต่างจากในยุคที่ผ่านมา

2.6 การจัดการความรู้ในองค์กร โดยการบริหารจำเป็นต้องกระตุ้นให้คนในองค์กรพัฒนาความรู้ สร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากองค์กรต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถนำพาองค์กรสู่การเป็นผู้นำได้ และการจัดการความรู้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างความรู้สึกร่วมของคนในองค์กร สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานและกระตุ้นให้ทำงานอย่างเต็มศักยภาพและประสิทธิภาพ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วขึ้น องค์กรที่มีโครงสร้างการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงคือองค์กรที่จะขาดศักยภาพในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น

การสร้างให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการทำงานร่วมกันของคนในองค์กร เป็นกระบวนการที่ใช้เวลาปรับเปลี่ยนคนให้มีความเห็นร่วมกัน ทำงานร่วมกันสู่เป้าหมายเดียวกัน การทำงานอย่างเป็นเครือข่าย องค์กรที่ทำงานอย่างโดดเดี่ยวจะเป็นองค์กรที่ขาดประสิทธิภาพภายในไปโดยอัตโนมัติ จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันเพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และร่วมกันทำงานเพื่อผลักดันการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ภาระการทำงานร่วมกับสถานประกอบการเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งความต้องการการจัดการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนไป เป็นโจทย์ให้องค์กรทางการศึกษา จำเป็นต้องเพิ่มการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และต้องสนองตอบขณะเดียวกันจะต้องเรียนรู้ถึงความต้องการของสถานประกอบการที่องค์กรทางการศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเข้าสู่การทำงาน การศึกษาต่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทยในบริบทของสังคมไทย 4.0 จำเป็นต้องพัฒนาการศึกษา 4.0 เป็นยุทธศาสตร์ฐานความรู้ (knowledge-based economic) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ การใช้และต่อยอดองค์ความรู้ การให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (science, technology, innovation) ซึ่งก็คือผลลัพธ์ของระบบการจัดการ (management output) การเข้าถึง (access) ความเท่าเทียม (equity) คุณภาพ (quality) ประสิทธิภาพ (efficiency) ที่ตอบโจทย์การก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ (identity) จากเดิมแต่ละคนมีสถานะแค่พลเมืองไทย สู่ความเป็นคนไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นพลเมืองโลก (Global-Thai) ซึ่งคือความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ

พลวัตการเปลี่ยนแปลงในประชาคม เครือข่ายประชาคม และการปลูกจิตสำนึกตนเองและประชาคม การปรับเปลี่ยนจุดเน้นจากการเน้นสร้างคนเพื่อป้องกันการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อตอบโจทย์สังคม อุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียวสู่การเน้นของการสร้างความเติบโตเพื่อรองรับการสร้างและปลดปล่อย พันธนาการ ศักยภาพ สมรรถนะ ประสิทธิภาพ คุณภาพและความยั่งยืนของผู้คนในสังคม

3. ทักษะในศตวรรษที่ 21

ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิต ในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผล ต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ

ความพยายามกำหนดนิยามของคำว่า “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” ยังไม่มีความชัดเจน และความพยายามในการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ยังมีน้อยมาก ไม่มีข้อค้นพบที่ชัดเจนนัก แต่ผู้ประเมินส่วนใหญ่จะใช้การประเมินแบบอิงสมรรถนะ (Performance-based Assessment) การประเมินแบบแก้ปัญหา (Problem-based Assessment) และการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่อิงโลกเสมือน (Virtual World) ซึ่งหากประเทศไทยได้ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างจริงจังแล้ว ก็จะเป็นการสร้างองค์ความรู้สำหรับ บริบทประเทศไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับโลกด้วย

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 20 และ 21

เงื่อนไข	การประเมินในศตวรรษที่ 20	การประเมินศตวรรษที่ 21
ความเป็นมาตรฐานเดียวกัน	จุดประสงค์ของการประเมิน คือ การเปรียบเทียบระหว่างนักเรียน ดังนั้น นักเรียนต้องเข้าสู่มาตรฐานของการประเมินเดียวกัน นักเรียนได้คะแนนจากการจดจำและทำตามกฎที่วางไว้	จุดประสงค์ของการประเมิน คือ การสะท้อนโลกแห่งความเป็นจริง ดังนั้น เงื่อนไขในการประเมินจึงผันแปรได้ นักเรียนได้คะแนนจากความคิด สร้างสรรค์และการโต้ตอบสิ่งที่ไม่ได้คาดคิด

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 20 และ 21 (ต่อ)

เงื่อนไข	การประเมินในศตวรรษที่ 20	การประเมินศตวรรษที่ 21
ความลับของการประเมิน	ความเป็นธรรม หมายถึง การที่ไม่มีนักเรียนคนใดรู้ข้อสอบล่วงหน้า ดังนั้นยิ่งนักเรียนสะสมความรู้และจดจำได้มากก็จะทำข้อสอบได้มาก	ความเป็นธรรม หมายถึง การที่นักเรียนได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมิน ไม่เพียงแต่รู้ว่ามี ความท้าทายใดบ้างในข้อสอบ แต่ยังมีส่วนช่วยคิดความท้าทายเหล่านั้นด้วย
ผลการประเมินระดับบุคคล	- ความสำเร็จ หมายถึง การเอาชนะนักเรียนคนอื่น นักเรียนต้องทำข้อสอบเพียงลำพัง - ผู้นำ คือ คนที่เป็นเจ้านายและรู้มากที่สุด	- ความสำเร็จ เป็นสิ่งสะท้อนความพยายามของบุคคลและความร่วมมือของกลุ่ม (ความพยายามของบุคคลเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ) - ผู้นำ คือ ผู้มีอิทธิพลต่อผู้อื่นเพราะมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งและให้การสนับสนุน ไม่ใช่เพราะมีอำนาจ

ที่มา: Reeves (2010)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

สาระวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้

สาระวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย 1) ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก 2) ศิลปะ 3) คณิตศาสตร์ 4) การปกครองและหน้าที่พลเมือง 5) เศรษฐศาสตร์ 6) วิทยาศาสตร์ 7) ภูมิศาสตร์ และ 8) ประวัติศาสตร์

โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ดังนี้

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

1. ความรู้เกี่ยวกับโลก (global awareness)
2. ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (financial, econom, business and entrepreneurial literacy)
3. ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (civic literacy)
4. ความรู้ด้านสุขภาพ (health literacy)
5. ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental literacy)

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่

1. ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม
2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
3. การสื่อสารและการร่วมมือ

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ดังนี้

1. ความรู้ด้านสารสนเทศ
2. ความรู้เกี่ยวกับสื่อ
3. ความรู้ด้านเทคโนโลยี

ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว
2. การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง
3. ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม
4. การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (accountability)
5. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C 3R คือ Reading (อ่านออก) (W) Riting (เขียนได้) และ (A) Rithematics (คิดเลขเป็น) 7C ได้แก่ Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่าง กระบวนทัศน์)

Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)

Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

แนวคิดทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สุทัศน์ สังกะพันธ์, 2556)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยจะอ้างอิงรูปแบบ (Model) ที่พัฒนา มาจากเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership For 21st Century Skills) ที่มีชื่อย่อว่า เครือข่าย P21 ซึ่งได้พัฒนากรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต

กรอบแนวคิดเชิงโมเดลสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นที่ยอมรับในการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Model of 21st Century Outcomes and Support Systems) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเนื่องด้วยเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (Student Outcomes) ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมในหลากหลายด้าน รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่มาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาครู สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้าม “สาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-Based Learning) ของนักเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities : PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคนนั่นเอง

วิชาแกน (core subject) พระราชบัญญัติพื้นฐานถ้วนหน้า ค.ศ. 2001 (No Child Left Behind Act of 2001) ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการต่ออายุของพระราชบัญญัติการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยม ค.ศ. 1965 (Elementary and Secondary Education Act of 1965) ได้กำหนดวิชาแกนไว้ดังนี้ ภาษาอังกฤษ การอ่าน ศิลปะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ หน้าที่พลเมือง การปกครอง เศรษฐศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์

เนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21 เนื้อหาในสาขาใหม่ๆ ที่สำคัญต่อความสำเร็จในที่ทำงาน และชุมชนแต่ไม่ได้เน้นในโรงเรียนทุกวันนี้ ได้แก่ จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง และ ความตระหนักในสุขภาพ และสวัสดิภาพ

ทักษะการเรียนรู้และการคิด นอกจากเรียนรู้เนื้อหาทางวิชาการแล้วนักเรียนจำเป็นต้องรู้จักวิธีเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักใช้สิ่งที่เรียนมาอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้และการคิดประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์และ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะการสร้างสรรค์และการผลิตนวัตกรรม ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการเรียนรู้ตามบริบท และทักษะพื้นฐานด้านข้อมูลและสื่อ

ความรู้พื้นฐานไอซีที (ICT literacy) ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารคือความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทของการเรียนรู้วิชาแกน นักเรียนต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็นเพื่อเรียนรู้เนื้อหาและทักษะจะได้รู้จัก วิธีเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรม และการร่วมมือทำงาน

ทักษะชีวิต ครูที่ดีย่อมรู้จักสอดแทรกทักษะชีวิตในบทเรียน ความท้าทายในปัจจุบันคือการผสมผสานทักษะที่จำเป็นเหล่านี้ในโรงเรียนอย่างจริงจัง แยกคาย และรอบด้าน ทักษะชีวิต ได้แก่ ความเป็นผู้นำ ความมีจริยธรรม การรู้จักรับผิดชอบ ความสามารถในการปรับตัว การรู้จักเพิ่มพูนประสิทธิภาพของตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ทักษะในการเข้าถึงคน ความสามารถในการชี้นำตนเอง และ ความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการศึกษาทักษะในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า การประเมินในศตวรรษที่ 21 การประเมินผลที่แท้จริงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การประเมินนี้ต้องวัดผลลัพธ์สำคัญห้าประการ ได้แก่ วิชาแกน เนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และการคิด ความรู้ พื้นฐานไอซีที และทักษะชีวิต การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควรทำควบคู่ไปกับการประเมินวิชาแกน เพราะการประเมินที่แยกขาดกันจะบั่นทอนเป้าหมายในการหลอมรวมทักษะแห่งศตวรรษ ที่ 21 เข้ากับวิชาแกน เทคโนโลยีสมัยใหม่จะช่วยให้การประเมินให้มีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน และเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง แบบทดสอบมาตรฐานเพียงอย่างเดียวใช้วัดทักษะและความรู้ที่เรียนได้ไม่กี่อย่าง การประเมิน

ต้องผสมผสานให้สมดุลระหว่างแบบทดสอบมาตรฐานที่มีคุณภาพกับการประเมินในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพจึงจะเกิดเป็นเครื่องมืออันทรงพลังสำหรับครูและนักเรียนในการเรียนรู้เนื้อหาและทักษะที่จำเป็นต่อความสำเร็จ

ดังนั้น การรอบรู้สาระวิชามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของนักเรียน แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาต้องส่งเสริมความเข้าใจเนื้อหาวิชาการให้อยู่ในระดับสูงด้วยการสอดแทรกทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนในการเข้าสู่การทำงานซึ่งมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นในโลกปัจจุบัน และสภาพแวดล้อมที่ขับเคลื่อนด้วยสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งจะเห็นได้จากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยี การศึกษาและความสามารถในการเชื่อมโยงกันระหว่างการเรียนรู้ในอัตราที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน พลเมืองและแรงงานที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย ฉะนั้น การพัฒนากรอบความคิดที่ครอบคลุมเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นจำเป็นต้องสร้างระบบส่งเสริมเพิ่มขึ้นจากทักษะเฉพาะด้าน องค์กรความรู้ ความชำนาญและความสามารถในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนรอบรู้ มีความสามารถที่จำเป็นและหลากหลาย

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอความหมาย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน ดังนี้

1. ความหมายของคุณลักษณะและคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 252-253) ให้ความหมายของ “คุณลักษณะ” ใน 2 ลักษณะคือ “คุณ” หมายถึง ความดีที่ประจำอยู่ในสิ่งนั้น ๆ หรือความเกื้อกูล และ “ลักษณ” หมายถึง คุณสมบัติเฉพาะตัว เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันจะให้ความหมายว่า สภาพความดีที่มีอยู่ประจำในตัวบุคคล ส่วนความหมายของคำว่า “คุณลักษณะ” หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำ และหากพิจารณาความหมายของคุณลักษณะในมุมมองที่แสดงถึงความดีหรือลักษณะที่เป็นคุณประโยชน์ตามที่ได้กล่าวมาพบว่ามีผู้ให้คำนิยามไว้หลายท่าน ดังนี้ กรกัญญา ราชพลสิทธิ์ (2551: 13) กล่าวว่า คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็น หรือลักษณะประจำของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตและเห็นได้ ในขณะที่ สมพร เจริญพงศ์ (2554: 119) กล่าวว่า คุณลักษณะ หมายถึง ความดีหรือบ่งบอกถึงลักษณะ ในทำนองเดียวกัน วิทย์ เทียงบูรณธรรม (2551: 200) กล่าวว่า คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งที่เป็นลักษณะประจำหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความดีในสันดาน สุนน อมรวิวัฒน์

(2553: 18) ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะโดยแยกเป็น 2 แง่มุมคือ “คุณ” หมายถึง รูปลักษณ์ สุขภาพ บุคลิกภาพ ความสามารถ และ “ลักษณะ” หมายถึง กิจลักษณะ พฤติกรรม ทักษะ วิธีคิด รายงานการวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยฉบับสมบูรณ์ (2550: 11) กล่าวว่า “คุณลักษณะ” หมายถึง สภาพหรือสิ่งที่มีอยู่ประจำในบุคคลที่แสดงความแตกต่างระหว่างบุคคล คุณลักษณะตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Character” BBC English Dictionary (1993: 117) ให้ความหมายคำว่า “Character” หมายถึง คุณลักษณะของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยคุณค่าทั้งหมดที่เขามี ซึ่งทำให้เขาแตกต่างจากคนอื่น ในขณะที่ Oxford English Reference Dictionary (1995: 245) ให้ความหมายของคำว่า “Character” หมายถึง คุณค่ารวมหรือลักษณะเฉพาะ เช่น จิตใจ และ ศีลธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล และ A Dictionary of English Collocations with Thai Translations (2553: 103) ให้ความหมายของคำว่า “Character” หมายถึง นิสัย ลักษณะ ชื่อเสียง หรือคนที่มีเอกลักษณ์ ความมีศีลธรรมอย่างแรงกล้า และ Micheal Novak (1991: 50) ให้ความหมายของคำว่า “Character” หมายถึง การผสมผสานของคุณธรรมความดีงามทั้งหลายที่สอดคล้องกันโดยประเพณีทางศาสนา เรื่องราวในวรรณคดี นักปราชญ์ และบุคคลที่มีสามัญสำนึกกลึงลงไปถึงประวัติศาสตร์ Webster’s New World Students’ Dictionary (1996: 141) ให้ความหมาย คำว่า “Character” หมายถึง ทุกสิ่งที่ทำให้บุคคลหรือสิ่งนั้นแตกต่างไปจากคนอื่นหรือสิ่งอื่น ส่วน The Basic Newbury House Dictionary of American English (1998: 61) ให้ความหมายคำว่า “Character” หมายถึง ความดีหรือความเลวโดยทั่วไปของพฤติกรรมบุคคล และ Hiraclitus (1991: 49) ให้ความหมายคำว่า “Character” หมายถึง พลังความเชื่อที่มีผลต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล

จากความหมายของคำว่าคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คุณลักษณะ (Character) หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ประจำในตัวบุคคลที่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับความดีหรือคุณค่าทางจิตใจ

ส่วน “คุณลักษณะที่ดี” ตามรายงานการวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (2550: 12-13) อธิบายไว้ว่า คุณลักษณะที่ดีของคนไทยที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดในมาตรฐานการศึกษาชาติคือ คุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยคนไทยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาสุจริต และมนสุจริต Lickona (1991: 56) สรุปคุณลักษณะที่ดีที่มีส่วนที่สัมพันธ์กันสามส่วนคือ ความรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ คุณลักษณะที่ดีประกอบด้วย การรู้จักความดีและกระทำความดี ความเคยชินของจิตที่มีต่อการกระทำของความดี และความเคยชินของการกระทำ ทั้งสามสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตเชิงจริยธรรมที่ต้องการให้เด็กสามารถตัดสินใจได้ว่าความถูกต้องคืออะไร เอาใจใส่อย่างลึกซึ้งจริงจัง

เกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้อง และกระทำในสิ่งที่เขาเชื่อว่าถูกต้อง ไม่ว่าจะเผชิญกับความกดดันจากภายนอก และความเขี้ยววนที่เกิดจากภายใน สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล (2552: 19) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย พบว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนชาวไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคตมี 10 ประการ คือ 1) ความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) ความกตัญญูกตเวทิตา 3) ความซื่อสัตย์ซื่อตรง 4) ความเสียสละ 5) ความมีวินัย 6) ความอดทนอดกลั้น 7) ความรับผิดชอบ 8) ความขยันหมั่นเพียร 9) ความมีสติ และ 10) ความพอเพียง นอกจากนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550: 18) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต เพื่อนำมากำหนดกรอบและแนวทางของการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและตรงกับความเป็นจริงของสังคมในอนาคตอย่างแท้จริง สรุปได้ว่า คุณลักษณะของคนไทยในอนาคตมี 5 มิติ คือ มิติด้านร่างกาย มิติด้านจิตใจ มิติด้านความรู้ มิติด้านทักษะความสามารถ และมิติด้านลักษณะชีวิต โดยมีแนวคิดดังนี้

1. มิติด้านร่างกาย คือ เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง มีพัฒนาการในด้านร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์แต่ละช่วงวัย

2. มิติด้านจิตใจ คือ เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวได้เป็นอย่างดี

3. มิติด้านความรู้ คือ เป็นผู้ที่สามารถรู้จักในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ และเป็นผู้ที่สามารถรู้ได้ไกล โดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้

4. มิติด้านทักษะความสามารถ คือ เป็นผู้ที่มีทักษะในด้านการคิด ทักษะในการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ รวมทั้งทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ ทักษะการจัดการที่ดี

5. มิติด้านลักษณะชีวิต คือ เป็นผู้ที่มีลักษณะชีวิตแห่งความขยัน อดทน ทุ่มเททำงานหนัก มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ ทำทุกอย่างอย่างดีที่สุด มีจิตสำนึกประชาธิปไตย เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีจิตสำนึกต่อผู้อื่นและส่วนรวม รวมถึงการประหยัดอดออม

ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี (2550: 95-97) ทำการศึกษาวิจัยเอกสารเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนไทยควรมี 3 มิติ คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความเห็นหรือทัศนคติ และด้านการปฏิบัติตน ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ 1) มีความรู้ความเข้าใจหลักและระเบียบการปกครองประเทศในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น 2) มีความเข้าใจในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น 3) มีความเข้าใจในความเกี่ยวโยงกันของสถานภาพของผู้คนกลุ่มต่าง ในสังคมในเชิงซ้อน 4) มีความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองในมิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน และการเมืองภาคประชาชนเข้าใจเรื่องของสิทธิชุมชน ทูตทางสังคมอันหลากหลาย 5) มีความรู้ความคิดเท่าทันการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทย

6) มีความรู้ ความสามารถในการเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิถีชีวิตอย่างใหม่ตามควรแก่วิชาชีพของตน

2. ด้านความคิดเห็นหรือทัศนคติ ได้แก่ 1) มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 2) มีทัศนคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร 3) เป็นผู้มีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์บ้านเมือง 4) เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิตและค่านิยมของไทย 5) เห็นคุณค่าและผลดีความเป็นชาติร่วมกับผู้อื่น 6) มีความคิดเห็นที่ทันสมัย

3. ด้านการปฏิบัติตน ได้แก่ 1) ปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมาย กฎศีลธรรม และกฎกติกาของชุมชนท้องถิ่นประเทศชาติ 2) ปฏิบัติตนตามหลักสิทธิหน้าที่ของพลเมือง 3) ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น 4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นเรื่องของการจรรโลงความถูกต้อง ความเป็นระเบียบ ความดีงามของสังคม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ได้กล่าวไปเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นในตัวของคุณบุคคล เพราะเป็นคุณลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้คนรอบข้าง และชุมชน จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีที่เป็นที่พึงปรารถนาของคนในสังคม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับคุณธรรมมาก ดังที่ ดุจเดือน พันธุนาวัน (2551: 4) ได้กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์หรือคุณลักษณะที่ดีในอดีตกับคุณธรรมและค่านิยมไว้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในประเทศไทย มีการกระทำมานานแล้ว เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ในอดีตได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนอนุบาล 9 ด้าน ประถม 25 ด้าน และมัธยม 30 ด้าน เช่น จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีวินัย กตัญญูกตเวที ประหยัดอดออม เป็นต้น และในปัจจุบันยังมีนักศึกษาศาสตร์ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีงามที่นักเรียนควรปฏิบัติ จึงเป็นคุณธรรม รวมทั้งลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญกว่าคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นค่านิยมด้วยในตัว ในขณะที่ นงลักษณ์ วิรัชชัย บุษพา เมฆศรีทองคำ และ ธีรวัฒน์ ฆะราช (2551: 9) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าคุณธรรมไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะ สภาวะ หรือสภาพของคุณงามความดีที่เป็นไปในทางถูกต้อง ดีงาม ทำให้เกิดความชื่นชมยินดี มีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี จะเห็นว่า นอกจากคุณลักษณะที่ดีจะเชื่อมโยงกับคุณธรรมแล้ว คำว่าค่านิยม (value) ก็มีความหมายใกล้เคียงกับคุณธรรม เนื่องจาก เป็นคำที่มีความหมายที่เกี่ยวกับความดีงามและสิ่งที่น่าปรารถนา ประภาศรี สีหอำไพ (2550: 39) ได้กล่าวไว้ว่า หลักคุณธรรมสามารถจำกัดความเหมือนคำว่า ค่านิยม เข้มทิศที่เป็นตัวชี้บอกคุณค่า คือ ความเชื่อ ความเห็น เจตคติ ความสนใจ หรือการปฏิบัติที่บุคคลทำอย่างแยกตัวเป็นอิสระออกมาให้ผู้อื่นได้รู้ว่ากำลังดำเนินการวางรูปแบบของค่านิยมขึ้นมา ค่านิยมเป็นผลผลิตของประสบการณ์ส่วนตัว นอกจากนี้ ดุจเดือน พันธุนาวัน (2551: 5) ได้กล่าวถึงความหมายของค่านิยมไว้ 2 ประเด็น คือ 1) ค่านิยม หมายถึง การรวมกลุ่มของความเชื่อ ความคิด และความรู้สึกต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในการเลือกและการประเมิน ความคิดเห็น

ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล และ 2) ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่น่าปรารถนา มีลักษณะที่ติงาม ถูกต้อง ไกล่เคียงกับคุณธรรมและจริยธรรม และจากคุณลักษณะที่ติงามที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าเน้นไปในด้านคุณค่าทางจิตใจและความดี ความงาม ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ของการศึกษาด้านจิตพิสัย ของ Bloom (1956: 95) เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับความรู้สึก อารมณ์ และทัศนคติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และนำไปสู่คุณลักษณะของผู้เรียนในที่สุด และวัตถุประสงค์ดังกล่าวมีลำดับชั้นในการพัฒนาหรือการเสริมสร้างไปสู่คุณลักษณะที่ดีในตนเองจนติดเป็นนิสัย

จากการศึกษาแนวความคิดแบ่งกลุ่มคุณลักษณะที่ดีหรือการแบ่งกลุ่มคุณธรรมหรือค่านิยมของคนในสังคมพบว่า แนวคิดของ Nick Tate (2005: 6-7) มีการแบ่งมิติคุณธรรมหรือคุณลักษณะที่ดีของคนเป็น 4 มิติ คือ ลักษณะเฉพาะตน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะเฉพาะตน คือ การสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเข้าใจ การเห็นคุณค่า และความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ 1) การพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพ จุดแข็ง และจุดอ่อนในตัวเอง 2) การพัฒนาด้านการนับถือตนเองโดยเฉพาะวินัยในตนเอง 3) ชัดเจนในเป้าหมายของชีวิตและตัดสินใจบนพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับชีวิตที่ควรจะเป็น 4) การใช้ความสามารถพิเศษ สิทธิ และโอกาสอย่างรับผิดชอบ และ 5) ความรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถในการดำเนินชีวิต

2. ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น คือ การให้คุณค่าในความสัมพันธ์เหมือนเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นไปสู่ชุมชนได้ ได้แก่ 1) ยกย่องบุคคลอื่น 2) เอาใจใส่ผู้อื่นและปฏิบัติต่อเขาด้วยดี 3) แสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าเขามีคุณค่า 4) ซื่อสัตย์ ไว้วางใจ และได้รับความเชื่อมั่น 5) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 6) ให้ความเคารพในความเป็นส่วนตัวและสมบัติของผู้อื่น และ 7) แก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ

3. ด้านสังคม คือ การให้คุณค่าความสำคัญในความจริง เสรีภาพ ความยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความติงาม ได้แก่ 1) มีความเข้าใจและมีความรับผิดชอบในฐานะประชาชนคนหนึ่ง 2) ปฏิเสธที่จะสนับสนุนหรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นอันตรายต่อบุคคลหรือสังคม 3) ตระหนักว่าความรักและความผูกพันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเยาวชนในการปลูกฝังให้มีความรัก ความมั่นคงทางจิตใจ ซึ่งมีในครอบครัวที่มีลักษณะแตกต่างกัน 4) ช่วยให้คนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางกฎหมายและกฎหมาย 5) ให้ความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎหมายและกระตุ้นให้ผู้อื่นปฏิบัติเช่นเดียวกัน 6) ให้ความสำคัญแก่ศาสนาและความหลากหลายทางวัฒนธรรม 7) ส่งเสริมโอกาสให้แก่คนทั้งหลาย 8) ส่งเสริมคนที่ไม่สามารถพึ่งตนเองให้ดำรงรักษาศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไว้ได้ 9) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยของคนทุกฝ่ายในชุมชนสังคม และ 10) ลำดับความสำคัญโดยให้ความสัตย์จริง ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์ และเจตนาที่ดี เป็นความสำคัญลำดับต้นทั้งในส่วนรวมและชีวิตส่วนตัว

4. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมทั้งตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ 1) มีความรับผิดชอบที่จะธำรงรักษาความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมเพื่อคนรุ่นต่อไป 2) เข้าใจบทบาทของมนุษย์ที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ 3) เข้าใจในความรับผิดชอบต่อเราที่มีต่อสิ่งมีชีวิตอื่น 4) มั่นใจว่าการพัฒนาดำเนินไปโดยความยุติธรรมไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ 5) รักษาความสมดุลและความหลากหลายของธรรมชาติให้นานเท่าที่จะเป็นไปได้ 6) รักษาพื้นที่ของความงามและน่าสนใจไว้สำหรับคนรุ่นหลัง และ 7) ปรับปรุงถิ่นฐานทางธรรมชาติที่เคยถูกทำลายลงโดยน้ำมือมนุษย์

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้น อาจสรุปได้ว่าคุณลักษณะที่ดี หมายถึง ลักษณะประจำตัวของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความดีงามในตัวเองด้านลักษณะเฉพาะตน ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีดังกล่าวจะต้องครอบคลุมแนวคิดในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีทั้งหลาย และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยมีขอบข่ายครอบคลุมแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรมตามกรอบของค่านิยม จารีต ประเพณี คุณธรรม ศีลธรรมตามหลักศาสนา มาตรฐาน กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนสภาพในอุดมคติที่ควรจะเป็นทั้งในระดับบุคคลคือในเด็กและเยาวชน ตลอดจนในระดับสังคมและประเทศต่อไป

2. ความสำคัญของการมีคุณลักษณะที่ดี

คุณลักษณะที่ดีมีความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของประเทศให้เติบโตใหญ่เป็นคนที่ดี มีคุณภาพของสังคม เนื่องจากคนที่มีคุณลักษณะที่ดีนั้นได้รับการฝึกอบรมให้เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ พึ่งตนเองได้ มีความจงรักภักดี และเป็นบุคคลแห่งความเที่ยงธรรม (สิรินันท์ ศรีวีระสกุล, 2553: 23) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ Ron Kurtus (2009: ออนไลน์) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะเป็นคำที่รวมลักษณะทั้งหมดของบุคคล หากใครที่พูดว่าท่านมีคุณลักษณะนั้น หมายถึงท่านเป็นผู้ที่มีเกียรติ ซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม กล้าหาญ เชื่อถือได้และมีความรับผิดชอบ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวทั้งหมดนั้น Ron Kurtus เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ชีวิตการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานเป็นทีม นักเรียนที่มีคุณลักษณะที่ดี มีความสำคัญต่อสัมพันธภาพระหว่างครู อาจารย์ เพื่อนนักเรียน และคุณค่าในตัวเอง ทั้งนี้เพราะผู้ที่ไม่ชอบที่จะติดต่อกับคนที่พูดปด ขอบลัทธิขโมย หรือขี้เกียจ เพราะแม้แต่คนที่ใกล้ชิดที่สุดก็อาจจะถอยห่างไปเพราะพฤติกรรมเหล่านี้ สอดคล้องกับ สมพร เทพสิทธา (2551: 18) กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรมช่วยพัฒนาสังคมให้มีความสงบเรียบร้อย ช่วยพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญมั่นคง ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม ช่วยพัฒนาการศึกษาให้มีความสมบูรณ์และบรรลุเป้าหมาย ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ช่วยส่งเสริมความปรองดองและความสามัคคีระหว่างคนในชาติ ช่วยพัฒนาบ้านเมืองให้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและช่วยส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

นอกจากแนวคิดดังกล่าวแล้วยังมีการกำหนดไว้ในกฎหมายและนโยบายสำคัญเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติในการเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าว ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 79 รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งการสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา มาตรา 24(4) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ยังได้กำหนดเป็นแนวนโยบายเพื่อดำเนินการในการปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม โดยมีเป้าหมายในข้อที่ 1 คือ มีการบูรณาการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมทั้งในเนื้อหา กระบวนการ และกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และในช่วงที่มีการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้ทุกสถานศึกษาเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 11) โดยได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในวิสัยทัศน์ของหลักสูตรว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ รจนา เถาว์พันธ์, 2552: 9-10) กล่าวว่า นายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงนโยบาย 3D ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ซึ่ง D ตัวที่ 2 คือ คำว่า Decency หมายถึง การรู้ผิดชอบชั่วดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งจะต้องไม่มุ่งเน้นเพียงแค่สอนให้รู้ดีชั่วคืออะไร แต่จะต้องสอนให้เด็กมีความรู้สึกรู้ผิดชอบชั่วดีอยู่ในวิถีชีวิต และวิถีปฏิบัติของทุกคนด้วย

จากการศึกษาแนวคิดและแนวนโยบายของหน่วยงานด้านการศึกษาของประเทศที่ได้กำหนดให้มีการพัฒนาผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การมีคุณลักษณะที่ดีนั้น เป็นสิ่งที่ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญและนำแนวนโยบายดังกล่าวไปบริหารให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

3. คุณลักษณะที่ดีตามแนวคิดของหน่วยงานด้านการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะที่ดีของนักเรียนในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะที่ดีซึ่งมีขอบข่ายที่กว้างตามทัศนะของผู้ที่รับผิดชอบหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะกำหนด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบท ความต้องการและจุดเน้นของแต่ละองค์กรจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มีดังนี้

3.1 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551: 7-8) มีวัตถุประสงค์ดังนี้

3.1.1 พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.1.2 พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมसानฉันทน์และเอื้ออาทรต่อกัน ส่วนวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย ได้แก่ ชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข โดย 1) คนดี คือคนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย ประหยัด มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ชยัน ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รักประเทศ รักชาติ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่าง สันติสุข 2) คนเก่ง คือคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี สามารถใช้สติและปัญญาในการเผชิญและพิชิตปัญหา พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้ และ 3) คนมีความสุข คือคนที่ มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข ได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจตามความต้องการ สามารถเรียนให้รู้ตามความจริง บรรลุความดีความงาม มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย และสามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียงร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

3.2 กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 5) ได้กำหนดคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ประกาศให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม 8 ประการ โดยเริ่มใช้เต็มรูปแบบในปีการศึกษา 2550 คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดี มีสุข ก้าวสู่สังคมคุณธรรมนำความรู้ ได้กำหนดคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่

3.2.1 ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

3.2.2 ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3.2.3 ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบต่อตนเอง ปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

3.2.4 มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบันองค์กร และประเทศโดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและ ตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

3.2.5 สุภาพ คือ ผู้ที่มีวาจาอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อย ไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้มีการยาทดีงาม วางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

3.2.6 สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผักผ่อนจิตใจไม่ให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้ง กาย ใจ และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

3.2.7 สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนเองทั้งในฐานะผู้นำและ ผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จ ลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุมีผล ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์

3.2.8 มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

3.3 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 11) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

3.3.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

3.3.2 ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต คือผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

3.3.3 มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ผู้ที่มีวินัยคือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

3.3.4 ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3.5 อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียงคือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

3.3.6 มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบต่อการทำงานที่ภาระงาน ด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงานคือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความเพียรพยายาม พุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

3.3.7 รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้ที่รักความเป็นไทยคือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูทวดเวท ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

3.3.8 มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีจิตสาธารณะคือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปัน ความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

3.4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546: 93-107) เสนอคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยที่สอดคล้องกับภาพของประเทศไทยในด้านลักษณะชีวิต ซึ่งเป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ภายใน เช่น ปรัชญา ความคิด ทศนคติ และอุปนิสัย และสิ่งที่แสดงออกภายนอกเป็นพฤติกรรม สรุปได้ดังนี้

3.4.1 ขยัน อดทน และทุ่มเททำงานหนัก จากสภาพการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งในระดับโลก และในระดับชีวิตประจำวัน เช่น ในด้านการทำงานส่งผลทำให้สถานประกอบการและหน่วยงานต่าง ๆ จำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานมากขึ้นเพื่อความอยู่รอด ลักษณะของคนที่จะเป็นที่ต้องการของหน่วยงานในสภาพอนาคต คือ คนที่มีความอดทน ทำงานหนัก เหมือนดังในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศที่ประชาชนมีลักษณะของการทำงานหนักจนส่งผลให้หน่วยงานและรวมถึงภาพรวมในระดับประเทศมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก

3.4.2 มีระเบียบวินัย คนที่มีระเบียบวินัยจะเป็นคนที่สามารถควบคุมตนเองให้ดำเนินการตามระบบระเบียบหรือตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ได้ โดยอาจแสดงออกมาในด้านความมีระบบระเบียบในชีวิต ความสะอาดเรียบร้อย หรือการตรงต่อเวลา เป็นต้น ความมีระเบียบวินัยจึงเป็นลักษณะชีวิตที่สำคัญอันจะนำเราก้าวไปสู่เป้าหมายที่เราตั้งใจไว้ให้สำเร็จได้เป็นอย่างดี และเป็นการจัดระเบียบทางสังคมให้เราสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.4.3 ความซื่อสัตย์ คนที่ซื่อสัตย์เป็นคนที่มีความตั้งใจตรงและยึดมั่นในหลักการ ความถูกต้องตามคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม เช่น การแสดงออกมาในรูปของการรักษาคำพูด การรักษาสัญญา ไม่โกหก การมีความยุติธรรมในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ การไม่เล่นพรรคเล่นพวก การมีความกล้าหาญ ในการทำความดีหรือทำในสิ่งที่ถูกต้อง การไม่รักษาหน้าแต่กล้าที่จะยอมรับ

ความผิด การไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพียงเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน รวมทั้ง รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

3.4.4 มีวิสัยทัศน์ คนที่มีวิสัยทัศน์จะเป็นคนที่รู้จักมองการณ์ไกลและกำหนด เป้าหมายในอนาคต โดยมีความปรารถนา ความใฝ่ฝัน ความตั้งใจและความพยายามลงมือดำเนินการ ต่าง ๆ เพื่อที่จะไปถึงเป้าหมายที่ต้องการด้วยความเชื่อมั่นจะทำให้

3.4.5 ทำสิ่งต่าง ๆ อย่างดีเลิศ คนที่มีลักษณะนิสัยทำสิ่งต่าง ๆ อย่างดีเลิศจะมี อาการของความกระตือรือร้น พากเพียรพยายามในการทำทุกสิ่งให้ดีที่สุดเสมอตลอดเวลา ด้วยความ เอาใจจริงเอาใจ มีการอุทิศตัวลงแรงให้กับสิ่งที่มีค่าความละเอียดรอบคอบ รับผิดชอบเต็มที่อย่างไม่ ปล่อยปละเลย

3.4.6 รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต คนที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีใจปรารถนาจะ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ พาตัวเองเข้าไปเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ และต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เนื่องจากความ ก้าวล้ำทางเทคโนโลยีการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลก ในเวลาอันรวดเร็วและไร้ขอบเขต ส่งผลให้ความรู้เดิมจะล้าสมัยและใช้ไม่ได้ผลอย่างเต็มที่กับโลกที่เปลี่ยนแปลง

3.4.7 มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คนไทยในอนาคตควรได้รับการปลูกฝังให้ยอมรับ ในสิทธิเสรีภาพและโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน การรับรู้ในสิทธิของตนเองและ ผู้อื่น การมีความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

3.4.8 เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ ความเป็นไทย หมายถึง ความภาคภูมิใจในความเป็น ไทยและเกิดความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย มีความเข้าใจและเห็นคุณค่า เอกลักษณ์ที่ดีของไทย เช่น ภูมิปัญญาพื้นบ้านไทย วัฒนธรรมที่ดีของไทยทั้งที่เป็นรูปธรรมและ นามธรรม

3.4.9 มีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม การมีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม หมายถึง การแสดงออกถึงการไม่ยึดเอาประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง ไม่ใช่เพียงแค่อตนเองอยู่รอด เท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ เต็มใจ และยินดีที่จะเสียสละสิทธิของตนออกไป ถ้าสิ่งนั้นส่งผลให้ภาพรวมออกมาดีขึ้น และ

3.4.10 ประหยัด อดออมเป็นเรื่องของการเห็นคุณค่า การใช้เวลา ความอดทน และจิตสำนึกชอบในการตัดสินใจใช้ทรัพย์และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งที่เป็นของตนเองและของ ส่วนรวม โดยเริ่มต้นจากการเห็นคุณค่าของความประหยัด เรียนรู้ที่จะพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน สรุปได้ว่าคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ที่เยาวชนจำเป็นต้องสร้างและพัฒนาสรุปได้ว่า สถาบันการศึกษาควรเร่งรัดนำไป ปลูกฝังคุณธรรม พัฒนาให้กับเยาวชนของชาติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุข ก้าวสู่สังคม คุณธรรมนำความรู้ โดยขอความร่วมมือจากสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบัน

การศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้น ทุกฝ่ายจะต้องมีจิตสำนึกและวิญญานของความเป็นครูเพิ่มขึ้น ภาครัฐและเอกชน องค์กรศาสนา และสื่อมวลชนต้องตื่นตัวกระตือรือร้น และผนึกกำลังเพื่อการพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้าอย่างมั่นคงอย่างน้อยที่สุดทุกคนควรทำงานให้เต็มกำลัง เต็มความสามารถ และเต็มเวลาด้วยคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์พื้นฐาน คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ หากเกิดขึ้นกับครอบครัว ชุมชน หน่วยงาน สถาบัน ตลอดจนประเทศใดแล้วโดยเฉพาะประเทศไทยนั้นก็จะเป็นวิกฤติทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม พัฒนาชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นสังคมคุณธรรม นำความรู้ชีวิตของคนในชาติ คงจะดีกว่าเดิม สังคมไทยจะสงบสุข ประเทศไทยก็คงเป็นไทยอยู่ตลอดไป มีการพัฒนาอย่างรุดหน้าไม่ด้อยกว่าประเทศใดในโลกนี้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี

การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้นักเรียน มีแนวคิดที่พอสรุปได้ ดังนี้

1. แนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีขององค์กรและสถานศึกษาทั่วไป

การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีจำเป็นจะต้องมีการกำหนดไว้เป็นเป้าหมายหลักเพื่อให้ทุกฝ่ายนำไปหาวิธีการ แนวทางการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะที่ดีในตัวของคุณบุคคล ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการเสริมสร้างให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดีคือ การใช้หลักสูตรของศาสนาในการอบรมกล่อมเกลাজิตใจให้อ่อนโยน รู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (2550: 49) ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา 79 ได้บัญญัติข้อความไว้ตอนหนึ่งว่า “...สนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” และ สุนทร สุนันท์ชัย (2550: 50) ได้กล่าวไว้ในสารบัญญัตินี้หรือถ้อยคำที่ควรบัญญัติไว้ในกฎหมายว่า การสอนศาสนาในโรงเรียนตามความในหมวดนี้ อาจสอนหลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ และจัดให้มีการประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะศาสนาตามความเชื่อของผู้ปกครอง ในชุมชนใดมีกลุ่มชนนับถือศาสนาใดมากที่สุดอาจสอนหลักธรรมศาสนานั้นเป็นพิเศษเพื่อให้เด็กที่นับถือศาสนานั้น ทั้งนี้โดยไม่มีการบังคับให้ผู้นับถือศาสนาอื่นจำต้องเข้าร่วม ผู้ปกครองมีสิทธิที่จะเลือกส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนที่พอใจทราบเท่าที่มีที่ว่างจะรับได้ เมื่อสามารถแสดงเหตุผลที่ไม่ประสงค์จะส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้ที่สุดได้ ซึ่งในเรื่องความสำคัญของการใช้หลักธรรมทางศาสนาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้น

สมพร เทพสิทธิ์ (2551: 75) ได้อธิบายไว้ว่า ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตลอดจน การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องอาศัยหลักธรรมของศาสนา เราจะทอดทิ้งศาสนาและ หลักธรรมของศาสนาไม่ได้ ในขณะที่ได้มีนักวิชาการและบุคคลหลายคนที่ต้องการให้เกิดคุณธรรมและ จริยธรรมสากล โดยไม่ต้องการศาสนาและหลักธรรมของศาสนาถือว่าเป็นมิฉนาทิจริย หรือความเห็นที่ ผิดเหมือนคนที่ต้องการแสงสว่างแต่ไม่ต้องการดวงอาทิตย์ การวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดี ของเด็กและเยาวชนไทย (2550: 123) ได้สรุปแนวคิดและหลักการสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี ของนักเรียนไว้ว่า 1) ต้องผ่านการปฏิบัติจริงและมีการเน้นย้ำอยู่เสมอ 2) ควรใช้การเรียนรู้ผ่าน กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ 3) ควรใช้กิจกรรมที่ช่วยให้ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน 4) ใช้การเสริมแรง ทางบวกให้มาก หลีกเลี่ยงการลงโทษ 5) ฝึกฝนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงบวกเพื่อสร้างแรงจูงใจ และแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองให้ทำความดียิ่งขึ้น 6) ควรบูรณาการการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี สอดแทรกในวิชาเรียนหรือวิถีชีวิตของนักเรียน 7) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงคุณลักษณะที่ดีที่มีอยู่ 8) ควรใช้วิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามระดับของนักเรียน 9) ครูต้องได้รับการพัฒนาและเป็นแบบอย่าง ที่ดี 10) ครูและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักเรียน 11) โรงเรียนต้องสร้างบรรยากาศใน การทำความดี และ 12) ควรจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ทิสนา แคมมณี (2546: 93) ได้สรุปวิธีการในการพัฒนาด้านจิตพิสัยเพื่อให้เป็น ลักษณะนิสัยของบุคคลตามแนวคิดของ Bloom ไว้ดังนี้ 1) จัดสิ่งเร้าให้บุคคลนั้นได้รับรู้และเกิดความ สนใจในเรื่องที่ต้องการปลูกฝัง 2) จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้มีการตอบสนอง ในเรื่องนั้นและเกิดความพึงพอใจ 3) ช่วยให้ผู้คิดเห็นคุณค่าของเรื่องนั้น โดยการช่วยให้เขาได้เห็น ประโยชน์ ได้รับประโยชน์หรือเกิดความพึงพอใจในค่านิยมนั้น 4) ช่วยให้ผู้คิดนั้นมีโอกาสจัดระเบียบ ในการนำเรื่องนั้นไปใช้ในระบบชีวิตของตน และ 5) ช่วยให้ผู้คิดนั้นได้ลงมือปฏิบัติตนตามค่านิยมนั้น อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนกระทั่งปฏิบัติได้เป็นลักษณะนิสัย

นอกจากนี้ Ryan ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะศึกษาของ มหาวิทยาลัย Boston (2010: ออนไลน์) ได้เสนอแนวทางการจัดคุณลักษณะศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง กล่าวถึงการยกตัวอย่างของการ ประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนคุณลักษณะที่ดี รวมถึงการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของครูเพื่อใ้ นักเรียนเห็นเพราะการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่สุดที่นักเรียนสามารถ เห็นและเลือกแบบการกระทำหรือความประพฤติต่าง ๆ ได้โดยตรง 2) การใช้เหตุผล กล่าวถึงการให้ เหตุและผลในการพัฒนาคุณลักษณะกระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์หรือสนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและ ไม่ดี พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ เพื่อสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมของนักเรียน 3) การเชิญชวนให้ทำความดี กล่าวถึง การชี้แนะ เชิญชวน โดยการใช้เสริมแรงทางบวกควบคู่กับการ พัฒนาความกล้าหาญเชิงคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นความกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่อายหรือกลัวที่จะ

ทำในสิ่งที่ควร 4) การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรมจริยธรรม กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี ไม่มีสิ่งช่วยให้ไปในทางเสื่อม โดยเฉพาะในห้องเรียนซึ่งเป็นสังคมย่อยเล็ก ๆ ที่นักเรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูสามารถจำลองสังคมใหญ่ภายในห้องเรียนได้เพื่อสร้างบรรยากาศเชิงคุณธรรมจริยธรรม 5) การจัดประสบการณ์ กล่าวถึงการเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสสังคมภายนอกซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนรู้และซึมซับแนวคิดในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างพึงประสงค์ และ 6) การคาดหวังความเป็นเลิศ กล่าวถึงการวางเป้าหมายของเด็กเป็นเหมือนการกำหนดหลักชัยในการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยได้ประเมินความสำเร็จของโครงการด้านนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา (2550: 125-126) 11 ประการ คือ 1) การจัดกิจกรรมบูรณาการแบบเน้นคุณธรรมจริยธรรม โดยการสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมระหว่างการพัฒนาทักษะความสามารถของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดในหลักสูตร 2) การจัดกิจกรรมใช้การสร้างกระแสหรือการนำค่านิยมที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นมาใช้เป็นสื่อในการออกแบบกิจกรรมเพื่อถึงความสนใจของผู้เรียน หรือการกำหนดกิจกรรมที่มีลักษณะการแข่งขัน เพื่อลดช่องว่างระหว่างสถานภาพของบุคคลหรือชนชั้น 3) การจัดกิจกรรมที่มีการบูรณาการกระบวนการดำเนินงานของนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ มิใช่จัดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งแล้วหยุด แล้วเริ่มทำกิจกรรมอื่นต่อไปที่ไม่สัมพันธ์กับกิจกรรมเดิม 4) การจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเป็นผู้คิดริเริ่มและออกแบบกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะ 5) การจัดกิจกรรมที่กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานในระดับสูง และทำให้เป็นภารกิจปกติของโรงเรียนโดยกำหนดเป็นแผนงานหลัก 6) การจัดกิจกรรมที่จัดโอกาสให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานที่เป็นการให้บริการแก่สังคม 7) การจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการประชุมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน 8) การจัดกิจกรรมโดยใช้แนวคิด “คุณค่าเพื่อชีวิต” ซึ่งพัฒนาโดยนักวิชาการชาวตะวันตกบนพื้นฐานแนวคิดของการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีความสงบและเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า 9) การจัดกิจกรรมโดยครูเป็นผู้กำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นต้องพัฒนาในตัวผู้เรียนและฝึกปฏิบัติเป็นนิสัยในชีวิตประจำวัน 10) การจัดกิจกรรมโดยการฝึกให้นักเรียนรู้จักประเมินตนเองและมีการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่าง ๆ และ 11) การจัดกิจกรรม โดยการนำพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงมาใช้ในการแสดงพฤติกรรมในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมนั้นนอกจากจะทำได้โดยการสอดแทรกเข้าไปในการเรียนการสอนทุกวิชามากขึ้นแล้ว ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและทำงานที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม

Solomon, Watson and Battistich (2002: 57) ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมเฉพาะในการนำเอาคุณลักษณะศึกษาไปปฏิบัติในโรงเรียน พบว่ามี 4 แนวทางที่มีหลักฐานชัดเจนว่ามีส่วนในการสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนคือ ส่งเสริมความเป็นอิสระ

และการควบคุมดูแลตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม อภิปรายแสดงความคิดเห็นและร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และฝึกให้มีทักษะทางสังคมและช่วยเหลือผู้อื่นรวมถึงการให้บริการแก่สังคม จากผลการศึกษาของ The California History Social Science Framework (DeRoche and Williams, 1998: 26) กล่าวถึงการบูรณาการทักษะที่จำเป็นในงานหรือโครงการที่เกี่ยวกับคุณลักษณะ ได้แก่

- 1) ทักษะการมีส่วนร่วม คือการแสดงความคิดเห็นของตนเอง เข้าใจในความแตกต่างของบุคคล เป็นต้น
- 2) ทักษะการทำงานกลุ่ม คือการตั้งเป้าหมาย วางแผนการทำงาน ภาวะการเป็นผู้นำและผู้ตาม
- 3) ทักษะทางสังคมและการเมือง คืออธิบายวิเคราะห์ประเด็นทางสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคม ยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลในสังคม เป็นต้น Lickona (1991: 325) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน 6 ประการ คือ 1) ความเป็นผู้นำทางวิชาการและคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร 2) การพัฒนาด้านวินัยที่จะเป็นแบบอย่าง หรือสนับสนุนและรักษาค่านิยมของโรงเรียนไว้ในทุกส่วนของสภาพแวดล้อม 3) การมีจิตสำนึกร่วมกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 4) การปกครองดูแลนักเรียนและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย 5) บรรยากาศเชิงคุณธรรมจริยธรรมด้านการเคารพซึ่งกันและกัน มีความยุติธรรมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่กับนักเรียน และ 6) การยกย่องเชิดชูและให้ความสำคัญกับศีลธรรมโดยใช้เวลาและเอื้ออาทรในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน อมรวิรัช นาคทรพรพ และ จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ (ม.ป.ป.: 28) ที่กำหนดไว้ว่า การเรียนรู้เรื่องสื่อศึกษาต้องเน้นย้ำเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่พึงสร้างขึ้นเป็นภูมิคุ้มกันในตัวเด็กคือ ความรู้เท่าทันของสื่อที่มีต่อตนซึ่งรวมถึงการเข้าใจในเทคนิคหรือกลวิธีที่สื่อนิยมใช้ในการโฆษณา การรู้เท่าทันเทคนิคของคนทำสื่อโฆษณานี้จะช่วยให้เด็กวางเฉย ไม่หือหาวกับโฆษณามากเกินไป อีกประเด็นหนึ่งคือ การสร้างความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ซึ่งจะเป็นทักษะสำคัญในการช่วยให้เด็กจำแนกแยกแยะค่านิยมหรือความเชื่อผิด ๆ หรือบิดเบือนที่สอดแทรกในสื่อโฆษณา ช่วยให้เขามีวิจารณญาณในการที่จะเลือกหรือปฏิเสธสื่อบางประเภทได้ และผลลัพธ์สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การสร้างความเชื่อมั่นในฐานะผู้บริโภคที่มีความเป็นตัวของตัวเองไม่ให้ไหลไปตามกระแสการดันของของกลุ่มเพื่อ แต่มีความเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาดและเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งสามารถพัฒนานักเรียนให้มี ความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสื่อสามารถทำได้ นอกจากนั้นยังได้แนะนำแนวการสอนสื่อศึกษาที่เป็นแนวโน้มสำคัญซึ่งมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ 2) การเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ และ 3) การฉกฉวยโอกาสจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประโยชน์

2. แนวคิดในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีโดยสถาบันครอบครัว

การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีโดยสถาบันครอบครัวถือว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญ เนื่องจากครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกที่เสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับเยาวชนและนักเรียน สรุปลงได้ดังนี้

2.1 ประเทศเกาหลี ครอบครัวในประเทศเกาหลียึดถือคำสั่งสอนของขงจื้อที่ว่า ทั่วถึงจักรวาลมีเพียงครอบครัวเดียว ทุกสรรพสิ่งมีความเกี่ยวข้องกันและกัน ทำให้ครอบครัวของคนเกาหลีมีระเบียบแบบแผนและมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวแน่นแฟ้นและเคร่งครัด บุตรหลานของแต่ละครอบครัวมีพื้นฐานทางความคิดที่อยู่ในระดับเดียวกัน มีแนวทางปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมในบรรทัดฐานเดียวกัน ส่งผลให้บุตรหลานของทุกครอบครัวเป็นสมาชิกในสังคมที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ เด็ก ๆ ในครอบครัวของประเทศเกาหลี จะได้รับการสั่งสอนเรื่องวินัยการดูแลตัวเองช่วยเหลือตัวเอง ภาพที่เห็นเด็กบนรถประจำทางยืนจับราวพนักเก้าอี้ ไม่มีใครลุกให้เด็กนั่งถือเป็นเรื่องปกติ มีการอบรมและปลูกฝังให้เด็กเกิดความรู้สึกละเอียดอ่อนต่อการกระทำผิดอีกเป็นครั้งที่สอง เด็กเกาหลีไม่เห็นเรื่องการกระทำผิดเป็นเรื่องทำทายน่าทอและน่าทอหลง สิ่งนั้นสะท้อนในสังคมของประเทศเกาหลีเด่นชัด กล่าวคือ คนเกาหลีจะเกิดความละอายมากเพราะมีทะเบียนตระกูล เกรงว่าเมื่อทำผิดจะถูกจารึกความชั่วหรือความผิด จะทำให้วงศ์ตระกูลและต้นตระกูลได้รับความ อับอาย

2.2 ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในประเทศเวียดนาม ลัทธิขงจื้อเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญมาเป็นระยะเวลายาวนาน ดังนั้น เยาวชนของประเทศเวียดนามจะได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ถึงสิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นเด็กดี ได้แก่ ความรักชาติ ความขยันหมั่นเพียร เรื่องการศึกษาเล่าเรียนและเรื่องความกตัญญูทวดเวทียุติธรรมในแง่ของการพร่ำสอนจากผู้ใหญ่ นอกจากนี้ ความอดทนเกิดจากการหล่อหลอมของวิถีชีวิต การซึมซับจากพ่อแม่ แนวคิดของขงจื้อเรื่องความกตัญญูรู้คุณ พ่อแม่จะสอนลูก ๆ ว่าต้องกตัญญู ถ้าไม่กตัญญูจะไม่มีความสำเร็จ ให้ความกตัญญูต่อพ่อแม่และบรรพบุรุษ

2.3 ประเทศศรีลังกา ศรีลังกาเป็นสังคมที่เน้นครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความหมายสูง กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมเริ่มต้นในครอบครัวโดยเฉพาะเรื่องความอ่อนน้อม การเคารพผู้ใหญ่ในครอบครัว มารดามีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการปลูกฝังค่านิยมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุตรหลาน ส่วนบิดามีบทบาทเป็นรองเนื่องจากต้องรับผิดชอบภาระทางเศรษฐกิจเท่ากับแบ่งหน้าที่กันโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม บิดาก็มีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเป็นผู้นำให้สมาชิกในครอบครัวทำกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน ได้แก่ การนำครอบครัวไปวัด เป็นต้น รวมทั้งล้างเท้าและเช็ดเท้าให้พระเมื่อพระมาถึงบ้าน มารดาจะปลูกฝังเรื่องความเคารพในผู้ใหญ่ซึ่งหมายถึงปู่ย่า ตายาย บิดา มารดา ตัวอย่างการให้ความเคารพบิดาแสดงออกด้วยการไม่หยิบข้าวของเครื่องใช้ของบิดาไม่ว่าจะเป็นถ้วยน้ำ จานข้าว มารดาเป็นผู้ปลูกฝังให้ลูกด้วยการเป็นแบบอย่างโดยตรงเองก็ไม่ใช้ของร่วมกับสามี การให้ความเคารพในผู้ใหญ่ทำให้ลูกหลานเชื่อฟังบิดามารดา และอยู่ในโอวาท การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอื่น ๆ จึงทำได้ง่าย

2.4 ประเทศอินเดีย เด็กในประเทศอินเดียจะมีความผูกพันกับครอบครัวมาก โดยเฉพาะผูกพันกับมารดาและญาติทางฝ่ายมารดา เด็กจะเรียนรู้ลำดับความสำคัญของบุคคลในครอบครัวและ

ความอาวุโสของสมาชิกในครอบครัว คุณธรรมศีลธรรมตามหลักศาสนาฮินดูได้รับการถ่ายทอดผ่านผู้อาวุโสในครอบครัว ได้รับการแพร่ขยายจากสมาชิกในครอบครัวที่ออกไปตั้งครอบครัวใหม่ด้วย

2.5 ประเทศฟินแลนด์ สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญยิ่งในการอบรมสั่งสอนเพื่อปลูกฝังให้เด็กเป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย และความรับผิดชอบของตนเอง โดยใช้กิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตสร้างกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นกับเด็ก เด็กเล็กจะได้ฝึกความรับผิดชอบ เริ่มจากการบริหารเงินค่าขนมรายสัปดาห์ การตัดสินใจเลือกซื้อเสื้อผ้า การเลือกว่าจะใส่ชุดอะไรไปโรงเรียน อนุบาล เด็กจะได้รับการฝึกให้มีวินัยในตนเองอย่างเข้มงวด เช่น การได้รับอนุญาตให้ซื้อขนมหวานได้สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ปกติผู้ปกครองก็จะไม่ให้อินเทอร์เน็ตและเล่นเกมคอมพิวเตอร์ ผู้ปกครองจะอ่านหนังสือให้ฟังแทน หรือพาไปทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ว่ายน้ำ เล่นสกี ฝึกลูกเสือหรือเริ่มอ่านหนังสือได้ และจะมีการกระตุ้นให้เด็กไปแผนกหนังสือเด็กในห้องสมุดสาธารณะ ซึ่งมีอยู่ในทุกเมือง ชานเมือง และหมู่บ้าน

2.6 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เนื่องจากกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมของชาวเยอรมันได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องยาวนานจนเป็นวิถีชีวิต เป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นไปอย่างผสมผสานของสถาบันและระบบต่าง ๆ ของประเทศ บทบาทของครอบครัวในเรื่องนี้ถือเป็นเรื่องปกติที่มีความสำคัญอยู่แล้วตามธรรมชาติ และด้วยแนวคิดของนักปรัชญา นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงในอดีตที่เห็นว่าบางครั้งพ่อแม่อาจมีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ รัฐจึงต้องช่วยเหลือสนับสนุนให้พ่อแม่มีความรู้ความสามารถที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีคุณภาพพร้อม ๆ ไปด้วยการมีระบบการศึกษาที่ดี ในระดับอนุบาลและประถมศึกษา จึงมีระบบที่สร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่และโรงเรียนในการพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน รวมถึงความมีคุณธรรมจริยธรรมด้วย นอกจากนี้ ผู้ใหญ่ยังเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นหลัง สิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญมากเพราะคนเยอรมัน เป็นคนที่มีระเบียบรักความสะอาด เริ่มต้นจากการปฏิบัติภายในครอบครัวก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายในบ้านเรือนแม่บ้านจะเช็ดกระจกทุกวัน พอถึงฤดูกาลจะทาสีบ้านใหม่ให้สดใส เด็กซึมซับการปฏิบัติเหล่านี้จากครอบครัวและยึดเป็นแนวปฏิบัตินำไปสู่การทำงานผู้ใหญ่จะตักเตือนเด็กอยู่เสมอ ยกตัวอย่างเช่น ถ้ามีเด็กนักเรียนถือกระเป๋าเดินทางหน้าโรงภาพยนตร์ ผู้ใหญ่จะตักเตือนว่าสถานที่แห่งนี้ไม่ใช่ที่ของเด็กและไล่ให้เด็กกลับบ้าน เด็กก็จะปฏิบัติตามไม่ได้เถียงและผู้ปกครองของเด็กก็ไม่มีการว่ากล่าวกันเพราะทุกคนรู้และเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่ต้องตักเตือนเด็ก ๆ เมื่อเห็นเด็กทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม จะเห็นว่าในห้างสรรพสินค้าจะไม่มีเด็กนักเรียนตัวเล็ก ๆ หรือเด็กมัธยมไปเดินเล่นจะมีเฉพาะผู้ใหญ่ไปเดินหาซื้อสินค้าเป็นส่วนใหญ่

2.7 ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสำเร็จในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนชาวสวีตเซอร์แลนด์ เพราะชาวสวีตเซอร์ได้รับการปลูกฝังในเรื่องนี้มาตั้งแต่เกิด ด้วยการสั่งสอนอย่างใกล้ชิดของพ่อแม่ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา

การอย่างต่อเนื่อง และเหตุสำคัญเบื้องต้นของเรื่องนี้ เกิดจากการที่ชาวสวิสเซอร์แลนด์ตระหนักว่าเด็กคืออนาคตของชาติ เด็กต้องเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพที่เหนือกว่าประเทศเพื่อนบ้าน การมีบุตรเป็นเรื่องที่ทำหายความสามารถอย่างมากทั้งชายและหญิงที่ต้องเตรียมความพร้อมสร้างฐานะให้มั่นคง โดยเฉพาะฝ่ายชายจึงมักแต่งงานช้า นักการศึกษาคือ Pestalozzi มีความคิดที่เข้ามามีผลของการศึกษาคือการสร้างคนให้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยมีแนวคิดที่ว่า ครอบครัวคือฐานที่แท้จริงของการศึกษาในทุกเรื่อง การหล่อหลอมด้านคุณธรรมจึงเริ่มต้นที่ครอบครัวโดยเฉพาะจากแม่ ซึ่งมีสายใยผูกพันกับลูกตามธรรมชาติและความรู้สึกด้านคุณธรรมจริยธรรมจะก่อเกิดขึ้นในตัวเด็กถ้าได้รับการตอบสนองความต้องการจากแม่ด้วย บรรยากาศที่รู้ได้ถึงความรักความปลอดภัย Pestalozzi มีความเชื่อว่าพื้นฐานต้องเริ่มจากการศึกษาที่บ้าน และต่อยอดสืบเนื่องจากสถานศึกษา และไม่มีครูคนใดจะแทนที่ความเป็นพ่อแม่ได้อย่างสมบูรณ์

2.8 ประเทศแคนาดา สถาบันครอบครัวในประเทศแคนาดาเชื่อว่าการที่เด็กและเยาวชนจะเติบโตเป็นพลังที่สำคัญของประเทศได้ ต้องมีครอบครัวที่เข้มแข็ง และมีศักยภาพในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐจึงส่งเสริมให้พ่อแม่ดูแลบุตรหลานของตนและเพื่อนบ้านชาวแคนาดาร้อยละ 90 เห็นว่าบิดามารดาคือบุคคลที่จะเลี้ยงดูบุตรหลานได้ดีที่สุด ร้อยละ 85 เห็นว่าถ้าไม่จำเป็นต้องหาเลี้ยงครอบครัว จะอยู่บ้านเลี้ยงลูก ประเทศแคนาดาให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของคนแคนาดาในทุกเรื่อง การที่ประเทศแคนาดามีความเชื่อว่าเยาวชนคือกลุ่มคนที่มีความสำคัญสำหรับประเทศ คนกลุ่มนี้ต้องได้รับการดูแลและเลี้ยงดูให้มีชีวิตที่มีความสุขและความปลอดภัย

2.9 ประเทศนิวซีแลนด์ คนในประเทศนิวซีแลนด์ตระหนักว่าหัวใจหลักของการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็กและเยาวชนควรเริ่มต้นที่พ่อแม่และบทบาทของพ่อแม่จะต้องสมดุลกัน โดยค่านิยมหลักของครอบครัวคือ ความมีอิสระที่จะกำหนดชีวิตของตนเอง การเคารพความคิดของคนอื่น ๆ ในครอบครัวจะมีความสามัคคีเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยกันทำงานที่สำคัญคือ พ่อ แม่ พี่ ป้า น้า อา ไม่ว่าจะ เป็นครอบครัวของคนขาวหรือคนดำ ถ้าทำอะไรผิดพลาดก็จะขอโทษลูก ๆ และทำให้เห็นว่าความผิดพลาดเป็นเรื่องปกติที่อาจเกิดขึ้นได้ และเมื่อลูกเข้าโรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะมีบทบาทร่วมกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิดในการพัฒนาเด็ก สมาคมผู้ปกครองค่อนข้างมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยปกติเมื่อแม่มาส่งลูกเข้าโรงเรียนแล้ว มักจะพูดคุยทักทายกันในเรื่องราวต่าง ๆ รวมถึงผู้ปกครองและครูจะพบปะกันเป็นประจำ

จากการศึกษาแนวคิดในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีโดยสถาบันครอบครัวในประเทศต่าง ๆ พบว่า ในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน สถาบันครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ครบถ้วน คือมีปัญหา รอบรู้ในศาสตร์สาระต่าง ๆ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ เข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ดังตาราง

ตารางที่ 4 แสดงคุณลักษณะเด่นด้านคุณลักษณะที่ดีของคนในประเทศต่าง ๆ 7 ประเทศ

ประเทศ	คุณลักษณะ
เกาหลี	ขยัน ไม่ย่อท้อ ทุ่มเทการทำงาน รักชาติ (รักหมู่เหล่า รักในองค์กร) กตัญญู รักการศึกษา มีวินัย เคารพในอาวุโส รู้จักหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง (ละอายต่อการกระทำผิด การพึ่งตนเองและความร่วมมือ)
เวียดนาม	ขยัน อดทน รักชาติ กตัญญู รักการศึกษาเล่าเรียน
ศรีลังกา	อ่อนน้อม เคารพผู้ใหญ่ กตัญญู
อินเดีย	รักและผูกพันกับครอบครัว เคารพผู้ใหญ่ เคารงครัดคุณธรรมศีลธรรมตามหลักศาสนา
ฟินแลนด์	ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย มีความรับผิดชอบในตนเอง
เยอรมัน	มีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อ รู้จักหน้าที่ สุจริต ซื่อตรง ตรงต่อเวลา ประหยัด
สวีตเซอร์แลนด์	ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อ ความเอาใจใส่ และความพิถีพิถันเป็นตัวของตัวเอง (มีวินัย)
แคนาดา	ขยัน ใฝ่รู้ รับผิดชอบต่อ ซื่อสัตย์
นิวซีแลนด์	มีอิสระในการกำหนดชีวิตตนเอง เคารพความคิดของคนอื่น สามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ละอายต่อการทำความผิด

ที่มา: การสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

3. แนวคิดภาวะผู้นำที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (2550: 8-10) กล่าวว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้นักเรียนเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับงานทุกฝ่ายในโรงเรียน คุณลักษณะที่ดีของนักเรียนไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้เพราะการทำงานของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น แต่จะต้องเชื่อมประสานงานทั่วทั้งองค์กร จึงจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำ เพราะจำเป็นต้องใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดสรุปได้ดังนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (transformation leadership) เป็นผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้นผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่องเคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน

2) การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การที่ผู้นำจะประพุดิในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นโดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร 3) การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การที่ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาโดยผู้นำมีการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีการตั้งสมมติฐาน มองปัญหาและการเผชิญกับสถานการณ์เก่า ๆ ด้วยวิถีทางแบบใหม่ ๆ และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้นำจะให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ชและเป็นพี่เลี้ยงของผู้ตามแต่ละคนเพื่อความสัมพันธ์และเติบโตของแต่ละคน ส่วน Yukl (2006: 276) ได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากงานวิจัยหลายประเภทและสามารถสรุปเป็นแนวทางของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีและข้อค้นพบจากงานวิจัยดังนี้ 1) พูดอธิบายถึงวิสัยทัศน์ขององค์กรให้เป็นที่เข้าใจได้อย่างชัดเจน 2) อธิบายถึงวิธีที่จะทำให้วิสัยทัศน์นั้นสำเร็จผลได้ 3) ดำเนินการด้วยความมั่นใจและมองโลกในแง่บวก 4) ถ่ายทอดความมั่นใจนั้นสู่ผู้ร่วมงานและผู้ตาม 5) ใช้คำพูดที่ เร้าใจ การกระทำเชิงสัญลักษณ์ที่เน้นคุณค่าสำคัญขององค์กร และ 6) นำงานด้วยการทำเป็นแบบอย่าง สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล (2552: 67) ได้ทำการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย พบว่าผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีมิติต่าง ๆ ของสังคมเอื้อให้เกิดการสร้างกฎระเบียบและมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมในหน่วยงานที่บุคคลนั้น ๆ สังกัดอยู่

จากการศึกษาแนวคิดในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี สรุปได้ว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนทั้งจากสถาบันครอบครัว เนื่องจากเป็นสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและถ่ายทอดคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก ส่วนสถาบันการศึกษา เป็นแหล่งที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความรู้ทั้งในด้านพุทธศึกษาและจริยธรรมศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในวัยเรียน ตลอดจนผู้บริหาร เพราะถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมก็จะมีผลสำคัญในการผลักดันด้านนโยบาย ด้านการบริหารจัดการ และด้านหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research)

1. ที่มาของเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) จุมพล พูลภัทรชีวิน (2529: 22-24, อ้างถึงใน ศักดิ์พันธ์ ต้นวิมลรัตน์, 2553: 98-103) ได้พัฒนาขึ้นโดยการผสมผสานระหว่างเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกัน โดยมีความเชื่อพื้นฐานของอนาคตนิยม (Futurism) จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต (Future Research) เทคนิคเดลฟาย และ EFR นักอนาคตนิยมมีความเชื่อพื้นฐานว่าอนาคตเป็นเรื่องที่มนุษย์สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับอนาคตมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของเขา เชื่อว่ามนุษย์สามารถจะควบคุมและสร้างอนาคตได้ จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยอนาคตมิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้อง หากแต่อยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อที่จะหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้นและป้องกัน หรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญกับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่ามันจะเกิดขึ้นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธวิธี (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (The Delphi Technique) เดลฟายเป็นเทคนิคการทำนายที่พัฒนาขึ้น โดยนักคิดนักวิจัยของ Rand corporation คือ Helmer, Dalkey และ Rescher (อ้างถึงใน ศักดิ์พันธ์ ต้นวิมลรัตน์, 2553: 99) เมื่อประมาณกว่าสองศตวรรษมาแล้ว ในปัจจุบันเดลฟายเป็นเทคนิคการทำนายที่ได้รับความนิยมอย่างมากในเกือบทุกวงการไม่ว่าด้านธุรกิจ การเมือง การทหาร เศรษฐกิจ การสาธารณสุข การศึกษา และด้านอื่น ๆ นอกจาก เดลฟายเป็นเทคนิคการวิจัยและการคาดการณ์อนาคตแล้วเดลฟายยังเป็นเทคนิคการสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญและคนได้รับข่าวสารและแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญระหว่างกันโดยไม่มีการเผชิญหน้ากันโดยตรงเช่นเดียวกับการระดมสมอง (Brain Storming) หรือการประชุมกลุ่มแบบอื่น ๆ เดลฟายรูปแบบเดิมมีลักษณะเฉพาะต่อมาภายหลังก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ไปบ้าง แต่หลักและระเบียบวิธีใหญ่ ๆ ยังคงเหมือนเดิม คือการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ โดยการขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนทำการคาดการณ์ว่าแนวโน้มหรือเหตุการณ์แต่ละอย่างจะเกิดขึ้นเมื่อใด หรือทำการคาดการณ์ว่าภายในเวลาที่กำหนด เช่น อีก 20 ปีข้างหน้าจะมีเหตุการณ์หรือแนวโน้มใดที่จะเกิดขึ้นบ้าง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์แล้วป้อนผลการวิเคราะห์ ซึ่งปกติจะอยู่ในรูปของสถิติง่าย ๆ กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบเดิมของตนเองเทียบกับของกลุ่ม แล้วทำการคาดการณ์หรือตอบ

ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยกำหนดอีกครั้งหนึ่ง ผู้วิจัยก็จะนำคำตอบไปวิเคราะห์ใหม่ แล้วอาจป้อนข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้ง โดยปกติกระบวนการทำซ้ำ (Iterative Process) แบบนี้จะดำเนินต่อไปราว ๆ สองหรือสามรอบ หรือจนกว่าจะได้คำตอบที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จุดมุ่งหมายของการทำซ้ำดังกล่าวก็เพื่อที่จะกรอง (refine) ความเชี่ยวชาญของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั่นเอง อาจสรุปขั้นตอนใหญ่ ๆ ของเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายได้ดังนี้ กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Panel Experts) ผู้วิจัยจะต้องหาวิธีและทำการคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในเรื่องที่จะศึกษา โดยปกติจะมีประมาณตั้งแต่สิบกว่าคนขึ้นไปอาจถึงร้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายการวิจัย ความซับซ้อนของเรื่องที่จะศึกษา เวลา และงบประมาณ กำหนดประเด็นแนวโน้มและสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยทั่วไปมักจะอยู่ในรูปของแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทำเดลฟายรอบที่หนึ่ง โดยการส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญหรือสัมภาษณ์ (ตัวต่อตัวหรือโดยการโทรศัพท์) หรือทำการประชุมทางไกล (Tele-Conferencing) โดยผ่านระบบสื่อสารทางเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบที่หนึ่ง ทำเดลฟายรอบที่สอง โดยรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) ที่เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวม เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่ม ผวนกด้วยคำตอบเดิมของตนเองแล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาตอบใหม่ ทำเดลฟายรอบที่สาม ... สรุปและอภิปรายผลโดยการเสนอแนวโน้มที่มีฉันทามติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วอภิปรายเสนอแนะจากผลการวิจัย

ส่วนเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (The Ethnographic Futures Research) ผู้พัฒนาเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR คือ ศาสตราจารย์ ดร.โรเบิร์ต บี เท็กซ์เตอร์ (Robert B. Textor, 1995: 465) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด สหรัฐอเมริกา เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาที่เรียกว่า การวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Reserch หรือ Ethnography) EFR เป็นเทคนิคการวิจัยที่พยายามจะดึงเอาอนาคตภาพและค่านิยมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มประชากรที่ศึกษาโดยการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดและไม่ชี้แนะ (Non-directive, open-ended) โดยผู้วิจัยอาจมีหัวข้อหรือประเด็นที่เตรียมไว้ประกอบเพื่อกันลึ้ม แต่จะไม่มีลักษณะของการถามแบบชี้แนะ หลักการสัมภาษณ์แบบ EFR นี้ถือว่าผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ควบคุมการสัมภาษณ์และมีอิสระในการให้สัมภาษณ์อย่างเต็มที่ ลักษณะของการสัมภาษณ์แบบ EFR ที่เด่นและแตกต่างไปจากการสัมภาษณ์แบบอื่น คือ จะมีการแบ่งช่วงการสัมภาษณ์ออกเป็นช่วง ๆ โดยอาจจะแบ่งตามหัวข้อที่สัมภาษณ์หรือตามเวลาที่เหมาะสม เช่น ทุก ๆ ประมาณ 10 นาที ผู้สัมภาษณ์จะทำการสรุปการสัมภาษณ์จากบันทึกที่จดไว้หรือจากเทปบันทึกเสียงให้ผู้สัมภาษณ์ฟัง และขอให้ผู้สัมภาษณ์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขคำสัมภาษณ์ได้ กระบวนการเช่นนี้เรียกว่าเทคนิคการสรุปสะสม (Cumulative Summarization)

Technique) โดยจะทำเช่นนี้จนจบการสัมภาษณ์เพื่อที่จะช่วยให้ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นว่าข้อมูลที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือคือมีทั้งความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ของข้อมูลเพิ่มขึ้น โดยปกติการสัมภาษณ์แบบ EFR นี้จะประกอบด้วยอนาคตภาพที่เป็นทางเลือก (Alternative) 3 ภาพ และเรียงลำดับกันไป คือ อนาคตภาพทางดี (Optimistic-Realistic Scenario) อนาคตภาพทางร้าย (Pessimistic-Realistic Scenario) และอนาคตภาพที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด (Most-Probable Scenario) อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพนี้ จะประกอบไปด้วยแนวโน้มในอนาคตที่ผู้ให้สัมภาษณ์คาดว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการใช้คำว่า Realistic กำกับไว้ทั้งในอนาคตภาพทางดีและอนาคตภาพทางร้าย เมื่อสัมภาษณ์ครบทั้ง 3 ภาพตามขั้นตอนเสร็จแล้ว ผู้สัมภาษณ์อาจจะสรุปการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ฟังทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง และขอให้ผู้สัมภาษณ์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขและหรือเพิ่มเติมคำสัมภาษณ์อีก หรืออาจจะนำผลการสัมภาษณ์ที่จัดบันทึกไว้หรืออัดเทปไว้กลับไปเรียบเรียงใหม่ แล้วส่งผลการสัมภาษณ์ที่เรียบเรียงแล้ว (Protocol) ไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์อ่านและตรวจแก้ไขเป็นการส่วนตัวก็ได้ หลังจากนั้นจึงนำผลการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เพื่อจะหาฉันทามติระหว่างกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วนำแนวโน้มที่มีฉันทามติมาเขียนเป็นอนาคตภาพซึ่งเป็นผลการวิจัย

2. ความสำคัญของเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตมากที่สุดวิธีหนึ่งในปัจจุบัน เป็นเทคนิคการวิจัยที่รวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR และ Delphi เข้าด้วยกัน การรวมข้อดีทั้งสองเทคนิคช่วยแก้จุดอ่อนของแต่ละเทคนิคได้เป็นอย่างดี โดยหลักการถ้าเทคนิค EDFR เป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR กับ Delphi เข้าด้วยกัน ขั้นตอนต่าง ๆ ของ EDFR ก็คล้าย ๆ กับ Delphi เพียงแต่ได้มีการปรับปรุงวิธีให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น โดยในรอบแรกของการวิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR หลังจากการสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างเป็นเครื่องมือ ซึ่งมักจะมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแล้วส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเดลฟาย เพื่อที่จะทำการกรองความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทามติ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มาก และมีความสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อสรุปเขียนเป็นอนาคตภาพ อาจสรุปขั้นตอนใหญ่ ๆ ของการวิจัยแบบ EDFR ได้ดังนี้คือ การกำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นนี้นับว่าสำคัญและจำเป็นมาก การที่ได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เชี่ยวชาญจริง ๆ จะทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากขึ้น ส่วนการเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็ยิ่งมีความจำเป็น เพราะผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยลักษณะนี้หรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดหมาย ขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณ และประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นต้องไปหาผู้เชี่ยวชาญท่านต่อไป ถ้าได้รับความร่วมมือ

ก็ขอนัดวันและเวลาสำหรับสัมภาษณ์ การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว นอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัว เตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูลและความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) การสัมภาษณ์มีลักษณะและขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นมากกว่า กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้ คืออาจยึดตามรูปแบบของ EFR โดยเริ่มจาก Optimistic-Realistic (O-R) Pessimistic-Realistic (P-R) และ Most Probable (M-P) ตามลำดับ หรืออาจจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้ และน่าจะเป็น โดยไม่คำนึงถึงว่าแนวโน้มเหล่านั้นจะเป็นไปในทางดีหรือร้าย เพราะในการทำ EDFR รอบที่สองและสาม ถ้าหากผู้วิจัยสนใจจะแยกศึกษาอนาคตภาพทั้ง 3 ภาพแบบ EFR ผู้วิจัยก็สามารถทำได้โดยการออกแบบสอบถามที่จะช่วยให้ได้อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพอย่างเป็นระบบได้ วิเคราะห์หรือสังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย สร้างเครื่องมือทำเดลฟาย (EDFR รอบที่สอง สาม ...) เขียนอนาคตภาพ

3. ข้อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง EDFR กับ Delphi

ประการแรก EDFR ต่างจาก Delphi ตรงที่ในรอบแรกของการวิจัยนั้น EDFR ใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ซึ่งโดยวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยได้แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด และทุกแนวโน้มจะนำไปศึกษาต่อในรอบที่สองและสาม การทำเช่นนี้เป็นการเคารพความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญอย่างแท้จริง

ประการที่สอง การวิจัยแบบเดลฟายตามรูปแบบเดิมนั้น มักจะเริ่มด้วยแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองในการเก็บข้อมูลรอบที่หนึ่ง วิธีการนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดูถูก (Underestimate) ความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญ เพราะไปจำกัดข้อมูลที่ควรจะได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยการกำหนดกรอบความคิดของผู้เชี่ยวชาญโดยผู้วิจัย ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้วิจัยสนใจจะศึกษาแนวโน้มของเศรษฐกิจไทยใน 10 ปีข้างหน้า ผู้วิจัยอาจจะสร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมแนวโน้มเฉพาะที่ผู้วิจัยคิดว่าสอดคล้องและสำคัญ การทำเช่นนี้ ผู้วิจัยอาจจะละเลยแนวโน้มหรือประเด็นที่สำคัญอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยคาดไม่ถึงหรือไม่รู้ไปอย่างน่าเสียดาย ถึงแม้ว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญก็อาจจะไม่ตอบเพราะซีเกียจเขียนหรือเพราะถูกชักนำให้คิดเฉพาะเรื่องที่ถูกถามในแบบสอบถาม ทำให้ลืมประเด็นที่น่าสนใจไปได้ แต่ถ้าหากมีการสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้วิจัยก็จะได้แนวโน้มและประเด็นที่สอดคล้องมากที่สุด ซึ่งตอบสนองจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคตได้ดีกว่า และยิ่งไปกว่านั้นแนวโน้มทุกแนวโน้มยังได้รับการพิจารณาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอีกใน EDFR รอบที่สอง สาม ... วิธี EDFR จึงน่าจะเป็นวิธีวิจัยที่ได้แนวโน้มอย่างครอบคลุมเป็นระบบและน่าเชื่อถือมากกว่าเดลฟาย

4. ข้อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง EDFR กับ EFR

ประการแรก EDFR ต่างจาก EFR ที่ระเบียบวิธีวิจัย กล่าวคือ EFR ใช้การสัมภาษณ์รอบเดียว ส่วน EDFR ใช้การสัมภาษณ์รอบแรกแล้วตามด้วยเดลฟายในรอบที่สอง สาม ฯลฯ วิธีการของ EDFR จึงมีระบบของการได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นที่น่าเชื่อถือได้มากกว่า

ประการที่สอง ผลสรุปของการวิจัยแบบ EFR คืออนาคตภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เพียงรอบเดียว โดยเลือกเอาแนวโน้มที่มีฉันทามติระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ จุดอ่อนของวิธีนี้คือการขาดระบบที่น่าเชื่อถือในการพิจารณาแนวโน้มที่มีฉันทามติ และโดยระเบียบวิธีเองอาจทำให้แนวโน้มที่สำคัญต้องหลุดไปเพราะเป็นไปได้ที่ว่ามีผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียวที่พูดถึงแนวโน้มเหล่านั้น ผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ตลอดจนผู้วิจัยก็อาจลืม นึกไม่ถึงหรือไม่รู้ จึงไม่ได้พูดถึงแนวโน้มเหล่านั้น แนวโน้มเหล่านั้นจึงหลุดออกไปจากผลการวิจัยเพราะไม่มีฉันทามติ ส่วนการวิจัยแบบ EDFR จะมีแนวโน้มที่ได้จากการสัมภาษณ์ในรอบแรกป้อนกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญทุกคนพิจารณาอีกในการทำเดลฟาย ทำให้ทุกแนวโน้มได้รับการพิจารณาอย่างпенระบบเท่าเทียมกัน ผลสรุปที่ได้จากการวิจัยแบบ EDFR จึงเป็นระบบ และได้แนวความคิดครอบคลุมและน่าเชื่อถือมากกว่า EFR การประยุกต์ EDFR ถึงแม้ว่า EDFR จะเป็นเทคนิคการวิจัยที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อการวิจัยอนาคตก็ตาม แต่เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR รวมไปถึง Delphi และ EFR ก็สามารถนำไปใช้วิจัยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยรูปแบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ได้เช่นการวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็น สำรวจปัญหา วิจัยเพื่อหารูปแบบเพื่อกำหนดนโยบาย เพื่อกำหนดมาตรฐาน เพื่อหาวิธีแก้ปัญหา และเพื่อการตัดสินใจ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันได้มีการนำเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบต่าง ๆ ไปใช้ในวงการและองค์กรต่าง ๆ มากมายทั้งเพื่อการวางแผนในอนาคต วิเคราะห์และแก้ปัญหาในปัจจุบัน ตลอดจนการวิเคราะห์อดีตเพราะเทคนิคการวิจัยอนาคตโดยเฉพาะเดลฟาย และ EDFR นั้นช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น

ข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครปฐม(จังหวัดนครปฐม, 2560) พอสรุปได้ดังนี้

“นครปฐม” เป็นอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวว่าเมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรือง มานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้น นครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่ อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำและสร้างเมืองใหม่ขึ้น ชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขณะที่ยังทรงผนวชได้รู้ดั่งคิไปพบพระปฐมเจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็น เจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อได้ครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้ โดยให้ ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชา เพื่อให้การเสด็จมานมัสการองค์พระปฐมเจดีย์สะดวกขึ้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายใต้ผ่านเมืองนครปฐม ซึ่งขณะนั้นยังเป็นป่ารก พระองค์จึงโปรดฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เหมือนเช่นครั้งสมัยโบราณ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์ เป็นที่เสด็จ แปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบแบบเสือป่า โดยโปรดฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย รวมทั้งสร้าง สะพานเจริญศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟกับองค์พระปฐมเจดีย์ ตลอดจนสร้าง พระร่วงโรจนฤทธิ์ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้สมบูรณ์สวยงาม ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครไชยศรี” เป็น “นครปฐม”

นครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนในที่ราบลุ่มภาคกลาง โดยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 45 ลิปดา 10 ฟลิปดา เส้นแวงที่ 100 องศา 4 ลิปดา 28 ฟลิปดา มีพื้นที่ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ หรือ ร้อยละ 0.42 ของประเทศ และอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี (ถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี) 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภอนครปฐม อำเภอนครชัยศรี จังหวัดกาญจนบุรี

สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐมโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขา และป่าไม้ ระดับความแตกต่างของความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 2-10 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปลาดจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และตะวันตกสู่ตะวันออก มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มมีที่ดอนกระจายเป็นแห่ง ๆ และมีแหล่งน้ำกระจาย สำหรับพื้นที่ด้านตะวันออก และด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีคลองธรรมชาติและคลองข่อยที่ขุดขึ้น เพื่อการเกษตรและคมนาคมอยู่มาก พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 2-4 เมตร 1.4

สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดนครปฐม มีปริมาณน้ำฝน จากสถิติข้อมูลปริมาณน้ำฝนของจังหวัดนครปฐม โดยใช้ข้อมูลของสถานีอุตุนิยมวิทยานครปฐม ย้อนหลัง 5 ปี (2553–2557) ปริมาณน้ำฝนจะอยู่ในช่วง 1,100–1,200 มิลลิเมตร ฝนตกมากที่สุด ปี 2554 วัดได้ 1,295.5 มิลลิเมตร ส่วนฝนตกน้อยที่สุดในปี 2557 วัดได้ 795.7 มิลลิเมตร

อุณหภูมิ

จากสถิติข้อมูลอุณหภูมิของจังหวัดนครปฐม โดยใช้ข้อมูลของสถานีอุตุนิยมวิทยานครปฐม เปรียบเทียบย้อนหลัง 5 ปี (2553–2557) ปรากฏว่าอุณหภูมิโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ปกติ สำหรับอุณหภูมิสูง ที่สุด วัดได้ 40.2 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2553 และอุณหภูมิต่ำที่สุด วัดได้ 10 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2557

การเมืองการปกครอง

เขตการปกครองจังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 904 หมู่บ้าน สำหรับการ บริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาล เมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 93 แห่ง

ประชากร

จังหวัดนครปฐมมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 894,567 คน เป็นชายจำนวน 429,789 คน หญิง จำนวน 464,778 คน ครัวเรือน จำนวน 366,022 ครัวเรือน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมือง รองลงมา ได้แก่ อำเภอสามพราน และกำแพงแสน ตามลำดับ

การบริหารราชการ

จังหวัดนครปฐม แบ่งส่วนการบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัด (ที่ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง) มีจำนวน 66 หน่วยงาน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวง ทบวง กรมอื่น ๆ จำนวน 48 หน่วยงาน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 4 หน่วยงาน และหน่วยงานอิสระจำนวน 14 หน่วยงาน 2) ส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีจำนวน 32 หน่วยงาน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวง ทบวง กรมอื่น ๆ จำนวน 23 หน่วยงาน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย 8 หน่วยงาน ระดับอำเภอ แบ่งเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 904 หมู่บ้าน 3) ส่วนราชการบริหารส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง เทศบาลนคร จำนวน 1 แห่ง เทศบาลเมือง จำนวน 4 แห่ง เทศบาลตำบล จำนวน 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 93 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ

1. ภาคเกษตร ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) ณ ราคาประจำปี 2557 เท่ากับ 261,676 ล้านบาท มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี 2556 จำนวน 16,913 ล้านบาท และมีผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัดต่อประชากร (GPP per capita) เท่ากับ 256,501 บาท คิดเป็นลำดับที่ 11 ของประเทศ และสูงสุดในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง อันดับ 1 สาขาที่มีมูลค่าสูงสุด และมีความสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับจังหวัด 3 ลำดับแรก ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม จำนวน 152,251 ล้านบาท รองลงมาเป็นสาขาการขนส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน จำนวน 31,555 ล้านบาท และ อันดับ 3 สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ จำนวน 20,177 ล้านบาท มีพื้นที่เกษตรกรรม จำนวนทั้งสิ้น 730,261 ไร่ คิดเป็นประมาณร้อยละ 58.89 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด การเกษตรเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัด นครปฐม ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 23.59 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพสำคัญ ได้แก่ การทำนา ไร่ ทำสวนผลไม้และพืชผัก การเลี้ยงสัตว์และการทำการประมง ได้แก่ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ระบบการเกษตรในจังหวัดนครปฐม จัดเป็นเขตเกษตรก้าวหน้า เพราะมีระบบชลประทานที่ดี โดยอาศัยแหล่งน้ำจากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน และแม่กลอง ประกอบกับเกษตรกรจังหวัดนครปฐมมีศักยภาพสูง สามารถเรียนรู้วิทยาการแบบใหม่ ๆ และมีการใช้เทคโนโลยีภาคการเกษตรที่พัฒนา มากขึ้น การเกษตรกรรม ของจังหวัดมีความเป็นไปได้สูงต่อการวางแผนจัดระบบการผลิตเพื่อเชื่อมโยง การส่งออก

การเพาะปลูกจังหวัดนครปฐมมีพื้นที่เพาะปลูกแยกเป็นพื้นที่ใช้ทำนาปี จำนวน 429,064 ไร่ ทำนาปรัง จำนวน 427,362 ไร่ พืชไร่ จำนวน 87,293 ไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน 17,408 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว จังหวัดนครปฐมมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง คือ ข้าวนาปีและ ข้าวนาปรัง โดยข้าวนาปีเป็นข้าว เพาะปลูกในช่วงเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม และจะเก็บเกี่ยวในช่วง เดือนสิงหาคม-มกราคม ส่วนข้าวนาปรังเป็นข้าวที่เพาะปลูกในช่วงเดือนพฤศจิกายน-เมษายน และจะ เก็บเกี่ยวในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-สิงหาคม แต่เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีระบบชลประทาน ที่สมบูรณ์ จึงสามารถปลูกข้าวได้ต่อเนื่องตลอดปี คือสามารถ ปลูกได้ 2 ปี 5 ครั้ง สำหรับผลผลิตข้าวฤดูการผลิต ปี พ.ศ.2556 ของจังหวัด ดังนี้

- ข้าวนาปี จากสถิติการปลูกข้าวพบว่า ปี พ.ศ. 2555/2556 มีปริมาณผลผลิตรวม ประมาณ 386,276 ตัน มีเนื้อที่เพาะปลูก จำนวน 429,064 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 870 กิโลกรัม

- ข้าวนาปรัง จากสถิติการเพาะปลูกพบว่า ปี พ.ศ. 2555/2556 มีปริมาณผลผลิตรวม ประมาณ 386,666 ตัน มีเนื้อที่เพาะปลูก จำนวน 427,362 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 879 กิโลกรัม อ้อยโรงงาน พืชไร่ที่สำคัญของจังหวัดฯ คือ อ้อยโรงงานที่ใช้ผลิตน้ำตาลทรายในปี พ.ศ.2556 จังหวัด

นครปฐมมีผลผลิตอ้อยโรงงานรวมประมาณ 1,070,256 ตัน มีเนื้อที่เพาะปลูกจำนวน 75,175 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 13,960 กิโลกรัม

ผลไม้ การทำสวนผลไม้ นับเป็นอาชีพหนึ่งที่ราษฎรทำการเพาะปลูกมาก ประกอบด้วย มะพร้าว น้ำหอม ส้มโอ มะม่วง ฝรั่ง ชมพู่ มะนาว กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม ลำไย ฯลฯ สำหรับผลไม้ที่มีชื่อเสียงของ จังหวัดมีผลผลิตรวมประมาณ 128,437 ตัน เนื้อที่เพาะปลูก จำนวน 73,802 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,740 กิโลกรัม

พืชผัก มีการปลูกกันทั่วไป นอกจากจะใช้บริโภคภายในจังหวัดนครปฐมแล้ว ยังส่งไปจำหน่ายยัง จังหวัดข้างเคียงและกรุงเทพฯ เช่น หน่อไม้ฝรั่ง มีผลผลิตผักรวมประมาณ 155,118 ตัน เนื้อที่เพาะปลูก จำนวน 57,140 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ จำนวน 2,714 กิโลกรัม

ไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดนครปฐมเป็นแหล่งเพาะปลูกกล้วยไม้ที่สำคัญและมีไม้ดอกไม้ประดับอื่น ๆ เช่น กุหลาบ มะลิ บัวฉัตร ดอกกรัก ฯลฯ มีเนื้อที่เพาะปลูกรวมประมาณ 17,408 ไร่ ส่วนใหญ่ อยู่ในเขตอำเภอสามพราน นครชัยศรี พุทธมณฑล และบางเลน

2. การปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคและการค้า สัตว์ที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ สุกร ไก่เนื้อ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ดเนื้อ เป็ดไข่ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2558)

3. การประมง จังหวัดนครปฐมมีเกษตรกรประกอบอาชีพประมงน้ำจืดเป็นส่วนใหญ่ ผลผลิตของสาขาประมง โดยทั่วไปได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีเกษตรกรด้านการประมงทั้งสิ้น จำนวน 8,390 ราย พื้นที่ทำการประมงมีจำนวนทั้งสิ้น 90,467 ไร่ สัตว์น้ำที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ กุ้งก้ามกราม กุ้งขาว ปลาน้ำจืด ปลาสร้อยงาม จระเข้ และสัตว์น้ำอื่น ๆ ตามลำดับ มีผู้ประกอบการด้านการประมง ทั้งสิ้น 188 ราย ประกอบด้วย ผู้ค้าปัจจัย การผลิต/ผู้ค้า ผู้รวบรวม สัตว์น้ำ/แพปลา ทำขึ้นปลา/โรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ/กลุ่มและผู้แปรรูป สัตว์น้ำ/ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก สัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ โครงสร้างการผลิต ประกอบด้วยกิจกรรมการเลี้ยง ปลาน้ำจืดทุกชนิด (ปลานิล ปลาตะเพียน ปลายี่สก ปลาดุก ฯลฯ) ร้อยละ 75.9 รองลงมาคือการทำฟาร์มเลี้ยง กุ้งขาว กุ้งก้ามกราม ร้อยละ 22.6 ส่วนการเพาะพันธุ์ปลาและกุ้งมีสัดส่วนร้อยละ 1.6 ซึ่งมาจากกิจกรรมการเพาะพันธุ์และอนุบาลกุ้งทะเล กุ้งก้ามกราม ปลาน้ำจืด สัตว์น้ำสวยงามและสัตว์น้ำอื่น ๆ (สำนักงานประมงจังหวัดนครปฐม, 2558)

4. ภาคอุตสาหกรรม ในปี พ.ศ. 2557 จังหวัดนครปฐมมีโรงงานจำนวนทั้งสิ้น 3,120 แห่ง จำนวนเงินลงทุนประมาณ 283,943,411,071 บาท การจ้างงาน 186,629 คน เป็นชาย 94,835 คน เป็นหญิง 91,794 คน กำลังการผลิตทั้งสิ้น 3,986,488.43 แรมมา

5. การพาณิชย์กรรม จังหวัดนครปฐมเป็นศูนย์กลางทางการค้าของภูมิภาคตะวันตกและ เป็นชุมทางการขนส่ง การขนถ่ายสินค้ามายาวนาน โดยทางรถไฟ รถยนต์ และการขนส่งสินค้าเกษตร ทางน้ำเพื่อเข้าสู่ตลาดกรุงเทพฯ รวมทั้งมีความได้เปรียบทางด้านทำเลที่ตั้งประกอบกับโครงสร้าง

พื้นฐานของจังหวัดมีการพัฒนาการเกษตรในทุกด้าน จึงก่อให้เกิดการลงทุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตรได้เป็นอย่างดี และรวดเร็ว ทำให้โครงสร้าง ทางเศรษฐกิจของจังหวัดกระจายไปสู่สาขาต่าง ๆ และมีความมั่นคง จนกลายเป็นศูนย์กลางทางพาณิชย์กรรม

(แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี พ.ศ.2561-2564)

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม

ปรัชญาการศึกษา สร้างคนให้เรียนรู้ เป็นคนดี ปรับตัวให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

วิสัยทัศน์ นครแห่งการเรียนรู้ คู่คุณธรรม นำสู่อาชีพ ใช้วิถีชีวิตพอเพียง

พันธกิจ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรทุกคนมีโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตลอดชีวิต

2. ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานศตวรรษที่ 21

3. พัฒนาการอาชีวศึกษาและการศึกษาเพื่อการมีงานทำ

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป้าประสงค์

1. ประชากรทุกช่วงวัย ได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ที่หลากหลาย อย่างทั่วถึง มีคุณภาพตลอดชีวิต มีงานทำพัฒนาสู่อาชีพ

2. หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับมีคุณภาพได้มาตรฐาน

3. ผู้บริหาร คณาจารย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ

4. ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

5. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์

1. สร้างโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานศตวรรษที่ 21

3. ส่งเสริมคุณธรรมความเป็นพลเมือง และพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. พัฒนาการศึกษาด้านวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ

5. ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็่มืออาชีพ

6. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมบนฐานของเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มาตรการ/จุดเน้น

1. สร้างโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 1.1 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 1.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะอาชีพและการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ
 - 1.3 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึงและเสมอภาค
 - 1.4 ส่งเสริมการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานสู่ศตวรรษที่ 21
 - 2.1 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.2 พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 (3R 8C)
 - 2.3 ยกระดับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
 - 2.4 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอาเซียนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียน
 - 2.5 ส่งเสริมสนับสนุนการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้
3. ส่งเสริมคุณธรรมและค่านิยมชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.1 เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 3.2 เสริมสร้างคุณภาพชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. พัฒนาการศึกษาด้านวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ
 - 4.1 เพิ่มสัดส่วนผู้เรียนระดับอาชีวะ ต่อสามัญ
 - 4.2 ส่งเสริมการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
 - 4.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ
5. ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ
 - 5.1 พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง นำโรงเรียนสู่ศตวรรษที่ 21
 - 5.2 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
 - 5.3 ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสถานศึกษาและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ
6. พัฒนาระบบการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม
 - 6.1 สร้างความเข้มแข็งเครือข่ายระบบประกันคุณภาพภายใน
 - 6.2 ส่งเสริมหน่วยงานทางการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
 - 6.3 ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส

- 6.4 สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
- 6.5 ส่งเสริมการบริหารจัดการ และการกำกับติดตามโดยใช้หลักธรรมาภิบาล
- 6.6 ส่งเสริมการใช้ ICT เพื่อการบริหารจัดการ
- 6.7 ส่งเสริมการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความเป็นเลิศ
- 6.8 ส่งเสริมระบบการบริหารและกลไกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและ

ผู้ด้อยโอกาส

ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2560 เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษา การบริหารการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ครอบคลุม 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดนครปฐม มีจำนวนสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 61 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 66,399 คน มีข้าราชการครูจำนวน 3,291 คน มีข้าราชการและลูกจ้างประจำในสำนักงาน จำนวน 44 คน เพื่อให้การบริหารและการวางแผนการศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อยสอดคล้องกับกลยุทธ์จุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และเกิดประโยชน์สูงสุด

การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาของประเทศ ปัจจุบันได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่จัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์กรหลัก หน่วยงานในกำกับและหน่วยงานสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาและประยุกต์ในระบบสารสนเทศ เพื่อการบันทึกและปรับปรุงฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ แนวทางดังกล่าวส่งผลให้ส่วนกลางและหน่วยงานที่จัดการศึกษา มีฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ที่สามารถรองรับการบริหารจัดการและการเรียนการสอนได้ในระดับหนึ่ง และมีภาพรวมการพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา

สภาพทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-6) ในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดนครปฐม มีสถานศึกษาในความรับผิดชอบ 61 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 32 โรงเรียน และโรงเรียนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 29 โรงเรียน มีพื้นที่การปกครองแยกราชอาณาจักร ดังนี้

ภาพที่ 3 ภาพแสดงเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2560. หน้า 14.

1. จังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางด้านตะวันตกของประเทศไทย มีแม่น้ำสุพรรณบุรีหรือแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตามแนวยาวของจังหวัดจากเหนือจรดใต้ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครทางรถยนต์ 107 กิโลเมตร และทางรถไฟ 142 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และ พระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ประมาณ 5,358 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,348,755 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 110 ตำบล และ 997 หมู่บ้าน

1. อำเภอสรีประจันต์
2. อำเภอด่านช้าง
3. อำเภอสามชูก
4. อำเภอหนองหญ้าไซ
5. อำเภอดอนเจดีย์
6. อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
7. อำเภอสองพี่น้อง
8. อำเภอบางปลาม้า
9. อำเภอเดิมบางนางบวช
10. อำเภออู่ทอง

คำขวัญประจำจังหวัด

เมืองยุทธหัตถี วรรณคดีขึ้นชื่อ เลื่องลือพระเครื่อง รุ่งเรืองเกษตรกรรม สูงล้ำประวัติศาสตร์ แหล่งปราชญ์ศิลปิน ภาษาถิ่นชวนฟัง

2. จังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน และเป็นเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ห่างจากกรุงเทพมหานครไปยังทิศตะวันตกตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม เป็นระยะทาง 56 กิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ ติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ กรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดราชบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ 2,168,327 ตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่ 13 ของจังหวัดในภาคกลาง และเป็นลำดับที่ 62 ของประเทศ แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 101 หมู่บ้าน

1. อำเภอดอนตูม
2. อำเภอเมืองนครปฐม
3. อำเภอพุทธมณฑล
4. อำเภอสามพราน
5. อำเภอนครชัยศรี
6. อำเภอบางเลน
7. อำเภอกำแพงแสน

ภาพที่ 4 ภาพแสดงเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม
ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2560. หน้า 15.

คำขวัญประจำจังหวัด

ส้มโอหวาน ข้าวสารขาว ลูกสาวงาม ข้าวหลามหวานมัน สนามจันทร์งามล้น
พุทธมณฑลคู่ธานี พระปฐมเจดีย์เสียดฟ้า

สภาพการจัดการศึกษา

ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553 กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 37 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ มาตรา 8 และมาตรา 33 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ

กระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยคำแนะนำของ
สภาการศึกษามัธยมศึกษา และที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและ
จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต ดังนี้

สำนักงาน เขตพื้นที่	สถานที่จัดตั้งสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	ประกอบด้วย	จำนวน สถานศึกษา
เขต 1	กทม. อาคารหอประชุมพญาไท	มีเขตที่รับผิดชอบ 23 เขต	67 โรงเรียน
เขต 2	กทม. เขตห้วยขวาง	มีเขตที่รับผิดชอบ 27 เขต	52 โรงเรียน
เขต 3	จังหวัดนนทบุรี	จังหวัดนนทบุรี และ พระนครศรีอยุธยา	47 โรงเรียน
เขต 4	จังหวัดปทุมธานี	จังหวัดปทุมธานี และสระบุรี	42 โรงเรียน
เขต 5	จังหวัดสิงห์บุรี	จังหวัดสิงห์บุรี ลพบุรี ชัยนาท และอ่างทอง	64 โรงเรียน
เขต 6	จังหวัดฉะเชิงเทรา	จังหวัดฉะเชิงเทรา และ สมุทรปราการ	54 โรงเรียน
เขต 7	จังหวัดปราจีนบุรี	จังหวัดปราจีนบุรี นครนายก และสระแก้ว	44 โรงเรียน
เขต 8	จังหวัดราชบุรี	จังหวัดราชบุรี และกาญจนบุรี	55 โรงเรียน
เขต 9	จังหวัดสุพรรณบุรี	จังหวัดสุพรรณบุรี และนครปฐม	61 โรงเรียน
เขต 10	จังหวัดเพชรบุรี	จังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร	60 โรงเรียน
เขต 11	จังหวัดสุราษฎร์ธานี	จังหวัดสุราษฎร์ธานี และชุมพร	66 โรงเรียน
เขต 12	จังหวัดนครศรีธรรมราช	จังหวัดนครศรีธรรมราช และพัทลุง	99 โรงเรียน
เขต 13	จังหวัดตรัง	จังหวัดตรัง และกระบี่	44 โรงเรียน
เขต 14	จังหวัดพังงา	จังหวัดพังงา ภูเก็ต และระนอง	27 โรงเรียน
เขต 15	จังหวัดนราธิวาส	จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา	46 โรงเรียน
เขต 16	จังหวัดสงขลา	จังหวัดสงขลา และสตูล	53 โรงเรียน
เขต 17	จังหวัดจันทบุรี	จังหวัดจันทบุรี และตราด	39 โรงเรียน

สำนักงาน เขตพื้นที่	สถานที่จัดตั้งสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	ประกอบด้วย	จำนวน สถานศึกษา
เขต 18	จังหวัดชลบุรี	จังหวัดชลบุรี และระยอง	50 โรงเรียน
เขต 19	จังหวัดเลย	จังหวัดเลย และหนองบัวลำภู	52 โรงเรียน
เขต 20	จังหวัดอุดรธานี	จังหวัดอุดรธานี	63 โรงเรียน
เขต 21	จังหวัดหนองคาย	จังหวัดหนองคาย และบึงกาฬ	56 โรงเรียน
เขต 22	จังหวัดนครพนม	จังหวัดนครพนม และมุกดาหาร	81 โรงเรียน
เขต 23	จังหวัดสกลนคร	จังหวัดสกลนคร	45 โรงเรียน
เขต 24	จังหวัดกาฬสินธุ์	จังหวัดกาฬสินธุ์	55 โรงเรียน
เขต 25	จังหวัดขอนแก่น	จังหวัดขอนแก่น	84 โรงเรียน
เขต 26	จังหวัดมหาสารคาม	จังหวัดมหาสารคาม	35 โรงเรียน
เขต 27	จังหวัดร้อยเอ็ด	จังหวัดร้อยเอ็ด	60 โรงเรียน
เขต 28	จังหวัดศรีสะเกษ	จังหวัดศรีสะเกษ และยโสธร	83 โรงเรียน
เขต 29	จังหวัดอุบลราชธานี	จังหวัดอุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ	81 โรงเรียน
เขต 30	จังหวัดชัยภูมิ	จังหวัดชัยภูมิ	37 โรงเรียน
เขต 31	จังหวัดนครราชสีมา	จังหวัดนครราชสีมา	50 โรงเรียน
เขต 32	จังหวัดบุรีรัมย์	จังหวัดบุรีรัมย์	66 โรงเรียน
เขต 33	จังหวัดสุรินทร์	จังหวัดสุรินทร์	85 โรงเรียน
เขต 34	จังหวัดเชียงใหม่	จังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน	41 โรงเรียน
เขต 35	จังหวัดลำปาง	จังหวัดลำปาง และลำพูน	46 โรงเรียน
เขต 36	จังหวัดเชียงราย	จังหวัดเชียงราย และพะเยา	59 โรงเรียน
เขต 37	จังหวัดแพร่	จังหวัดแพร่ และน่าน	46 โรงเรียน
เขต 38	จังหวัดสุโขทัย	จังหวัดสุโขทัย และตาก	47 โรงเรียน
เขต 39	จังหวัดพิษณุโลก	จังหวัดพิษณุโลก และอุตรดิตถ์	58 โรงเรียน
เขต 40	จังหวัดเพชรบูรณ์	จังหวัดเพชรบูรณ์	39 โรงเรียน
เขต 41	จังหวัดกำแพงเพชร	จังหวัดกำแพงเพชร และพิจิตร	62 โรงเรียน
เขต 42	จังหวัดนครสวรรค์	จังหวัดนครสวรรค์ และอุทัยธานี	58 โรงเรียน

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2560. หน้า 17.

ความเป็นมาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

สืบเนื่องจากมติที่ประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 เห็นชอบหลักการให้มีเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) โดยให้ดำเนินการเสนอแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการประกาศจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) สำหรับจำนวนเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) ควรสอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน แบบกลุ่มจังหวัด จำนวน 18 กลุ่ม และกรุงเทพมหานคร 1 กลุ่ม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปดำเนินการรวมทั้งมาตรการระยะสั้นก็ให้ดำเนินการไปพลางก่อนเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมาย ดังนั้น เพื่อให้การจัดการมัธยมศึกษาได้ขับเคลื่อนต่อไปอย่างมีคุณภาพและเป็นไปตามมติของสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดมาตรการระยะสั้นในการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพการมัธยมศึกษา และการบริหารงานบุคคล โดยมาตรการระยะสั้นดังกล่าว กำหนดให้จัดตั้งศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา ให้มีเครือข่ายการนิเทศการมัธยมศึกษาและการกำหนดตัวบ่งชี้คุณภาพความสำเร็จการจัดการมัธยมศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบในมาตรการระยะสั้น และได้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2552 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกำหนดเป็นเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2553

วิสัยทัศน์และพันธกิจ

วิสัยทัศน์ (Vision) “เป็นองค์กรขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งสร้างคุณภาพมาตรฐานระดับสากล”

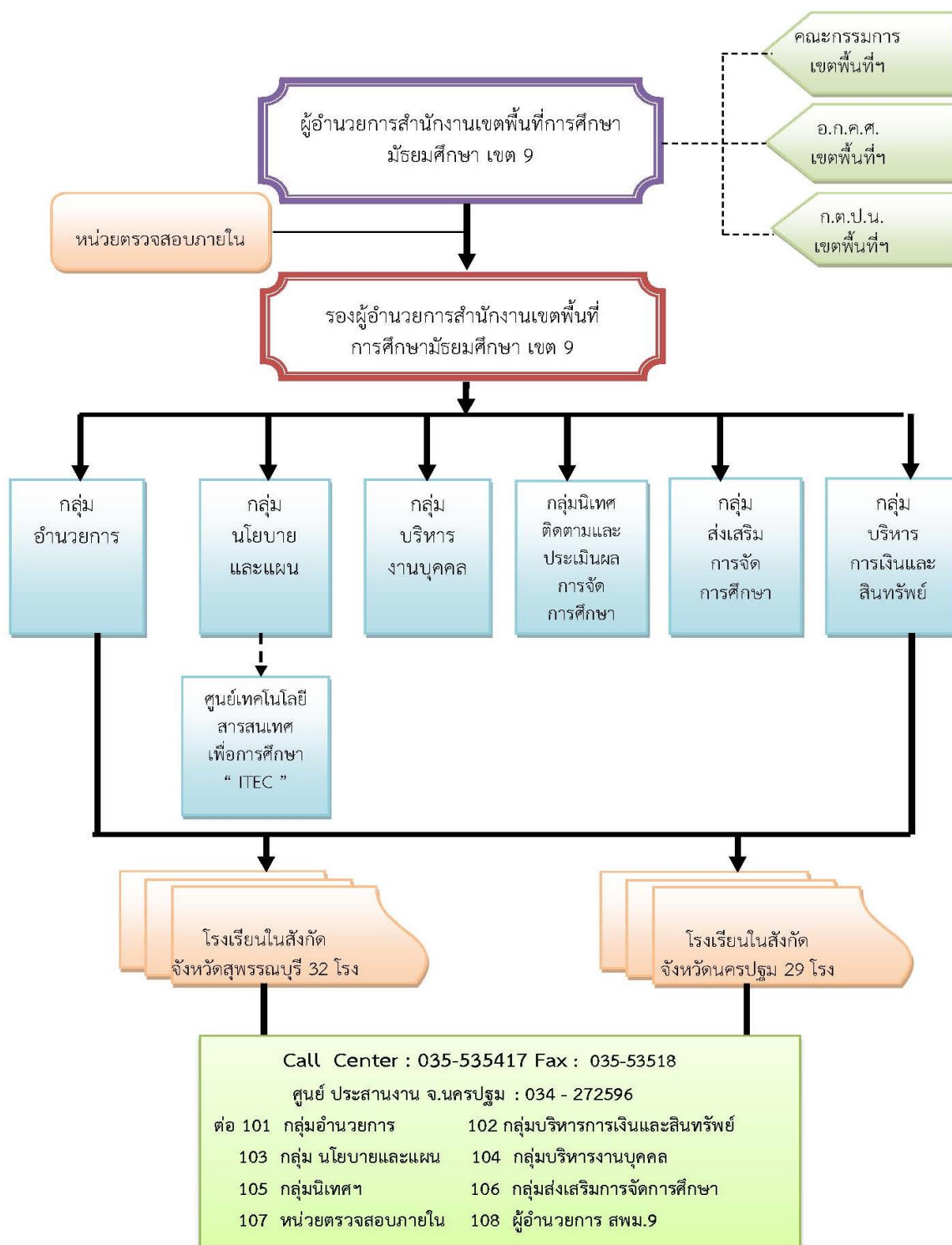
พันธกิจ (Missions)

1. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ
2. ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพตามหลักสูตรมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสากล
3. จัดระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพทันสมัย โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์ (Goals)

1. ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสากล
2. สถานศึกษาจัดการศึกษาได้คุณภาพมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสากล
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาตามสมรรถนะสู่มืออาชีพอย่างต่อเนื่อง สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงและมีเครือข่ายทางวิชาการในการยกระดับคุณภาพครู
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสถานศึกษา มีระบบการบริหารจัดการที่ดี

โครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2560. หน้า 120.

จำนวนโรงเรียนจำแนกตามขนาด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีโรงเรียนในสังกัดรวมจำนวนทั้งสิ้น 61 โรงเรียน แบ่งเป็นจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 32 โรงเรียน และจังหวัดนครปฐม จำนวน 29 โรงเรียน ซึ่งการแบ่งขนาดโรงเรียนจำแนกตามจำนวนนักเรียนได้ 4 ขนาด มีรายละเอียดดังนี้

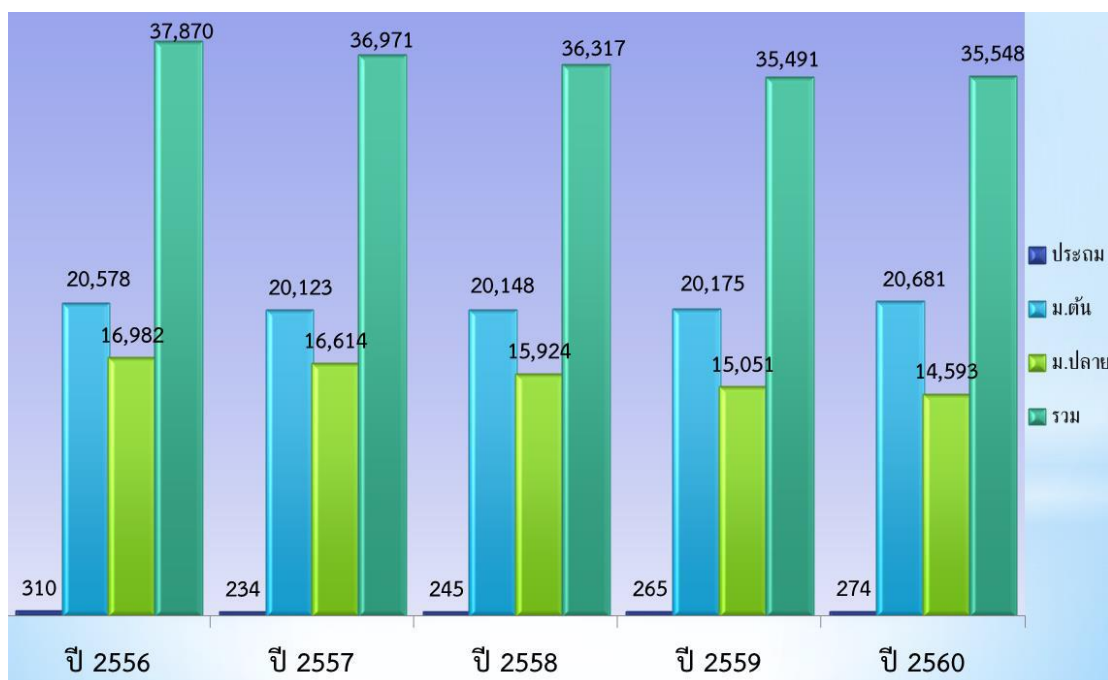
1. โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน 500 คนลงมา จำนวน 21 โรงเรียน
2. โรงเรียนขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 501 – 1,500 คน จำนวน 20 โรงเรียน
3. โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 1,501 – 2,500 คน จำนวน 12 โรงเรียน
4. โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวนนักเรียน 2,501 คนขึ้นไป จำนวน 8 โรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 35,548 คน เป็นผู้ชาย จำนวน 16,330 คน ผู้หญิง จำนวน 19,218 คน รวมห้องเรียน 1,029 ห้อง (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2560)

แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนในจังหวัดนครปฐม

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2560. หน้า 68.

แผนภูมิที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครปฐม
ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2560. หน้า 71.

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปรูปเป็นภาพรวมของการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งงานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ฉลองรัฐ อินทรีย์ (2550) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ก่อนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี และวิทยาเขตอุดรธานี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี และวิทยาเขตอุดรธานี และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี และวิทยาเขตอุดรธานี ทำการวิจัยแบบผสมวิธี คือ ประยุกต์การวิจัยแบบมีส่วนร่วม การวิจัยและพัฒนา การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

ผู้บริหารและคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี ที่จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 53 คน และที่วิทยาเขตอุดรธานี จำนวน 47 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มการจัดการความรู้ 7 กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 5 ชุด ได้แก่ แบบสำรวจการจัดการความรู้ แบบสอบถามความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้ แบบวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ แบบประเมินความสำเร็จในการจัดการความรู้ และแบบวัดความพึงพอใจในการจัดการความรู้ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) ก่อนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ คณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์มีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการจัดการความรู้บางองค์ประกอบ แต่ยังไม่เป็นระบบและไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน 2) รูปแบบการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ ที่พัฒนาประกอบด้วย 3 ลำดับขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 เป็นขั้นเตรียมผู้บริหารและคณาจารย์ โดยการสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และขอความร่วมมือการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการจัดการความรู้ และศึกษาบริบทสภาพการจัดการความรู้ก่อนการพัฒนาแบบ ลำดับที่ 2 คือ ขั้นจัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดวิสัยทัศน์ ตั้งคณะกรรมการ พัฒนาศักยภาพของทีม แบ่งกลุ่มจัดการความรู้ และจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ และลำดับ ขั้นที่ 3 คือ ขั้นปฏิบัติการจัดการความรู้ สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้ 3) จากการนำรูปแบบการจัดการความรู้ที่พัฒนาไปทดลองใช้ที่คณะพยาบาลศาสตร์ทั้งสองแห่ง เป็นเวลา 8 เดือน โดยมีคณะกรรมการจัดการความรู้ กรรมการที่ปรึกษาและกลุ่มจัดการความรู้ 7 กลุ่ม ดำเนินการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วยการจำแนกความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การเผยแพร่ความรู้ การสร้างเครือข่ายความรู้ และการประเมินผลความรู้ และ 4) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารทุกระดับ ศูนย์จัดการความรู้ วัฒนธรรมในการจัดการความรู้ของผู้บริหารและคณาจารย์ และยุทธศาสตร์ในการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทำงานโดยใช้ความรู้ที่ผ่านการฝึกอย่างดี ความไว้วางใจ พลังร่วมและการมีส่วนร่วม และยึดหลักการทำงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้แก่ การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ คำนึงถึงวัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วม ความซื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจต่อกันและรู้จักสามัคคี

เสนาะ กลิ่นงาม (2551) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) ศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และ 3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อธิการบดี 6 คน และอาจารย์ จำนวน 345 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ (อธิการบดี) และแบบสอบถาม (อาจารย์) เกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีต่อการจัดการความรู้และกระบวนการจัดการความรู้ ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

(stepwise multiple regression analysis) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการความรู้ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งมีระดับความสำคัญมากที่สุด และโครงสร้างพื้นฐานการจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การวัดและประเมินผลกาจัดการความรู้มีความสำคัญในระดับรองลงมาตามลำดับ ส่วนกระบวนการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัย พบว่า ประกอบด้วยขั้นตอนการกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้และการนำความรู้ไปใช้ ส่วนรูปแบบการจัดการความรู้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับการบริหาร การจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมายและกลยุทธ์ให้ชัดเจน มีการแต่งตั้งรองอธิการบดี รับผิดชอบโดยตรง มีสำนักงานบริหารจัดการความรู้ มีการแต่งตั้งผู้บริหารจัดการความรู้และบุคคลเป็นทีมงานแบบข้ามสายงานเพื่อรับผิดชอบงาน 2) ระดับปฏิบัติ การจัดการความรู้ ดำเนินการโดยคณาจารย์ บุคลากร ผู้ทรงคุณวุฒิในการนำความรู้ไม่ชัดแจ้ง (facit knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) มาสร้างปฏิสัมพันธ์ความรู้ตามวงจรกาจัดการความรู้ เกิดการเชื่อมโยงทั้งภายในหน่วยงานมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นเครือข่ายแก่กัน โดยผู้บริหารเป็นปัจจัยสนับสนุนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยให้เป็นคลังปัญญาของท้องถิ่นและตอบสนองปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์ (2552) วิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวแบบของกลยุทธ์การจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้คือ 1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาอุปสรรคการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น 2) ศึกษาวิเคราะห์แนวทางและความต้องการในเรื่องของกระบวนการจัดการความรู้และปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย ขอนแก่นประสบผลสำเร็จ และ 3) นำผลการวิเคราะห์มาพัฒนาและนำเสนอตัวแบบกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิธีการวิจัยที่ใช้เป็นแบบผสมวิธี โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 และ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค แนวทางความต้องการด้านกระบวนการจัดการความรู้และปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง 4 คน คณะกรรมการจัดการความรู้ 12 คน ผู้บริหารหน่วยงาน 29 คน และใช้แบบสอบถามกับผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไป จำนวน 154 คน ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2550 ถึง 15 เมษายน 2551 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 3 ร่างและนำเสนอตัวแบบกลยุทธ์โดยบูรณาการข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 นำไปสู่การประเมินร่างตัวแบบโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 20 คน และผู้เชี่ยวชาญ 2 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

พบว่า เรื่องนำการจัดการความรู้มาใช้เมื่อปลายปี พ.ศ.2547 จากการผลักดันของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยเน้นการใช้การจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไป กระบวนการจัดการความรู้เน้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มบุคลากรโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ได้แก่ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และชุมชนนักปฏิบัติ อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยยังขาดความสามารถในการจัดเก็บ จัดระบบ การจับและประมวลผลความรู้ ผู้ปฏิบัติงาน ขาดวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ ดังนั้น จึงประสบปัญหาค่อนข้างมากในการเริ่มต้นดำเนินการ

2) ตัวแบบกลยุทธ์การจัดการความรู้ สำหรับงานด้านการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เป็นข้อเสนอจากงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 12 กลยุทธ์หลัก และ 19 กลยุทธ์ หลักสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จในการประยุกต์การจัดการความรู้สำหรับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประกอบด้วย

- 1) การผลักดันวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ที่ฝังลึกระหว่างผู้ปฏิบัติงาน
- 2) การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการและเครื่องมือจัดการความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน
- 3) การปรับโครงสร้างองค์กรเป็นแนวราบ และการส่งเสริมผลักดันการทำงานเป็นทีม
- 4) การจัดหาซอฟต์แวร์ด้านการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ในการสร้างคลังข้อมูล เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

3) ตัวแบบกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงแนวคิดสำหรับงานด้านการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เป็นข้อเสนอจากการวิจัยนี้คือ ควรเป็นกลยุทธ์แบบผสมผสานระหว่างกลยุทธ์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคน และกลยุทธ์ที่เน้นการประมวลผลความรู้ที่ฝังลึกให้เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง โดยมีกลยุทธ์หนึ่งนำและกลยุทธ์หนึ่งตาม งานวิจัยเสนอว่ากลยุทธ์ที่นำคือ กลยุทธ์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคน และกลยุทธ์ที่ตามคือ กลยุทธ์ที่เน้นการประมวลผลความรู้ที่ฝังลึกเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง ความเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า กลยุทธ์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนควรเน้นกระบวนการกำหนดและสร้างความรู้ ส่วนกลยุทธ์ที่เน้นการประมวลผลความรู้ที่ฝังลึกให้เป็นความรู้ที่ชัดแจ้งควรเน้นกระบวนการจับ รวบรวม จัดเก็บ และเผยแพร่ความรู้ ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันความสำเร็จของตัวแบบกลยุทธ์นี้ประกอบด้วยวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระบบการจัดการความรู้ (KMS)

จุฬารัตน์ บุชงก์ (2553) ศึกษา การพัฒนาแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรม สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรม สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานที่ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 7 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างกรอบนโยบายการจัดการความรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ กับแผนกลยุทธ์ด้านการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยราชภัฏ เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการจัดการความรู้ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และปัญหาด้านการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยแบบสอบถาม 3) พัฒนาแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ 4) ตรวจสอบแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ 5) ทดลองนำแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ไปออกแบบสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยทีมการจัดการความรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 6) รับรองแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และ 7) นำเสนอแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ไม่พบความสอดคล้องระหว่างกรอบนโยบายการจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ กับแผนกลยุทธ์ด้านการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏยังไม่มีแผนกลยุทธ์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ การดำเนินงานด้านการจัดการความรู้เป็นไปเพื่อรองรับการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการจัดการความรู้ส่วนใหญ่เห็นว่ากลยุทธ์ที่สำคัญของการจัดการความรู้ คือต้องมียุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์ด้านการจัดการความรู้อย่างชัดเจน มีการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีมาตรฐาน และ 3) แผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรม สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 12 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) สร้างวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) พัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะด้านการจัดการความรู้ 3) สร้างแรงจูงใจบุคลากรเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 4) พัฒนาระบบสนับสนุนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาให้ได้มาตรฐาน 5) พัฒนาระบบการส่งเสริมการเผยแพร่นวัตกรรม/งานวิจัย 6) สร้างความสัมพันธ์และร่วมมือระหว่างเครือข่ายองค์กรแห่งนวัตกรรม 7) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ 8) ส่งเสริมการศึกษาวิจัยการสร้างองค์ความรู้/นวัตกรรมที่เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน 9) พัฒนาชุมชนนวัตกรรมต้นแบบบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น 10) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 11) สร้างเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้และการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ และ 12) พัฒนาระบบการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้

ชานาญ เหล่ารักผล (2553) ได้วิจัย การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่ง

ประเทศไทย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา ด้วยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการจัดการความรู้ของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย จำนวน 15 สถาบัน เก็บข้อมูลโดยการใช้การจัดสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการให้ตอบแบบสอบถาม เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ ส่วนการตรวจสอบคุณภาพของยุทธศาสตร์โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารโรงเรียนประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามจากผู้บริหาร ผู้ร่วมบริหาร ครูและบุคลากรอื่น ๆ ตามองค์ประกอบการจัดการความรู้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการจัดการความรู้ ที่สร้างจากแนวคิด ทฤษฎี และการนิยามเชิงปฏิบัติการของการจัดการความรู้ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test และ ANOVA ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ในทุกระดับขององค์กร ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมโครงสร้างการบริหาร ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการความรู้ และยุทธศาสตร์ ที่ 5 สร้างเครือข่ายภายในและภายนอกเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้

สิรินันท์ ศรีวีระสกุล (2553) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนและพัฒนายุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยใช้การวิจัยเชิงพรรณนาและวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการศึกษาสภาพจริงโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย จำนวน 14 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยการใช้แบบสอบถามในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย จำนวน 25 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน งานวิจัยนี้ใช้วิธีกำหนดยุทธศาสตร์จากตาราง TOWS Matrix โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารการศึกษา ด้านคริสตจริยธรรม ด้านทักษะชีวิตเยาวชน ด้านจิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ที่ได้จากการกำหนดมีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 17 คน

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่ดีของนักเรียนมี 4 ด้านคือ ด้านลักษณะเฉพาะตน ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านคือ ด้านโอกาสพบว่า ชื่อเสียงของโรงเรียนเป็นที่ยอมรับในทางที่ดี ด้านอุปสรรคพบว่ากระแสความนิยมและแฟชั่นในวัยรุ่นทำให้ นักเรียนเห่อไปตามสมัย ไม่อยู่อย่างพอเพียงและไม่ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ ด้านจุดแข็ง พบว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความมุ่งมั่นในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้นักเรียน ด้านจุดอ่อน พบว่าภาระงานเอกสารของครูมีมากทำให้ไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด ส่วนยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มี 6 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งในงานพันธกิจคริสเตียนศึกษาของโรงเรียน 2) ยุทธศาสตร์ การระดมสรรพกำลังของบุคลากร 3) ยุทธศาสตร์การสร้างพลังขับเคลื่อนโดยนักเรียน 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่นๆ 5) ยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการ และ 6) ยุทธศาสตร์การประสานพลังครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภายนอก

สุวดี อุปปิณี (2553) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ และ 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือโดยใช้กรอบแนวคิดบันได 8 ขั้น ของการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Sherry R. Arnstein เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสียของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือทั้ง 2 แห่ง พัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และ TOWS Matrix ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์โดยชุมชน ด้วยการสนทนากลุ่ม ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือในปัจจุบันของโรงเรียนที่ 1 อยู่ในระดับที่ 1 คือการไม่มีส่วนร่วม ประกอบด้วย การจัดการ และการดูแลรักษา ส่วนโรงเรียนที่ 2 อยู่ในระดับ 2 คือการมีส่วนร่วมแบบพอเป็นพิธี หรือมีส่วนร่วมบางส่วน (2) กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) สร้างสมัชชาการศึกษาของชุมชน 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเครือข่ายระดมทุนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา 3) พัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

อารีร์สมิ์ วัฒนทองผิวน (2553) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพความขัดแย้งและวิธีบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาของรัฐ 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาของรัฐ และ 3) ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐที่พัฒนาขึ้น การดำเนินการวิจัยมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเบื้องต้น 2) ศึกษาสภาพการขัดแย้งในสถานศึกษา และวิธีการบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐ จำนวน 240 คน 3) ยกร่างกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐด้วยวิธีวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และ TOWS Matrix 4) พัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐโดยเทคนิคการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) 5) ตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยสอบถามความเหมาะสมจากผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐ และ 6) ปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาของรัฐส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งตามสายบังคับบัญชา โดยสาเหตุเกิดจากความแตกต่างในส่วนบุคคล ทั้งด้านความคิด ทักษะ และประสบการณ์ 2) การบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาที่พบมากที่สุด คือ การประนีประนอม เทคนิคที่ใช้คือการยึดความเสมอภาค ความยุติธรรม และกระจายความเป็นธรรม 3) กลยุทธ์บริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลักคือ 1) กลยุทธ์พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 2) พัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มืออาชีพ 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและการสร้างขวัญกำลังใจ และ 4) กลยุทธ์สร้างระบบบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และ 4) ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Durden (2002) ได้ศึกษาการประยุกต์เทคนิคเดลฟายของการทำนายอนาคตในเวอร์จิเนียตะวันตก กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้นำทางการศึกษาจากองค์กรทางการศึกษาในภาคตะวันตกของเวอร์จิเนีย จำนวน 47 คน เทคนิคเดลฟายรอบแรกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ จำนวน 134 เหตุการณ์ ซึ่งมีความน่าจะเป็นอย่างน้อยร้อยละ 50 ที่จะเกิดเหตุการณ์ในปี 2020 ในรอบที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญจะถูกถามเพื่อทำนายในรอบของเวลาของการเกิดเหตุการณ์และระดับผลกระทบและสิ่งที่พึงปรารถนาสำหรับแต่ละเหตุการณ์ในรอบแรก ในรอบที่ 3 ผลของการทำนายเหตุการณ์ทั้งหมด จำนวน 47 เหตุการณ์ ซึ่งร้อยละ 80 ของจำนวนผู้เชี่ยวชาญบ่งชี้ว่าจะเกิดขึ้นอนาคตภาพถูกสร้างขึ้นตามขอบเขตของหัวข้อ รวมถึงนักเรียนและบุคลากรหลักสูตรการปกครอง

การเงิน การอำนวยความสะดวก ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เทคโนโลยีและเบ็ดเตล็ด โรงเรียนจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการแก้ปัญหาของสังคมอนาคตภาพของครู ในระยะสั้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในกองทุนการเงินและรูปแบบคณะกรรมการการศึกษาจะมีการแข่งขันเพิ่มขึ้นในภาคเอกชน เทคโนโลยีจะมีบทบาทเพิ่มขึ้น ในกระบวนการทางการศึกษา ระบบใหม่ของการเงินทางการศึกษาจะถูกพัฒนาขึ้นและจะมีการเน้นย้ำถึงการปรับปรุงการอำนวยความสะดวกของโรงเรียนตลอดเวอร์จันี่เียตะวันตก

Cambel (2002) ได้ศึกษาทางเลือกในอนาคตของการศึกษาในโคโรราโดในปี 1984-2004 จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาของโคโรราโด จำนวน 75 คน ด้วยเทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้ทำนายความน่าจะเป็นสิ่งที่ปรารถนาและกรอบเวลาของ 110 เหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในโรงเรียนระดับ K 12 ในอนาคต การรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในหลักสูตรการสอนธรรมชาติของนักเรียน การจัดการด้านเวลา สิ่งแวดล้อมในการเรียน คณะทำงานความเกี่ยวข้องของครู ค่าเล่าเรียนและงบประมาณ ผู้ศึกษาได้พัฒนาอนาคตภาพบนพื้นฐานของการทำนายความน่าจะเป็นและไม่น่าจะเป็นของเหตุการณ์จุดเริ่มต้นอยู่ที่เป้าหมายการสอนของแต่ละบุคคล จุดสุดท้ายอยู่ที่มาตรฐานของการสอน อนาคตภาพถูกออกแบบเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกผู้กำหนดนโยบายเหมือนกับข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในการวางแผนระยะยาวในโรงเรียนระดับ K 12 ใน โคโรราโด อนาคตภาพถูกออกแบบเพื่อให้มีรายละเอียดสำหรับผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษา

Coukos-Semmel (2004) ได้ศึกษากลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินการใช้ระบบการจัดการความรู้เพื่อเชื่อมต่อกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัย 2) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ระบบและประสิทธิภาพประสิทธิผลของการจัดการความรู้ 3) พัฒนาแบบจำลองที่สามารถจำแนกประสิทธิภาพของกาจัดการความรู้ 4) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยที่สำคัญมี 5 ประการ ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยมีการใช้กลยุทธ์ในระดับมาก แต่มีการใช้กระบวนการในระดับน้อย 2) เทคโนโลยีเป็นกลยุทธ์ที่ใช้มากที่สุด ส่วนการวัดผลการจัดการความรู้มีน้อยที่สุด 3) ไม่มีความแตกต่างระหว่างการใช้ภาวะผู้นำในกลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยเอกชนกับมหาวิทยาลัยของรัฐ 4) กลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้สามารถจำแนกประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ได้ ร้อยละ 76 โดยมีความแปรปรวนของประสิทธิผลระหว่างร้อยละ 46.6 (ด้านการวัดผล) ถึงร้อยละ 30.1 (ด้านวัฒนธรรม) ประการสุดท้ายปัจจัยที่มีความวิกฤติมากที่สุดต่อประสิทธิภาพของระบบการจัดการความรู้คือ กระบวนการวัดผล

Ralph (2006) ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ในทีม โดยศึกษา รูปแบบของความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องนี้นำเสนอความสัมพันธ์ของระบบความจำและความคิดที่คล้ายคลึงกัน ภาระงาน และความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งและการสร้างสรรค์ จากทีมนักเรียน 100 ทีม ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งมีความสัมพันธ์ทางลบกับความคิดสร้างสรรค์ของทีม แต่การปรับเปลี่ยนระบบความจำความคิดนำไปสู่การสร้างความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของทีม ทำให้ระดับความขัดแย้งลดลง นอกจากนี้ สำหรับบทบาทเชิงบวกของทีมงานยังทำให้มีความคิดนอกกรอบในทีมงานความคิดสร้างสรรค์

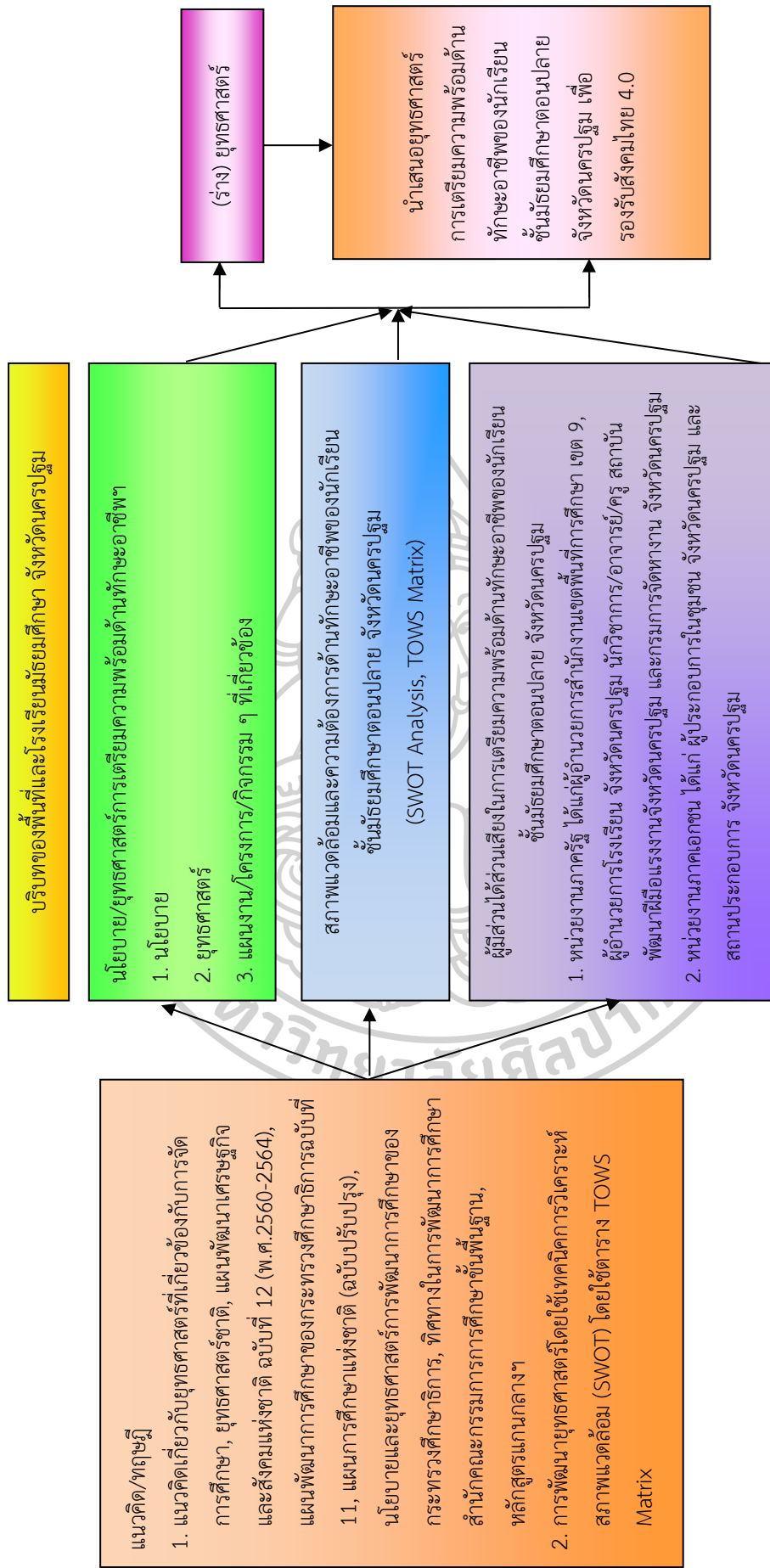
Alstete and Alpern (2007) ได้ศึกษาการจัดแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ โดยนำกลยุทธ์ทางธุรกิจไปใช้เพื่อสร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างการขับเคลื่อนระบบการจัดการความรู้กับกลยุทธ์ทางธุรกิจความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวางนโยบายและการบริหารจัดการ ประเด็นเรื่องความเข้าใจในความสัมพันธ์การขับเคลื่อนการจัดการความรู้กับกลยุทธ์ทางธุรกิจ ใช้ลักษณะการเก็บข้อมูลจากข้อคำถามทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นลักษณะของการทดลองผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะตัวขับเคลื่อนการจัดการความรู้หลักขององค์กรเกิดจากส่วนกลางถึงร้อยละ 72 เช่น ลักษณะความรู้ที่ตระหนักถึงความล้มเหลว ลักษณะการถ่ายโอนและปรับใช้ความรู้อย่างรวดเร็ว เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษานี้ทำให้เชื่อได้ว่าการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ขององค์กรนั้นเกิดจากการขับเคลื่อนที่จากส่วนกลางขององค์กรมากกว่าเกิดจากการขับเคลื่อนในเรื่องของเทคโนโลยี โครงสร้าง กระบวนการ และเศรษฐศาสตร์

จากการศึกษางานวิจัยทั้งหมดที่ได้กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่ามีแนวทางในการนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้อยู่ 2 แนวทางคือ 1) การนำมาสังเคราะห์เป็นข้อสรุปเชิงยุทธศาสตร์เพิ่มเติมจากการศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 และการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศในอนาคต และประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้เพราะเมื่อนำไปศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้สังเคราะห์ไปก่อนแล้ว จึงสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นข้อสรุปเชิงยุทธศาสตร์เพิ่มเติม และ 2) การนำภาพรวมของงานวิจัยมาใช้เป็นแนวคิดในการดำเนินการวิจัย จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

การกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดของ Hunger and Wheelen (2006: 73) ที่กล่าวว่ากระบวนการบริหารยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อม 2) การกำหนดยุทธศาสตร์ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติ และ 4) การประเมิน

และควบคุมยุทธศาสตร์ และ Walton (1999: 105-107) ชี้ให้เห็นว่า ต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง และในการจัดทำยุทธศาสตร์จำเป็นต้องศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร และกำหนด ขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งแนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐมเพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 วัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการการเตรียมพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม และ 2) เพื่อร่างและนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (policy research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) โดยใช้บุคลากรในองค์กรของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ประกอบด้วยระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามระเบียบวิธีวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

แผนภาพที่ 2 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

1. วิธีการดำเนินการวิจัย

1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน จากสื่อสิ่งพิมพ์วิชาการ เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากเว็บไซต์

1.2 ศึกษาสภาพปัจจุบันของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถาม (questionnaires)

1.3 ศึกษาสภาพปัจจุบันของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

1.4 ศึกษาสภาพแวดล้อมเพื่อหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ด้วยเทคนิค SWOT Analysis และวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย โดยเทคนิค TOWS Matrix

2. แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้คือ

2.1.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ในภาครัฐ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 9 นครปฐม ผู้อำนวยการโรงเรียน จังหวัดนครปฐม นักวิชาการ/อาจารย์/ครู สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครปฐม และกรมจัดหางานจังหวัดนครปฐม

2.1.2 กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสถานศึกษาจังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 14,593 คน และใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 2000: 94) ในการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 342 คน

2.1.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ในภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนสถานประกอบการและตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพอิสระ และตัวแทนจากชุมชน ในจังหวัดนครปฐม

2.1.4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการนโยบาย จำนวน 17 คน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเน้นผู้ที่มีประสบการณ์และมีบทบาทเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความเที่ยงตรง โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) รวมทั้งสิ้น 17 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และแบบสอบถาม (questionnaires)

3.1 การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary source) จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากเว็บไซต์

3.2 แบบสัมภาษณ์ (interview-form) สำหรับการสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก (in-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ทำการวิจัยมากที่สุด ซึ่งเป็นแนวคำถามที่ผ่านการกลั่นกรองและพิจารณาแล้วว่าจะสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ชัดเจนและครอบคลุมมากที่สุด โดยการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจัยของยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณานี้เนื้อหา (descriptive analysis)

3.3 แบบสอบถาม (questionnaires) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบประเมินร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 กำหนดประเด็นหลักในการสอบถามเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ส่วนแบบสอบถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม จำนวน 342 คน กำหนดประเด็นหลักในการสอบถามเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ที่อยู่ และอาชีพผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 การประเมินการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของสถานศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนทักษะอาชีพในโรงเรียน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ด้านการนำความรู้ไปใช้ และด้านการมีส่วนร่วม เป็นลักษณะการตอบแบบตรวจสอบระดับความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลสภาพปัญหาการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า IOC = 0.8

4.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) = 0.79

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามดังนี้

6.1 ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งข้อมูล วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติความถี่และค่าร้อยละ

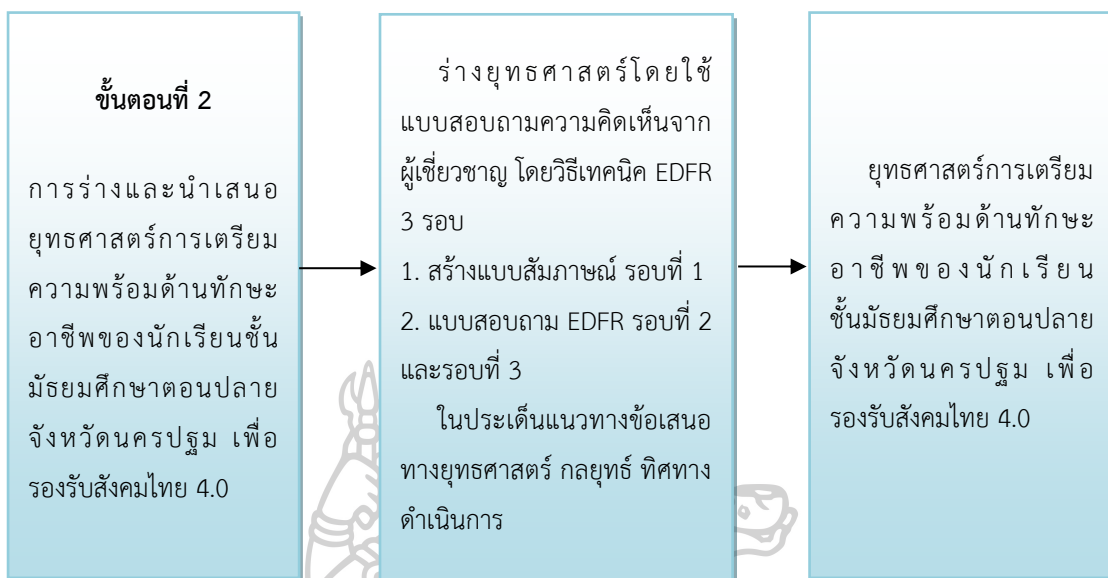
6.2 ข้อมูลสภาพปัจจุบันการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ก็เพื่อใช้ศึกษาจุดแข็ง (strength) จุดอ่อน (weakness) โอกาส (opportunity) และภัยคุกคาม (threat)

8. การจับคู่หาความสัมพันธ์ปัจจัยสภาพแวดล้อมด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกิดจากการประเมินสภาพแวดล้อมภายในจุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) และการประเมินจากสภาพแวดล้อมภายนอก โอกาส (O) อุปสรรค (T) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์พิจารณาร่วมกันเพื่อกำหนดทางเลือกของยุทธศาสตร์ การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ขั้นตอนที่ 2 การร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

แผนภาพที่ 3 ขั้นตอนที่ 2 การร่างและนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

1. วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ตามขั้นตอนของเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ที่กำหนดในแผนดำเนินการวิจัย

2. แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (panel experts) โดยวิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (purposive selection) จำนวน 17 คน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามเกณฑ์ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ตามเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ประกอบด้วย 3 รอบดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ได้จากขั้นตอน 1 มาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อความเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) โดยกำหนดประเด็นคำถาม ที่เกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

3.2 การวิเคราะห์จัดทำแบบสอบถาม เพื่อให้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นความเห็น พ้องต้องกัน (consensus) ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด มาตรฐาน ส่วน ประเมินค่า 5 ระดับ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ลงความเห็น

3.3 การยืนยันความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญสร้าง เป็นแบบสอบถามปลายปิดโดยเพิ่มตำแหน่ง ค่ามัธยฐาน (median) ฐานนิยม (mode) และค่าพิสัย ควอไทล์ (interquartile range) และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบ ให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมทั้ง 17 คน พิจารณาคำตอบใหม่ แล้วตอบกลับมาอีกครั้ง เมื่อดำเนินการวิจัยตามเทคนิคการวิจัยครบทั้ง 3 รอบแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ผลข้อมูลทางสถิติ แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา (ร่าง) ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ตาม กระบวนการวิจัย EDFR ในรอบที่ 2 และ 3 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่ามัธยฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) แล้วนำมาแปลผลดังนี้

4.1 ค่ามัธยฐาน (median) จากแบบสอบถาม มาตรฐานส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยให้ความหมายดังนี้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555: 76)

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง โอกาสที่จะเป็นไปได้/เป็นจริงมากที่สุด

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง โอกาสที่จะเป็นไปได้/เป็นจริงมาก

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง โอกาสที่จะเป็นไปได้/เป็นจริงปานกลาง

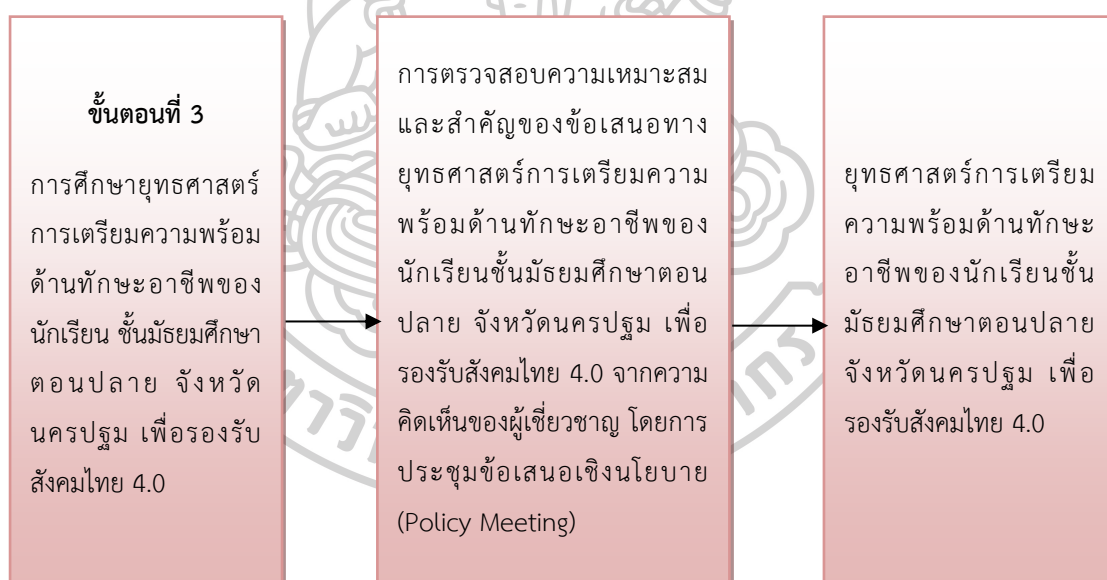
ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง โอกาสที่จะเป็นไปได้/เป็นจริงน้อย

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง โอกาสที่จะเป็นไปได้/เป็นจริงน้อยที่สุด

4.2 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ผู้วิจัยคำนวณหาค่าแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อข้อความนั้นเห็นสอดคล้องกัน (consensus) แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ข้อความนั้นมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้เพื่อพิจารณาว่าข้อความใดเหมาะสมสำหรับการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จะเลือกข้อความที่มีค่ามัธยฐานมากกว่า 3.50 และค่าพิสัยควอไทล์น้อยกว่า 1.50

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 4 การนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

เมื่อดำเนินการตามการวิเคราะห์หอนาคตแบบ EDFR ครบทั้ง 3 รอบ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 2 มาตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและสำคัญของข้อเสนอการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

โดยมีการจัดเป็นค่าน ๆ ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทางการศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับเขตพื้นที่และระดับชาติ ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความตรงตามเนื้อหา ความครบถ้วน และความสมบูรณ์ของร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงร่างรูปแบบการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีเนื้อหาครบถ้วน

1. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความสำคัญ โดยการจัดการประชุมข้อเสนอเชิงนโยบาย (policy meeting) เพื่อร่วมกันคิด วิพากษ์ วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผลการวิจัยที่ดำเนินการแล้วในขั้นตอนที่ผ่านมา

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เข้าร่วมการประชุมข้อเสนอเชิงนโยบาย (policy meeting) ประกอบด้วย กลุ่มผู้กำหนดยุทธศาสตร์ กลุ่มมีบทบาทสนับสนุน กลุ่มผู้รับประโยชน์ยุทธศาสตร์ กลุ่มนักวิชาการ การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยไม่กำหนดสัดส่วน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ประเด็นการประชุมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากองค์ประกอบการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

3.2 ร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

3.3 อุปกรณ์เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล

4. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.1 ผู้วิจัยนำร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 จัดทำเป็นเอกสารประกอบการประชุมข้อเสนอเชิงนโยบาย (policy meeting)

4.2 ออกหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมประชุมในกลุ่มต่าง ๆ

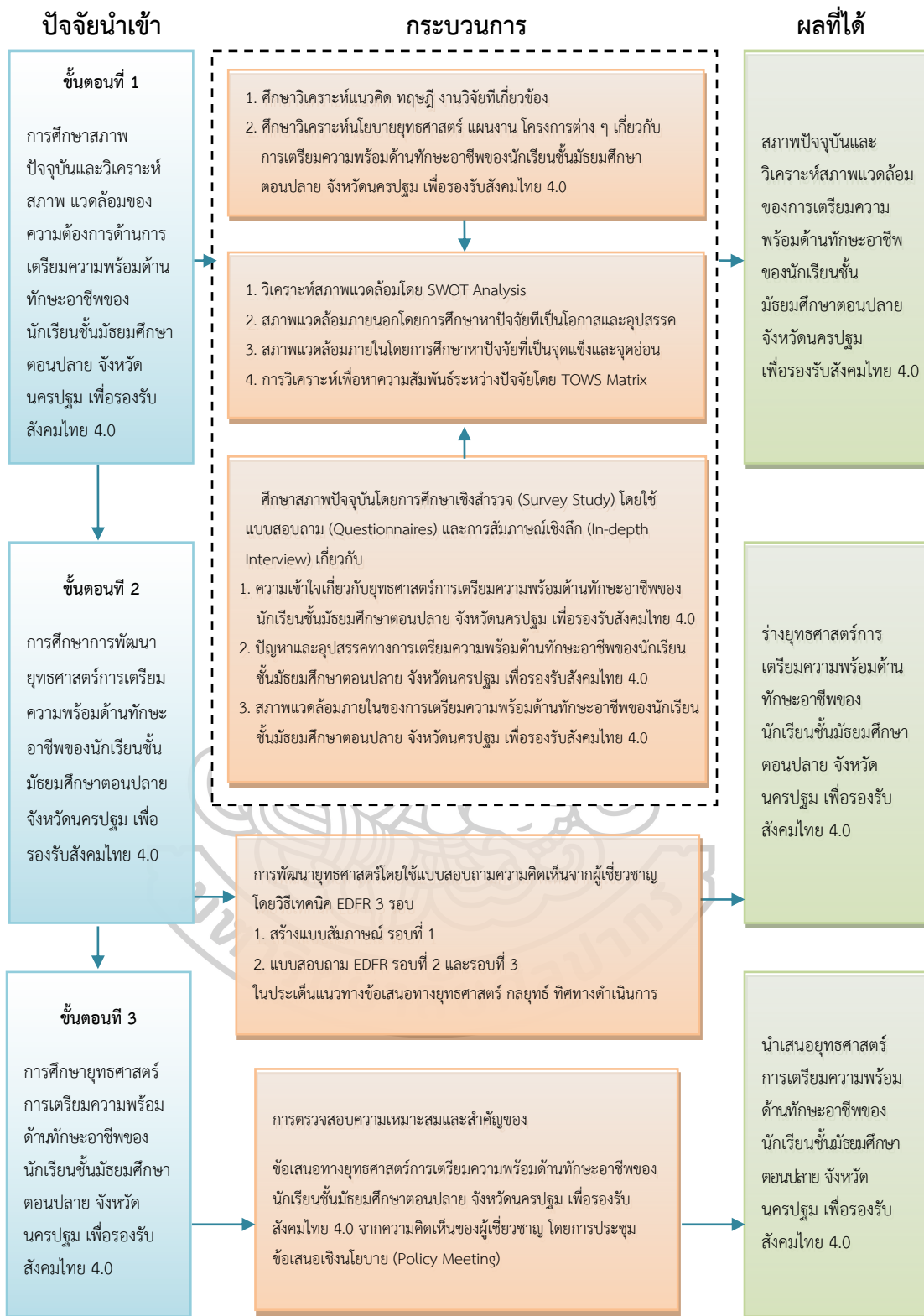
4.3 ผู้วิจัยนำร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 นำเสนอต่อผู้เข้าร่วมประชุม โดยใช้ Power Point พร้อมทั้งเอกสารประกอบการประชุมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปราย ชักถาม และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอทางยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม

ด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยการอภิปรายในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้พิจารณาข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และทิศทางดำเนินการ ร่วมกับความเชื่อมโยงของผลการศึกษาในตอนที่ 2 จากการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค EDFR จากผู้เชี่ยวชาญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมข้อเสนอเชิงนโยบาย (policy meeting) มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปเป็นขั้นตอนการวิจัยตามแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5 สรุปขั้นตอนการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อเสนอ “การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Technique) จากบุคลากรในองค์กรของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ขั้นตอนที่ 2 การร่างและนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยการดำเนินการตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จากข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ สรุปได้ว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพในระดับเบื้องต้น เนื่องจากการ

ประชาสัมพันธด้านข้อมูลเชิงลึกมีไม่เพียงพอ บุคลากรที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านทักษะอาชีพมีจำนวนจำกัด ขาดการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ ในท้องถิ่น ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพ จึงขาดความร่วมมือในการส่งเสริมให้บุตรหลานเรียนด้านทักษะอาชีพ จึงมีความต้องการในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรให้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการเตรียมพร้อมด้านทักษะอาชีพ ดังข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม จำนวน 29 โรงเรียน โดยแต่ละโรงเรียนมีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน/ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายวิชาการจำนวน 29 คน ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 29 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 342 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ดังตาราง

ตารางที่ 5 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการปฏิบัติหน้าที่

n=400

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่	ร้อยละ
การปฏิบัติหน้าที่		
1. ผู้บริหารโรงเรียน/ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ	29	7.25
2. ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	29	7.25
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	342	85.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียน/ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 7.25 ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 7.25 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 85.50 ตามลำดับ

1.2 ผลการศึกษาการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ปรากฏตามตารางดังนี้

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

n=400

การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับที่
1. การพัฒนาความพร้อมด้านพัฒนาคนให้มี คุณภาพ	3.85	0.31	มาก	1
2. การพัฒนามาตรฐานศักยภาพของผู้เรียน	3.80	0.34	มาก	2
3. การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ	3.55	0.39	มาก	3
4. การพัฒนาและส่งเสริมระบบเครือข่าย เทคโนโลยี	3.47	0.39	ปานกลาง	4
รวม	3.67	0.32	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า สถานศึกษามีการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การพัฒนาความพร้อมด้านพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ($\bar{X} = 3.85$) รองลงมา ได้แก่ การพัฒนามาตรฐานศักยภาพของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.80$) การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ ($\bar{X} = 3.55$) และการพัฒนาและส่งเสริมระบบเครือข่ายเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.47$) ตามลำดับ

1.3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาและอุปสรรคของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ดังปรากฏตามตาราง

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านปัญหาและอุปสรรคของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

n=400

ปัญหาและอุปสรรคของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับที่
1.การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	3.44	0.84	มาก	4
2.การจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพ	3.58	0.81	มาก	1
3.การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.57	0.92	มาก	2
4.การจัดสรรงบประมาณในการเรียนการสอน	3.52	0.94	มาก	3
รวม	4.04	0.78	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพ ($\bar{X} = 3.58$) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 3.57$) การจัดสรรงบประมาณในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.52$) และปัญหาด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.44$) ตามลำดับ

2. จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ผลการศึกษาดังนี้

2.1 ผลการศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 พบว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยมีจุดอ่อนคือ คุณภาพการจัดการศึกษาตกต่ำ คุณภาพของครู การพัฒนาวิชาชีพครู นโยบายของภาครัฐไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน กระบวนการผลิตครูขาดแนวทางที่ชัดเจน กลไกในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนขาดความชัดเจนและต่อเนื่องไปสู่วิชาชีพ ตลอดจนการขาดความเชื่อมโยงของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหลังปี พ.ศ.2558 เป็นความท้าทายของทุกประเทศที่จะต้องเตรียมความพร้อมภายในประเทศเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนรวมทั้งประเทศไทยที่ต้องเตรียมความพร้อมในทุกด้านให้เกิดความแข็งแกร่งและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หนึ่งในนโยบายนั้นคือ การพัฒนาทักษะอาชีพให้กับประชากรในประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องจึงพยายามส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการรับรู้ในการใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนและผู้ประกอบการ รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างต่อเนื่อง ผ่านมาตรการและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ อาทิเช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ การฝึกอบรมหน่วยงานโดยตรงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดทำเว็บไซต์ การจัดทำหนังสือเผยแพร่ข้อมูล รวมถึงการบรรยายให้ความรู้กับผู้ประกอบการ ในด้านการศึกษาก็ได้ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนเพื่อที่จะได้จัดทำเป็นแผนงานหรือทิศทางการดำเนินงานการเตรียมความพร้อมทักษะด้านอาชีพให้แก่ผู้เรียน ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 (นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 1-23)

อย่างไรก็ดีในการดำเนินการของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การส่งเสริมเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

2.1.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ ในด้านการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพเชิงลึกไม่เพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทักษะอาชีพของนักเรียนที่ให้สถานศึกษาจะกำหนดเป็นหลักสูตานั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากเนื่องจากครูหรือผู้สอนไม่มีความชำนาญ ตลอดจนนโยบายของภาครัฐไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ตลอดจนการขาดกลไกในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนและต่อเนื่องไปสู่วิชาชีพ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ดังกล่าวแสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“...การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ที่อยู่ในเขตชุมชนเมืองจะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนโดยในภาพกว้าง ๆ ไม่ลึกซึ้ง ไม่ได้ทราบถึงรายละเอียดของข้อตกลงหรือเป้าหมาย หรืออาจเป็นเพราะข้อตกลงต่าง ๆ มีรายละเอียดมาก มีความซับซ้อน เป็นไปได้ยากที่จะทำความเข้าใจ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐในการสื่อสารในเชิงลึกที่มากกว่านี้...” (สัมภาษณ์วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560)

“...โรงเรียนพยายามที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน แต่ปัญหาคือบุคลากรที่จะมาให้ข้อมูลมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอ ส่วนของครูผู้สอนในด้านนี้ไม่เพียงพออาจเนื่องมาจากนโยบายการผลิตครูขาดแนวทางที่ชัดเจนทำให้คุณภาพของครูไม่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง...” (สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2560)

2.1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดการเรียนการสอนพบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ครู-อาจารย์ยังไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ยึดการสอนแบบเดิม เน้นการบรรยาย สื่อการเรียนการสอนไม่มีคุณภาพ แผนจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นไม่ได้นำมาใช้สอนอย่างจริงจัง ยังเขียนแผนจัดการเรียนรู้เพื่อส่งฝ่ายบริหารมากกว่าที่จะเขียนเพื่อนำไปใช้จริง ครู-อาจารย์มีภาระงานมาก ทำให้การศึกษาด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเป็นไปได้ยากขึ้น สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 9 ท่านว่า

“...การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังเน้นการท่องจำ เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ประกอบกับครูผู้สอนยังไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน มีภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนมาก ทำให้การศึกษาด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น...” (ผู้บริหารสถานศึกษา, สัมภาษณ์วันที่ 10,11,12 มกราคม 2560)

2.1.3 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรจะดำเนินการผ่านกิจกรรมแนะแนวในด้านอาชีพให้นักเรียน จากการศึกษาพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่สอดคล้องกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ ประกอบกับงบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่หลากหลาย ไม่ครอบคลุมในทุกกลุ่มสาระฯ นอกจากนี้การพัฒนาบรรยากาศของการเรียนรู้ยังเน้นไปที่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เน้นความสวยงามมากกว่าการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่แท้จริง ตรงกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12 ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“...สถานศึกษาในปัจจุบันมีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนน้อย หรืออาจจะเป็นเพราะไม่มีนโยบายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านทักษะอาชีพของนักเรียน นอกจากนี้ปัญหาด้านสถานที่ งบประมาณ หรืออาจเป็นเพราะนโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้การเรียนรู้หรือการเสริมสร้างทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียนทำได้ไม่เต็มศักยภาพ...” (สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2560)

2.1.4 ด้านการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้เรียนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มากกว่าที่จะให้เข้าสู่ด้านอาชีพ ดังนั้น สถานศึกษาจึงขาดข้อมูลหรือมีข้อมูลในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ประกอบการหรือสถานประกอบการที่ต้องการบุคลากรด้านอาชีพ ทำให้เมื่อต้องเตรียม

ความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนจึงมีข้อมูลไม่มากพอที่จะให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนหันมาสนใจทักษะด้านอาชีพมากขึ้น ตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13,14 ว่า

“...การที่ผู้ปกครองนักเรียนไม่เห็นด้วยกับการที่จะให้บุตรหลานของตนเรียนสายวิชาชีพ เพราะเป็นค่านิยมของผู้ปกครองที่จะให้บุตรหลานของตนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าที่จะเข้าศึกษาด้านสายอาชีพ ประกอบกับขาดการบูรณาการด้านข้อมูลของผู้ประกอบการกับสถานศึกษา ทำให้เจ้าของสถานประกอบการไม่สามารถรับนักเรียนเข้าประกอบอาชีพได้เนื่องจากขาดทักษะในด้านอาชีพตรงตามที่สถานประกอบการต้องการ ดังนั้น สถานศึกษาควรมีข้อมูลมากพอที่จะให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนหันมาสนใจทักษะด้านอาชีพให้มากขึ้น...” (สัมภาษณ์วันที่ 16, 18 มกราคม 2560)

2.2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้ให้ข้อมูลคนที่15ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

2.2.1 ด้านการจัดการศึกษา พบว่า นักเรียนยังขาดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่หรือไม่สนใจในการเรียน ขาดความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเรียนในปกครองของตน เป็นได้เพียงแค่รับทราบเท่านั้น ครู-อาจารย์ผู้สอนยังเน้นการท่องจำเป็นหลัก ขาดการใช้การวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย สถานศึกษาควรมีชี้แจงทำความเข้าใจแก่ครู-อาจารย์ให้ตระหนักในความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเพื่อรองรับบริบทสังคมไทย4.0 นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในทุกรายวิชา เป็นกลุ่มสาระฯ และเป็นภาพรวมของโรงเรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและควรที่จะกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนในการให้ครู-อาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้ประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ในการจัดการเรียนการสอน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ว่า

“...การจัดการศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครู-อาจารย์ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะอาชีพแก่ผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อที่จะได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าสู่สายวิชาชีพมากขึ้น... ขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาวิชาการ หลักสูตร นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ ส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง...” (สัมภาษณ์วันที่ 20 มีนาคม 2560)

สอดคล้องกับ นรินทร์ สังข์รักษา ได้กล่าวไว้ว่า

“...คุณภาพการศึกษาควรมุ่งเข้าสู่การเรียนรู้แบบวิเคราะห์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหา เน้นกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดระบบคิด หลังจากนั้นประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการประเมินในห้องเรียนและประเมินกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เป็นเพียงการทำข้อสอบเท่านั้น” (นรินทร์ สังข์รักษา, 2559: 17-18)

ตรงกับผู้ประกอบการที่กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพหรือทักษะการประกอบวิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16 ว่า

“...เนื่องจากปัจจุบันสถานศึกษายังไม่มีหลักสูตรที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับทักษะอาชีพของนักเรียนอย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนไม่มีทักษะอาชีพมากพอที่จะประกอบอาชีพได้เมื่อเรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย...” (สัมภาษณ์วันที่ 20 มีนาคม 2560)

2.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะวิชาชีพ พบว่า สถานศึกษาควรเชิญวิทยากรจากภายนอกที่มีความรู้และประสบการณ์ มาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนสอน ครูผู้สอนควรจัดทำแผนจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวกับอาชีพหรือการปฏิบัติงาน นอกจากนี้สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพโดยเน้น การปฏิบัติจริง เพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและแรงงานที่มีทักษะด้านอาชีพเข้ามาทำงาน ส่วนปัญหาและอุปสรรคของสถานประกอบการที่ทำให้บุคลากรหรือแรงงานขาดความเชื่อมั่นในเรื่องของความมั่นคง สวัสดิการ และความก้าวหน้าในอาชีพคือการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ยังไม่ได้มาตรฐานและชัดเจน

สำหรับองค์ความรู้ในการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะ วิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจะพร้อมรับกับสภาพการเปลี่ยนแปลง

ทางเศรษฐกิจและ สภาพทางการแข่งขัน และจัดการความเสี่ยงได้ เป็นหลักการบริหารจัดการที่จำเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่ม องค์ความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติทางวิชาชีพ สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 9-11 ว่า

“...การจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรดำเนินการการผ่านกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพเพื่อให้นักเรียนสามารถพิจารณาศักยภาพของตนเองเพื่อที่จะศึกษาต่อในสายอาชีพในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้สถานศึกษาควรเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ และประสบการณ์ มาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้ สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพโดยเน้นการปฏิบัติจริง เพื่อแก้ประเด็นปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและแรงงานที่มีทักษะด้านการบริหารที่เป็นมืออาชีพเข้ามาทำงาน ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ประกอบการประสบอยู่ในปัจจุบันด้วย ส่วนปัญหาของสถานประกอบการที่มีการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ยังไม่ได้มาตรฐานและชัดเจน ทำให้บุคลากรหรือแรงงานขาดความเชื่อมั่นในเรื่องของความมั่นคง สวัสดิการ และความก้าวหน้าในอาชีพ...” (สัมภาษณ์วันที่ 20 มีนาคม 2560)

จากการศึกษายังพบว่าอุปสรรคของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 คือ การแสวงหาความรู้และโอกาส สถานศึกษาจึงควรที่จะขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์พบว่า ทักษะคติของผู้ปกครองที่ไม่ต้องการให้บุตรหลานเข้าสู่ทักษะวิชาชีพยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างทัศนคติและสร้างความมั่นใจแก่ผู้เรียน รวมทั้งการให้ข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริง และองค์ความรู้จากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพให้เข้มแข็งเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน

สอดคล้องกับ ประชาคม จันทรชิต (2560) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะเยาวชนรุ่นใหม่มี 7 ด้าน คือ มีความรู้ด้านเทคโนโลยี มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทักษะการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการติดต่อสื่อสาร มีความรู้ในเชิงธุรกิจและการประกอบการ และมีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการสร้างคนให้สมบูรณ์ใน 3 มิติตามแนวทางของท่านพุทธทาส คือสอนคนให้มีความรู้และสติปัญญา ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม และสอนอาชีพให้คนสามารถออกไปทำงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17 ว่า

“...การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน สถานศึกษา ผู้บริหาร และบุคลากรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกทักษะอาชีพ และให้ความสำคัญในการกำหนดกิจกรรมที่เป็นการฝึกทักษะอาชีพให้นักเรียนในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง...” (สัมภาษณ์วันที่ 26 มีนาคม 2560)

ผลสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการศึกษา พบว่า นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ ไม่สนใจในการเรียน ขาดความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน ผู้ปกครองนักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานักเรียนในปกครองของตน เป็นได้เพียงแค่รับทราบเท่านั้น ครู-อาจารย์ผู้สอนยังเน้นการท่องจำเป็นหลักใหญ่ ควรใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย สถานศึกษาควรที่จะชี้แจง ทำความเข้าใจแก่ครู-อาจารย์ให้ตระหนักใน ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในทุก รายวิชา เป็นหมวดวิชา และเป็นภาพรวมของโรงเรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการ เรียนการสอน และควรที่จะกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนในการให้ครู-อาจารย์จัดการเรียนการสอน ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้ประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะ วิชาชีพ พบว่า สถานศึกษาควรเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ ประสบการณ์ มาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนสอน ครูผู้สอนทุกคนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอาชีพ และสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการจัดการ เรียนการสอนวิชาชีพโดยเน้นการปฏิบัติจริง เพื่อแก้ประเด็นปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและ แรงงานที่มีทักษะด้านการบริหาร ที่เป็นมืออาชีพเข้ามาทำงาน ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ ผู้ประกอบการประสบอยู่ในปัจจุบันด้วยเหตุผลเรื่องของสถานประกอบที่มีการกำหนดโครงสร้าง องค์กรที่ยังไม่ได้มาตรฐานและชัดเจน ทำให้บุคลากรหรือแรงงานขาดความเชื่อมั่นในเรื่องของความ มั่นคง สวัสดิการ และความก้าวหน้าในอาชีพ สำหรับองค์ความรู้ในการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายย่อมเผชิญกับสภาพ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสภาพทางการแข่งขันได้ และจัดการความเสี่ยงได้ ซึ่งเป็นหลักการ บริหารจัดการสมัยใหม่ที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเพิ่มองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อสามารถนำไปใช้ในทาง ปฏิบัติทางวิชาชีพ

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 SWOT Analysis และการหาความสัมพันธ์ด้วยวิธี TOWS Matrix

ผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพใน ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยได้สรุปผล ข้อค้นพบโดยการนำเสนอสภาพปัจจุบันที่เป็นด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ที่ส่งผลต่อความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์ตามองค์ประกอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในตามแนวคิด 7-S ของ McKinsey เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) จากปัจจัย 7 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง (Structure) ด้านกลยุทธ์ขององค์การ (Strategy) ด้านระบบการดำเนินงาน (System) ด้านบุคลากร (Staff) ด้านทักษะที่ใช้ในการทำงาน (Skill) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Style) ด้านค่านิยมร่วม (Share Value) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในองค์ประกอบการวิเคราะห์ตามแนวคิด PESTL เพื่อวิเคราะห์หาโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) จากปัจจัยด้านนโยบาย (Policy) ด้านเศรษฐกิจ (Economy) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural) ด้านเทคโนโลยี (Technology) และด้านกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ (Legal) ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ดังนี้

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ปัจจัยวิเคราะห์	สภาพแวดล้อมภายใน	
	จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weaknesses: W)
ด้านโครงสร้าง (Structure)	1. การบริหารจัดการของ สถานศึกษาเป็นไปอย่างมี คุณภาพและมีเครือข่ายในการ ร่วมมือทางการศึกษากับ หน่วยงานทางการศึกษาอื่นเพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งในการ จัดการศึกษา	1. การจัดการศึกษาของหน่วยงาน ทางการศึกษายังไม่ส่งผลให้ผู้เรียน มีทักษะและสมรรถนะในศตวรรษ ที่ 21
ด้านกลยุทธ์ของ องค์การ (Strategy)	-	2. ขาดการกำหนดเป้าหมายและ ไม่มีการกำหนดกลยุทธ์ของ สถานศึกษาเกี่ยวกับความต้องการ ด้านการเตรียมความพร้อมด้าน ทักษะอาชีพของนักเรียน
ด้านระบบการ ดำเนินงาน (System)	2. มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญ ด้วยวิธีการสอน งาน (On the Job Training) ที่มาจากประสบการณ์จริง	3. ขาดแคลนเทคโนโลยีที่ทันสมัย และบุคลากรภายในสถานศึกษา ขาดความรู้พื้นฐานที่จะรองรับ เทคนิควิชาการที่ทันสมัยจึงทำให้ ขาดการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่มี คุณภาพมาตรฐานที่ดี 4. ขาดความรู้และความเข้าใจ ในเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 5. ขาดองค์ความรู้ ความเข้าใจ และ ความตระหนักของการใช้ ประโยชน์จากทักษะวิชาชีพ

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 (ต่อ)

ปัจจัยวิเคราะห์	สภาพแวดล้อมภายใน	
	จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weaknesses: W)
ด้านบุคลากร (Staff)	3. บุคลากรมีความรู้และทักษะใน ด้านวิชาชีพเฉพาะด้าน	6. ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ บุคลากร
ด้านทักษะที่ใช้ใน การทำงาน (Skill)	4. ความสามารถด้านทักษะ วิชาชีพที่ต้องการในตลาด	7. ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะ วิชาชีพ 8. ขาดบุคลากรภายในสถานศึกษาที่มี ทักษะด้านการพัฒนาและส่งเสริม ทักษะวิชาชีพ 9. ขาดความรู้และความสามารถและ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับทักษะ วิชาชีพ
ด้านนโยบาย (Policy)	5. ความมีเสถียรภาพทางการเมือง ส่งผลให้นโยบายการเตรียม ความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็น รูปธรรมมากขึ้น	10. การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการแทรกแซงทางการเมือง ส่งผลให้การดำเนินนโยบายไม่มี ความต่อเนื่อง

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ปัจจัยวิเคราะห์	สภาพแวดล้อมภายนอก	
	โอกาส (Opportunities: O)	อุปสรรค (Threats: T)
	1. สถานศึกษามีนโยบายในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพของนักเรียน 2. นโยบายของสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพของนักเรียน	1. สถานศึกษาไม่มีความชัดเจนของแนวทางในการดำเนินงาน 2. สถานศึกษาไม่มีความพร้อมด้านสถานที่และอื่น ๆ 3. สถานศึกษาไม่มีโครงสร้างของการจัดหลักสูตรในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพ 4. สถานศึกษาไม่สามารถหาสถานที่ประกอบการหรือเส้นทางสายอาชีพให้กับนักเรียน 5. สถานศึกษาไม่มีนโยบายในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

จากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันที่เป็นด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคที่ส่งผลต่อความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ตามองค์ประกอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในตามแนวคิด 7-5 ของ McKinsey และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกตามองค์ประกอบการวิเคราะห์ตามแนวคิด PESTL ผู้วิจัยได้สรุปและนำเสนอผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในการร่างข้อเสนอการพัฒนา
ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน	
จุดแข็ง (Strengths: S)	จุดอ่อน (Weaknesses: W)
S1 สถานศึกษามีความยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง สามารถที่จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อม ได้ดี	W1 สถานศึกษาขาดความชัดเจนและมีการ ดำเนินการไม่ต่อเนื่อง W2 ขาดการกำหนดเป้าหมายละไม่มีการ กำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาเกี่ยวกับ ความต้องการด้านการเตรียมความพร้อม ด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
S2 มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความ ชำนาญ ด้วยวิธีการสอนงาน (On the Job Training) ที่มาจาก ประสบการณ์จริง	W3 ขาดแคลนเทคโนโลยีที่ทันสมัยและบุคลากร ภายในสถานศึกษา ขาดความรู้พื้นฐานที่จะ รองรับเทคนิควิชาการที่ทันสมัยจึงทำให้ ขาดการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่มีคุณภาพ มาตรฐานที่ดี
S3 บุคลากรมีความรู้และทักษะในด้านวิชาชีพ เฉพาะด้าน	W4 ขาดความรู้และความเข้าใจในเกี่ยวกับการ เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
S4 ความสามารถด้านทักษะวิชาชีพที่ต้องการ ในตลาด	W5 ขาดองค์ความรู้ ความเข้าใจ และความ ตระหนักของการใช้ประโยชน์จากทักษะ วิชาชีพ
S5 ความมีเสถียรภาพทางการเมืองส่งผลให้ นโยบายการเตรียมความพร้อมด้านทักษะ วิชาชีพเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็น รูปธรรมมากขึ้น	W6 ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ บุคลากร W7 ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะวิชาชีพ W8 ขาดบุคลากรภายในสถานศึกษาที่มีทักษะ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทักษะวิชาชีพ W9 ขาดความรู้และความสามารถ และความ เชี่ยวชาญเกี่ยวกับทักษะวิชาชีพ

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในการร่างข้อเสนอการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 (ต่อ)

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน	
โอกาส (Opportunities: O)	อุปสรรค (Threats: T)
O1 สถานศึกษามีนโยบายในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพของนักเรียน	T1 สถานศึกษาไม่มีความชัดเจนของแนวทางการดำเนินงาน T2 สถานศึกษาไม่มีความพร้อมด้านสถานที่และอื่น ๆ
O2 นโยบายของสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพของนักเรียน	T3 สถานศึกษาไม่มีโครงสร้างของการจัดหลักสูตรในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพ T4 สถานศึกษาไม่สามารถหาสถานที่ประกอบการหรือเส้นทางสายอาชีพให้กับนักเรียน T5 สถานศึกษาไม่มีนโยบายในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง และ จุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส และอุปสรรค) ด้วยการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 มากำหนดการสร้างทิศทางร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยการนำข้อมูลที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix ในการกำหนดร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ด้วยการหาความสัมพันธ์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix โดยสรุปการผลวิเคราะห์ที่ได้ว่า การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ควรเน้นการกำหนด

ยุทธศาสตร์เชิงรับ และการกำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก เพื่อนำมาสร้างเป็นทิศทางการร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อกำหนดยกเป็นทิศทางการร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยใช้เทคนิคกระบวนการวิจัย EDR (Ethnographic Delphi Future Research) มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาเป็นร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ปัญหาและอุปสรรคของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 พบว่ามีปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพของนักเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน

ผลศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 17 คน และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ได้ผลการศึกษาดังนี้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์วิชาการ เอกสารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในยุทธศาสตร์ โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง เป็นผู้มี ความชำนาญและประสบการณ์ที่สามารถให้ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (รายชื่อในภาคผนวก)

จากการศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 พบว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยมีจุดอ่อนคือ คุณภาพการจัดการศึกษาดกต่ำ คุณภาพของครู/การพัฒนาวิชาชีพครู นโยบายของภาครัฐไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน กระบวนการผลิตครูขาดแนวทางที่ชัดเจน การขาดกลไกการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนและต่อเนื่องไปสู่วิชาชีพ ตลอดจนการขาดความเชื่อมโยงของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหลังปี พ.ศ. 2558 เป็นความท้าทายของทุกประเทศที่จะต้องเตรียมความพร้อมภายในประเทศเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งประเทศไทยที่จะต้องเตรียมความพร้อมในเกือบ ๆ ทุกด้านให้เกิดความ

แข็งแรงแและเสริมสร้างขีดความสามารถความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ และหนึ่งในนโยบายการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันคือ การพัฒนาทักษะวิชาให้กับประชากรในประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงพยายามส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการรับรู้ในการใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยกระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนและผู้ประกอบการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างต่อเนื่อง ผ่านมาตรการและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ อาทิเช่นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ การฝึกอบรมของหน่วยงานโดยตรงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดทำเว็บไซต์ การจัดทำหนังสือเผยแพร่ข้อมูล รวมถึงการออกไปบรรยายให้ความรู้กับผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ในด้านการศึกษาก็ได้พยายามที่จะให้สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนเพื่อที่จะได้จัดทำแผนงานหรือทิศทางการดำเนินงานการเตรียมความพร้อมทักษะด้านอาชีพให้แก่ผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

อย่างไรก็ดีในการดำเนินการของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การส่งเสริมการรับรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นย่อมมีความเข้าใจในระดับเบื้องต้นเท่านั้น ด้วยเหตุผลในประเด็นที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

1. ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่าการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความเข้าใจด้านข้อมูลเชิงลึกไม่เพียงพอ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทักษะวิชาชีพของนักเรียนที่จะให้สถานศึกษากำหนดเป็นหลักสูตรนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากเนื่องจากครูหรือผู้สอนไม่มีความชำนาญตลอดจนนโยบายของภาครัฐไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ตลอดจนการขาดกลไกการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนและต่อเนื่องไปสู่วิชาชีพ

2. ด้านบุคลากร พบว่าครูหรือผู้สอน บุคลากรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะให้ข้อมูลหรือดำเนินการมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน อีกทั้งนโยบายการผลิตครูขาดแนวทางที่ชัดเจน คุณภาพของครูและการพัฒนาครูไม่ต่อเนื่อง ประกอบกับการเตรียมความพร้อมเรื่องทักษะวิชาชีพของนักเรียนมีขั้นตอนและรายละเอียดที่ค่อนข้างซับซ้อน ทำให้สถานศึกษาดำเนินการได้ยากลำบาก ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้และเข้าใจในรายละเอียดเหล่านี้เป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถที่จะให้คำปรึกษาได้

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเกิดปัญหาขึ้นมากมาย ดังนี้คือ ครู-อาจารย์ยังไม่

ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ยังคงยึดการสอนแบบเดิม เน้นการบรรยาย ซึ่งการเรียนการสอนที่ไม่มีคุณภาพ แผนการสอนที่จัดทำขึ้นไม่ได้นำมาใช้ปฏิบัติการสอนอย่างจริงจัง ยังเขียนแผนการสอนเพื่อส่งฝ่ายบริหารมากกว่าที่จะเขียนแผนการสอนเพื่อนำไปใช้จริง ครู-อาจารย์มีภาระงานมาก เป็นต้น ซึ่งทำให้การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเป็นไปได้ยากลำบากมากขึ้น

4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรที่จะดำเนินการผ่านกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพให้นักเรียน แต่จากการศึกษาพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จัดแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนไม่สอดคล้องกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ ประกอบกับงบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีไม่หลากหลาย ไม่ครอบคลุมทุกหมวดวิชา นอกจากนี้การพัฒนาบรรยากาศของการเรียนรู้อย่างเน้นไปที่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เน้นความสวยงามมากกว่าการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่แท้จริง

5. ด้านการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่จะให้ผู้เรียนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าที่จะให้เข้าสู่ด้านอาชีพ ดังนั้น สถานศึกษาจึงไม่มีข้อมูลหรือไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ประกอบการหรือสถานประกอบการที่ต้องการบุคลากรด้านอาชีพ ทำให้เมื่อต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนทำให้มีข้อมูลไม่มากพอที่จะให้ความช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้เรียนหันมาสนใจทักษะด้านอาชีพมากขึ้น

ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนในระดับเบื้องต้นเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลเชิงลึกมีไม่เพียงพอ บุคลากรของภาครัฐที่ให้ข้อมูลมีจำนวนจำกัดไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างทั่วถึง ขาดการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ และไม่มีความชัดเจนของหน่วยงานที่ทำภารกิจสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยควรมีการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายคือ 1) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรดำเนินการผ่านกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพให้นักเรียนสามารถพิจารณาศักยภาพของตนเองเพื่อที่จะศึกษาต่อในสายอาชีพในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจน 2) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีความต่อเนื่องมาจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีทิศทางการพัฒนาทักษะอาชีพที่ชัดเจน 3) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีความหลากหลายด้านวิชาชีพที่ให้นักเรียนศึกษา และ

4) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีบุคลากรของสถานศึกษาที่มีความรู้ในการแนะแนวและฝึกทักษะอาชีพอย่างเพียงพอ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

1. ด้านการจัดการศึกษา พบว่า นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ ไม่สนใจในการเรียน ขาดความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน ผู้ปกครองนักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานักเรียนในปกครองของตน เป็นได้เพียงแค่รับทราบเท่านั้น ครู-อาจารย์ผู้สอนยังเน้นการท่องจำเป็นหลักใหญ่ ควรใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย สถานศึกษาควรที่จะชี้แจงทำความเข้าใจแก่ครู-อาจารย์ให้ตระหนักในความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในทุกรายวิชา เป็นหมวดวิชา และเป็นภาพรวมของโรงเรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และควรที่จะกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนในการให้ครู-อาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้ประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะวิชาชีพ พบว่า สถานศึกษาควรเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ ประสบการณ์ มาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนสอน ครูผู้สอนทุกคนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอาชีพ และสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพโดยเน้นการปฏิบัติจริง เพื่อแก้ประเด็นปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและแรงงานที่มีทักษะด้านการบริหารที่เป็นมืออาชีพเข้ามาทำงาน ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ประกอบการประสบอยู่ในปัจจุบันด้วยเหตุผลเรื่องของสถานประกอบการที่มีการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ยังไม่ได้มาตรฐานและชัดเจน ทำให้บุคลากรหรือแรงงานขาดความเชื่อมั่นในเรื่องของความมั่นคง สวัสดิการ และความก้าวหน้าในอาชีพ

3. ด้านองค์ความรู้ในการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายย่อมเผชิญกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสภาพทางการแข่งขันได้ และจัดการความเสี่ยงได้ ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเพิ่มองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติทางวิชาชีพ

4. ด้านการแสวงหาความรู้และโอกาส สถานศึกษาจึงควรที่จะขอช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทศนคติของผู้ปกครองที่ไม่ต้องการให้บุตรหลานเข้าสู่ทักษะวิชาชีพ ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างทัศนคติและสร้างความมั่นใจแก่ผู้เรียน ประกอบกับการให้ข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงและองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ ไม่ได้รับการตอบสนองในการนำไปปรับปรุงใช้ในทางปฏิบัติสำหรับการเข้าสู่สายวิชาชีพ สำหรับ

ภาครัฐพบว่าส่วนใหญ่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือมากกว่าการสร้างองค์ความรู้ทำให้สถานศึกษาและผู้ประกอบการเกิดความเคยชินและคุ้นเคยการรอความช่วยเหลือจากภาครัฐมากกว่าที่จะสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพของตนให้เข้มแข็งและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนด้วยข้อมูลประจักษ์

สำหรับสภาพปัญหาและอุปสรรคของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ประกอบด้วย

- 1) ด้านการจัดการศึกษา พบว่า นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ ไม่สนใจในการเรียน ขาดความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน ผู้ปกครองนักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานักเรียนในปกครองของตน เป็นได้เพียงแค่รับทราบเท่านั้น ครู-อาจารย์ผู้สอนยังเน้นการท่องจำเป็นหลักใหญ่ ควรใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย สถานศึกษาควรที่จะชี้แจง ทำความเข้าใจแก่ครู-อาจารย์ให้ตระหนักในความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในทุกรายวิชา เป็นหมวดวิชา และเป็นภาพรวมของโรงเรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และควรที่จะกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนในการให้ครู-อาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้ประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะวิชาชีพ พบว่า สถานศึกษาควรเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ ประสบการณ์ มาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนทุกคนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอาชีพ และสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพโดยเน้นการปฏิบัติจริง เพื่อแก้ประเด็นปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและแรงงานที่มีทักษะด้านการบริหารที่เป็นมืออาชีพเข้ามาทำงาน ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ประกอบการประสบอยู่ในปัจจุบันด้วยเหตุผลเรื่องของสถานประกอบที่มีการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ยังไม่ได้มาตรฐานและชัดเจน ทำให้บุคลากรหรือแรงงานขาดความเชื่อมั่นในเรื่องของความมั่นคง สวัสดิการ และความก้าวหน้าในอาชีพ สำหรับองค์ความรู้ในการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายย่อมเผชิญกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสภาพทางการแข่งขันได้ และจัดการความเสี่ยงได้ ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเพิ่มองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติทางวิชาชีพ

สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 พบว่าการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน

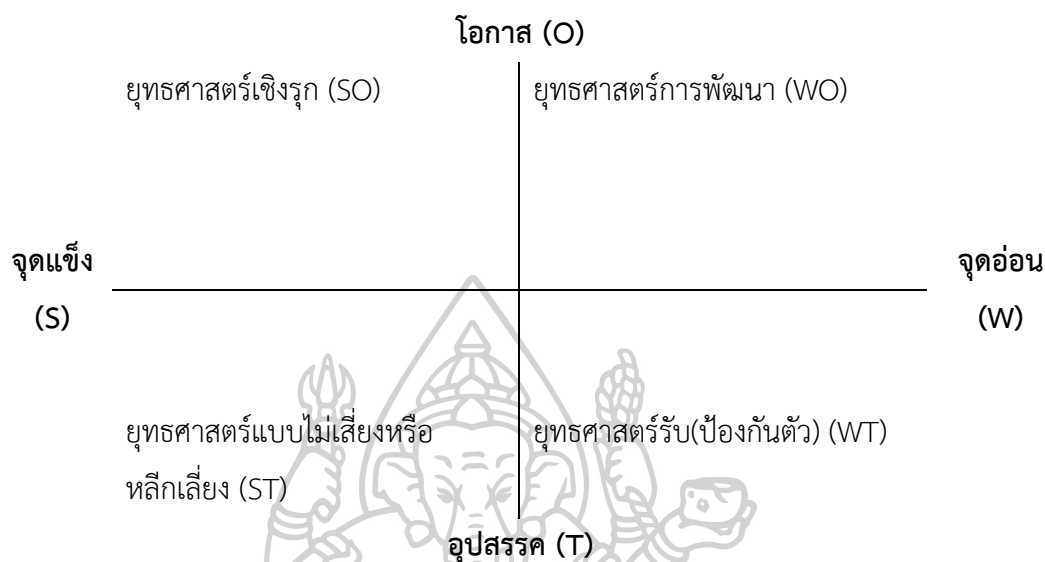
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ควรเน้นการกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาการกำหนดยุทธศาสตร์เชิงรับ และการกำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก เพื่อนำมาสร้างเป็น ทิศทางการร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 พบว่ามีจุดอ่อนมากกว่าจุดแข็ง สำหรับโอกาสและอุปสรรคนั้นมาจากนโยบายของสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนในการเตรียม ความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความ ต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ การจัดการ ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพของนักเรียน และการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

ผลสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ ด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจ เกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนในระดับเบื้องต้น เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลเชิงลึกมีไม่เพียงพอ บุคลากรของภาครัฐที่ให้ข้อมูลมีจำนวน จำกัดไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างทั่วถึง ขาดการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ และไม่มี ความชัดเจนของหน่วยงานที่ทำภารกิจการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียม ความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยควรมีการเตรียม ความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายคือ 1) การเตรียมความพร้อมด้าน ทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรดำเนินการผ่านกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพ ให้นักเรียนสามารถพิจารณาศักยภาพของตนเองเพื่อที่จะศึกษาต่อในสายอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา ได้อย่างชัดเจน 2) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมีความต่อเนื่องมาจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีทิศทางการพัฒนาทักษะอาชีพที่ชัดเจน 3) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีความหลากหลาย ด้านวิชาชีพที่ให้นักเรียนศึกษา และ 4) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลายควรมีบุคลากรของสถานศึกษาที่มีความรู้ในการแนะแนวและฝึกทักษะอาชีพอย่างเพียงพอ

ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 พบว่าสภาพการศึกษา ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ

ด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพของนักเรียน

จากภาพแสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมของการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ต้องดำเนินการพัฒนายุทธศาสตร์ในทุกยุทธศาสตร์เพราะพื้นที่แสดงไว้ทั้งหมด 4 ตำแหน่ง แต่ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนามากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนา (WO Strategies) ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายโดยใช้ความได้เปรียบด้านโอกาสมาปิดจุดอ่อนเพื่อสร้างเป็นร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนา (ร่าง) ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยเทคนิควิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research)

ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการวิจัยต่อในขั้นตอนที่ 2 เพื่อร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยการประยุกต์ใช้เทคนิคกระบวนการวิจัย EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) นำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักความเป็นเหตุเป็นผลอาศัยการตีความ (Interpretation) จากเนื้อหาข้อมูลในการสัมภาษณ์มา ร่วมกับการพิจารณาด้วย

เทคนิค SWOT Analysis และการหาความสัมพันธ์ด้วยวิธี TOWS Matrix ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อกำหนดทิศทางหรือทางเลือกข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ โดยผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์จากตอนที่ 1 ได้ประเด็นข้อเสนอการพัฒนาร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และทิศทางดำเนินการเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ นำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญตามกระบวนการวิจัย EDRF เพื่อสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 โดยแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วงคะแนน ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาค่ามัธยฐาน (Median: Md.) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IR.) เป็นรายชื่อเพื่อพิจารณาเลือกแนวโน้มที่เป็นไปได้ในระดับมากขึ้นไป โดยพิจารณาจากแนวโน้มที่มีค่ามัธยฐาน (Median: Md.) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป (Md. \geq 3.50) และแนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันของความเห็นผู้เชี่ยวชาญที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IR.) ไม่เกิน 1.50 ขึ้นไป (IR. \leq 1.50) ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับมา และได้ผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการศึกษาคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2

การศึกษาคำตอบในรอบที่ 2 เป็นการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่ามัธยฐาน (Median: Md.) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: I.R.) ที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม เพื่อดูความสอดคล้องและความเหมาะสมของประเด็นข้อเสนอยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์เรียงตามลำดับประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ ดังนี้

ตารางที่ 11 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 2)					
		Md.	Q1	Q3	I.R. (Q3-Q1)	ความ สอดคล้อง	ความ เหมาะสม
ยุทธศาสตร์							
1	การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มี คุณภาพ	5.00	4.75	5.00	0.25	มากที่สุด	มากที่สุด
กลยุทธ์							
1.1	ความพร้อมในด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มี การจัดกระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมเพื่อ เสริมสร้างความรู้เพื่อทักษะอาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
1.2	ความพร้อมในด้านการพัฒนาผู้เรียนเข้าถึง บริการและข้อมูลต่าง ๆ ของนโยบายการ ส่งเสริมและข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ ทักษะอาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
1.3	การเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนา บุคลากรในหน่วยงานให้มีทักษะ ความสามารถในการสนับสนุนการเตรียมความ พร้อมด้านทักษะอาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 11 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อเสนอในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 1.1 ความพร้อมในด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เพื่อทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 1.2 ความพร้อมในด้านการพัฒนาผู้เรียนเข้าถึงบริการและข้อมูลต่าง ๆ ของนโยบายการส่งเสริมและข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 1.3 การเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้ มีทักษะความสามารถในการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ตารางที่ 12 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 2)					
		Md.	Q1	Q3	I.R. (Q3-Q1)	ความ สอดคล้อง	ความ เหมาะสม
ยุทธศาสตร์							
2	การพัฒนามาตรฐานศักยภาพของผู้เรียน	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
กลยุทธ์							
2.1	ความพร้อมด้านความรู้และทักษะตรงตาม ความต้องการของตลาดแรงงาน	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
2.2	ความพร้อมด้านทักษะการปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
2.3	ความพร้อมด้านจริยธรรมในวิชาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 12 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อเสนอใน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนามาตรฐานศักยภาพของผู้เรียน มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 2.1 ความพร้อมด้านความรู้และทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 2.2 ความพร้อมด้านทักษะการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 2.3 ความพร้อมด้านจริยธรรมในวิชาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น สอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ตารางที่ 13 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 2)					
		Md.	Q1	Q3	I.R. (Q3-Q1)	ความ สอดคล้อง	ความ เหมาะสม
ยุทธศาสตร์							
3	การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ	5.00	4.00	5.00	1.00	มากที่สุด	มากที่สุด
กลยุทธ์							
3.1	สร้างและส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ในท้องถิ่น	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
3.2	สร้างโอกาสและช่องทางด้านอาชีพเพื่อเข้าสู่ ตลาดแรงงานเพื่อการมีงานทำ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
3.3	สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อ พัฒนาศักยภาพหรือทักษะอาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 13 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อเสนอในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 3.1 สร้างและส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 3.2 สร้างโอกาสและช่องทางด้านอาชีพเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อการมีงานทำ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 3.3 สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพหรือทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ตารางที่ 14 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 2)					
		Md.	Q1	Q3	I.R. (Q3-Q1)	ความ สอดคล้อง	ความ เหมาะสม
ยุทธศาสตร์							
4	การพัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบเครือข่าย เทคโนโลยีที่ทันสมัย	5.00	4.00	5.00	1.00	มากที่สุด	มากที่สุด
กลยุทธ์							
4.1	การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ด้านทักษะอาชีพที่มีศักยภาพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
4.2	การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านทักษะ อาชีพที่เป็นนวัตกรรมและความคิดเชิง สร้างสรรค์	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 14 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อเสนอในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 4.1 การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายทางการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่มีศักยภาพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 4.2 การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่เป็นนวัตกรรมและความคิดเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

2. ผลการศึกษาคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3

การศึกษาคำตอบในรอบที่ 3 เป็นการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ เพื่อหาค่ามัธยฐาน (Median: Md.) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: I.R.) อีกครั้ง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันในคำตอบเดิมในแต่ละข้อคำถามของร่างข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ทิศทางดำเนินการ โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์เรียงตามลำดับประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ในรอบที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 15 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 3)					
		Md.	Q1	Q3	I.R. (Q3-Q1)	ความ สอดคล้อง	ความ เหมาะสม
ยุทธศาสตร์							
1	การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มี คุณภาพ	5.00	4.75	5.00	0.25	มากที่สุด	มากที่สุด
กลยุทธ์							
1.1	ความพร้อมในด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมเพื่อ เสริมสร้างความรู้เพื่อทักษะอาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
1.2	ความพร้อมในด้านการพัฒนาผู้เรียนเข้าถึง บริการและข้อมูลต่าง ๆ ของนโยบายการ ส่งเสริมและข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ ทักษะอาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
1.3	การเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนา บุคลากรในหน่วยงานให้มีทักษะ ความสามารถในการสนับสนุนการเตรียมความ พร้อมด้านทักษะอาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 15 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อเสนอในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 1.1 ความพร้อมในด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เพื่อทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 1.2 ความพร้อมในด้านการพัฒนาผู้เรียนเข้าถึงบริการและข้อมูลต่าง ๆ ของนโยบายการส่งเสริมและข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 1.3 การเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้ มีทักษะความสามารถในการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ตารางที่ 16 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 3)					
		Md.	Q1	Q3	I.R. (Q3-Q1)	ความ สอดคล้อง	ความ เหมาะสม
ยุทธศาสตร์							
2	การพัฒนามาตรฐานศักยภาพของผู้เรียน	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
กลยุทธ์							
2.1	ความพร้อมด้านความรู้และทักษะตรงตาม ความต้องการของตลาดแรงงาน	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
2.2	ความพร้อมด้านทักษะการปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
2.3	ความพร้อมด้านจริยธรรมในวิชาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 16 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อเสนอใน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนามาตรฐานศักยภาพของผู้เรียน มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 2.1 ความพร้อมด้านความรู้และทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 2.2 ความพร้อมด้านทักษะการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 2.3 ความพร้อมด้านจริยธรรมในวิชาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ตารางที่ 17 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 3)					
		Md.	Q1	Q3	I.R. (Q3-Q1)	ความ สอดคล้อง	ความ เหมาะสม
ยุทธศาสตร์							
3	การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ	5.00	4.00	5.00	1.00	มากที่สุด	มากที่สุด
กลยุทธ์							
3.1	สร้างและส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ในท้องถิ่น	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
3.2	สร้างโอกาสและช่องทางด้านอาชีพเพื่อเข้าสู่ ตลาดแรงงานเพื่อการมีงานทำ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
3.3	สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อ พัฒนาศักยภาพหรือทักษะอาชีพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 17 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อเสนอในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 3.1 สร้างและส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 3.2 สร้างโอกาสและช่องทางด้านอาชีพเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อการมีงานทำ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 3.3 สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพหรือทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ตารางที่ 18 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด นครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 3)					
		Md.	Q1	Q3	I.R. (Q3-Q1)	ความ สอดคล้อง	ความ เหมาะสม
ยุทธศาสตร์							
4	การพัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัย	5.00	4.00	5.00	1.00	มากที่สุด	มากที่สุด
กลยุทธ์							
4.1	การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายทางการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่มีศักยภาพ	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด
4.2	การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่เป็นนวัตกรรมและความคิดเชิงสร้างสรรค์	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 18 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อเสนอในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 4.1 การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายทางการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่มีศักยภาพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 4.2 การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่เป็นนวัตกรรมและความคิดเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ผลการศึกษาในตอนที่ 2 โดยเทคนิคการกระบวนการวิจัยอนาคตแบบ EDFR ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์ โดยการจัดประชุมเพื่อได้ข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยผู้วิจัยได้จัดการประชุมเพื่อจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยเชิญผู้เข้าร่วมสัมมนาซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้กำหนดยุทธศาสตร์ กลุ่มมีบทบาทสนับสนุน กลุ่มผู้รับประโยชน์ยุทธศาสตร์ กลุ่มนักวิชาการ (รายชื่อตามภาคผนวก) ได้ผลการศึกษาของการวิจัยตอนที่ 3 ตามลำดับดังนี้

1. ผลการประเมินการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ผู้วิจัยนำเสนอผลการประเมินการพัฒนายุทธศาสตร์โดยการให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใน 2 ประเด็น คือ 1) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ และ 2) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้สัมมนา ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ผู้วิจัยนำเสนอความเป็นมา ความสำคัญ กระบวนการวิจัยและผลการวิจัยที่ผ่านมา โดยใช้ Power Point พร้อมทั้งเอกสารประกอบการสัมมนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้เข้าร่วมเสวนาได้อภิปราย ชักถาม และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอทางการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

โดยการอภิปรายในครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมเสวนาได้พิจารณาข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ ร่วมกับความเชื่อมโยงของผลการศึกษาในตอนที่ 2 จากการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค EDFR จากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความเห็นในประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่เป็นฉันทามติ (Consensus) และยอมรับในประเด็นต่าง ๆ ทั้งในภาพรวมของยุทธศาสตร์

ตารางที่ 19 การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ข้อ	ข้อเสนอยุทธศาสตร์ การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลายจังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0	ความเหมาะสม และความเป็น ไปได้
ยุทธศาสตร์		
1	การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ	เห็นด้วย
กลยุทธ์		
1.1	ความพร้อมในด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เพื่อทักษะอาชีพ	เห็นด้วย
1.2	ความพร้อมในด้านการพัฒนาผู้เรียนเข้าถึงบริการและข้อมูลต่าง ๆ ของนโยบายการส่งเสริมและข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทักษะอาชีพ	เห็นด้วย
1.3	การเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีทักษะความสามารถในการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ	เห็นด้วย
ยุทธศาสตร์		
2	การพัฒนามาตรฐานศักยภาพของผู้เรียน	เห็นด้วย
กลยุทธ์		
2.1	ความพร้อมด้านความรู้และทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน	เห็นด้วย
2.2	ความพร้อมด้านทักษะการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ	เห็นด้วย
2.3	ความพร้อมด้านจริยธรรมในวิชาชีพ	เห็นด้วย
ยุทธศาสตร์		
3	การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ	เห็นด้วย
กลยุทธ์		
3.1	สร้างและส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น	เห็นด้วย
3.2	สร้างโอกาสและช่องทางด้านอาชีพเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อการมีงานทำ	เห็นด้วย
3.3	สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพหรือทักษะอาชีพ	เห็นด้วย
ยุทธศาสตร์		
4	การพัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัย	เห็นด้วย
กลยุทธ์		
4.1	การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายทางการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่มีศักยภาพ	เห็นด้วย
4.2	การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่เป็นนวัตกรรมและความคิดเชิงสร้างสรรค์	เห็นด้วย

จากตารางที่ 19 แสดงว่า ข้อเสนอทางยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 กลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนามีความเห็นว่ามีความสำคัญและเหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนามีความเห็นว่ามีความสำคัญและเหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 กลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนามีความเห็นว่ามีความสำคัญและเหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 กลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนามีความเห็นว่ามีความสำคัญและเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้สัมมนา

จากการสัมมนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่า การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 หากจะมีการนำยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ไปสู่การปฏิบัติจริงในแผนปฏิบัติการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้กำหนดยุทธศาสตร์จะต้องนำไปปฏิบัติให้ได้ตามยุทธศาสตร์ ดังคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิจากที่ประชุมสัมมนากล่าวว่า

“...เป็นยุทธศาสตร์ที่ดีและใช้ได้เพราะตรงกับสิ่งผู้ประกอบการต้องการ แต่หากจะมีการนำไปสู่แผนการปฏิบัติการส่งเสริมนั้นผู้กำหนดยุทธศาสตร์จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องอันนี้จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะด้านอาชีพสามารถแข่งขันได้...”

และผู้เข้าร่วมสัมมนาได้อภิปรายเสนอแนะเพิ่มเติมในยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะด้านอาชีพ และมีหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของผู้ประกอบการแล้วจึงพัฒนาส่งเสริมยกระดับขีดความสามารถให้ได้มาตรฐานและคุณภาพ ควรปรับกระบวนการพัฒนาและการดำเนินยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ควรทำอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการติดตามและประเมินผลของยุทธศาสตร์อย่างจริงจังและชัดเจน การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ต้องดำเนินการจากล่างขึ้นสู่บน ควรปรับทิศทางดำเนินการให้เป็นเอกภาพหนึ่งเดียวอาจทำได้ยากเพราะมีหลายหน่วยงาน ดังนั้นควรปรับเป็นการปรับปรุงโครงสร้างภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมกับความต้องการและสภาพปัญหาของผู้ประกอบการและความต้องการของสถานประกอบการนอกจากนี้ ควรส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับข้อกำหนดและข้อระเบียบเกี่ยวกับวิชาชีพเพื่อเพิ่มองค์ความรู้

จากหลักการ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ
ในบริบทของสังคมไทย 4.0 และแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยตามแผนการ
ศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (2560-2579) สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของจังหวัดนครปฐม
งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ได้รูปแบบการพัฒนาตามแผนภาพที่ 6 ดังนี้

แผนภาพที่ 6 ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 2) เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 และ 3) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากวิธีการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Study) โดยแบบสอบถาม วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยเทคนิค SWOT Analysis จำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละประเด็นที่แตกต่างกัน ได้ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อร่างยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการร่างข้อเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาด้วยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) โดยดำเนินการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ได้ผลการศึกษายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยใช้วิธีจัดประชุมข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Meeting) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 17 คน โดยใช้เกณฑ์ 1. ความเป็นไปได้ 2. ความมีประโยชน์ 3. ความครอบคลุม 4. ความเหมาะสม เพื่อให้ได้ผลการนำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 พบว่า ความต้องการในการจัดการศึกษามี 4 ด้าน คือ

1.1 ด้านความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน

ควรให้โรงเรียนมีการประชุม ชี้แจง ทำความเข้าใจแก่ครู-อาจารย์ให้ตระหนักในความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน รองลงมาได้แก่ ควรให้โรงเรียนกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนแก่ครู-อาจารย์ในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน และควรให้โรงเรียนจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในทุกรายวิชา เป็นหมวดวิชา และเป็นภาพรวมของโรงเรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ควรให้โรงเรียนกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนในการให้ครู อาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ รองลงมาได้แก่ ควรให้โรงเรียนส่งเสริม สนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้ประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและควรให้โรงเรียนมีนโยบายให้ครูทุกคนมีแผนการสอนในรายวิชาที่สอนครบทุกรายวิชา

1.3 การจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพของนักเรียน

ควรให้โรงเรียนมีการเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ ประสบการณ์ มาช่วยสอนในโรงเรียน รองลงมาได้แก่ ควรให้โรงเรียนมีการจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน และโรงเรียนควรมีนโยบายให้ครูผู้สอนทุกคนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาเกี่ยวกับทักษะอาชีพของนักเรียน

1.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

โรงเรียนควรมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้มีคุณภาพสนองต่อการเรียนการสอนในด้านห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การจัดสวนป่า ฯลฯ และโรงเรียนควรมีนโยบายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้ชัดเจน

ในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการส่งเสริมเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

ด้านการประชาสัมพันธ์ ในด้านการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพเชิงลึกไม่เพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทักษะอาชีพของนักเรียนที่ให้สถานศึกษาจะกำหนดเป็นหลักสูตรนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากเนื่องจากครูหรือผู้สอนไม่มีความชำนาญ ตลอดจนนโยบายของภาครัฐไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ตลอดจนการขาดกลไกในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนและต่อเนื่องไปสู่วิชาชีพ

ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดการเรียนการสอนพบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ครู-อาจารย์ยังไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ยึดการสอนแบบเดิม เน้นการบรรยาย สื่อการเรียนการสอนไม่มีคุณภาพ แผนจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นไม่ได้นำมาใช้สอนอย่างจริงจัง ยังเขียนแผนจัดการเรียนรู้เพื่อส่งฝ่ายบริหารมากกว่าที่จะเขียนเพื่อนำไปใช้จริง ครู-อาจารย์มีภาระงานมาก ทำให้การศึกษาด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเป็นไปได้ยากขึ้น

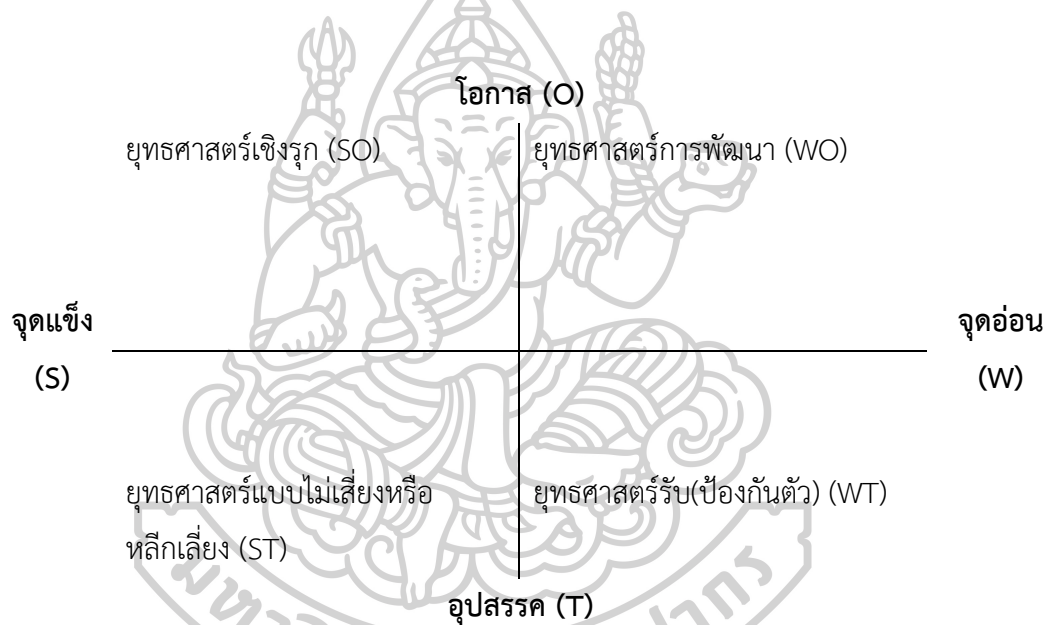
ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรจะดำเนินการผ่านกิจกรรมแนะแนวในด้านอาชีพให้นักเรียน จากการศึกษาพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่สอดคล้องกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ ประกอบกับงบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่หลากหลาย ไม่ครอบคลุมในทุกกลุ่มสาระฯ นอกจากนี้การพัฒนาบรรยากาศของการเรียนรู้ยังเน้นไปที่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เน้นความสวยงามมากกว่าการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่แท้จริง

ด้านการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้เรียนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าที่จะให้เข้าสู่ด้านอาชีพ ดังนั้น สถานศึกษาจึงขาดข้อมูลหรือมีข้อมูลในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ประกอบการหรือสถานประกอบการที่ต้องการบุคลากรด้านอาชีพ ทำให้เมื่อต้องเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนจึงมีข้อมูลไม่มากพอที่จะให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริมให้ ผู้เรียนหันมาสนใจทักษะด้านอาชีพมากขึ้น

การที่ผู้ปกครองนักเรียนไม่เห็นด้วยกับการที่จะให้บุตรหลานของตนเรียนสายวิชาชีพ เพราะเป็นค่านิยมของผู้ปกครองที่จะให้บุตรหลานของตนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าที่จะเข้าศึกษาด้านสายอาชีพ ประกอบกับขาดการบูรณาการด้านข้อมูลของผู้ประกอบการกับสถานศึกษา ทำให้เจ้าของสถานประกอบการไม่สามารถรับนักเรียนเข้าประกอบอาชีพได้เนื่องจากขาดทักษะในด้านอาชีพตรงตามที่ต้องการ ดังนั้น สถานศึกษาควรมีข้อมูลมากพอที่จะให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนหันมาสนใจทักษะด้านอาชีพให้มากขึ้น มีการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลเชิงลึกเพียงพอ มีบุคลากรที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะอาชีพที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างทั่วถึง มีการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ

ในท้องถิ่น ทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมให้บุตรหลานเรียนด้านทักษะอาชีพ

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จะต้องดำเนินการพัฒนายุทธศาสตร์ในทุกยุทธศาสตร์เพราะพื้นที่แสดงไว้ทั้งหมด 4 ตำแหน่งตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนามากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนา (WO Strategies) ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายโดยใช้ความได้เปรียบด้านโอกาสมาปิดจุดอ่อนเพื่อสร้างเป็นร่างข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 (ตามภาพ)

การคิดชุดของยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมขององค์กร Wheelen และ Hunger (2004: 114-115) กล่าวว่า จะต้องอยู่บนพื้นฐานของการเชื่อมโยงมุมมองทั้งสี่ด้านเข้าด้วยกันคือการเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กรนั้นเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกมิติที่ส่งผลทำให้ได้ยุทธศาสตร์ที่ตรงประเด็นชัดเจนและท้าทายต่อการพัฒนาศักยภาพในเชิงรุกขององค์กร โดยยุทธศาสตร์ SO นั้น เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการใช้จุดแข็งในองค์กรร่วมกับโอกาสที่เอื้อจากภายนอก เป็นการคิดในเชิงรุกที่ดึงเอกลักษณ์ความโดดเด่นขององค์กรมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ยุทธศาสตร์ WO เป็นวิธีการที่จะลดจุดอ่อนภายในองค์กรให้หมดไปหรือให้เหลือน้อยที่สุด โดยใช้ข้อได้เปรียบหรือโอกาสจากภายนอกมาช่วยแก้ไข เช่น กำลังคน เทคโนโลยี เป็นต้น ยุทธศาสตร์ ST เป็นวิธีดำเนินการที่จะใช้จุดแข็งภายในองค์กรในการควบคุมหรือจัดการกับอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอกซึ่งอาจดำเนินการในลักษณะที่เสริมจุดแข็งภายใน

ก่อนเพื่อป้องกันอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก ส่วนยุทธศาสตร์ WT นั้น เป็นยุทธศาสตร์ที่แสดงถึงความพยายามอย่างที่สุดที่จะลดจุดอ่อนภายในองค์กรซึ่งเป็นการดำเนินการในเชิงรับและในเวลาเดียวกันจะต้องคิดหาวิธีที่จะหลีกเลี่ยงอุปสรรค ข้อจำกัด หรือภัยคุกคามจากภายนอกให้ได้ ซึ่งอาจเป็นวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนขององค์กร

2. การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยสรุปผลการวิเคราะห์จากประเด็นข้อเสนอการพัฒนาหลักสูตรการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยได้มีการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะในการจัดกลุ่มยุทธศาสตร์และนำผลการวิเคราะห์เรียงตามลำดับประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์มาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะในรอบที่ 3 ประกอบด้วย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12(พ.ศ.2560-2564) มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 1.1 ความพร้อมในด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เพื่อทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 1.2 ความพร้อมในด้านการพัฒนาผู้เรียนเข้าถึงบริการและข้อมูลต่าง ๆ ของนโยบายการส่งเสริมและข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 1.3 การเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีทักษะความสามารถในการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนามาตรฐานศักยภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี(พ.ศ.2560-2579) มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าประเด็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 2.1 ความพร้อมด้านความรู้และทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 2.2 ความพร้อมด้านทักษะการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 2.3 ความพร้อมด้านจริยธรรมในวิชาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12(พ.ศ.2560-2564) มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าเป็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 3.1 สร้างและส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 3.2 สร้างโอกาสและช่องทางด้านอาชีพเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อการมีงานทำ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 3.3 สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพหรือทักษะอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2560 มีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่าเป็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ที่ 4 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พบว่า

กลยุทธ์ที่ 4.1 การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายทางการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่มีศักยภาพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

กลยุทธ์ที่ 4.2 การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่เป็นนวัตกรรมและความคิดเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง (มีค่าไม่เกิน 1.50) และเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Md. เท่ากับ 5.00)

3. นำยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ที่ร่างขึ้นมาพัฒนาโดยผ่านการรับรองจากการประชุมข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้ยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และกลยุทธ์ 11 กลยุทธ์ที่มีความเป็นประโยชน์และถูกต้องในระดับมากที่สุด

สรุปสาระของยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ได้ 4 ยุทธศาสตร์และ 11 กลยุทธ์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เพื่อทักษะอาชีพ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาให้ผู้เรียนเข้าถึงบริการและข้อมูลต่าง ๆ ของนโยบายการส่งเสริมและข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 กลยุทธ์ที่ 3 เตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีทักษะความสามารถในการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนามาตรฐานด้านศักยภาพของผู้เรียน ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 ด้านความรู้และทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน กลยุทธ์ที่ 2 ด้านทักษะการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ กลยุทธ์ที่ 3 ด้านจริยธรรมในวิชาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 สร้างและส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น กลยุทธ์ที่ 2 สร้างโอกาสและช่องทางด้านอาชีพเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อการมีงานทำ กลยุทธ์ที่ 3 สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพหรือทักษะด้านอาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษา ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายทางการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่มีศักยภาพ กลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพที่เป็นนวัตกรรมและความคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองความต้องการและเกิดความภาคภูมิใจของประชาชนในพื้นที่

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพในระดับเบื้องต้น เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลเชิงลึกมีไม่เพียงพอ บุคลากรที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านทักษะอาชีพมีจำนวนจำกัด ขาดการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการในท้องถิ่น ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพ จึงขาดความร่วมมือในการส่งเสริมให้บุตรหลานเรียนด้านทักษะอาชีพ จึงมีความต้องการในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรให้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการเตรียมพร้อมด้านทักษะอาชีพ ผลที่ได้จากการศึกษาสอดคล้องกับ ประชาคม จันทรชิต (2560: ออนไลน์) ได้เสนอแนวคิดทางการพัฒนาทักษะเยาวชนรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 คือการศึกษาไทยต้องพัฒนาความรู้และทักษะคนรุ่นใหม่ให้ตรงกับสมรรถนะที่พลโลกต้องการ ในศตวรรษที่ 21 และมีมติการสร้างคนให้สมบูรณ์ในสามมิติตามแนวทางของท่านพุทธทาสคือสอนให้คนมีความรู้และสติปัญญา, ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม, และสอน อาชีพคนให้ออกไปทำงานได้

2. ร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ประกอบด้วย 1) การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ 2) การพัฒนามาตรฐานด้านศักยภาพของผู้เรียน 3) การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ และ 4) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษา ซึ่งผลการประเมินการนำเสนอยุทธศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

3. นำเสนอยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความพร้อมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ อภิปรายผลในภาพรวมได้ดังนี้ สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนในระดับเบื้องต้นเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลเชิงลึกมีไม่เพียงพอ บุคลากรของภาครัฐที่ให้ข้อมูลมีจำนวนจำกัดไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างทั่วถึง ขาดการ บูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ และไม่มีความชัดเจนของหน่วยงานที่ทำภารกิจการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ของประเทศไทยควรมีการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ 1) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรดำเนินการผ่านกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพให้นักเรียนสามารถพิจารณาศักยภาพของตนเองเพื่อที่จะศึกษาต่อในสายอาชีพในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจน 2) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีความต่อเนื่องมาจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีทิศทางการพัฒนาทักษะอาชีพที่ชัดเจน 3) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีความหลากหลายด้านวิชาชีพที่ให้นักเรียนศึกษา และ 4) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีบุคลากรของสถานศึกษาที่มีความรู้ในการแนะแนวและฝึกทักษะอาชีพอย่างเพียงพอ สถานศึกษาควรเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ ประสบการณ์ มาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนสอน ครูผู้สอนทุกคนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอาชีพ และสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพโดยเน้นการปฏิบัติจริง เพื่อแก้ประเด็นปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและแรงงานที่มีทักษะด้านการบริหาร ที่เป็นมืออาชีพเข้ามาทำงาน ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ประกอบการประสบอยู่ในปัจจุบันด้วยเหตุผลเรื่องของสถานประกอบที่มีการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ยังไม่ได้มาตรฐานและชัดเจน ทำให้บุคลากรหรือแรงงานขาดความเชื่อมั่นในเรื่องของความมั่นคง สวัสดิการ และความก้าวหน้าในอาชีพ ผลที่ได้จากการศึกษาสอดคล้องกับ ประชาคม จันทรชิต (2560: ออนไลน์) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะเยาวชนรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ดังนี้คือ การศึกษาไทยจะต้องพัฒนาความรู้ และทักษะของคนรุ่นใหม่ให้ตรงกับสมรรถนะที่พลโลกต้องการในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแนวทางการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่มี 7 ด้านคือ มีความรู้ด้านเทคโนโลยี มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทักษะการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการติดต่อสื่อสาร มีความรู้ในเชิงธุรกิจและการประกอบการ และมีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการสร้างคนให้สมบูรณ์ใน 3 มิติตามแนวทางของท่านพุทธทาส คือ สอนคนให้มีความรู้และสติปัญญา ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม และสอนอาชีพให้คนสามารถออกไปทำงานได้ ซึ่งเป้าหมายของยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 คือเปลี่ยนจากทำมากได้น้อย ไปเป็นทำน้อยแต่ได้มาก ด้วยการใช้เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ถ้าเราต้องการที่จะข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางซึ่งมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือรายได้ต่อหัว เราจะต้องเพิ่มผลิตภาพของคนไทยด้วยการพัฒนาทุนมนุษย์ ด้วยการจัดการศึกษาให้ผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อให้คนไทยมีขีดความสามารถและมีศักยภาพในการแข่งขันได้ และยังสามารถแข่งขันกับงานวิจัยของ อารีย์สมิ์วัฒนทองผิวก (2553) เรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มืออาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนามาตรฐานด้านศักยภาพของผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา พบว่า นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ ไม่สนใจในการเรียน ขาดความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน ผู้ปกครองนักเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นักเรียนในปกครองของตน เป็นได้เพียงแค่รับทราบเท่านั้น ครู-อาจารย์ผู้สอน ยังเน้นการท่องจำเป็นหลักใหญ่ ควรใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย สถานศึกษาควรที่จะชี้แจงทำความเข้าใจแก่ครู-อาจารย์ ให้ตระหนักในความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนเพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในทุกรายวิชา เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเป็นภาพรวมของโรงเรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และควรที่จะกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนในการให้ครู-อาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้ประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552: ก-ง) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทั่วประเทศ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาด้านผู้เรียน ผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะด้านการอ่าน การเขียน การพูดสื่อสาร การฟัง การคิดเลข และการจัดลำดับความคิดที่เป็นระบบ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้เรียนมีปัญหาครอบครัวและขาดความพร้อมในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจำนวนหนึ่งเป็นผู้เรียนในครอบครัวแตกแยก ยากจน ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการอบรมดูแล และไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้ปกครองเท่าที่ควร เป็นเหตุให้ขาดความพร้อมในการเรียนรู้ ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบและไม่ตั้งใจทำงาน โดยผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่นำอุปกรณ์การเรียนมาเรียน ไม่ตั้งใจทำงาน ทำให้มีผลงานที่ไม่มีคุณภาพและเป็นปัญหาในชั้นเรียน ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้และขาดนิสัยใฝ่เรียนรู้ ทั้งนี้ เพราะมีสิ่งที่เราความสนใจมากกว่าการเรียน เช่น การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ การสนใจเพศตรงข้าม เนื่องจากเข้าสู่วัยรุ่น การเที่ยวห้างและแหล่งบันเทิง การไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญต่อการเรียน นอกจากนี้ สิรินันท์ ศรีวีระสกุล (2553) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยพบคุณลักษณะที่ดี 4 ด้านคือด้านลักษณะเฉพาะตน ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพ การจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ไม่สอดคล้องกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีไม่หลากหลาย ไม่ครอบคลุมซึ่งอาจจะเป็นเพราะงบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ การพัฒนาบรรยากาศของการเรียนรู้ยังเน้นไปที่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เน้นความสวยงามมากกว่าการใช้เป็นแหล่ง

เรียนรู้ที่แท้จริง และด้านการบูรณาการฐานข้อมูลผู้ประกอบการ จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่จะให้ผู้เรียนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าที่จะให้เข้าสู่ด้านอาชีพ ดังนั้น สถานศึกษาจึงไม่มีข้อมูลหรือไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ประกอบการหรือสถานประกอบการที่ต้องการบุคลากรด้านอาชีพ ทำให้เมื่อต้องการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนจึงมีข้อมูลไม่มากพอที่จะให้ความช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้เรียนหันมาสนใจทักษะด้านอาชีพมากขึ้นสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์ (2552) ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวแบบของกลยุทธ์การจัดการความรู้มหาวิทยาลัยขอนแก่นในด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาให้มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษา สถานศึกษาควรจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงและองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐและชุมชนดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนและผู้ประกอบการรับทราบข่าวสารอย่างต่อเนื่องผ่านมาตรการและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ อาทิเช่นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ การฝึกอบรมของหน่วยงานโดยตรงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดทำเว็บไซต์ การจัดทำหนังสือเผยแพร่ข้อมูล รวมถึงการออกไปบรรยายให้ความรู้กับผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ในด้านการศึกษาก็ได้พยายามที่จะให้สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนเพื่อที่จะได้จัดทำแผนงานหรือทิศทางการดำเนินงานการเตรียมความพร้อมทักษะด้านอาชีพให้แก่ผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผลที่ได้จากการศึกษาสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559: 8) ที่กล่าวว่าการศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะการศึกษาเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและยังเป็นรากฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาช่วยทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมและเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หากสามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ตามอัตภาพของแต่ละบุคคลแล้ว การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ก็จะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีทรัพยากรบุคคลที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมโลกในอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นสังคมแห่งปัญญา และหวังว่าการศึกษาจะเป็นเส้นทางนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ทำให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถและมีศักยภาพสูงในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในประชาคมโลก ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาคูณลักษณะ เอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยให้ยั่งยืนต่อไปได้ แต่ประเทศไทย ยังไม่สามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพได้ เพราะการจัดการศึกษาของไทยยังมีจุดอ่อนด้อยที่กลายเป็นปัญหาจุดรั้งหลายประการ เช่น เรื่องคุณภาพการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มีผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนจึงได้ร่วมผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษาและยังสอดคล้องกับ จุฬารัตน์ บุชงก์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรมสำหรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าการสร้างเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้และการสร้างสรรค์นวัตกรรมโดย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือและยังสอดคล้องกับชำนาญ เหล่าร์ภผล (2553) ที่ทำการ วิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียล แห่งประเทศไทยว่า ที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการความรู้และ การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ และเสนาะ กลิ่นงาม (2551) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เชื่อมโยงหน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

การพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 มีข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้สัมมนา มีความเห็นว่า การนำยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ไปสู่การใช้ปฏิบัติจริงในแผนปฏิบัติการเตรียม ความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับ สังคมไทย 4.0 จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้กำหนดยุทธศาสตร์จะต้องนำไปปฏิบัติให้ได้ตามยุทธศาสตร์ ตามที่ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิจากที่ประชุมกล่าวว่า “...เป็นยุทธศาสตร์ที่ดีและใช้ได้เพราะตรงกับสิ่งที่ผู้ประกอบการ ต้องการ และเพื่อเป็นการส่งเสริมตามยุทธศาสตร์นั้นจะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องอันนี้ จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะด้านอาชีพที่สามารถแข่งขันได้...” และนอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปราย เสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ว่ายุทธศาสตร์นี้ดังเป็นการ ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะด้านอาชีพ โดยมีหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของผู้ประกอบการในท้องถิ่น แล้วจึงพัฒนาส่งเสริมยกระดับขีดความสามารถให้ได้มาตรฐานและคุณภาพที่สูงขึ้น นอกจากนี้ควรมี การปรับกระบวนการพัฒนาและการดำเนินยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องโดยเน้น การติดตามและประเมินผลของยุทธศาสตร์อย่างจริงจัง การกำหนดยุทธศาสตร์ควรดำเนินการจากล่าง ขึ้นสู่บน ควรปรับทิศทางในดำเนินการให้เป็นเอกภาพหนึ่งเดียวซึ่งอาจทำได้ยากเพราะมีหลายหน่วยงาน ที่ร่วมกันรับผิดชอบ ดังนั้นควรปรับโครงสร้างภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้ ครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการ สภาพปัญหาและความต้องการของผู้ประกอบและสถาน ประกอบการ นอกจากนี้ควรส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลหมายและข้อระเบียบเกี่ยวกับวิชาชีพเพื่อ เพิ่มพูนองค์ความรู้ในด้านทักษะอาชีพด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยโดยภาพรวม พบว่า ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 หน่วยงานที่ส่งเสริมและพัฒนาโดยตรงมีการดำเนินการที่ทับซ้อนและไม่ได้มีภารกิจหลักเพื่อที่จะเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ในทางปฏิบัติหน่วยงานพัฒนาส่งเสริมยังขาดการบูรณาการร่วมกันของนโยบาย ประกอบกับงบประมาณเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

2. ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าแม้ภาครัฐจะมีนโยบายและมาตรการให้ส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนมาโดยตลอด ไม่ได้ส่งผลทำให้สถานศึกษาหรือผู้ปกครองมีความรู้และความเข้าใจเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีทักษะด้านอาชีพ ประกอบกับมีปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นรัฐบาลควรจัดตั้งหน่วยงานที่มีภารกิจในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบหรือโครงสร้างสำหรับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ในหลากหลายพื้นที่

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม สำหรับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อมีรูปแบบองค์ความรู้สำหรับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ

3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับศักยภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเฉพาะกลุ่ม เพื่อที่จะได้เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้สอดคล้องกับความต้องการในตลาดวิชาชีพและตรงตามความต้องการของสถานประกอบ

4. ควรมีการศึกษากำหนดยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติโดยนำไปใช้กับกลุ่มเฉพาะเพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559)**. เข้าถึงได้จาก <http://www.inspect3.moe.go.th/dtt/MIS56/ข้อเสนอการปฏิรูปทศวรรษที่สอง.pdf> (Feb 5, 2560).
- _____. (2560). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559**. เข้าถึงได้จาก <http://www.thailibrary.in.th/2014/02/13/thai-edu-master-plan-11/> (Feb 5, 2560).
- _____. (2560). **แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=46495&key=news20> (Feb 5, 2560).
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2549). **SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว. (2560). **เตรียมความพร้อมแรงงานรุ่นใหม่ขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0**. เข้าถึงได้จาก <http://blog.eduzones.com/jipatar/172870> (Jan 30, 2560).
- โกวิท พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2550). **แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2559). **การพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารบุคคลสู่การขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคอย่างยั่งยืน**. สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณิงภรณ์ วงเวียน. (2554). “การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง.” *ปริญาตฤณีนิพนธ์ สาขาวิทยายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*.

- จังหวัดนครปฐม. (2560). ภูมิศาสตร์ สัญลักษณ์ประจำจังหวัด การเมือง การปกครอง การศึกษา. เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดนครปฐม>.
- จิระ หงส์ลดารมภ์. (2555). 8 K's+5 K's ทุมนุขย์ของคนไทยรองรับประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี.
- จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. (2552). “การพัฒนาตัวแบบของกลยุทธ์การจัดการความรู้มหาวิทยาลัยขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุฑารัตน์ บุชบงก์. (2553). “การพัฒนาแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลองรัฐ อินทรีย์. (2550). “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยราชธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยนต์ วรรณะภูติ. (2530). “การศึกษาเกี่ยวกับทางเลือกในการพัฒนา.” ใน การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรัติ อุ่นสัมฤทธิ์. (2550). “การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของกองทัพบกเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของชาติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชำนาญ เหล่ารักผล. (2553). “การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย.
- ไทยโพสต์. “ขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0.” ไทยโพสต์. 13 ตุลาคม 2559.
- ไทยรัฐ. “ไชรหัส “ประเทศไทย 4.0” สร้างเศรษฐกิจใหม่ ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง.” ไทยรัฐฉบับพิมพ์. 2 พฤษภาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/613903> (Jun 28, 2561).
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2556). ตำราประเด็นและแนวโน้มทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- นรินทร์ สังข์รักษา. (2559). **คุณภาพการศึกษากับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: พันธกิจที่ต้อง ทบพวน?** ในวารสารศึกษา ศึกษาศาสตร์ศิลปการวิจัย. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- น้ำผึ้ง มีศิลป์. (2559). “การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย: การหลีกเลี่ยงมโนทัศน์ที่ไม่ถูกต้อง.” *ปริญาคุณุณี* บัณฑิต สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2531). “การศึกษาเพื่อฟื้นฟูศักยภาพของชุมชน. ใน *ทิศทางหมู่บ้านไทย*. เสรี พงศ์พิศ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- ประชาคม จันทระชิต. (2560). **เตรียมความพร้อมแรงงานรุ่นใหม่ขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0**. เข้าถึงได้ จาก <http://blog.eduzones.com/jipatar/172870> (Jan 30, 2560).
- ประเวศ มหารัตนสกุล. (2551). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์มุ่งสู่อนาคต**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ตะวัน.
- “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559).” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 128 ตอนพิเศษ 152 ง, 14 ธันวาคม 2554.
- พรชัย เจดามาน และคณะ. (2559). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการสู่การเปลี่ยนผ่าน ศตวรรษที่ 21: ไทยแลนด์ 4.0.” *วารสารหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม* 2, 1 (กรกฎาคม).
- พระมหาญาณวัฒน์ จิตวชิรมโน (บุคดาวงษ์). (2557). “การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหม คุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต).” *ปริญาคุณุณี* บัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (ม.ป.ป.). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์ วงศ์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2551). **สภาวะการศึกษาไทยปี 2550/2551 ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพ ของการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: วีทีซีคอมมิวนิเคชั่น.
- ศรีวิการ์ เมฆธวัชชัยกุล. (2554). **การสัมมนาผู้บริหารการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน ปี 2558**. (เอกสารประกอบการสัมมนา). กรุงเทพฯ: สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์พันธ์ ตันวิมลรัตน์. (2553). “ข้อเสนอแนวทางแผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยศิลปากรในช่วงแผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559).” *ปริญาคุณุณี* นิพนธ์ สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2557). “ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาไทย (Thailand Education Reform Model: TERM).” (22 กันยายน 2557), เอกสารอัดสำเนา.

- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). **การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร**. กรุงเทพฯ: บริษัท จี.พี. ไฮเบอร์ พรินท์ จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. "ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2560".
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). **แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- _____. (2560). **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2559**. เข้าถึงได้จาก http://www.secondary11.go.th/2016/th/doc/planlobec_policy_2559.pdf (Feb 5, 2560).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). เข้าถึงได้จาก <http://www.ppb.moi.go.th/.../2.%20Roadmap%202015.pdf/> (Feb 5, 2560).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **รายงานการวิจัย การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย: การวิเคราะห์อภิมาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2552). **รายงานการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2553). **เอกสารแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์กระทรวงศึกษาธิการ 2549 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2557). "การดำเนินงานด้านนโยบายการศึกษาขององค์กรนโยบายการศึกษาระดับชาติในกลุ่มประเทศอาเซียนและอาเซียนบวกสาม." งานวิจัย. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สิรินันท์ ศรีวีระสกุล. (2553). "ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย." ปรินญาตุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตร สุวรรณ. (2554). **การกำหนดยุทธศาสตร์**. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้งกรุ๊ปจำกัด.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). **อะไรคือประเทศไทย 4.0**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- เสนห์ จามริก. (2530). "การศึกษาเพื่อการพัฒนาพัฒนาอะไร? อย่างไร?" ใน **การจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง**. โอวาท สุทธนารักษ์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: กลุ่มศึกษาปัญหาและทิศทางการศึกษาไทย.

- เสนาะ กลิ่นงาม. (2551). “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2551). **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: นำศิลป์โฆษณา.
- อภิชัย พันธเสน. (2539). “การศึกษาและการพัฒนาชนบท.” ใน **ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่พัฒนาชนบทไทย: สมุทัย และมรรค ตอนที่ 3**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิปัญญา.

ภาษาต่างประเทศ

- Alstete, J. W., and Halpern, D. (2007). **Aligning knowledge management drivers with business strategy implications**. Accessed April 3, 2012. Available from <http://www.tlinc.com/articl160.htm>.
- Bartol, K. and Martin, D. (1998). **Management**. Boston USA.: McGraw-Hill.
- Coukos-Semel and Eleni Dainne. (2004). “Knowledge Management: Progress and Strategies used in United State Research Universities.” *Dissertation Abstracts International* 63, 2 (August): 516-A.
- Guralnik D. B. editor. (1996). **Webster’s New World college dictionary**. 3rd ed. New York: Macmillan.
- Henderon, B. D. (1989). **The Origin of Strategy**. Harvard Business Review.
- Hill, Charles W. L. and Jones, Gareth R. (2007). **Strategic Management: An Integrated Approach**. 7th ed. Boston, M.A.: Houghton Mifflin Company.
- Hornby, S. (2005). **Oxford advanced learner’s dictionary of current English**. 7th ed. Oxford: Oxford University Press.
- Joyce, H. M. and Robert A. edited. (1991). **The Oxford encyclopedic English dictionary**. Oxford: Clarendon Press.
- Kenny, G. (2005). **Strategic planning and performance management**. Burlington: Elsevier Butterworth Heinemann.
- Koontz, H. and Weihrich, H. (1990). **Essentials of management**. 5th ed. Singapore: McGraw-Hill.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (2000). “Determining Sample Size for Reseach Activities.” **Educational and Psychological Measurement** 30, 3: 608.
- Liebenson, Maureen M. Editor. (2001). **The World book dictionary**. Chicago: World Book.

- Longman dictionary of English language and culture.** (2005). 3rd ed. Harlow: Addison Wesley; Longman.
- McCain, T. (2005). **Teaching for Tomorrow: Teaching Content and Problem –Solving Skills.** C.A.: Corwin Press.
- Mintzberge, H., and Quinn, James B. (1996). **The Strategy Process.** London: Prentice-Hall.
- Owen, John M. (1993). **Program Evaluation: Forms and Approaches.** St. Leonards, Australia: Allen & Unwin Pty Ltd. Pressman, J. L.
- Oxford University, edited and designed. (2001). **Reader's Digest Great Dictionary of the English Language.** The Reader's Digest Association Limited London: The Reader's Digest Association.
- Porter, M. E. (2001). "Strategy and the Internet." Harvard Business Review (March).
- Robinson M. editor. (1996). **Chambers 21st century dictionary.** Edinburgh: W&G Chambers.
- Shoemaker, Stowe. (2000). "Segmentation the Market: 10 Years Later." **Journal of Travel Research** 39, 1: 11-26.
- Sibley, David. (1995). "The exclusion of knowledge." in **Geographies of Exclusion Society and Difference in the West.** pp. 119-135. London: Routledge.
- Soukhanov, A. H. (1999). **Encarta world English dictionary.** New York: St. Martin Press.
- Strickland, A. J. and Thompson, A. (2008). **Crafting and executing strategy: the quest for competitive advantage: concepts and cases.** New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Thompson, Arthur A., Jr. and A. J., Strickland III. (2001). **Strategic Management: Concepts and Cases.** 12th ed. Toronto: McGraw-Hill/Irwin.
- Wheel, T. L., Hunger, J. K. (2004). **Strategic management business policy.** 9th ed. New York: Pearson Prentice Hall.

ภาคผนวก

แนวสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (EDFR) รอบที่ 1
เรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความเห็นและประมวลข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา..... สถานที่.....

แนวสัมภาษณ์ฉบับนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบไปด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 เพศอายุ.....

1.2 ตำแหน่ง.....

1.3 ระดับการศึกษา.....

1.4 ประสบการณ์ในการทำงานด้านยุทธศาสตร์.....ปี

**แบบประเมินร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0**

คำชี้แจง

1. การประเมินร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 เป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้วิจัยตระหนักเป็นอย่างดีว่าท่านผู้ทรงคุณวุฒิมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบมาก แต่เนื่องจากความคิดเห็นของท่านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอรบกวนเวลาของท่านในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะโอกาสนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

2. เมื่อท่านได้อ่านเอกสารฉบับนี้แล้วขอได้โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น และเมื่อท่านได้ทำแบบประเมินนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ขอความกรุณาแจ้งผู้วิจัยเพื่อที่จะได้มารับประเมินกลับคืน

3. แบบประเมินมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม ด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

นางมาลัย ทองสีมา

นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ตำแหน่งปัจจุบัน.....
3. สถานที่ทำงาน.....
4. ประสบการณ์/ความเชี่ยวชาญ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 โปรรตศึกษาและตรวจร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้เพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหมายเลข 1-5 ซึ่งมีความหมายดังนี้

ความเหมาะสม หมายถึง ความมีคุณค่า/ความมีประโยชน์/ความสามารถในการนำไปใช้
ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาได้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด
ความเป็นไปได้	หมายถึง	ความเป็นไปได้ในการนำยุทธศาสตร์ไปประยุกต์ใช้จริง
5	หมายถึง	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเป็นไปได้มาก
3	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเป็นไปได้น้อย
1	หมายถึง	มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1. ท่านคิดว่าร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 มีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

เหมาะสม ไม่เหมาะสม อื่น ๆ (ระบุ)

โปรดระบุเหตุผลและให้ข้อเสนอแนะ.....

2. ท่านคิดว่าร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 มีประโยชน์หรือไม่ เพราะเหตุใด

เหมาะสม ไม่เหมาะสม อื่น ๆ (ระบุ)

โปรดระบุเหตุผลและให้ข้อเสนอแนะ.....

3. โปรดแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงร่างยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 ในประเด็นต่อไปนี้

3.1 สารระของยุทธศาสตร์

3.2 การนำไปใช้

3.3 การบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่องการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้าน ทักษะอาชีพนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคม ไทย 4.0

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อ
ประเมินการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพในโรงเรียน
2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 การประเมินการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการ
สอนทักษะอาชีพในโรงเรียน
ตอนที่ 3 การประเมินการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
ทักษะอาชีพในโรงเรียน

ถัดไป

ห้ามส่งรหัสผ่านใน Google ฟอรม

แบบฟอรมนี้ถูกสร้างขึ้นภายใน Rachinee School รายงานการละเมิด - ข้อกำหนดในการให้บริการ - ข้อกำหนดเพิ่มเติม

Google ฟอรม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่องการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้าน ทักษะอาชีพนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคม ไทย 4.0

*จำเป็น

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเลือกข้อมูลที่ตรงกับตัวนักเรียนและเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ *

- ชาย
 หญิง

2.อายุ *

- 15 ปี
 16 ปี
 17 ปี
 18 ปี

3. ปัจจุบันนักเรียนอาศัยอยู่กับ *

- บิดา-มารดา
 อื่นๆ:

4. อาชีพของผู้ปกครอง *

- เกษตรกรรม
- ค้าขาย
- ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- ธุรกิจส่วนตัว
- รับจ้างทั่วไป
- อื่นๆ:

กลับ

ถัดไป

ห้ามส่งรหัสผ่านใน Google ฟอรัม

แบบฟอรมนี้ถูกสร้างขึ้นภายใน Rachinee School รายงานการละเมิด - ข้อกำหนดในการให้บริการ - ข้อกำหนดเพิ่มเติม

Google ฟอรัม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่องการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้าน ทักษะอาชีพนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคม ไทย 4.0

*จำเป็น

ตอนที่ 2 การประเมินการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของสถานศึกษา
ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนทักษะอาชีพในโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดเลือกข้อมูลที่ตรงกับระดับการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา แต่ละข้อมีระดับการเตรียม
ความพร้อมดังนี้

5	หมายถึง	มีการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเตรียมความพร้อม หมายถึง การจัดการไว้ล่วงหน้า การจัดแจง สำหรับกิจกรรม หรือภารกิจใด ๆ ก็ตามที่
กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การเตรียมจัดแจงให้เรียบร้อยเพื่อรับ เหตุการณ์ข้างหน้าหรืออาจหมายถึงความ
ถึงการเตรียมกำลังไว้ให้พร้อมก็ได้เช่นกัน ดังนั้นการ เตรียมความพร้อมจึงเป็นการกระทำที่จะทำให้ภารกิจ
ข้างหน้าสำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์

ด้านการบริหารจัดการ *

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. โรงเรียนมีการประชุมชี้แจงนโยบายด้านการฝึกทักษะอาชีพให้นักเรียนทราบ	☐	☐	☐	☐	☐
2. โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทราบเรื่องการรับนักเรียนด้านทักษะอาชีพเข้าเรียน	☐	☐	☐	☐	☐
3. โรงเรียนมีการสำรวจความต้องการในการฝึกทักษะอาชีพของนักเรียน	☐	☐	☐	☐	☐
4. ผู้บริหารให้การส่งเสริมสนับสนุนการฝึกทักษะอาชีพในโรงเรียน	☐	☐	☐	☐	☐

ด้านบุคลากร *

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. ครูมีความรู้ความเข้าใจในการสอนทักษะอาชีพในโรงเรียน	☐	☐	☐	☐	☐
6. ครูมีการเตรียมความพร้อมก่อนจัดการเรียนการสอนทักษะอาชีพ	☐	☐	☐	☐	☐
7. ครูมีการติดตามตรวจสอบการฝึกทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง	☐	☐	☐	☐	☐
8. ครูและผู้บริหารให้ความสำคัญร่วมมือในการแก้ปัญหาของนักเรียน	☐	☐	☐	☐	☐
9. นำความคิดเห็นของนักเรียนมาพัฒนาการเรียนการสอน	☐	☐	☐	☐	☐

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ *

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10. โรงเรียนจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอพร้อมใช้สำหรับการฝึกด้านทักษะอาชีพ	☐	☐	☐	☐	☐
11. อาคารสถานที่ มีสิ่งแวดล้อมที่มีความสะอาด มั่นคงปลอดภัยและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพ	☐	☐	☐	☐	☐
12. โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ด้านทักษะอาชีพที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	☐	☐	☐	☐	☐
13. บรรยากาศในการเรียนช่วยเสริมแรงการเรียนรู้ การสอนด้านทักษะอาชีพของนักเรียน	☐	☐	☐	☐	☐

กลับ

ถัดไป

ห้ามสงวนลิขสิทธิ์ใน Google ฟอรัม

แบบฟอร์มนี้ถูกสร้างขึ้นภายใน Rachinee School รายงานการละเมิด - ข้อกำหนดในการให้บริการ - ข้อกำหนดเพิ่มเติม

Google ฟอรัม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่องการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้าน ทักษะอาชีพนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคม ไทย 4.0

*จำเป็น

ตอนที่ 3 การประเมินการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนทักษะอาชีพในโรงเรียน

การนำความรู้ไปใช้ *

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14.รายวิชาการสอนทักษะอาชีพช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักในการทำงาน	☐	☐	☐	☐	☐
15.นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	☐	☐	☐	☐	☐
16.นักเรียนสามารถนำความรู้ด้านทักษะอาชีพไปถ่ายทอดแก่บุคคลในครอบครัวได้	☐	☐	☐	☐	☐
17.นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อด้านทักษะอาชีพในอนาคตได้	☐	☐	☐	☐	☐

ด้านการมีส่วนร่วม *

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
18.ชุมชน/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม ในการสอนทักษะ อาชีพ	☐	☐	☐	☐	☐
19.โรงเรียนได้รับการ สนับสนุนงบประมาณจาก ชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง	☐	☐	☐	☐	☐
20.สถานประกอบการ ในชุมชนเป็น เครือข่ายให้การ สนับสนุนการ จัดการเรียนการ สอนทักษะอาชีพ ในโรงเรียน	☐	☐	☐	☐	☐

ข้อเสนอเพิ่มเติม

คำตอบของคุณ

กลับ

ส่ง

ห้ามส่งรหัสผ่านใน Google ฟอรัม

แบบฟอรัมนี้ถูกสร้างขึ้นภายใน Rachinee School รายงานการละเมิด - ข้อกำหนดในการให้บริการ - ข้อกำหนดเพิ่มเติม

Google ฟอรัม

ที่ ศธ 6806 *(รช)/พิศ๖๕*

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

18 ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน

ด้วย นางมาลัย ทองสิมา รหัสประจำตัว 57260905 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนายุทธศาสตร์การ
เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 "
มีความประสงค์ จะขอสัมภาษณ์ ท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นัก
ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีดังนี้

1. ดร. จันทร์เพ็ญ	สุวรรณศร	ร.ร. ดอนทองวิทยา จ.สุพรรณบุรี
2. ดร. พิชญานันท์	พานะกิจ	ร.ร. วัดราชภูรังสรรค์ จ. สมุทรสาคร
3. ดร. ปพนวัฒน์	ลภัสภิญโญโชค	ร.ร. บ้านหนองยาว จ.สุพรรณบุรี
4. ดร. สุตหทัย	รุจิรัตน์	ศูนย์วิชาการสังคมมณฑล จ. ราชบุรี
5. อาจารย์ ดร.นฤมล	ปภัสสรานนท์	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ ศธ 6806 (ทศ) / ๗4๗๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

18 ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร

ด้วย นางมาลัย ทองสีมารหัสประจำตัว 57260905 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนายุทธศาสตร์การ
เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคม ไทย 4.0 "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (ท.ศ.) / 4472

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

18 ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.พีชญาณี พานะกิจ

ด้วย นางมาลัย ทองสีมาร รหัสประจำตัว 57260905 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนายุทธศาสตร์การ
เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (ข.ส.) / 74 43

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

18 ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

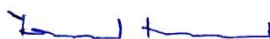
เรียน อาจารย์ ดร.ปพนวัฒน์ สกัสนัญญุโชค

ด้วย นางมาลัย ทองสิมารหัสประจำตัว 57260905 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนายุทธศาสตร์การ
เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (พ.ร.) 2474

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

18 ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สุคหทัย รุจิรัตน์

ด้วย นางมาลัย ทองสีมารหัสประจำตัว 57260905 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนายุทธศาสตร์การ
เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (พร.) 2474

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

18 ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สุคหทัย รุจิรัตน์

ด้วย นางมาลัย ทองสิมา รหัสประจำตัว 57260905 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนายุทธศาสตร์การ
เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (พ.ร.) ๗๔๕๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

18 ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.นฤมล ปภัสสรานนท์

ด้วย นางมาลัย ทองสิมา รหัสประจำตัว 57260905 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนายุทธศาสตร์การ
เตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0 "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

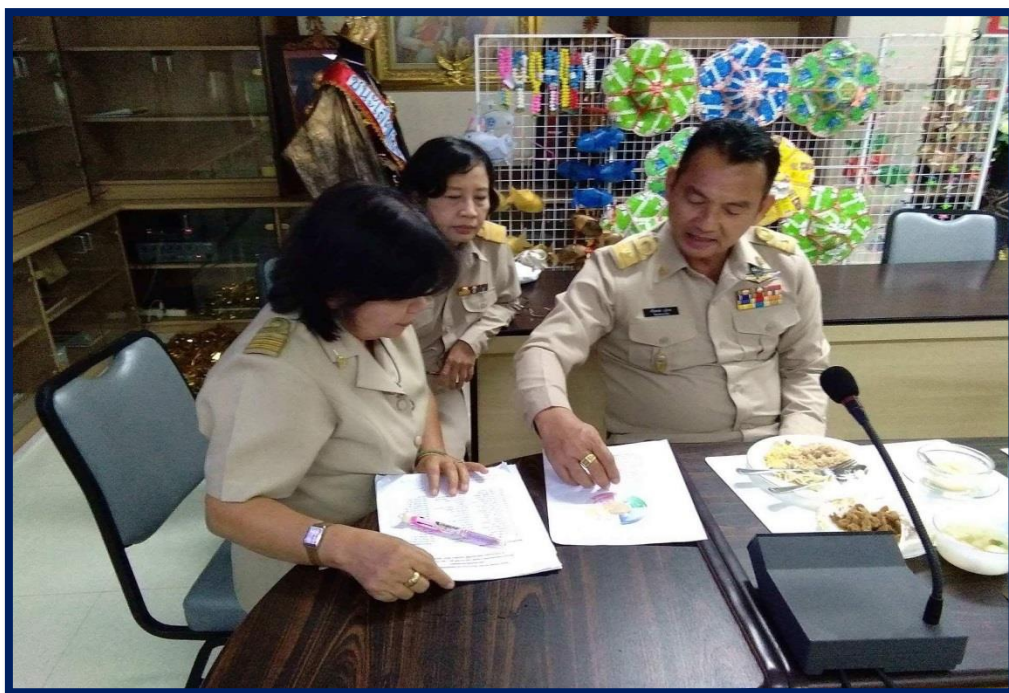
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยแบบเทคนิค EDR (Ethnographie Delphi Futures Research)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน/สถานประกอบการ
1	ดร.เกรียงพงศ์ ภูมิราช	ศึกษานิเทศก์จังหวัดนครปฐม	ศึกษานิเทศก์จังหวัด
2	รศ.ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ	ประธานกรรมการประจำวิชาศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาภิราช
3	ดร.สุริยา ชินณะพงศ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนราชินีบูรณะ	โรงเรียนราชินีบูรณะ
4	ดร.วิระ ทองประสิทธิ์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอุทอง	วิทยาลัยการอาชีพอุทอง
5	อาจารย์ ดร.มนัส แก้วบุชา	อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะศิลปกรรมศาสตร์	มหาวิทยาลัยบูรพา
6	ดร.วิจิตรา ตะโกพร	รองผู้อำนวยการโรงเรียนราชินีบูรณะ	โรงเรียนราชินีบูรณะ
7	ศศ.ดร.พรสวรรค์ ศรีศาสนันท์	รองคณบดี คณะครุศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
8	อาจารย์ ดร.สำเริง อ่อนสัมพันธ์	อาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม
9	อาจารย์ ดร.ณัฐกิตติ์ นาทา	ประธานสาขาวิชาการสอนภาษาไทย	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม
10	นายชัยชาญ ช่วยโพธิ์กลาง	ผ.อ.สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา	สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
11	นางสาธิตมัทนา เพชรภักดี	นักทรัพยากรบุคคล ชำนาญการ	สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 9
12	คุณพรสุรางค์ เอี่ยมสะอาด	ผู้จัดการสาขา	ธนาคารกรุงไทย สาขาเทคโนโลยีส นครปฐม
13	นายชาติรี ต่วนศรีแก้ว	ครูชำนาญการ	ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสถาพรวิทยา อ.บางเลน จ.นครปฐม
14	นางสาวจิราวรรณ รอดทุกข์	ผู้จัดการ	CoCo D Natural Product อ. นครชัยศรี จ. นครปฐม
15	นายใหม่ มิลา	ผู้จัดการฝ่ายบุคคล	โอมโปรคัลสิก สาขานครปฐม
16	นายปรีชา นิพนธ์พิทยา	อดีตหัวหน้าหน่วยศึกษาพิเศษ สปจ. นครปฐม ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม	จังหวัดนครปฐม
17	นางสาวมาลัย มาสุข	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน	สำนักงานจัดหางาน จังหวัดนครปฐม

ภาคผนวก ฉ

ภาพบรรยากาศ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการประชุม Policy meeting

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
ดร. เกรียงพงศ์ ภูมิราช
ตำแหน่ง ศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ
ตำแหน่งประธานกรรมการประจำวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
นายสุริยา ชินณะพงศ์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนราชินีบูรณะ

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
ดร. วีระ ทองประสิทธิ์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอุทุมพร

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
อาจารย์ ดร. มนัส แก้วบุชา
ตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
ดร. วิจิตรา ตะโกพร
ตำแหน่ง ปฏิบัติหน้าที่รองผู้อำนวยการ กลุ่มบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนราชินีบูรณะ

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรสวรรค์ ศรีศาสตร์นันท์
ตำแหน่งรองคณบดี คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
 อาจารย์ ดร. สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์
 ตำแหน่ง อาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
อาจารย์ ดร. ณัฐกิตต์ นาทา
ตำแหน่ง ประธานสาขาวิชาการสอนภาษาไทย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
นายชัยชาญ ชวยไพธีกกลาง
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
นางสาวมณฑนา เพชรภักดี
ตำแหน่ง นักทรัพยากรบุคคล ชำนาญการ
สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 9

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
คุณพรสุรางค์ เอี่ยมสะอาด
ตำแหน่ง ผู้จัดการธนาคารกรุงไทย สาขาซอยเทสโก้โลตัส

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
 นายชาติรี ต่วนศรีแก้ว
 ตำแหน่ง ครูชำนาญการ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
 โรงเรียนสถาพรวิทยา อ.บางเลน จ.นครปฐม

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
 นางสาวจิราวรรณ รอดทุกข์
 ตำแหน่ง ผู้จัดการ CoCo D Natural Product อ. นครชัยศรี จ.นครปฐม

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
นายใหม่ มิลา
ตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายบุคคลโฮมโปรค้าปลีก สาขานครปฐม

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
นายปรีชา นิพนธ์พิทยา
ตำแหน่ง อดีตหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.นครปฐม
ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
นางสาวมาลัย มาสุข
ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
สำนักงานจัดหางาน จังหวัดนครปฐม

ผู้เข้าร่วมประชุมข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะ
อาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม
เพื่อรองรับสังคมไทย 4.0

ประกอบด้วย

รองผู้อำนวยการสำนักงานการมัธยมศึกษา เขต 9

ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการ/ตัวแทนโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม 29 โรงเรียน

ภาพการประชุม Policy meeting

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางมาลัย ทองสีมา
วัน เดือน ปี เกิด	2 กุมภาพันธ์ 2502
สถานที่เกิด	จังหวัดสระบุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2524 ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ) มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2554 ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม) มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี พ.ศ. 2561 ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด) สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	70 ถนนกุมภิล ตำบลห้วยจรเข้ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

